



ВВС 
Благодійний фонд
БЕРЕМИЦЬКЕ БІОСФЕРА



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Парк природи «Беремицьке»
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Факультет природничо-географічної освіти та екології
Кафедра туризму
Науково-дослідна лабораторія туризму та краєзнавства
Нідерланди Німеччина США Республіка Білорусь Польща

НАПРЯМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ – КОНФЕРЕНЦІЯ**
(Україна, ПП «Беремицьке» - Київ, 23 лютого 2021 р.)



КИЇВ 2021

УДК 502(1-751.2)(477.51)(082)

Н 27

Затверджено на засіданні кафедри туризму (протокол № 7 від 24 березня 2021 р.)

Рекомендовано до друку Комісією з академічної етики факультету природничо-географічної освіти та екології та Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Рецензенти:

Любіцева О.О. – професор, доктор географічних наук, завідувач кафедри країнознавства та туризму географічного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (м. Київ).

Колотуха О. В. - доктор географічних наук, доцент, завідувач кафедри туризму та авіаційних перевезень Льотної академії Національного авіаційного університету (м. Кропивницький), член виконкому Міжнародної Федерації спортивного туризму України.

Н 27... Напрямки та перспективи розвитку Парку природи «Беремицьке»:

тези. Міжнар. наук.-практ. інтернет - конф. (Київ, 23 лютого 2021 р.)

/укладачі: Кравченко А.В., Борисова О.В., Романенко О.В., Головка В.В.

– Київ : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2021. – 190 с.

У збірнику, який містить матеріали наукових досліджень викладачів, студентів, фахівців, практиків підведені підсумки виконання Науково-дослідною лабораторією туризму та краєзнавства організаційно-дослідницького проекту «Становлення та розвиток Парку природи «Беремицьке». Оприлюднені матеріали дослідницько-прикладного етапу навчально-виробничої практики в ПП «Беремицьке», які: сприяють професійному зростанню та виводять майбутнього фахівця на принципово новий фаховий рівень; впроваджують принципово нову навчальну технологію, що передбачає індивідуально-групову професійну підготовку студентів на основі моделювання навчально-професійного середовища самореалізації майбутніх фахівців; забезпечують підготовку викладачів до індивідуального проектування нових навчальних технологій.

Організаційний комітет:

Андрущенко В.П. - доктор філос. наук, професор, академік НАПН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова

Ферльовська Т. В. - директор Благодійної організації «БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «БЕРЕМИЦЬКЕ БІОСФЕРА»

Турчинова Г.В. - к.п.н., професор, декан факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ імені М. П. Драгоманова

Фабіан Андрушкевич - доктор пед. наук, доцент Опольського університету в Ополі (Польща)

Матусевич Т. В. - начальник відділу міжнародних зв'язків, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики

Кравченко А.В. - канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри туризму НПУ імені М. П. Драгоманова

Полушвайко Р. І. - менеджер з туризму Благодійної організації БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «БЕРЕМИЦЬКЕ БІОСФЕРА»

Борисова О.В. - канд. геогр. наук, доцент, кафедри туризму факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ імені М. П. Драгоманова

Ковальчук - Шамрило К. А. - менеджер з освітніх проєктів Благодійної організації БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «БЕРЕМИЦЬКЕ БІОСФЕРА»

Гончаренко Л.А. - заступник директора Наукової бібліотеки НПУ імені М.П. Драгоманова з наукової роботи

Смирнов І.Г. - докт. геогр. наук, професор кафедри туризму НПУ імені М. П. Драгоманова

Романенко О.В. - канд. пед. наук, доцент, кафедри туризму факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ імені М. П. Драгоманова

Головко В.В. – старший викладач, кафедри туризму, зам. декана з виховної роботи факультету природничо-географічної освіти та екології, НПУ імені М. П. Драгоманова.

Редакційний комітет:

Корець М. С. - док. пед. наук, професор, проректор із науково-педагогічної та адміністративно-господарчої роботи, професор кафедри загальнотехнічних дисциплін, Заслужений працівник освіти України

Кудін А. П. - док. фіз.-мат. наук, професор, завідувач кафедри програмної інженерії НПУ імені М.П.Драгоманова

Сущенко Л.П. – док. пед. наук, професор, завідувач кафедри фізичної реабілітації факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я НПУ імені М.П.Драгоманова

Приймаков О. О. - док. біол. наук, професор, завідувач кафедри біологічних основ фізичного виховання та спортивних дисциплін факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я НПУ імені М.П.Драгоманова, професор Щецинського університету (Щецин, Польща)

Яременко-Гасюк О. О. - канд.. пед.. наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ ім. М.П.Драгоманова. Згідно ліцензійного договору співпраця з ТестДаФ-Інститутом (м. Бохум, Німеччина)

Плиска О.І. - док. мед. наук, професор, завідувач кафедри біології факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ ім. М.П.Драгоманова, Заслужений діяч науки і техніки України

Кобернік С.Г. - док. пед.. наук, професор, кафедри психолого-педагогічних дисциплін, голова комісії академічної доброчесності факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ ім. М.П.Драгоманова

Калінін І. В. - професор, док. біол.. наук, професор, завідувач кафедри хімії факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ ім. М.П.Драгоманова

Ципнятова І.В. – канд.. філол.. наук, доцент, методист вищої категорії відділу аспірантури та докторантури НПУ імені М. П. Драгоманова

Клопов Р. В. - професор, док. пед.. наук, професор, факультету фізичного виховання, здоров'я та туризму, кафедри фізичної культури і спорту Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна

Путров С. Ю. – док. філос.. наук професор, кафедри фізичної реабілітації, факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я НПУ імені М.П.Драгоманова

Наровлянський О.Д. - канд.. пед.. наук, заступник директора Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді

Серебрій В.С. – «Почесний працівник туризму України», Почесний професор Переяслав-Хмельницького педагогічного університету імені Григорія Сковороди, головний редактор газети «Краєзнавство. Географія. Туризм»

Головко Л. В. - канд.. екон. наук, доцент, старший науковий співробітник Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України

Питомець О.П. - доцент кафедри фізичної реабілітації факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я НПУ імені М.П.Драгоманова. Відмінник освіти України.

Комп'ютерна редакція:

Компанець Е. В. - канд.. сільськогосподарських наук, доцент, кафедра екології, модератор сайту факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ ім. М.П.Драгоманова, відповідальний виконавець міжнародної програми TestDaf, Onset (Німеччина)

Оверченко Т.Г. - магістр кафедри туризму факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ ім. М.П.Драгоманова

Головко Т.В. - студентка кафедри біології факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ ім. М.П.Драгоманова.

Психолого-педагогічні аспекти формування професійної компетентності туристичного потенціалу Придесення.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИДЕСЕННЯ

*Марина Олександрівна Куца
магістрантка кафедри туризму
Алла Володимирівна Кравченко
канд.. екон. наук, доц.. кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Комплексний та мобільний характер сучасного туризму, а також аспекти формування професійної компетентності туристичного потенціалу певної території, в загальному формують попит на безпечне та комфортне для життя та здоров'я середовище, яке здатне забезпечити всі необхідні умови для реалізації громадянами права на відпочинок, пізнання ресурсного, природнього, інфраструктурного потенціалу туристичних регіонів та свободу пересування. Для розвитку туристичного попиту та формування професійної компетентності туристичного потенціалу, головним аспектом має бути виправдання довіри споживачів послуг та не втрата її на туристичному ринку.

Стратегічна спрямованість аспектів професійної компетентності туристичного потенціалу вимагає його регулювання на державному і регіональному рівнях через ухвалення цільових програм розвитку туристичної галузі, які мають забезпечити зростання соціально-економічної ефективності туризму і підвищення привабливості туристичних об'єктів, місць на туристичному ринку [5].

Метою дослідження є визначення головних аспектів формування професійної компетентності туристичного потенціалу Придесення. Дослідження унікальних природних комплексів Чернігівського Придесення та їх використання в оздоровчих, рекреаційних, наукових, просвітницьких та інших цілях.

Придесення має великий туристичний потенціал та пишається значною кількістю пам'яток історії та архітектури давньоруського та козацького періодів, а зокрема Парк природи «Беремицьке», який знаходиться на Чернігівщині та є досить унікальним місцем. Парк розвивається, відтворюється первозданна природа, яка була в цих краях ще до утворення Київської Русі, коли люди жили в повній гармонії з природою. На території парку відновлюють не лише рослинність, що притаманна Полісся 5-го–10-го століть, також до

парку завозять різних тварин, які раніше жили в лісах Чернігівщини, відновлюють притаманні місцевості види, які були занедбані та, фактично, винищені діяльністю людей тисячі років тому за допомогою методу зворотної селекції [1].

Територія Парку природи «Беремицьке» розташована на межі Дніпровсько-Донецької западини та Українського кристалічного щита, рух яких доповнений діяльністю річки Десна, що в загальному, створює унікальний мозаїчний ландшафт. Це сприяє концентрації великої щільності біотопів на незначній території. Придеснянські меандри, а також вологі луки, евтрофне чорновільхове болото, сосново-дубові суборі та зоогенні поляни дають змогу для проростання великої кількості судинних рослин та проживанню багатьох представників фауни. Особливої уваги заслуговує орнітофауна даної території, так як через парк проходять міграційні шляхи багатьох видів птахів, що доповнюються постійно проживаючими стійкими популяціями [3].

Оскільки, трапляються випадки нераціонального природокористування, яке не забезпечує збереження природного середовища, і у висновку, наслідком цього стає наростання екологічної кризи. Вплив людини на природу призводить до послаблення її відновлювальних властивостей, а також зниження якості й вичерпання природних ресурсів, зокрема забруднення навколишнього середовища. І це все може виникнути як наслідок не тільки прямих, але й опосередкованих впливів на природу. Крайнім проявом нераціонального природокористування є хижацьке, за умов якого знищуються окремі види ресурсів або цілі природні комплекси. Так, зокрема, сталося з деякими тваринами та рослинами, що колись існували в Придесенні, і в цілому в Україні. Тобто, у висновку все зводилось до хижацького вичерпування природних ресурсів, масового забруднення довкілля та знищення природних ресурсів, ландшафтів і унаслідок цього, нині багато компонентів природного середовища перебувають у пригніченому стані та їх здатність до самовідновлення послаблюється. Тому, основною метою створення Парку природи «Беремицьке» стало відродження, відновлення та збереження природного середовища. Парк має показати відвідувачеві, якою була земля до появи тут людини, в ті часи, коли на кордоні лісостепу паслися стада тарпанів, турів, зубрів, оленів та інших копитних.

Парк природи «Беремицьке» - це втілена частина європейської програми ревалдинга, тобто природоохоронна ідеологія, яка є заснованою на відновленні характерних для регіону високопродуктивних екосистем шляхом поетапного повернення тварин у місця споконвічного ареалу. Також головною метою розвитку Парку природи є:

- захист біологічного різноманіття Чернігівського полісся;
- відтворення та охорона природних ресурсів, які є компонентами природного середовища, що оточують людину;
- відновлення екологічних систем завдяки поетапному поверненню диких тварин в місця їх природного ареалу;

- розробка механізмів з пом'якшення негативних наслідків діяльності людей та зміни клімату;
- повернення копитних тварин, з метою наближення наявного складу тварин парку до того, яким був склад тварин тут ще за часів Київської Русі;
- розвиток великого туристичного об'єкту, де людина буде мати змогу приїхати та побачити природу парку, у великій концентрації тварин, де чисто, де немає сміття, де немає асфальту [2].

Значна кількість та різноманітність видів тварин, які населяли територію ще за часів Київської Русі, на початку X-XII століть, вже або знищені людьми, або занесені до Червоної книги, зокрема види тварин, які проживають лише в Асканії-Новій. Тому частину з них у Парк природи «Беремицьке» завозять з-за кордону. На сьогодні Парк населяє більшість традиційних для Полісся диких тварин: лосі, олені, козулі, кабани, лисиці, зайці та інші. З завезених видів тут мешкають туроподібні-дикі корови, що в давні часи мали більше тонни ваги і фактично метрові роги, це великі тварини, які раніше були найбільшими в лісах Чернігівщини, а також польські коники, муфлони і лані. Також, вчені довели, що присутність копитних тварин в степах сприяє відновленню земляного покриву, а це призводить до буяння різнотрав'я та активності комах, тобто в результаті цього, степ оживає та зачаровує своєю красою [3].

Серед головних складових діяльності ПП «Беремицьке», можна виділити:

- розвиток туризму на території Природного парку;
- збереження етнокультурної спадщини регіону;
- підтримка традиційних ремесел Чернігівщини;
- підтримка культурної спадщини населення, яка є сукупністю успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини, в поєднанні з діяльністю, що пов'язана з відновленням природних комплексів [4].

Отже, успішність професійної компетентності туристичного потенціалу Придесення і зокрема ПП «Беремицьке» передбачає не лише визначення пріоритетних напрямів розвитку туризму, але й підтримка проектів, які спрямовані на розвиток, що вимагає постановки конкретних завдань через об'ємний, комплексний та стратегічний проект розвитку туристичної галузі ПП «Беремицьке» та зокрема відтворення первозданної природи, відродження та збереження природного середовища. Це дозволить ефективно розвивати та рекламувати туристичні ресурси та можливості ПП «Беремицьке» на українському, а можливо і на закордонному ринках туристичних послуг, оскільки Парк природи «Беремицьке» є гарним місцем для усамітнення з природою, аби людині відчувати себе єдиним з нею, блукаючи по спеціальним стежкам серед табунів диких коней, оленів і косуль. Парк природи «Беремицьке» є шматочком збереження дикої природи Придесення.

Список використаних джерел

1. Парк «Беремицьке» на Чернігівщині: відродження життя таким, яким воно було тисячі років тому. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.val.ua/uk/107840.html>. - Назва з екрану (12.02.2021).

2. Парк природи "Беремицьке". Процитовано 2019-04-28. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://beremytske.com.ua/uk/> Назва з екрану (12.02.2021).
3. Парк природи «Беремицьке» — шматочок дикої природи недалеко від Києва. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://discover.vn.ua/inspiration/park-beremickoe---kusocek-dikoj-prirody-nedaleko-ot-kieva>. - Назва з екрану (12.02.2021).
4. Потапчук Н. Парк "Беремицьке" на Чернігівщині відновлює первозданну природу V-X століть. Укрінформ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2715071-park-beremicke-na-cernigivsvini-vidnovlue-pervozdannu-prirodu-vx-stolit.html>. - Назва з екрану (12.02.2021).
5. Редько В.Є. Проектний підхід до управління розвитком туризму /В. Є. Редько //Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2014. - Вип. 7(3). - С. 167-170. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_07/153.pdf. - Назва з екрану (14.02.2021).

PERSONNEL MANAGEMENT ON THE EXAMPLE OF NP BEREMYTSKE: MOTIVATION AND QUALIFICATION

Yuliya Marushchak
Bachelor student of the Department of Tourism
Inna Ishchenko
Master of Tourism
Olexander Romanenko
Cand. ped. Sciences, Associate Professor of Tourism
Vadym Golovko
senior lecturer at the Department of Tourism
Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY
Kyiv Ukraine

Formulation of the problem. Today, the main problems faced in personnel management - is the selection, training with modern economic thinking, ensuring the efficiency of employees, maintaining a favorable climate in the team and much more. Personnel as an organizer of labor activity and commodity - money relations is the main productive force in ensuring economic growth and competitiveness, as well as addressing a number of issues to ensure the effective operation of any organization. Therefore, in conditions of high competitiveness in the market of tourist services there is a need to constantly increase the effectiveness of the personnel management system, taking into account current trends in the national economy.

Analysis of recent research and publications. Problems of theory, methodology and practice of personnel management were devoted to a large number of scientific works by foreign and domestic scientists: F. Taylor, A. Maslow, D. McGregor, V. Ouchi, VI Kramarenko, GV Shchokin, I. Ansoff, K. Bowman, OS Vykhansky, OI Naumov, VS Ponomarenko and others. Some aspects of the problem of modern personnel management are reflected in the works of S. Belyaeva, M. Vinogradsky, M. Zhuravlev, J. Ivantsevich, A. Kibanov, V. Kolpakov, A. Lobanov, S. Mikhailov. Problems of staff development and motivation are reflected in the works of such domestic scientists as G. Abalkin, I. Blank, M. Bilyk, I. Belov, A. Gastev, B. Kvasnyuk, I. Komarov, I. Karpun, D. Karpukhin, J. Kokin, E. Krykavsky, O. Kuzmin, M. Albert, M. Vaselevsky, M. Mescon, J. Stiglitz, J. Sachs, Gzh. Kolodko, R. Pator, F. Hedoury and others.

The purpose of the study is to reveal the current problems of personnel management in general and staff motivation on the example of NP "Beremytske".

Presentation of the main research material. One of the main tasks for organizations of various forms of ownership is to find effective ways to manage labor, ensuring the activation of human resources. The decisive causal factor in the effectiveness, efficiency and quality of people's activities is their motivation.

In today's fierce market competition, the successful operation of the enterprise depends on the creative activity of workers. Therefore, one of the main tasks of the manager is to motivate staff. Most researchers believe that employee incentive mechanisms are complex systems of influence of the organization's management on employees, which directly involve the interaction of manager and employee.

It is important to note that the motivation of work is the main lever to increase the productivity of workers, ie an incentive to more efficient activities in the enterprise. Note that the concept of "motivation" is multifaceted and has many definitions, which is why scientists have many different opinions about the essence of this category, in particular the famous American expert in management Richard L. Duft considers motivation as forces that exist inside or outside She notes that "the motivation of employees affects their productivity, and part of the work of the manager is to direct motivation to achieve the goals of the organization" [1].

It is also worth noting that work motivation plays an important role in increasing labor productivity and work of the team, which is why the right form and ways to motivate work will increase profitability and sustainable economic development of the enterprise. An important aspect of the motivation of labor activity at the enterprise is its economic feasibility, ie the growth rate of labor productivity must exceed the growth rate of resources spent on motivating employees to work [2].

Note that an effective leader must always take care of their employees and motivate them to work, but not only rewards and bonuses, you must use such motivating tools as: request, advice, suggestion, coercion, psychological submission to the group, punishment, criticism, condemnation, order, instruction, instruction. It is necessary to form in each employee a sense of ownership, to involve people in work according to their capabilities [3].

It is necessary to develop such a system of motivation so that employees want to invest more effort and soul in the work they do. In solving this problem, companies are recommended to use such methods to increase motivation, stimulate and improve the quality of work of employees as: management needs to show interest not only in the work of their employees, but also in them as individuals; when analyzing the work of each employee should ask the subordinate questions aimed at encouraging him to think about the work done and talk about specific results; it is necessary to monitor the level of motivation; employees of the enterprise have different goals and desires, respectively, they need to be provided with different opportunities for work and professional growth; you need to be careful with monetary incentives; it is necessary to know whether the employee is suitable for his work; the tasks of subordinates must be clear; create a bank of ideas; it is also necessary to eliminate the factors that hinder successful motivation.

Analyzing the results of the work of its employees, the company's management should see what methods of motivation are necessary for the successful work of staff, as well as which do not affect the efficiency of work [4].

Modern man lives in a world of monetary motivation, so no human attitude can compensate the employee for a monetary reward. Enterprises spend a lot of effort on training and staff development, so let's assume that high staff turnover is not beneficial to any enterprise. In conclusion, the company first needs to review the system of remuneration.

Analysis of the payment system in the company shows that wages, which consist of rates and bonuses, are quite effective, both for the employee and for the company.

Thus, the company fairly estimates the share of the contribution of effective work of each employee in the development and achievement of the goals of the organization, and employees strive to achieve high results in order to get as many bonuses as possible [5].

Personnel should be monitored at the enterprise, and this type of activity creates a basis for planning further actions of management aimed at maintaining discipline, increasing staff motivation and training.

The manager should not order his subordinates, but focus them on the problems facing the company, divide them by importance, direct efforts, help to reveal people's abilities, concentrate them on the most important thing, form a group of like-minded people around him.

Because nature parks have a dual role, both as a refuge for wildlife and as popular tourist areas. It is necessary to maintain a balance between these two areas, which, however, are often related - for example, tourists often bring parks income that can be spent on nature conservation projects. Parks also serve as a reserve of essential natural resources, such as timber, minerals and other valuable products. The balance between the expenditure of these resources and their conservation is also important for park management.

Conclusions. Nature parks are environmental, recreational, cultural and educational, research institutions of national importance, created to preserve,

reproduce and effectively use natural complexes and objects that have a special environmental, health, historical and cultural, scientific, educational and aesthetic value.

One of the main tasks for the coming years for large enterprises is to improve the quality and loyalty of staff. To do this, companies are encouraged to increase the level of employee loyalty through the use of such methods of motivation as: the organization of a solemn procedure of acquaintance with the company and employees; rewarding employees with trips (tourist vouchers) - for those who have made a significant contribution to the activities of the enterprise, to offer vouchers during their vacation; awarding special badges and certificates to employees of the enterprise for their contribution and achievements; giving gifts to employees with the company logo (mugs, notebooks, pens, umbrellas, etc.). Thus, it can be argued that motivation can be achieved not only through monetary rewards for work and career growth, but also through other factors influencing the employee.

References

1. Daft RL Management: lane. with English /R.L. Duft. - SPb .: Piter, 2001. - 829 с.
2. Titia AS, Titsya NS Personnel management in the process of labor activity as a basis for ensuring stable development and increasing the competitiveness of the enterprise [Electronic resource] //Student Scientific Bulletin "Head. INFO ». - Access mode: <http://kerivnyk.info/2016/05/cicyala.html>
3. Goltzman IO Theoretical principles of forming a system of motivation in personnel management as an important factor in ensuring competitiveness /I.O. Holtzman [Electronic resource] - Access mode: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_4_059.pdf
4. Maslov EV Personnel management of the enterprise. - Nizhny Novgorod, 2001. - 260 p.
5. Zaitseva VM Analysis of the system of staff motivation in tourism enterprises / Economics. Management. Innovations. Issue № 3 (15), 2015.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ НА ПРИКЛАДІ ПП БЕРЕМИЦЬКЕ

*Євгеній Владиславович Панюхно,
студент бакалаврату кафедри туризму
Алла Володимирівна Кравченко,
канд.. екон. наук, доц.. кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Інвестиційна привабливість об'єкта визначається ступенем відповідності результатів його діяльності меті інвестора, яка полягає у забезпеченні

прибутковості, безпеці та ліквідності інвестицій. Оцінка інвестиційної привабливості об'єкта потребує системного підходу, тобто вона повинна проводитися з урахуванням інвестиційної привабливості країни, галузі, регіону, підприємства. Хоча саме окреме підприємство в цій системі є кінцевою точкою розміщення інвестиційних ресурсів, привабливість певного проекту буде визначатися привабливістю всіх зазначених складових.

На інвестиційну привабливість об'єкта туристичної галузі впливають такі чинники: економічна значущість галузі; соціальна значущість продукції, що виробляє галузь; стійкість галузі до економічного спаду виробництва; високий рівень самофінансування діяльності; ступінь державної підтримки галузі; техніко-технологічний потенціал; стан ринку; наявність висококваліфікованих кадрів; наявність розвинутої мережі просування товарів.

Чинниками ризику вкладання інвестицій у туристичну галузь є: рівень конкурентної боротьби; перешкоди входженню в галузь; техніко-технологічний потенціал галузі; високі вимоги до якості продукції; стан і доступність ринку сировини; суттєва залежність від суміжних галузей виробництва; потреба у великих обсягах фінансових ресурсів.

В сучасній економічній науці немає єдиного підходу до визначення суті поняття «інвестиційна привабливість підприємства». Дослідники англо-американської економічної школи, а саме Ю.Брігхем, Л.Гапенскі, Т.Коупленд, Марковиць, Ф.Дж. Фабозци, У. Шарп зводять інвестиційну привабливість підприємства до максимізації добробуту акціонерів, який проявляється у зростанні ціни акції. Тобто, увесь фінансовий менеджмент як система фінансового управління компанією має вирішувати завдання зростання її інвестиційної привабливості. Ми вважаємо, що дослідники згаданої школи сприймають інвестиційну привабливість, ототожнюючи її з корисністю для власників.

На нашу думку, термін «інвестиційна привабливість підприємства» доцільно визначити з врахуванням сутності поняття «привабливість», який широко використовується в економічній літературі. В.В.Ільїн розглядає привабливість як мотиваційний фактор; А.І. Донцов – в якості групового єднання; А.П.Гайдучський – як те, що викликає захоплення своїми якісними характеристиками, формами, діями [4].

При цьому необхідне врахування наступних сутнісних характеристик поняття «інвестиційна привабливість підприємства».

1. *Присутність подвійного ефекту.* Процес інвестування передбачає здійснення суб'єктно-об'єктних відносин з приводу генерування, перерозподілу та споживання капіталу. Характерна риса успішного інвестування - це обов'язкова присутність подвійного ефекту: позитивних наслідків як для суб'єкта інвестування (інвестора), так і для об'єкта (реципієнта).

2. *Врахування вимог потенційних інвесторів.* Рівень інвестиційної привабливості підвищується за швидкого досягнення консенсусу інтересів між суб'єктами інвестиційного процесу. У виборі того чи іншого об'єкту інвестування визначальне значення має суб'єктивна думка потенційного

інвестора щодо того, чи зможе даний об'єкт стати засобом досягнення його цілей і у якій мірі. На наш погляд, саме цей фактор відіграє ключову роль у формуванні поняття «інвестиційна привабливість підприємства».

3. *Плідна взаємодія з потенційними інвесторами.* На етапі формування механізмів, що забезпечують прозорість діяльності, управління інвестиційною привабливістю зводиться до регулювання доступу інвестора як до створення цих механізмів, так і до участі в контролі за їх функціонуванням: чим ширше доступ, тим вище інвестиційна привабливість об'єкту для інвестора. Коли механізми сформовані і узгоджені, управління інвестиційною привабливістю зводиться до регулювання можливостей інвестора впливати на ухвалення стратегічних рішень і формування фінансової політики. По цій причині можна погодитись з позицією Чумікова А.Н та Бочарова М.П., що «об'єктивне на перший погляд поняття інвестиційної привабливості стає суб'єктивним та керованим».

4. *Симбіоз фінансово-економічних і психологічних оцінок діяльності компанії* допоможе власникам та інвесторам мати цілісне уявлення про компанію.

5. *Врахування перспектив розвитку компанії.* Одним з найважливіших завдань, які стоять перед інвестором, є вибір таких інвестиційних об'єктів, що мають найпривабливіші перспективи для розвитку в умовах динамічної зміни умов зовнішнього середовища. Це обумовлює необхідність врахування перспектив розвитку компанії при визначенні інвестиційної привабливості підприємства.

На сучасному етапі низька інвестиційна активність зумовила необхідність дослідження інвестиційної ситуації в країні та факторів, які на неї впливають. На практиці певні регіони мають значний потенціал для вкладання інвестицій, а в рейтингу інвестиційної привабливості регіонів порівняно з іншими регіонами України мають низький рівень.

Саме така ситуація спонукає до необхідності ретельного дослідження чинників, що впливають на інвестиційну привабливість, та розробки сучасної методики оцінки інвестиційної привабливості з урахуванням досліджуваних факторів. Цьому питанню було присвячено багато робіт науковців. Більшість фахівців намагались групувати або класифікувати запропоновані (обрані, визначені) ними фактори, що формують інвестиційну привабливість. У своїй роботі Іванов І. С. [1] об'єднав їх у 5 груп, а саме:

1. *Виробничо-фінансові:* обсяг промислового виробництва у розрахунку на душу населення регіону на 1 особу; темпи зміни обсягу промислового виробництва; індекс фізичного обсягу продукції за галузями виробництва; рентабельність продукції; рентабельність активів; темпи зростання об'єму основних фондів підприємств галузі по повній балансовій вартості та ін..

2. *Соціальні:* соціальна значущість галузі; забезпеченість населення житлом; забезпеченість населення приватними легковими автомобілями; забезпеченість регіону автомобільними шляхами з твердим покриттям; обсяг платних послуг для населення; рівень життя населення регіону.

3. Природно-ресурсні: наявність землі сільськогосподарського призначення.

4. Факторні: інвестиційно-значущі приватні показники та одиниці їх виміру.

5. Фактори, що спричиняють негативний вплив на інвестиційну привабливість регіону: частка збиткових підприємств; частка малозабезпеченого населення; питома вага робітників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам; рівень безробіття; рівень злочинності.

Вагомий внесок у дослідження цього питання зробили Хобта В. М. і Мешков А. В. [2], які розглядали фактори формування інвестиційної привабливості на рівнях: держави, галузі і регіону, та класифікували (згрупували) їх. На думку дослідників, на формування інвестиційної привабливості підприємства на рівні держави впливають наступні фактори, які вони об'єднали в 3 групи, а саме:

1. Політико-правові: ступінь політичної стабільності суспільства; законодавча база; офіційно прийнята концепція розвитку держави; ступінь розвитку податкової системи; ступінь стабільності національної валюти.

2. Економічні: темпи інфляції; бюджет держави; сировинні ресурси; місткість та платоспроможність внутрішнього ринку; стан фондового ринку і фінансово-кредитної системи; ступінь розвиненості податкової системи; ступінь стабільності національної валюти.

3. Соціальнокультурні: соціальна інфраструктура; екологія; соціальна ієрархія і відносини у суспільстві.

На формування інвестиційної привабливості підприємства на рівні регіону впливають наступні фактори, які економісти-науковці об'єднали в 4 групи, а саме:

1. Ступінь розвиненості інвестиційної інфраструктури: шляхи сполучення; обсяг виробництва будівельних матеріалів; кількість будівельних компаній.

2. Структура ризиків: екологічні ризики; кримінальні ризики; особливі ризики, притаманні регіону.

3. Демографічна структура: питома вага працездатного населення; рівень кваліфікації робітників регіону; питома вага населення регіону в загальному обсязі населення; співвідношення міського та сільського населення.

4. Ступінь економічної розвиненості регіону: питома вага регіону у ВВП; обсяг та динаміка капітальних вкладень на одну особу; питома вага збиткових підприємств; кількість підприємств; середній рівень зарплатні; обсяг виробництва на одну особу.

Для оцінки інвестиційної привабливості підприємства можуть бути використані різні фінансово-економічні показники функціонування підприємства протягом певного періоду. Кінцевий результат щодо інвестиційної привабливості підприємства дає змогу замовникам більш об'єктивно оцінити стан і можливості певного підприємства України.

Оцінка інвестиційної привабливості повинна здійснюватися у два етапи:

перший етап: розрахунок інтегрального показника за кожним підприємством окремо на підставі фінансової та бухгалтерської звітності; другий етап: визначення оцінки інвестиційної привабливості підприємства шляхом корегування інтегрального показника, розрахованого на першому етапі з урахуванням привабливості на мезоекономічному рівні, впливу результатів фінансово-господарської діяльності та ризиків діяльності підприємства.

Так, наприклад, парк природи «Беремицьке», що розташований поблизу села Беремицьке Козелецького району Чернігівської області, є потенційним інвестиційно привабливим туристичним комплексом. Парком опікується Благодійний фонд «Беремицьке Біосфера» разом з іноземними партнерами. Він займає територію більше ста гектарів та огорожений по периметру, є містки та оглядова вежа. Певною мірою територія з наявними туристичними ресурсами є привабливою для туристів, але це не є достатньою умовою для зростання загальної туристичної привабливості. Для цього, на нашу думку, необхідно оновити та сформувати нову матеріально-технічну базу, спорудити нові готельні комплекси, санітарно-курортні зони та провести модернізацію об'єктів. Все це можливо за рахунок інвестицій, проте саме для збільшення загальної суми вкладень необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат.

Саме тому доречним є застосування «Методики оцінки інвестиційної привабливості», що допомагає комплексно оцінити рівень інвестиційної привабливості, що і є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень суб'єктами інвестиційної діяльності.

За результатами дослідження впливу факторів на інвестиційну привабливість нами було зроблено висновок, що проблема забезпечення інвестиційної привабливості туристичних комплексів, може бути вирішена лише після чіткого визначення усіх факторів, що впливають на її рівень як зовні, тобто з боку держави, регіону та галузі, так і зсередини, а також необхідно регулярно доповнювати і розширювати чинники, які визначають інвестиційну привабливість. Також методику оцінки інвестиційної привабливості можна використовувати для визначення інвестиційної привабливості окремого об'єкта, або при проведенні фінансового аналізу за ініціативою як самого об'єкта, так й інвесторів, які розглядають питання про вкладення коштів у певний туристичний комплекс.

Список використаних джерел

1. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затв. Наказом Агенства з питань запобігання банкрутству від 23.02.98 №22 //Державний інформаційний бюлетень.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. - К.:МП «ИТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 1995 – 448 с.
3. Бочаров В.В. Инвестиционный менеджмент. — СПб: Питер, 2000. — 160 с.
4. Гайдуцький А.П. Методологічні аспекти інвестиційної привабливості економіки //Регіональна економіка.- 2004.- №4, С.81-86.

5. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навч. Посібник. - 2-е вид. – К.: Каравела, 2008.- 432 с.

***Застосування інформаційних технологій, новітні
дидактичні підходи та досвід їх упровадження
у навчальному процесі на Придесенні.***

**СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ
ДОСТУПНОГО КОНТЕНТУ Й РЕЛЬЄФНО-ГРАФІЧНИХ КАРТ
МІСЦЕВОСТІ ДЛЯ НЕЗРЯЧИХ**

*Сергій Анатолійович Васін,
канд.. економ. наук, заслужений працівник
соціальної сфери України, директор Комунальної
реабілітаційної установи «Київського центру незрячих»,
Чемпіон Світу з шахів. Заслужений
майстер спорту України.
м. Київ, Україна*

Почну з того, що багато років займаюся проблемами інтеграції у суспільстві, реабілітації, як цю інтеграцію можна було б здійснювати. І, безумовно, що це питання складається з дуже багатьох аспектів. І одні з цих аспектів, так чи інакше, пов'язані з географією, описом землі, і тут перед незрячими відкриваються серйозні проблеми.

Справа в тому, що, всі орієнтуються, що незрячі можуть в своїй оселі досить вільно ходити, знати, де які предмети лежать, орієнтовані на близьке оточення, в якому перебуває людина більшу частину свого життя. Ну, якщо доводиться рухатись на місце роботи чи навчання, то це, як правило, обмежена кількість маршрутів, їх вивчити теж достатньо складно і разом з тим уже виникає певна ізольованість від великого світу, можна так сказати. Тому що, якщо здорові діти або вже дорослі люди можуть дивитись багато фільмів, їздити легко у подорожі, ну і, маючи відповідні можливості, наприклад, ознайомитись з графічними зображеннями, з відео зображеннями різних частин світу, вони мають значно ширшу уяву про світ, інтегровані вже від початку. Для незрячої людини саме це є складною проблемою.

І теоретично цими проблемами могла б займатися і географічна наука. Ми знаємо, що ця наука не тільки про острови, річки, моря і таке інше, але це і комплекси природні, такі як: кліматичні, рельєфні, флора, фауна, відповідно якісь природоохоронні зони, ті, що вже людина відтворює, після того, як підлаштувала тим чи іншим способом природу. Ну і що важливо, крім усього

іншого, думаю, що без знання своєї країни з географічної точки зору, з точки зору її різноманіття і природного багатства і економічного, людина не може бути повноцінним громадянином, патріотом своєї країни. Тому що, все-таки, це не тільки емоційні поняття, але і суспільно визначені, тобто такі, які потребують певного розуміння. Тобто у даному випадку потрібні такі матеріали, які незряча людина могла б зрозуміти, усвідомити. І в таких, більш прагматичних застосуваннях, що коли людина живе у великому місті, то, звичайно, не знаючи цього міста, хоча б в основних рисах, дуже важко сподіватися на те, що вона повноцінно та інтегровано буде жити. Звичайно, це досить складне питання, якщо, наприклад, Google-картами кожен може користуватися без жодних додаткових витрат, то у паперових картах це зовсім інакше виглядає.

Якщо взяти, наприклад, радянські часи, то в 60-70-ті роки в Харкові виготовлялися фізичні карти, політико-адміністративні карти Радянського Союзу, України, були карти Європи, півкуль. Правда, була Дуже обмежена кількість екземплярів, але, в принципі, все-таки, вони закривали певні питання. Не було, наприклад, карти ґрунтів, чи карти розселення різних тварин, чи розповсюдження рослинності. Але загально географічних розумінь було достатньо, а починаючи з кінця 70-х років люди, які займалися цим, почали йти з життя, і за роки незалежності в Україні практично нічого в цьому відношенні зроблено не було. Ну і, зрозуміло, що потрібно вже інше обладнання.

В принципі, не дивно, що такі питання залишалися поза увагою. І держава не приділяла достатньо уваги, і громадська організація (найбільша в Україні) «Українське товариство сліпих», яке більше всього зосереджене на виробництві предметів споживання, і вкрай неефективно вирішує питання освіти, питання інтеграції, питання повноцінного життя, адже це випадало із контексту діяльності структур, які теоретично повинні були цим займатися.

Особисто давно цими питаннями цікавлюсь і через те, що сам вчився в школі для сліпих і мав доступ до тодішніх карт, деякі навіть збереглися. І все життя все-таки сподівався, що ми зможемо щось зробити в цьому відношенні. Якщо не завжди це вдавалося у формі карт, то хоча б мати описи. Ми з однопумцями випустили книгу (це - 5 книг, виконаних шрифтом Брайля) «Мандрівки історичними місцевостями Києва: путівник для незрячих». Вона була видана за ініціативою і в рамках діяльності громадської організації, яку очолюю - Громадське об'єднання незрячих фахівців «Ресурс» за фінансової підтримки київської міської державної адміністрації.

Робота достатньо, цікава, й власне уклав цю книжку і зробив історико-географічний огляд щодо розвитку міста Києва. Оскільки ми мешкаємо в місті Києві і в нас є школа сліпих, ми вважаємо, що саме незрячі кияни повинні знати в першу чергу про своє місто, про його славу історію, про його природні особливості, які, власне, і створили передумови, щоб воно стало одним з найвидатніших міст Європи. Був розроблений великий історико-географічний огляд, де показана динаміка розвитку в різні часи, в різних історичних обставинах. Понад 200 історичних місцевостей Києва описано у цьому

довіднику. Позповідається, де ці місцевості знаходяться, які там вулиці, яка історична інформація про них, що саме найцікавіше є про цю географічну точку. І що дуже важливо, ми зробили такий додатковий матеріал, який пояснює, як певне місце, урочище пов'язане з іншими об'єктами, які знаходяться поруч. Тим самим формується певне уявлення у читачів.

Наприклад, щоб зрозуміти, як інформація деталізована, візьмемо, які об'єкти є на букву А: Аварійне селище, Авіамістечко, Академмістечко, Андріївська гора, Арештанські городи, Аскольдова могила, Афанасівський Яр. Так Арештанські городи, матеріал відносно невеликий, місцина теж невелика і маловідома, пропоную текст із довідника: «Арештанські городи - місцевість у Шевченківському районі. Розташовувалася біля малої річки Скоморох (нині в колекторі), між сучасними Старовокзальною вулицею, залізницею, Повітрофлотським шляхопроводом та проспектом Перемоги. Межує з Шулявкою (на заході), Солдатською слобідкою (на півночі), Євбазом (на сході) та Солом'янкою (на півдні). Назва виникла у другій половині ХІХ століття, коли цю, доти незаселену, територію передали у відання Лук'янівської в'язниці для влаштування підсобного городнього господарства. На городах працювали в'язні.

На початку ХХ століття городи ліквідовано. Було прокладено продовження Жилинської та інші вулиці. На одній із вулиць (Скомороському провулку, 7) була Галицька синагога. Провулок утворився на початку ХХ століття під час розпланування місцевості, коли її перевели із власності Лук'янівської тюрми. У 1960-х роках провулок поглинула заводська територія (завод «Транссигнал», колишні Головні електричні майстерні). Стару забудову та більшість вулиць поступово ліквідовано у 1960–70-ті роки».

Поєднання географічних, історичних і сьогоденних, навіть просто інфраструктурних відомостей, які викладені в цьому довіднику, підвищать зацікавленість людей до того, де вони живуть, і розуміння, що вони мають можливості оволодівати світом.

Що стосується самих карт, то ми створили карту Київського метрополітену. Можна побачити, що на ній лінії показані однією, двома або трьома паралельними рельєфними смужками, але вона є і кольоровою, - зверху пластик, знизу аркуш кольоровий, для слабозорих. Біля кожної станції є кружок, який зображає цю станцію, знаходяться саме шрифтом Брайля відповідні позначки і ці позначки розшифровані в додатковій книжечці як поясненні до цієї карти.

В перспективі виготовлення карти-схеми Подолу, де показані всі вулиці, площі, провулки. Ця карта в масштабі 50 метрів в 1 см, вона дозволить всі вулиці зобразити, але, звичайно, більше ніж у форматі А3 робити немає сенсу - нею буде незручно користуватись. Наприклад, на уроках в школі розкласти 2 великі карти - це вже проблематично, не вмістяться на партах і діти будуть заважати один одному цими картами, тобто формат А3 є більш прийнятним. Але це говорить про те, що необхідно більше таких детальних карт.

Хочу пояснити особливість сприйняття незрячими. Роздільна здатність пальців в десятки разів менша, ніж роздільна здатність ока, незряча людина не може відчутти об'єкти, якщо вони будуть розміщені дуже близько або інформація буде написана дрібним текстом. Саме тому немає можливості наповнювати надто великим контентом цю карту, а необхідно по мірі збільшення території, яка охоплюється, і відповідно - зменшення масштабу, - необхідно генералізувати зображення, тобто прибирати менш важливі провулки, дрібні вулиці, залишаючи магістральні об'єкти. Це такий загальний принцип і ним доводиться постійно користуватися при виготовленні такої продукції для незрячих. Проблема саме в нездатності пальців розділити і зрозуміти дрібні об'єкти, які щільно один до одного знаходяться.

Часто зрячі цього не розуміють, вони бачать оком і думають, що сліпі теж можуть намацати, але це не зовсім так.

Якщо ближче до тематики конференції, ми приділяємо значну увагу формуванню екологічного мислення і любові до власної природи у незрячих. Слід також підкреслити, що незрячий, який живе в місті, нечасто пов'язаний із живою природою.

Ну ось, наприклад, незрячого повезли в зоопарк, і він тільки по запаху чує, де яка тварина і чим вона пахне, так сказати. Безумовно, йому тяжко розпізнати, де яка тварина, не буде ж він, наприклад, тигра мацати. Ну, а на малюнках побачити... Знаєте, це колись було на рівні анекдоту: «незрячому дали помацати корову і питають, на кого вона схожа, і він каже: на килимок схожа». Ну ось, шерсть помацав, а раніше він відчував килим на дотик. Тому формувати це уявлення не так просто, але дуже потрібно.

Знову ж таки відірваність від живої природи для незрячої людини - це дуже велика втрата і емоційна, і змістовна. Вважаю, що ми просто не завжди це усвідомлюємо. Як кажуть, чого не бачив, того не ціню. Якщо б десь один раз побачив, то було б вже відчуття більш виражене. Можна сказати, що незрячий це не дуже так відчуває, якщо, наприклад, прожив тільки в своєму місті все життя і навіть просто погано уявляє, як виглядає дерево.

Стосовно тематики з рельєфно-графічними зображеннями у наших планах - створити такі путівники по парках і лісах Києва. Київ взагалі настільки багате місто своєю природою! Вивчав це питання і в деяких місцях був, звичайно, і в Голосіївському національному заповіднику, і в інших місцях. Насправді, навіть при сьогоденних умовах збережено різноманіття і рослинного, і тваринного світу, і навіть види риб бувають в Дніпрі такі, що, здавалось би, вони вже давно зникли.

Одна з ідей, зробити посібник чи довідник по парках і лісах, водоймах, в тому числі втрачених. Все-таки дуже важливо мати уявлення про своє місто. Хочемо також розказати про Придніпровські острови, які є перлиною нашого міста. На щастя, зараз створюються парки національні, відчувається, що більше стали працювати над цим. Звичайно, ще багато, що потрібно зробити. Вважаю, що обов'язково потрібно знати Дніпро, острови Дніпровські, адже це також величезна частина української культури, української історії. Сподіваюсь, що ми

зможемо для незрячих щось нове дати, допомогти у оволодінні, освоєнні свого міста і в знаходженні свого місця у суспільстві.

Список використаних джерел

1. <https://invasport.kiev.ua/ua/shashki/6-seans-odnochasnoji-gri-chempiona-svitu-z-shakhiv-sered-slipikh>
2. <https://ukurier.gov.ua/uk/news/u-kiyevi-stvoreno-centr-nezryachih/>

**РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ 3D ТУРУ ПО ПАРКУ ПРИРОДИ
«БЕРЕМИЦЬКЕ» НА САЙТІ ФАКУЛЬТЕТУ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОЇ
ОСВІТИ ТА ЕКОЛОГІЇ НПУ ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА**

*Анатолій Петрович Кудін,
док. фіз.- мат. наук, професор,
завідувач кафедри програмної інженерії
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Постановка проблеми. 3D-тур — сучасне представлення певної місцевості чи приміщення з допомогою певних програмних засобів «від першого лиця» (тривимірне панорамне зображення об'єктів) [2]. Це інтерактивна функція, що дозволяє створити ефект присутності в тій або іншій точці. Віртуальний 3D тур дає можливість зануритися у інтер'єр Вашого об'єкту і дасть змогу оцінити і прийняти швидке рішення, порівняно із фотографіями, які дають обмеження повної присутності.

Віртуальний тур дозволяє привернути увагу ще більше відвідувачів на сайт. Як приклад, можна привести розміщення у 2020 році під час вступної компанії 3D-туру по приміщеннях факультету інформатики на його сайті (рис.1), що привело до значного зростання у цьому році кількості поданих заяв від абітурієнтів.

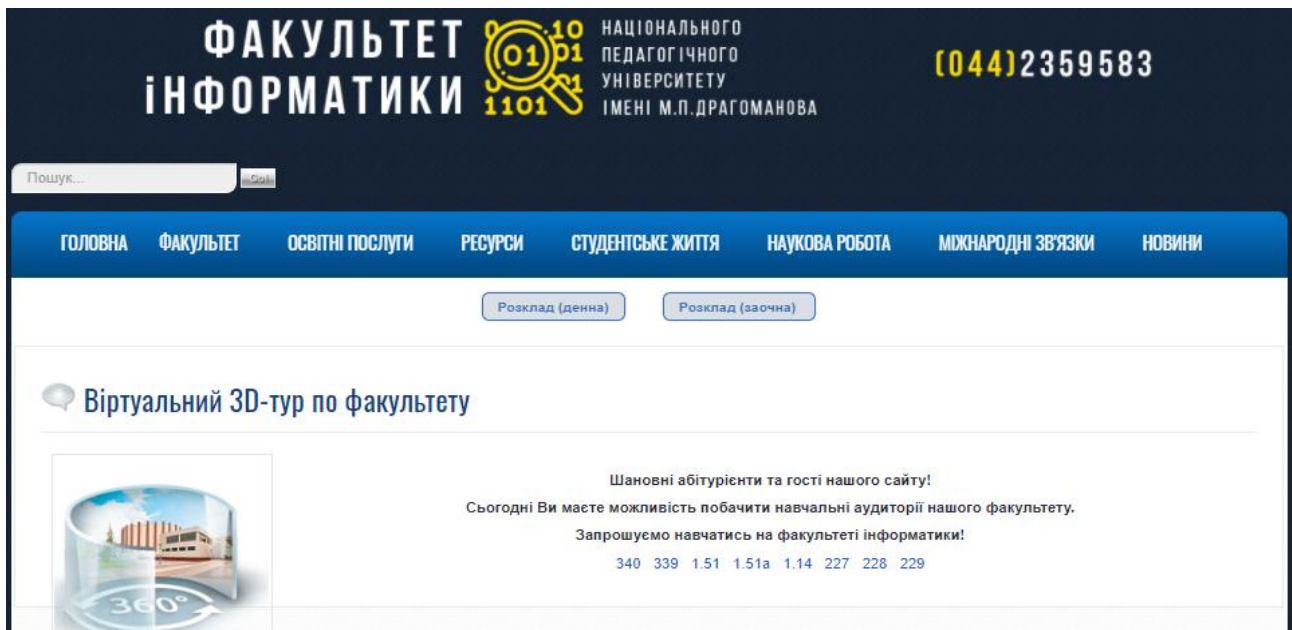


Рис.1. Розміщення на сайті факультету інформатики (<https://fi.npu.edu.ua/3d-tur-po-fakultetu>) віртуального 3 туру по аудиторіям факультету.

Таке віддалене представлення навчальних площ факультету дозволило не проводити «дні відкритих дверей», іногороднім абітурієнтам не витратити свій час на відвідування приміщень факультету і отримати чудову можливість здійснити подорож по вашому приміщенні в будь який час (рис.2). Таким чином, серед великої кількості варіантів презентацій 3D тур дає змогу клієнту відчувати і побувати на об'єкті або у приміщенні із будь якої точки світу, а це в свою чергу заохочує клієнта віддати перевагу вашому об'єкту, що особливо важливо при проведенні вступної компанії.

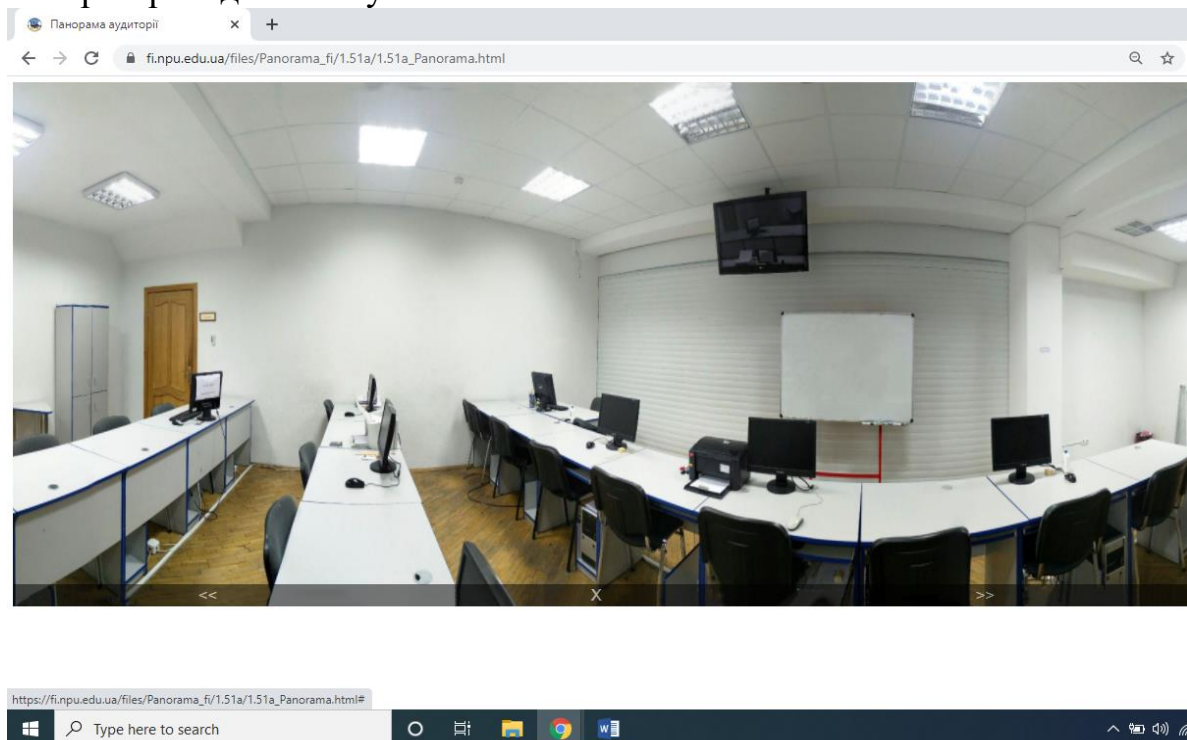


Рис.2. Демонстрація однієї з навчальної аудиторії факультету.

Розміщення на сайті 3D туру дає можливість побачити об'єкт в тому числі через мобільний пристрій, переглянути усі деталі об'єкту і його опис, отримати реальні розміри об'єкту з високою роздільною здатністю в 4К.

Метою даного дослідження є розробка концепції створення 3 туру по парку природи «Беремицьке» і його представлення на сайті факультету природничо-географічної освіти та екології.

Аналіз досліджень і публікацій

На сьогоднішній день дуже активно увійшли у віртуальне життя кожного освітянина так звані віртуальні тури, екскурсії тощо. В основному 3D-тури створюються з допомогою панорам, спроектованих на прості 3D-об'єкти типу сфери або циліндру з навігацією між ними. Такі панорами вже давно з'явилися на google картах, почали з'являтися сервіси по створенню віртуальних турів такі як 3D panoramas, Panotop, Open-ua, Аерофотопанорами та Віртуальні Тури Навколосвіту [1] та ін.

Виклад основного матеріалу. Одним з головних питань концепції є питання вибору форми представлення зображень ландшафту парку природи «Беремицьке». Це може бути або «3d панорама», або «панорамна фотографія» («сферична панорама», «цифрова панорама»). Проаналізуємо ці поняття.

Панорамна фотографія – узагальнена назва окремого жанру фотографії, пов'язаного зі зйомкою панорам. Вони збираються з декількох фотографій, знятих спеціальним об'єктивом і об'єднаних за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення в одне зображення, що створює враження присутності в центрі віртуальної 3d-панорами. В узагальненому змісті до цього жанру фотографії відносяться [4]:

- зображення, отримані шляхом технології складання з окремих кадрів;
- фотографії з великим кутом огляду, що перевищує можливості звичайних об'єктивів, а найчастіше й більше 180 градусів.
- звичайні фотографії «широкого» формату, зі співвідношенням сторін 1:2, 1:3 і більше.

Віртуальна панорама (3d панорама) призначена для показу на комп'ютері за допомогою спеціального програмного забезпечення, що створює 3d ефект і дозволяє «крутити головою», дивлячись в різні боки відзнятого простору. Такі панорами можуть бути сферичними – покривають 360 × 180 градусів і дозволяють глядачеві дивитися не тільки вліво-вправо, але і під ноги і над головою і циліндричними – можна дивитися тільки вліво-вправо.

Основним способом демонстрації сферичних панорам і віртуальних турів є візуалізація на основі технологій Flash (найпоширеніший) та HTML5 разом з JavaScript (для тих пристроїв, які не підтримують Flash). При використанні обох способів одночасно, гарантована робота віртуальних турів практично на будь-якому пристрої, в тому числі і на більшості мобільних пристроїв і планшетів.

Звичайні панорамні фотографії можна отримати за допомогою фотоапарата з великим кутом огляду, також більшість сучасних смартфонів та планшетів мають функцію знімання панорами. Але можна створити такі фото за допомогою спеціального ПЗ: Adobe Photoshop, Autopano Giga, Microsoft

Image Composite Editor, Hugin, PTGui, Panorama Tools, Autodesk Realviz Stitcher, PTAssembler, PTStitcher NG тощо [5].

Для створення 3d панорам є таке ПЗ: Pano2VR, KR pano, Panotour Pro, Flashpanoramas, Panosalado та інші.

На нашу думку, створення віртуального 3D туру для ландшафтних об'єктів типу парку природи «Беремицьке» дасть можливість:

- реалізації віртуальних прогулянок для ознайомлення із даним об'єктом;
- отримання хмари точок, а також експорт в формат OBJ;
- використання в якості підоснови для виконання комплексних 3D моделей;
- фіксація фактичного стану об'єкта;
- візуалізація закритих комунікацій;
- створення BIM моделі об'єкта.

Віртуальні тури можна доповнити різними інтерактивними елементами: інформаційні вікна, що впливають, фотографії, пояснюючі написи, анімовані елементи, звукові ефекти, фонове музичне оформлення, всілякі графічні клавіші управління та ін.

Важливим пунктом концепції є розміщення 3D тур на сайті факультету природничо-географічної освіти та екології, зробити доступ відкритим у соціальних мережах, месенджерах і т.п. У цьому випадку, публікується багатофункціональний віртуальний 3D тур, який має ряд переваг у порівнянні з туром на сервісах Google:

- окрема інтернет-сторінка сучасного формату HTML, адаптивна на будь-яких пристроях (ПК, ноутбуки, планшети, смартфони), без проблем працює на яких завгодно браузерях, не потребує додаткових плагінів (flash player);
- складений тур не потребує постійного технічного обслуговування, але в будь-який момент тур можна переробити і доробити (оновити, додати нові панорами, змінити керування тощо);
- інтерактивне меню панорам, яке для зручності навігації можна розділити по категоріях в окремі групи;
- панель управління з кнопками керування туром;
- різноманітні точки переходу між панорамами з унікальними ефектами;
- інформативні кнопки у вибраних місцях які відкривають фотогалереї, текстові описи, відео-аудіо файли, посилання на сторінки веб-сайтів, переключення режимів день/ніч, літо/зима, кнопки соцмереж тощо;
- поверховий план приміщення з маячками панорам, компасом і радаром - поточним місцем перебування глядача в турі;
- звуковий та фоновий супровід з обраними музичними треками;
- режим VR (virtual reality) робить можливим перегляд туру в окулярах віртуальної реальності.

Висновки. Розроблена концепція створення 3D туру по парку природи «Беремицьке» може бути представлена на сайті факультету природничо-

географічної освіти та екології. За цими технологіями майбутнє екскурсій та проведення віртуальних навчальних практикумів з географічних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Аерофотопанорами та Віртуальні Тури Навколосвіту [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: (<http://www.airpano.ru/>)
2. Віртуальний 3 тур [Електронний ресурс] // Вільна енциклопедія Вікіпедія – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.wikipedia.org/wiki>
3. Панорамна фотографія [Електронний ресурс] // Вінницька студія веб-дизайну «Pano360» – Режим доступу до ресурсу: <http://pano360.in.ua/glossary/3-panoramna-fotografiya>
4. Панорамна фотографія [Електронний ресурс] // Вільна енциклопедія Вікіпедія – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Панорамна_фотографія.
5. Программы для просмотра и склейки панорамных изображений, обработки фотографий, создания 3d панорам и создания виртуальных туров [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://3dpano.pindora.com/download.html>

РЕІНЖЕНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПРИКЛАДІ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»

*Анна Валентинівна Куфрик,
студентка бакалаврату кафедри туризму
Алла Володимирівна Кравченко
канд. екон. наук, кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

В сучасному світі підприємству дуже важко бути конкурентоспроможним, тому для досягнення поставленої цілі використовують метод реінжинірингу. Потреби і смаки клієнтів постійно змінюються, що призводить до підвищення стандартизації послуг.

Реінжиніринг є дуже складним поняттям, його суть потрібно надати підприємству друге дихання в умовах конкуренції. В наш час реінжиніринг є досить новим процесом в роботі фірми. Без нього не може обійтись будь-яке підприємство.

Реінжиніринг — комплексна процедура, яка передбачає розробку нових ділових процесів у фірмі або підприємстві шляхом радикального перепроектування (ре-інжинірингу) існуючих процесів, зазвичай на основі інтенсивного використання у нових процесах електронних систем, зміни умов

ведення бізнесу, що у свою чергу дає можливість отримання додаткових конкурентних переваг.

Реінжиніринг бізнес-процесів бере свій початок від двох статей, написаних у 1990 році Хаммером (Hammer) та Давенпортом і Шортом (Davenport and Short). Хоча самому терміну РБП зовсім небагато років, більшість теорій, на яких він базується, значно старші. У 1980-х роках у багатьох організаціях було впроваджено систему Тотальної якості (Total Quality). Саме ця система була родоначальником ідеї управління процесами. Багато методів системи Тотальної якості змушують по-новому подивитися на роботу і на її мету, і ці методи дають цінну інформацію для управління бізнес-процесами (Business Process Management, BPM).

Це такі методи: метод аналізу процесів (Method for Analyzing Processes, MAP), внутрішньофірмова оцінка діяльності (In-Department Evaluation of Activity, ШЕА), аналіз сприйняття процесів (Process Perception Analysis, PPA), управління якістю процесів (Process Quality Management, PQM). Усі вони відіграють важливу роль у будь-якому масштабному проекті з реінжинірингу бізнес-процесів.

За визначенням Майкла Хаммера, реінжиніринг — це фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнес-процесів з метою досягнення істотного поліпшення якості функціонування.

У 1990 р. Майкл Хамер і Джеймс Чампі у своїй праці «Реінжиніринг корпорації: маніфест революції в бізнесі» виклали основні принципи та особливості проведення реінжинірингу бізнес-процесів. У ній автори переконують, що саме процес реінжинірингу здатний забезпечити докорінну зміну підприємства, збільшення його ефективності та конкурентоспроможність, також відзначають роль реінжинірингу бізнес-процесів при зменшенні фінансових ризиків при проведенні господарської діяльності. Аналізом сутності реінжинірингу бізнес-процесів також займався російський вчений-економіст Блінов А. О. У своїй праці «Реінжиніринг бізнес-процесів» звертав увагу на порівняльну характеристику удосконалення та реінжиніринг. Питаннями оцінки ризиків при проведенні РБП також займався Ілляшенко С. М. у праці «Методичні підходи до аналізу ризиків реінжинірингу бізнес-процесів», де зазначено авторський підхід до багатофакторної оцінки ризику на етапах реалізації програм реінжинірингу. Необхідно зазначити, що в дослідженні реінжинірингу бізнес-процесів дуже мало уваги приділяється саме ризик-менеджменту його проведення, тому автори також звернули свою увагу на цю проблему.

Для українських підприємств виживання в умовах жорсткої конкуренції стало неможливим без «перебудови» та пристосування до нових умов ринкової економіки. У зв'язку з цим відбувається корінна перебудова традиційних поглядів на існування і розвиток підприємств 21-го століття, поступовий відхід від перетворення організаційних і виробничих структур на користь перетворення бізнес-процесів. Саме перетворення цих процесів і стало надалі називатися реінжинірингом.

В сучасному світі часто використовують автоматизацію та комп'ютеризацію бізнес-процесів. Це своєрідні операції, які мають виконати співробітники покрокову обробку даних в документах. Також за для комфорту парку можуть використовуватись зовнішні ІТ-системи. Зазвичай, завдяки ним автоматизуються ключові бізнес-процеси підприємства.

При проведенні революційних змін на підприємствах із впровадженням концепції реінжинірингу бізнес-процесів необхідно звернути увагу на перепроєктування як внутрішніх, так і зовнішніх бізнес-процесів.

Для того, щоб реінжиніринг досяг своїх цілей, необхідно забезпечити мотивацію особам вищої ланки керівництва, оскільки без них неможливо досягти кінцевого результату.

Також не менш головним в ефективному проведенні реінжинірингу – є створення окремого бюджету, без якого початок і проведення всього комплексу робіт неможливе.

Безумовно, починаючи впроваджувати реінжиніринг в Парк Природи «Беремицьке» потрібно розглянути передові методи побудови систем ефективного управління, які полягають у виділенні в межах організації цілої мережі процесів та управлінні ними для досягнення ефективності діяльності організації.

Концепція покращення бізнес-процесів ґрунтується на чотирьох підходах:

- 1.Методика швидкого аналізу рішення (FAST).
- 2.Бенчмаркінг процесу.
- 3.Перепроєктування процесу.
- 4.Реінжиніринг процесу.

Цілями Реінжиніринг бізнес-процесів є:

- суттєве підвищення ступеня задоволення споживача, включаючи роботу з клієнтом у режимі 24 x 365, орієнтацію на його поточні і майбутні потреби;
- радикальне скорочення тривалості виробничого циклу, докорінне зменшення кількості процесів та їх вартості, різке зниження витрат часу на виконання функцій;
- значне поліпшення процесу управління якістю;
- підвищення ролі рішень та ініціативи кожного окремого працівника, організація групової роботи;
- різке зниження кількості працівників;
- забезпечення прискореного впровадження нових технологій;
- забезпечення адаптації підприємства до функціонування в умовах інформаційного суспільства і «суспільства знань».

Метою централізованого управління підприємством є ліквідація можливого дублювання різних функцій, можливість зведення до єдиного стандарту усіх операцій у рамках організації, кращий контроль за діяльністю організації, ефективніше використання кадрів, устаткування, виробничих площ, запровадження комп'ютеризації й механізації процесів. Алгоритм централізації управління допоміжних бізнес- процесів ПП «Беремицьке».

Він вміщує такі етапи:

1. Ідентифікація допоміжних бізнес-процесів ПП «Беремицьке», що дублюються.(Аналізуються всі бізнес-процеси)

2. Вибір допоміжних бізнес-процесів для реінжинірингу на засадах централізації з використанням теорії нечітких множин.

3. Прийняття управлінських рішень щодо реінжинірингу допоміжних бізнес- процесів ПП «Беремицьке». Управлінські рішення(бухгалтерія, охорона, підбір персоналу, автоматизація)

Тільки якщо реінжиніринг зосереджувався на внутрішніх процесах, то Х-інжиніринг радить не обмежуватися оптимізацією роботи своїх співробітників і, якщо потрібно, перебудувувати процеси своїх клієнтів, постачальників і партнерів. Правильно проведений Х-інжиніринг не дозволить гальмуватися процесам в ланцюжку «постачальник - компанія - клієнт» . Починати такі зміни потрібно з побудови так званого «трикутника Х-інжинірингу», фокусуючись на трьох сферах: 1. Процеси. Необхідно проаналізувати, які зміни потрібні в процесах таких типів: – внутрішні (те, що компанія робить «для себе»); – зовнішні (те, що компанія робить для інших); – що входять (процеси, що виконуються кимось для компанії). 2. Пропозиції. Проаналізуйте, яку унікальну цінність компанія може запропонувати своїм споживачам і партнерам, за такими параметрами: кастомізація; інноваційність; ціна; якість; сервіс; швидкість; різноманіття. 3. Учасники. Дізнайтеся, хто повинен брати участь у вашому Х-інжинірингу? Наскільки далеко за межі вашої компанії ви плануєте вийти із змінами? Чи збираєтеся ви включити в процес перебудови: – тільки свою організацію; – зовнішні організації одного типу (наприклад, тільки постачальників, тільки партнерів або тільки споживачів); – зовнішні організації двох типів; – зовнішні організації всіх трьох типів (споживачів, постачальників, партнерів)?

Серед відомих методології реінжиніринг бізнес-процесів дуже мало з них приділяють увагу саме ролі зовнішніх бізнес-процесів у діяльності підприємства, а зосереджують свою увагу в основному на внутрішніх бізнес-процесах та їх перепроєктуванні. Тому можуть виникнути проблеми на етапі впровадження реінжинірингу бізнес-процесів, коли може бути збалансованою система внутрішніх бізнес-процесів, але дана система не зможе бути адаптована до зовнішнього ринкового середовища внаслідок відриву від реальних ринкових процесів. Тому треба відзначити значну роль моніторингу зовнішніх бізнес-процесів при проведенні їх реінжинірингу. За допомогою методології Х-інжинірингу підприємство може коригувати бізнес-процеси замовників, постачальників, конкурентів, що може призвести до стабільності бізнес-процесів підприємства та інших суб'єктів ринку.

Найкращий шлях ПП «Беремицьке» - приділити увагу саме зовнішнім бізнес-процесам. Розробити більш розгалужену систему реклами, об'єднатись з своїми конкурентами, розробити покращену інфраструктуру навколо парку(дороги, магазини, кафе та ін.)

Список використаних джерел

1. Тлущевич Н.В., к.е.н., доцент «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 12 (45). Ч. 1. – 2015.

2. Ходаківський О. М. «Управління бізнес-процесами підприємства» - 2017-ст.60
3. Робсон М., Уллах Ф. «Практическое руководство по реинжинирингу бизнес-процессов» – М.:, 1997.-57с
4. Н.М. Абдикеев, Т.П. Данько, С.В. Ильдеменов, А.Д. Киселев. «Реинжиниринг бизнес-процессов». Полный курс МВА. Учебник—2-е изд., испр.—М.: Эксмо, 2007.—592с.
5. Чухрай Н.І., Матвій С.І. «Маркетинг і менеджмент інновацій»,- 2015.

US TRAVEL INDUSTRY ASSOCIATION:
INFORMATION AND ADVERTISING

*Artem Lipchansky
Master of Tourism,
Igor Smirnov*

*Doctor of Geographical Sciences, Professor of the Department of Tourism
Olexander Romanenko*

*Cand. ped. Sciences, Associate Professor of Tourism
Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY
Kyiv Ukraine*

Analysis of recent research and publications. The works of foreign scholars D. Ioannides, D. Simoti, K. Simma, R. Patterson, D. Walker, and others are devoted to the study of the US tourism industry. Among domestic scientists it is necessary to note researches of such experts, as O. Lyubitseva, I. Smirnov, M. Klyap, V. Kifyak, A. Ransky, J. Ruzhkovsky, I. Smal, I. Sukhodub and others.

According to UNWTO, tourist arrivals in North America account for 10.5% in the Americas, 2% in the Caribbean, 2.6% in South America, and only 0.9% in Central America [1].

The United States provides 60% of revenue for the entire American region. The country is a world leader in the number of revenues from international tourism. Revenues from international tourism amounted to 126.2 billion dollars. USA. The second position was occupied by Spain - 55.9 billion dollars. USA. At the same time, the contribution from international tourism of South America and the Caribbean to the budget amounted to about 24 billion dollars. USA. Central America - only 3.8% of total revenues in the entire American region It should be noted that revenues from foreign tourists, which consist of their expenses for accommodation, meals, local transport, entertainment and personal purchases, make a significant contribution to the economy as a whole , and not only in the field of tourism. Tourism stimulates the development of infrastructure elements (hotels, restaurants, trade enterprises, etc.),

has ample opportunities to attract investment, provides diversification of the economy by creating industries that serve the tourism industry. The United States attracts foreign tourists from around the world. Most of the revenue came from visiting tourists from Canada, reaching 26.7 billion dollars. USA. In second place are tourists from Japan, the corresponding figure was 16.9 billion dollars. USA [2].

Analyzing the income of the tourism industry of the United States of America, it is necessary to pay attention to the main industries that provide them: tourist accommodation establishments (hotel industry), catering establishments, transport network. According to STR Global, the total annual revenue of the country's hotel industry was \$ 157 billion. USA [3].

According to the American Travel Association, each international visitor to the United States spends approximately \$ 4,455. USA and remains for an average of 18 days [4]. The mechanism for supporting the development of tourism in the United States includes such components as the legal framework, financial support, tourism infrastructure, administrative and visa support, staff support and information support.

The National Tourism and Travel Strategy provides for an increase in the number of international tourists to 100 million, who will spend a total of about \$ 250 billion in the United States. USA by 2021 [5].

You arrived in a foreign country and stayed at a hotel. When you enter your room, you will usually turn on the TV first. Switching channels, you inevitably come across advertising. It has a different pace of sound and color compared to the advertising to which you are accustomed. There is something elusive in it that distinguishes it from what has been seen before. This originality is explained simply. Nothing reflects the country and the era better than advertising. It is part of the collective unconscious of this country. The creators of advertising find inspiration in everyday life.

In a mentality that reflects national characteristics. "The ideals of the nation are spoken of by its advertisements," said another well-known advertiser, Drew, in the early twentieth century. In advertising you see the country itself

Topicality. The United States has the largest GDP in the world, exceeding 17.5 trillion dollars. There are almost 55 thousand dollars per capita. According to this indicator, the United States is also one of the richest countries in the world and surpasses most of its main economic competitors. At the same time, the service sector in the country has long been more than 75% of the US economy. Due to US tourism policy, as well as intensive intra-regional exchanges between the United States, Canada and Mexico, the United States as a whole has consistently high revenues from international tourism. According to the American Tourism Industry Association, the U.S. tourism industry serves domestic and foreign tourists an average of more than \$ 100 billion in taxes a year to federal agencies, states, and municipalities.

Modern research of advertising is dominated by economic, psychological, linguistic perspectives of its study, and today the phenomenon of advertising should be the object of tourism interest, recognizing primarily as one of the areas of mass communication. The effectiveness of advertising largely depends on the proper use of appropriate forms and means of influencing the consumer, which in turn requires

managers and employees of the tourism enterprise thorough knowledge of the modern advertising process, features of advertising in tourism, advertising planning, choice of means of distribution. Of all the countries in the world, the tourism industry has reached the highest level of development in the United States, largely due to a number of factors such as a variety of recreational resources, strong material and technical base and developed tourism infrastructure and more. If foreign visitors are more attracted to American cities through advertising, embodying the unique cultural and historical features, unique atmosphere and color of the country, the basis of domestic tourism is the interest of local residents in all sorts of natural attractions million km², and the diversity of natural areas covers the spectrum from tundra to deserts).

According to the US Travel Industry Association, for Americans traveling within the United States, a favorite mode of transportation is a car (own or rented). During the year, on average, this type of transport is preferred by 91% of tourists. In second place - a plane (9%), in third place - a train or ship (4%). For 82% the main motive for travel is leisure, for 12% - business. Favorite pastime for travelers - shopping (30% are engaged in shopping), the second - attending family events (27%), the third - outdoor recreation (11%).

The large profits of the US tourism industry are also based on the hard work of the newcomers employed in it. However, this also applies to other industries. Quite unusual for us is the fact that the United States is the only industrialized country in the world, whose federal law does not enshrine the right to annual leave.

A study by Expedia.com found that Americans received 13-14 days off during the year (14.3 days for men and 11.7 days for women). Every year, about one in three working Americans does not use all the days of their vacation. The main reasons for refusing leave: the desire to receive compensation from the employer, the inability to plan a vacation and the inability to go on vacation with family. To some extent, this attitude not only to work but also to leisure also affects the state of tourism, especially domestic.

By the way, according to, the two largest online travel portals Expedia and Travelocity have announced plans to work together. Expedia is beginning to work with its competitor, providing a technology base for its sites currently operating in the United States and Canada, and allowing Travelocity to use Expedia's database of hotels and flights. Some industry observers have called the idea an "unofficial merger" of the two companies, the acquisition of Travelocity. However, the company, which remains owned by Sabre, insists it will continue to "keep pace with Expedia, despite their shared resources." According to the company, the Travelocity brand, its search algorithms and its range of travel offers will be preserved.

From the advertisement: "The travelocity.com booking service offers you to use a promo code for a discount. Until December 31 inclusive, use the HTL10 code and receive a 10% discount. This booking service offers you hotels around the world and great deals on accommodation, but in any case we advise you to first look at offers from other resources on the comparison services. In this way you will be able to find a real option for savings ".

Tourism as a way of leisure became widespread in the United States in the early twentieth century. In 1950, the Federal Commission for the Study of Tourism and Recreation Resources was established, as well as the Federal Bureau of Tourism and Recreation, which were to promote the development of tourism in the country. The first US National Tourism Act was passed in 1961. It provided for the establishment of the Travel and Tourism Administration within the US Federal Department of Commerce. Later, in 1981, the Law "On National Policy in the Field of Tourism" was adopted, and on May 30, 1992 - the Law "On Policy in the Field of Tourism and Export Development", according to which the Administration of Travel and Tourism was given the following main tasks: coordination of the state policy in the field of tourism in the interests of the USA, research of a conjuncture of the tourist market, conducting statistics of tourism, management of the program of development of tourism, rendering of support to states, counties, cities and rural areas. The tasks of the national tourism administration - the Service for the Travel Industry and Tourism - include the management of the statistical accounting system in tourism to assess the economic importance of the industry; promotion of the national tourist product on the world market; determining the strategy of tourism development, tourism policy and protection of the interests of national producers of tourism products; providing technical assistance to the inbound and domestic tourism industry in the country. In addition to the national body that regulates tourism at the federal level, in the United States, each state has an appropriate service responsible for tourism development. As a rule, it is the Agency for Trade, Commerce and Tourism, which is tasked with the systematic growth and comprehensive development of inbound and domestic tourism, the implementation of advertising and information programs, analysis of the state and prospects of tourism development. The situation is similar in cities, where local authorities have special Tourism Offices, the main function of which is to attract tourists. The Bureau includes representatives of the city authorities, transport companies, hotels, restaurants, entertainment and other institutions. The budgets of the Bureau are formed from the funds collected by the region or city in the form of a tax levied on hotel residents for accommodation (from 8 to 18%), as well as from membership fees and advertising revenues. The Travel and Tourism Administration is called upon to work closely with the Tourism Advisory Council, which includes 15 representatives of major US industries, and the National Travel and Tourism Promotion Council, which is responsible for the annual promotional publication entitled: "Tourism Works to America. "These reports make it clear that inbound and domestic tourism are the most important sectors of the national economy. In order to draw attention to the field of tourism and to address its problems, the White House regularly holds national conferences on tourism development. Most countries have their own national tourism organizations. Some of them, such as in France and Spain, are part of the government, while others are created independently of the government, but are supported by it through centralized financial injections. The US Travel and Tourism Administration is supported by the federal government. The organization is funded by annual federal loans and private sector partnership contributions of up to \$ 50 million.

Technological innovations are the use of high-performance equipment of continuous action. Currently, the second "revolution" is taking place in the processes of supply and marketing - under the influence of logistics, Internet and e-commerce.

Thus, in the United States, with its belief in a free enterprise system and respect for the federal constitution and law, the function of advertising and promoting the country's image abroad is now delegated either to individual states or to specially created private entities. State intervention is limited to measures to protect the lives and health of Americans (such as flight safety and air traffic control).

Among the factors influencing the development of tourism in the United States, we should also mention the distance from other regions and, above all, the European tourism market. Therefore, a particularly intensive exchange of tourists is between the United States, Canada and Mexico. However, the prospects for tourism development in America are associated with overall economic growth, increasing incomes, improving the quality of life and, consequently, increasing demand for travel.

Advertising as a demonstration of the modern communicative space is an important area of activity. It enters the life of the modern traveler /consumer, taking over the functions of a factor that not only largely determines the economic sphere of society, but also reflects and at the same time forms a mass culture and consciousness. In view of this, advertising must be multilevel studied and realized in view of its true place in the functioning of both the material and spiritual spheres of life of every traveler and society as a whole.

References

1. UNWTO Tourism Highlights, Edition 2013. World Tourism Organization [Electronic Resource]. - Mode of access: <http://www.unwto.org/index.php>. - Title from the screen.
2. World Tourism Organization UNWTO [Electronic Resource]. - Mode of access: <http://www.unwto.org/>.
3. Euromonitor International, available at: <http://www.euromonitor.com/>.
4. U.S. Travel Association [Electronic Resource]. - Mode of access: <http://www.ustravel.org/>.
5. The White House Blog [Electronic Resource]. - Mode of access: <http://www.whitehouse.gov/blog>.

Проблеми та перспективи реформування системи освіти

ВПЛИВ ПОЗИТИВНИХ ТА НЕГАТИВНИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

*Мирослава Анатоліївна Базака
студентка бакалаврату кафедри туризм
Алла Володимирівна Кравченко
канд. екон. наук кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Сфера туристичних послуг - один з секторів світової економіки, який найбільш інтенсивно розвивається, що забезпечує зайнятість населення і дає значний мультиплікативний ефект для суміжних галузей, що зумовлює інтерес до даної галузі як з наукової, так і з практичної точок зору.

Основні положення розвитку РТП висвітлено у таких теоріях як: теорія конкурентних переваг А.Смітом; теорія абсолютних Д. Рікардо; теорія порівняльних переваг Шведських економістів Е.Хекшера і Б. Оліна.

Розвиток ринку туристичних послуг (РТП) має не тільки економічне, а й соціальне значення, забезпечує базу для задоволення рекреаційних потреб населення країни і громадян інших держав.

Фактори розвитку ринку туристичних послуг: демографічні; соціальні; економічні; науково-технічний прогрес; міжнародні фактори.

Фактори розвитку ринку туристичних послуг прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні (екзогенні) фактори впливають на туризм за допомогою демографічних і соціальних змін; економічного і фінансового розвитку; змін політичного і правового регулювання; технологічних змін; торгового розвитку; транспортної інфраструктури і безпеки подорожей. До зовнішніх факторів можна віднести географічне положення регіону, політичні відносини між країнами, міжнародний розподіл праці, рівень цін на міжнародному ринку та в різних країнах тощо.

Визначальними є внутрішні фактори розвитку ринку туристичних послуг. Серед них – природно-географічні особливості й кліматичні умови країни, наявність та якість природних ресурсів і можливість їх зручного використання, економічна ситуація в країні, внутрішня політика країни, політична стабільність; суспільний лад, рівень розвитку продуктивних сил, структура і рівень добробуту населення; можливість отримання пільг і знижок на туристичні послуги за рахунок держави й громадських організацій, підприємств

та установ; стан розвитку туристичної інфраструктури, транспортних мереж, рівень життя в суспільстві, освітній та культурний рівень населення.

Позитивних фактори розвитку ринку туристичних послуг відносять: стабільність і відкритість політики та економіки; зростання суспільного багатства і доходів населення; скорочення робочого і збільшення вільного часу; розвиток транспорту, засобів комунікацій та інформаційних технологій; посилення урбанізації; побудова інтелектуального суспільства; заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму; зміцнення позицій України на світовому туристичному ринку; спрощення та гармонізація податкового, валютного, митного, прикордонного та інших форм регулювання; стимулювання туризму для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів і малозабезпечених сімей шляхом надання пільг; сприяння розвитку індустрії пріоритетної туристичної діяльності.

Негативні фактори розвитку ринку туристичних послуг відносять: напруженість у міжнародних відносинах; нестабільність політики та закритість економіки; стагнація економіки та падіння добробуту населення; невпорядкованість туристичних ресурсів; нераціональне використання культурно – історичної і культурної спадщини й довкілля; низькій рівень доходів населення та нестача вільного часу; забруднення навколишнього середовища і екологічна небезпека; недооцінка ролі туризму в інтелектуалізації суспільства; відсутність ефективних стимулів інвестування розвитку індустрії туризму на рівні і світових стандартів; недооцінка ролі туристичного бізнесу в наповненні бюджету.

Систематизація факторів РТП:

- природно-кліматичні (використання природних і кліматичних ресурсів, техногенні фактори, якість води, рівень шуму, стан атмосферного повітря та інші);

- політичні (глобалізація, військові конфлікти, візові формальності тощо.);

-соціально-економічні (демографія, зайнятість населення, грошові доходи населення, прожитковий мінімум, купівельна спроможність, інвестування);

- культурно-історичні чинники.

Характер поведінки споживачів туристичних послуг: переваги у виборі атракторів і місць подорожі; уявлення туриста про ціну пропонованих поїздок; види і форма організації туру; частота туристських поїздок і т.д.

Туристичний продукт є об'єктом прояву рівноправних економічних відносин між виробниками і покупцями на роті, а сам ринок характеризується наявністю головних його суб'єктів, тобто споживачів (попит) і виробників, що пропонують свій продукт (пропозиція).

Кон'юнктура ринку характеризує економічну ситуацію, сформовану на певний момент часу внаслідок сукупної дії різних факторів і умов, що встановлюють співвідношення і силу впливу попиту і пропозиції, а також рівні і динаміку цін на туристські послуги.

Важливим обмеженням у розвитку РТП є врахування допустимого рекреаційного навантаження на DESTИНАЦІЮ та туристичний об'єкт. Це

навантаження може виступати у фізичній (механічній), економічній, екологічній, психологічній, біологічній та інших формах.

Умови для формування туристичних послуг: формування нового споживчого попиту на основі потреби людини в подорожі (природно-географічні та соціально-економічні умови); поява нового виду послуг-туристичних - на основі наявного природно-географічного та культурно-історичного потенціалу (природно-географічні та культурно-історичні умови); готовність ряду компаній у задоволенні сформованих у населення потреб у подорожі і збільшення їх кількості при забезпеченні державою вигідних організаційно-економічних умов.

Розвиток ринку туристичних послуг залежить від факторів, що впливають на нього, які можна розділити на дві групи: стимулюючі і лімітуючі.

До демографічних факторів належать: зростання населення світу, процес урбанізації, що приводить до концентрації населення, формування стереотипу рухомого способу життя, відсутність мовного бар'єру.

Факторами, які впливають на розвиток світових туристичних ринків останнім часом: зростання світових доходів; збільшення інвестицій у розвиток сфери послуг та інфраструктуру; збільшення інвестицій у маркетинг та рекламу; лібералізація повітряного транспорту РТП; зростання міжрегіонального співробітництва та державно-приватних партнерств.

Отже, Україна має високий потенціал для розвитку національного ринку туристських послуг. У нашій країні створені умови, необхідні для формування туристичного ринку, природно-кліматичні, культурно-історичні, соціально-економічні, організаційно-економічні фактори розвитку.

На прикладі діяльності Парку природи «Беремицьке» бачимо, які можливості в наявності при правильній, злагодженій командній роботі фахівців високо рівня, які організовують та надають послуги одноденних турів, дводенних турів, триденних турів, тури на чотири та більше днів та ін. послуги.

Список використаних джерел

1. https://tourlib.net/statti_ukr/momont4.htm ;
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3. /Редкол.:С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 952 с.
3. http://bses.in.ua/journals/2018/26_1_2018/24.pdf
4. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 224 с.
5. <https://tamtour.com.ua/beremytske>

К ВОПРОСУ ОБ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЯХ СТУДЕНТОВ УЧРЕЖДЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ «БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ»

*Валерий Эдуардович Бутвиловский,
канд. мед. наук, доцент
Виктор Васильевич Григорович,
старший преподаватель кафедры биологии
учреждения образования «Белорусский
государственный медицинский университет»
Александр Валерьевич Бутвиловский,
канд. мед. наук, доцент
г. Минск, Республика Беларусь*

Задачи экологического воспитания студентов-медиков многогранны. Это формирование системы знаний об экологических проблемах современности и путях их разрешения; формирование мотивов, потребностей экологически целесообразного поведения и деятельности, здорового образа жизни; развитие системы интеллектуальных и практических умений по изучению, оценке состояния и улучшению окружающей среды; развитие стремления к активной деятельности по охране окружающей среды [2].

Основными проблемами здравоохранения в настоящий период времени являются: рост числа неинфекционных заболеваний (в том числе и наследственных), ухудшение здоровья нации, увеличение факторов риска здоровья, что ведет к нетрудоспособности, инвалидности и смертности. Большую роль в этом играют экологические проблемы, связанные с загрязнением окружающей среды, вырубкой лесов, нерациональным использованием природных ресурсов, применением химических и токсичных веществ, тяжелых металлов, радиоактивных веществ и др.

На кафедре биологии учреждения образования «Белорусский государственный медицинский университет» на I курсе преподается учебная дисциплина «Медицинская биология и общая генетика», цель которой состоит в формировании и приобретении научных знаний студентами общебиологических процессов, раскрывающих сущность жизни на различных уровнях ее организации, о положении человека как биосоциального существа в системе природы и факторах окружающей среды, влияющих на состояние его здоровья.

В типовой учебной программе [1] есть раздел «Изменчивость», где изучаются механизмы возникновения мутаций; физические, химические и биологические мутагенные факторы.

В разделе программы «Наследственные болезни, медико-генетическое консультирование» изучаются морально-этические и юридические проблемы медико-генетического консультирования.

В программе также есть раздел «Размножение и основы онтогенеза человека», где изучаются морально-этические проблемы преодоления бесплодия, эвтаназии и биологической этики.

В разделе программы «Экология человека» изучаются адаптивные типы людей и их морфофизиологические характеристики; роль врачей в сохранении здоровья и развитии экологического сознания и мышления у населения.

По окончании изучения дисциплины студент должен знать: биологические и медицинские особенности экологии и валеологии человека; основные виды изменчивости и их проявления у человека; влияние генетических факторов на здоровье человека; биоэтические проблемы репродукции и онтогенеза человека; механизмы возникновения онто-филогенетически обусловленных пороков развития.

На изучение этих разделов отводится 8 часов лекций, 12 часов лабораторных занятий (28 % от всех аудиторных часов учебной программы), что конечно очень мало для того, чтобы сформировать определенные экологические компетенции у будущего врача-специалиста [3].

Список используемых источников

1. Бутвиловский В.Э. Медицинская биология и общая генетика. Типовая учебная программа по учебной дисциплине для специальностей 1-79 01 01 Лечебное дело, 1-79 01 02 Педиатрия /Бутвиловский В.Э., Заяц Р.Г., Толстой В.А. //Мн.: БГМУ, 2014 – 19 с.
2. Заяц О.В. Особенности формирования экологической культуры студентов-медиков. Современные проблемы гигиены, радиационной и экологической медицины : сб. науч. ст. / М-во здравоохранения Респ. Беларусь, УО «Гродн. гос. мед. ун-т», каф. общей гигиены и экологии ; [гл. ред. И. А. Наумов]. – Гродно : ГрГМУ, 2018. – Вып. 8. С.160-174
3. Butvilovsky V., Grigorovich V., Butvilovsky A. Development of environmental literacy among the students of biology department at the Belarusian State Medical University //Актуальные экологические проблемы. Тезисы IX международной научной конференции молодых ученых, аспирантов, магистрантов, студентов 21–22 ноября 2019 г. г. Минск, Республика Беларусь. Международный экологический институт им. А.Д. Сахарова Белорусского государственного университета, 2019. – С. 6-7.

ТИФЛОКОМЕНТУВАННЯ, ЯК СКЛАДОВА ЯКІСНОГО СУПРОВОДУ КЛІЄНТІВ З ГЛИБОКИМИ ПОРУЩЕННЯМИ ЗОРУ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

Юрій Олександрович Войтюк

*канд. біол. наук, доцент кафедри
офтальмопедагогіки та офтальмопсихології*

Ганна Петрівна Серпутько

*канд. філолог. наук, доцент кафедри
офтальмопедагогіки та офтальмопсихології*

*Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Туристичний бізнес активно розвивається у всьому світі. Музеї, виставки, прогулянки по парках, заповідниках доступні для більшості населення, але, на жаль, мало доступні для незрячих, так як потребують додаткового опису – тифлокоментування. За різними даними, зряча людина сприймає за допомогою очей близько 80 % інформації, представленої у відеоконтенті. Повністю незряча людина може отримати тільки близько 16 % інформації, яка надходить через слух.

Передусім з'ясуємо термін «тифлокоментування», наведемо його синонімічний ряд, далі визначимо що підлягає описові чи описовому коментуванню, а також розкриємо основні вимоги до підготовки описових коментарів для різних візуальних об'єктів.

Тифлокоментування (аудіоопис, звукоопис) забезпечує передачу візуального змісту аудіальним способом, передусім для людей з порушеннями зору [4,1]. Описові підлягає все, що людина, через наявні в неї порушення зору, не може побачити, відчутти, зрозуміти за допомогою збережених органів чуття (залишковий зір, слух, нюх, дотик), для забезпечення інформаційної доступності про візуальні об'єкти, процеси, явища навколишньої дійсності. А це не лише фільми, вистави чи твори мистецтва, це може бути маршрут до школи/дому, пейзаж навколо чи монументальні будівлі, пам'ятки архітектури, інтер'єр у кімнаті, будівлі, незнайомому приміщенні тощо.

Новим навчальним планом підготовки студентів спеціальності «Тифлопедагогіка» ступеня магістр передбачений навчальний курс «Технології тифлокоментування в освіті та розвитку осіб з порушеннями зору», що не випадково. Хоча світова практика демонструє досвід підготовки професійних тифлокоментаторів серед студентів-філологів, все ж таки фахівці-тифлопедагоги у своїй професійній діяльності найглибше відчувають потреби у створенні якісних описових коментарів для дітей з порушеннями зору, тому саме вони мають володіти необхідними знаннями і вміннями. Зазначена

дисципліна належить до дисциплін вільного вибору студента, і цьогоріч магістри вперше обрали цей курс для вивчення.

Хоча технології тифлокоментування більше пов'язуються із кіно-, театральним чи образотворчим мистецтвом, музейною справою, екскурсіями і туризмом, але далеко не обмежуються цими сферами застосування. Чому ж окреслені сфери найбільше потребують тифлокоментування, аудіодескрипції чи звукоопису. Відповідь очевидна, бо вони є виключно або переважно візуальними і найменше доступними для повноцінного сприймання осіб з порушеннями зору.

Досвід аудіодескрипції в Україні найбільш широкий у кіномистецтві, тому фахівцям з тифлокоментаря буде цікаво переймати набутий досвід у цій сфері і переносити його на інші галузі діяльності (туризм, освіта і т.д.) Розглянемо, як створюються тифлокоментарі до фільмів. Процес починається з того, що спеціальна програма аналізує звукову доріжку з відеоряду. Таким чином, за спеціальними алгоритмами відшуковуються смислові паузи, які у подальшому заповнюються тифлокоментарем [2]. Дуже зручним у цій програмі є й те, що одразу можна бачити і звуковий і відеоряд.

Окремо розглянемо таку сферу, як освіта, навчання і зрозуміємо, що тут знання і застосування описових технологій є не менш важливими.

Уже починаючи з раннього і дошкільного віку, незряча дитина чи дитина із порушеннями зору зустрічається із безліччю об'єктів у навколишній дійсності, які недоступні для її пізнання за допомогою збережених органів чуття. Така дитина, так само, як і зрячий малюк, потребує розвитку, тому ставить такі ж запитання: а що це?, яке воно?, як працює? тощо. І на ці запитання допитливого малюка змушені відповідати як батьки дитини, так і педагоги, а тому, вони мають володіти особливостями підготовки та здійснення описів.

Під час навчання у дошкільному закладі вихователь і тифлопедагог ознайомлює дитину із навколишньою дійсністю, з усім, що її оточує, а це й те, до чого можна доторкнутися, що можна почути на слух і відчутти за запахом, а також й те, що потребує розгорнутого опису дорослого: природа навколо, об'єкти архітектури тощо. Якщо дітям із порушеннями зору не надавати такі описи, у них не сформуються уявлення про навколишній світ або ці уявлення будуть викривленими, неадекватними, а також може гальмуватися розвиток мовлення та мисленнєвої сфери. Потреба у підготовці педагогами описових коментарів не вичерпується здобуттям дитиною дошкільної освіти, а залишається актуальною протягом усього періоду навчання дитини в школі.

Якщо дитина потрапляє до масового загальноосвітнього закладу, то описові педагогів підлягає все, що написано на дошці, все, що демонструється на уроці і недоступне для сприймання учня із порушеннями зору. У спеціальній школі чи в ході навчання за інклюзивною формою, окрім розгорнутих описів на загальноосвітніх уроках, такі описи широко застосовуються й під час проведення корекційних занять, наприклад, під час вивчення розділів і тем: «Харчування», «Приготування їжі», «Житло», «Одяг і взуття», під час вивчення нових маршрутів у ході занять з просторового орієнтування тощо.

На загальноосвітніх заняттях з краєзнавства, читання й літератури, історії, мистецтвознавства зазвичай демонструються дидактичні фільми, передачі, приклади творів мистецтва, архітектури, портрети письменників, художників, проводяться екскурсії, що можуть бути недоступними або лише частково доступними для незрячих дітей та дітей зі зниженим зором. Тоді успіх пізнання дитини може залежати лише від підготовки і залучення розгорнутих описів, доступних для сприймання цими учнями.

Звертаємо увагу на те, що тифлокоментар важливий з раннього дитинства і має супроводжувати людину зі зниженим зором протягом всього періоду онтогенезу. Незрячі учні та діти зі зниженим зором потребують докладних описів дорослих не лише під час навчання, але й під час відпочинку в природі з батьками і друзями, під час подорожей, відвідування кіно, театрів, музеїв, інших пізнавально-розважальних заходів. Оскільки саме майстерні описи надають цим людям інформацію, що не може бути сприйнята і пізнана за допомогою лише збережених органів чуття. Тобто, саме за допомогою таких описів людина із порушеннями зору може повноцінно пізнавати і сприймати багатогранність світу, жити активним, насиченим життям. Наприклад, можна уявити прогулянку незрячої людини зі зрячим другом на велотандемі, де зрячий, що сидить попереду, може описувати красу пейзажів, місцин, а незряча людина відчуває навколишні звуки, зміну запахів у насиченні повітря. І все це на швидкості складається у цілісну картинку, наповнюючи світ незрячої людини!...

Тезово сформулюємо основні вимоги до підготовки описових коментарів:

Що слід пам'ятати і яких правил дотримуватися під час створення описових коментарів до різних візуальних чи відеооб'єктів?

1. Перед описом візуального об'єкта необхідно обов'язково ретельно переглянути описуване відео/фото, зібрати необхідну інформацію про нього.

2. Важливим є уникання суб'єктивних описів. Описовий коментар повинен бути об'єктивним, точно описувати зміст зображеного, не бажано виявляти своїх переконань чи оцінок.

3. Вибір найважливішого і необхідного для розуміння змісту описового матеріалу.

4. Описувати слід від загального до конкретного [3]:

А. Під час опису картин слід спочатку давати збалансовану інформацію про художника, стиль мистецтва, рік написання тощо (але не захоплюватися цим, бо найважливішим є опис об'єкта) з поступовим переходом до більш докладного опису зображеного.

Б. Так само опис архітектурного об'єкта, пам'ятки розпочинається із зазначення скульптора, архітектора, архітектурного стилю, епохи, століття, року створення, місця розташування, із переходом до загальних розмірів об'єкта та опису архітектурних рис.

В. Наприклад, опис портретів письменників, художників розпочинається з того, чим видатна ця особистість.

Г. Опис панорамних фото розпочинається із фону зображення, з переходом до того, що видніється, більш конкретно описується докладніше, ніж загальне. Описується, скільки людей, що кожен з них робить, у що одягнений, загальна вікова приналежність (молодий хлопець), загальні риси обличчя.

Д. Тифлокоментар до фільмів розпочинається із коментування титрів і закінчується також титрами. У фільмі динамічно описується все, що відбувається в кадрі (обстановка, хто що робить...), зміна кадрів.

Е. Опис об'єктів живої природи (екскурсія в ботанічному саду, зоопарку) дещо відрізняється від опису інших об'єктів. Опис окремих об'єктів (дерево, тварина) відрізняється тим, що спочатку описується загальна візуальна картинка (розмір, колір та ін.). Потім звертається увага на деталі, особливості морфологічної та анатомічної будови окремих органів, частин тіла тощо. При цьому важливо, якщо є така можливість, дозволити на дотик познайомитись із об'єктом, структурою його поверхні, покривів.

Тифлокоментар до об'єктів живої природи найкраще завершувати тактильним (предметним) ознайомленням із самим об'єктом. При описі рослин бажано звертати увагу на запах, по можливості смак, вегетативні та генеративні органів, обов'язково звертаючи увагу на те, що рослини можуть бути отруйними. Дрібні зоологічні об'єкти комахи, земноводні, птахи можна демонструвати, даючи можливість детально «оглянути» об'єкт, доторкаючись до окремих частин тіла, описуючи при цьому їх словесно. Описуючи тварин великих за розміром, слід порівнювати їх з розмірами частин тіла самих екскурсантів (голова, кінцівки, пальці).

5. Описуючи зображені об'єкти, слід зазначати їх розміри, віддаленість від інших об'єктів, варто порівнювати їх розміри відповідно до середнього зросту людини.

Формування культури створення аудіодескрипції у різних сферах життя в Україні та світі загалом відкриває широкі пізнавально-інформаційні можливості для людей з порушеннями зору. На наше переконання, це один з вагомих компонентів у розбудові інклюзивного суспільства.

Список використаних джерел

1. Войтюк Ю. О., Січкаренко Ю. О. Тифлокоментування (аудіодескрипція) в Україні – витоки і перспективи. Науковий вісник Східно-Європейського національного університету імені Лесі Українки: серія Педагогічні науки. ІХ Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний світ і незрячі: соціальна інтеграція осіб з інвалідністю як категоричний імператив гуманізації українського суспільства». С. 9-12.

2. Демчук А. Б. Відеоконтент для незрячих: метод тифлокоментування. *Прогресивні інформаційні технології*. Львівська політехніка, 2014. №1. С. 145-149.

3. Серпутько Г. П., Красько О. Б. Взаємодія тифлопедагога, вихователя і батьків в ознайомленні дітей з порушеннями зору зі світом тварин. Науково-практичний журнал «Теорія і практика тифлопедагогіки»: Інформаційний бюлетень ВГО «АТПУ». 2020. № № 22-23. С. 67-75.

4. Потимко О. З., Бонковська О. Б. Аудіодискрипція в Україні: методика коментування творів мистецтва : методичний посібник. Львів, 2017. 60 с.

ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ СРЕДИ СЛУШАТЕЛЕЙ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОГО ОТДЕЛЕНИЯ БЕЛОРУССКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

*Валерий Эдуардович Бутвиловский,
канд. мед. наук, доцент
Виктор Васильевич Григорович,
старший преподаватель кафедры биологии
учреждения образования «Белорусский
государственный медицинский университет»
Александр Валерьевич Бутвиловский,
канд. мед. наук, доцент
г. Минск, Республика Беларусь*

В настоящий период времени перед человечеством стоят следующие глобальные экологические проблемы: изменение климата; перенаселение планеты; сокращение видового разнообразия; истощение озонового слоя; загрязнение окружающей среды, вырубка лесов, нерациональное потребление природных ресурсов, использование химических и токсичных веществ, тяжелых металлов, радиоактивных веществ.

Экологические проблемы – это кризисные ситуации, решение которых возможно только при участии всего человечества.

Следует отметить, что экологические проблемы связаны с другими глобальными мировыми проблемами, они влияют друг на друга и возникновение одних приводит к возникновению или обострению других.

В учреждении образования «Белорусский государственный медицинский университет» для слушателей подготовительного отделения (очная форма обучения) на кафедре биологии преподается учебная дисциплина «Биология», цель которой подготовить потенциальных абитуриентов к централизованному тестированию [1].

На вступительном испытании по биологии абитуриент должен: владеть основными биологическими терминами и понятиями, биологическими законами и теориями; знать и понимать общие закономерности, происходящие в живой природе; уметь устанавливать причинно-следственные связи между средами жизни и приспособленностью к ним живых организмов, деятельностью человека и ее последствиям и уметь решать биологические задачи.

На практических занятиях и лекциях разбираются следующие вопросы учебной программы:

- экология как наука;
- экологические факторы;
- экологические группы растений и животных по отношению к световому режиму;
- адаптации растений и животных к различным температурным условиям;
- экологические группы растений по отношению к влаге;
- адаптации растений и животных к различному водному режиму;
- среды жизни и адаптации к ним;
- связи организмов в биоценозах (трофические, топические, форические, фабрические);
- экологические пирамиды;
- основные нарушения в биосфере, вызванные деятельностью человека (загрязнение окружающей среды, истощение природных ресурсов, опустынивание);
- масштабы нарушений (локальные, региональные, глобальные);
- угроза экологических катастроф и их предупреждение;
- охрана природы и рациональное природопользование, восстановление природных ресурсов и окружающей среды.

Много внимания уделяется методике решения экологических задач [2]. Важной задачей преподавания разделов экологии кафедра считает экологическое воспитание и формирование экологической культуры – системы знаний, умений, ценностей человека, его верований, традиций, обычаев, законов, нравственности, ответственности за принимаемые решения в системе «человек – окружающая среда». Это формирование экологического мышления, экологических знаний, экологической культуры и экологического поведения.

На изучение этих разделов отводится 4 часа лекций, 39 часов лабораторных занятий (9,6 % от всех аудиторных часов учебной программы), что явно недостаточно, чтобы сформировать определенные экологические компетенции у потенциальных студентов [3].

Список используемых источников

1. Бутвиловский В.Э. Изучение биологии на подготовительном отделении БГМУ как фактор успешной сдачи централизованного тестирования /В.Э. Бутвиловский [и др.]. //Военная медицина. – 2016. №1. – С.2-4.
2. Бутвиловский В.Э.. Методология преподавания и изучения биологии на подготовительном отделении БГМУ /В.Э. Бутвиловский, Т.Г. Романова, А.В. Бутвиловский, Н.А. Семененя. //Актуальные проблемы довузовской подготовки»: материалы 1-й науч.-метод. конф. преподавателей факультета профориентации и довузовской подготовки /под. ред. А.Р. Аветисова. – Минск: БГМУ, 2017. – с. 32-35.
3. Grigorovich V., Butvilovsky V., Butvilovsky A., Semenenia N. Studying the fundamentals of ecology and formation of environmental literacy among the pre-university students of the educational institution Belarusian State Medical University

//Актуальные экологические проблемы. Тезисы IX международной научной конференции молодых ученых, аспирантов, магистрантов, студентов 21–22 ноября 2019 г. г. Минск, Республика Беларусь. Международный экологический институт им. А.Д. Сахарова Белорусского государственного университета, 2019. – С. 12.

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА, ВИХОВАННЯ І КУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ
ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ НА ЗАНЯТТЯХ
З БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ

*Людмила Іванівна Войтюк,
Алла Олександрівна Ганченко,
викладачі ВСП «Фахового коледжу
інформаційних технологій
та землевпорядкування
Національного авіаційного університету»
Марія Вікторівна Губар,
студентка бакалаврату кафедри
офтальмопедагогіки та офтальмопсихології
факультету спеціальної та інклюзивної освіти
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Екологічна освіта, виховання і культура, як категорії, беруть участь у формуванні людської особистості. Екологічна освіта – це система знань, що спрямована на засвоєння теорії та практики загальної екології, необхідна для дбайливого ставлення до природного середовища.

Екологічне виховання спрямоване на формування активної природозберігаючої позиції свідомого громадянина, яка здійснюється посередництвом впливу в процесі формування особистості. Вона складає основу професійної підготовки фахівців будь-якої сфери, тому здійснюється, спираючись на наступні принципи:

- Принцип загальності – екологічна освіта та виховання повинні здійснювати вплив на все суспільство, при цьому враховуючи індивідуальні особливості (вік, темперамент, освітній рівень, інтереси).

- Принцип комплексності – має юридичні та методичні аспекти. Екологічна освіта та виховання - єдиний процес, що має комплексний характер та повинне здійснюватися виключно із врахуванням науково обґрунтованих методичних вимог.

- Принцип безперервності зобов'язує забезпечити узгоджений процес на всіх етапах виховання та освіти - дошкільного, шкільного, вузівського і

післядипломного, так як цього вимагають Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» і «Концепція екологічної освіти та виховання в Україні».

Екологічна освіта та виховання орієнтуються на активній взаємодії людини та природи, при цьому людина вважається та сприймається частиною глобальної системи природи. Ціленаправлений розвиток системи екологічної освіти і виховання сприяє формуванню та розвитку екологічної культури. Екологічні знання - це основа екологічної культури та екологічного мислення особистості.

Екологічна культура – це певна діяльність людини (а також наслідки цієї діяльності, зокрема), що спрямована на організацію та перетворення об'єктів природного світу відповідно до власних потреб. Має на меті виховання високих гуманістичних цінностей та орієнтирів людського життя. Формувати ціннісні установки щодо природи і готовність діяти при першій необхідності потрібно змалку.

Екологічна свідомість, в свою чергу, тлумачиться як адекватне розуміння екологічної ситуації в навколишньому середовищі та складником триединого процесу «сприйняття - розуміння – дія», кожний елемент котрого соціально, політично та культурно опосередкований. В.А.Скребен, характеризуючи поняття «екологічна свідомість» в цілому, зазначає, що це вищий рівень психічного відображення природного та штучного середовища, свого внутрішнього світу, рефлексія місця і ролі людини в біологічному, фізичному та хімічному світах, а також саморегуляція даного відображення. Основними характеристиками екологічної свідомості є:

1. Занепокоєність станом середовища;
2. Мобілізація моральних ресурсів;
3. Здатність ідентифікувати джерело загрози для довкілля;
4. Усвідомлення та визнання безпечного та здорового середовища існування всесупільною цінністю;
5. Усвідомлення власної участі в діях;
6. Когнітивна мобілізація, тобто готовність до дій, враховуючи та усвідомлюючи всі можливі небезпеки та ризиків;
7. Формування нового екологічного мислення (Р.Мітчел, Р.Данлеп).

Розрізняють та виокремлюють 2 протилежні один одному типи екологічної свідомості: антропоцентрична і екоцентрична.

Антропоцентрична свідомість - це особлива форма відображення природних об'єктів і явищ дійсності та їх взаємозв'язків, що зумовлює перетворюючу сферу діяльності людства, при цьому вищою в даній системі взаємозв'язків вважається людина, метою є виключно задоволення тих чи інших потреб, а розвиток природи вважається як процес, який підпорядковується цілям та бажанням населення.

Екоцентрична екологічна свідомість - це особлива форма відображення природних об'єктів і явищ дійсності та їх взаємозв'язків, що зумовлює перетворюючу сферу діяльності людства, при якій природа приймається як

рівноправний суб'єкт взаємодії з людиною, метою є задоволення взаємостосунків оптимальних потреб обох сторін.

Проблема формування екологічної свідомості гостро постала аж в 20 столітті, коли людство почало реально усвідомлювати наслідки своєї нерозумної діяльності, яка призвела до екологічної кризи. Прояви цієї кризи ми, на жаль, можемо спостерігати і на даний момент в багатьох галузях життєдіяльності: забруднення довкілля, парниковий ефект, нераціональне використання природних ресурсів, безліч видів рослин та тварин на межі вимирання. Саме в цей час активізувалися різноманітні екологічні, психологічні дослідження проблеми формування екологічної свідомості. І лише близько 35 років тому з'явилося виділення терміну «екологічна свідомість».

Несформованість, відсутність екологічного мислення призводить до стереотипного способу життя, який базується на накопиченні матеріальних благ, що становить збиток природному середовищу, яке аж ніяк не сумісне зі сталим розвитком і реалії сьогодення цьому підтвердження. Багато науковців визнають крах концепції сталого розвитку через відсутність у людства нового екологічного мислення. Адже сталий розвиток вимагає раціонального використання ресурсів, не ставлячи під загрозу наступні покоління.

Існує неабияка необхідність створення системи виховних впливів на людей, а особливо на молоде покоління, які будуть направлені на формування правильного, ціннісного ставлення до природних ресурсів та природи в цілому. Тільки тотальні зміни системи цінностей, яка існує в сучасному світі, можуть врятувати та зберегти природу, а значить - і людство. Усвідомлення цього факту зумовило і визначило основні напрями екологічної освіти.

Освіта та виховання в сфері навколишнього середовища стали одним з основних напрямів роботи з дітьми та молодим поколінням, що відповідає Концепції екологічної освіти України, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді України, Закону «Про освіту», «Закону про загальну середню освіту».

Сучасна система екологічної освіти України має неперервний, комплексний, міждисциплінарний та інтегрований характер, з диференціацією залежно від професійної орієнтації. Вона складається з двох підсистем: неформальної і формальної екологічної освіти.

Підсистему неформальної освіти утворюють засоби масової інформації, заклади культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, туризму, заповідні об'єкти, зоопарки, ботанічні сади, національні парки, рекреаційні зони, житловий будинок, сім'я, родина.

Основне покликання підсистеми неформальної екологічної освіти полягає в оперативному, ефективному і максимальному поширенні інформації екологічного змісту, якнайшвидшому формуванню громадської думки, пропагуванню здорового способу життя, природовідновлювальних технологій освоєння довкілля.

Підсистему формальної екологічної освіти утворюють установи та заклади освіти, в яких здійснюється науково і методично обґрунтований, цілеспрямований процес формування екологічної культури.

Проблема екологічної освіти сьогодні хвилює всіх. Чому навчати підлітків, щоб сформувати у них на доступному рівні сучасну наукову картину світу, уявлення про місце людини в цьому світі, про особливості взаємин у цьому світі? Включення в заняття з біології елементів екологічних знань, розрахункових завдань з екологічним змістом, лабораторних дослідів дозволяє розвивати в здобувачів фахової освіти можливість передбачення тих негативних наслідків, які несе в собі той чи інший вид людської діяльності. Для ефективного вирішення таких завдань в коледжі використовуються активні педагогічні технології та наступні методи: метод проблемного навчання, коли постійно проявляється інтерес здобувачів фахової освіти до поставленого завдання, що дозволяє активізувати їхню діяльність. При такому підході активно розвиваються мислення, пам'ять, мова, увага, сприйняття; значну роль відіграють методи, спрямовані на формування умінь і навичок реалізації основних цілей екологічної освіти. Особлива увага приділяється інтерактивним методам - методам навчання, які здійснюються через спілкування. В інтерактивному навчанні робиться опора на особистий досвід, самостійність у прийнятті рішень, зміну діяльності і самостійний пошук помилок і відповідей, можливість реалізувати власний досвід. Активні методи дозволяють занурити здобувачів фахової освіти у контрольоване спілкування, включити їх в реальні події, створити умови, в яких вони змушені апелювати поняттями різного масштабу, включати в рішення проблеми інформацію різного рівня. Нове завдання - навчати розумінню. Активні методи допомагають створити таке освітнє середовище, в якому можливе досягнення розуміння проблеми. Інтерактивні методи дозволяють навчити слухати, передавати і структурувати інформацію. Моделювання різних процесів дає можливість створити середовище, в якому здобувачі освіти навчаються розуміти один одного навіть при різних рівнях підготовки. Ігри допомагають у прийнятті рішень, моделюванні педагогічних ситуацій і в знаходженні відповідей, що виходять за загальноприйняті рамки пошуку рішень. Проектне навчання дозволяє реалізувати творчі можливості особистості, розвиває вміння логічного мислення і формує основи корпоративної діяльності.

Для здійснення процесу навчання і реалізації поставлених завдань використовуємо різні види занять: проблемні, заняття-дослідження, заняття-ділова гра, заняття-подорож, лекція, семінар, збагачуємо їх різноманітними видами екологічної діяльності, які сприяють з'єднанню фундаментальних і прикладних знань. Здобувачі освіти залучаються до проектної діяльності - діяльності, яка сприяє самоорганізації їхніх внутрішніх і зовнішніх ресурсів для досягнення поставленої ним мети, тобто являє собою організовану в рамках навчального процесу діяльність, в якій добре формуються і проявляються ключові компетентності. Комп'ютерні технології застосовуються як засіб навчання, що дозволяє розширити світогляд студентів у сферах біології та

екології, а також сприяють виникненню внутрішніх мотивів до розширення і поглиблення знань в галузі інформатики. В них формується інформаційна компетенція: самостійно відбирати необхідну інформацію.

Застосовуваною нами формою наукової роботи є дослідницький проект. Робота над дослідницьким проектом здійснюється здобувачами фахової освіти у малих групах. Тут формуються вміння працювати в групі, оволодіння різними соціальними ролями в колективі. Взаємозв'язок знань і способів діяльності тут очевидна.

Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що духовно-моральне виховання особистості в екологічному аспекті та екологічна просвіта серед молоді постає все більш гостро та набуває неабиякої актуальності.

Список використаних джерел

https://studme.com.ua/156602124157/ekologiya/ekologicheskoe_soznanie.htm

https://pidru4niki.com/1821071256691/ekologiya/ekologichna_osvita_vihovannya_kultura

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ ЭКОЛОГИИ ИНОСТРАННЫМ СТУДЕНТАМ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ В БЕЛОРУССКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

*Виктор Васильевич Григорович,
старший преподаватель кафедры биологии
учреждения образования «Белорусский
государственный медицинский университет»*

*Валерий Эдуардович Бутвиловский,
канд. мед. наук, доцент
Александр Валерьевич Бутвиловский,
канд. мед. наук, доцент
г. Минск, Республика Беларусь*

Расширение экспорта образовательных услуг является одним из важных направлений учебно-педагогической деятельности образовательных учреждений в настоящее время. Успешное развитие данного направления в первую очередь зависит от качества образования и актуальности изучаемого материала.

Ввиду актуальности экологических проблем и их влияния на здоровье человека, кафедра биологии Белорусского государственного медицинского университета уделяет особое внимание формированию экологической грамотности будущих врачей, в том числе иностранных граждан, обучающихся в университете.

Кафедра биологии преподает иностранным студентам основы экологии в рамках следующих дисциплин: «Медицинская биология и общая генетика» по специальностям 1-79 01 01 Лечебное дело и 1-79 01 07 Стоматология, «Биология» по специальности 1-79 01 08 «Фармация».

Экологическими проблемами, оказывающими наибольшее влияние на здоровье человека, являются: загрязнение воздуха, воды, почвы и продуктах питания, природные и техногенные катастрофы, изменение климата, профессиональные опасности, урбанизированная среда.

Для подробного освещения данных проблем в рамках изучаемых дисциплин кафедрой биологии были разработаны новые практикумы и учебно-методические пособия [1], в которых освещаются не только медицинские, но и экологические вопросы. Среди них:

- Биология для иностранных студентов по специальности «Фармация» = Biology for international students studying «Pharmacy»: учеб.- метод. пособие /Бутвиловский В.Э., В.В. Григорович, Е.А. Романовский, А.В. Бутвиловский – Минск: БГМУ, 2016. – 104 с.

- Медицинская генетика и паразитология: для студентов, обучающихся по специальности «Лечебное дело» = Medical Genetics and parasitology for students studying in the speciality «General medicine» – учебно-методическое пособие /В.Э. Бутвиловский, В.В. Григорович, В.В. Давыдов, А.В. Бутвиловский. – Минск : БГМУ, 2018. – 220 с.

- Медицинская биология общая генетика для иностранных студентов, обучающихся по специальности «Стоматология» = Medical biology and general genetics for foreing students studying in the specialty «Dentistry» : курс лекций /Бутвиловский В.Э., В.В. Григорович, В.В. Давыдов – Минск : БГМУ, 2019. 104 с.

Кроме того, профессорско-преподавательским составом кафедры созданы электронные учебно-методические комплексы, доступные на сайте университета и включающие не только материалы упомянутых изданий, но и мультимедийные образовательные материалы биомедицинской и медико-экологических тематик [3].

Задачи преподавателей кафедры работающих с иностранными студентами на английском языке по формированию экологических знаний следующие:

- совершенствование компетенций об экологических проблемах современности и путях их разрешения;
- формирование мотивов, потребностей экологически целесообразного поведения и деятельности, здорового образа жизни;
- оценка состояния и улучшения окружающей среды;
- развитие стремления к активной деятельности по охране окружающей среды [2].

Список используемых источников

1. В. Григорович. Инновационные подходы преподавания биологических дисциплин на английском языке в Белорусском государственном медицинском университете. /В.В. Григорович, В.Э. Бутвиловский, А.В. Бутвиловский. //Актуальные проблемы преподавания биологических дисциплин в вузе и школе»:

сб. материалов Респ. науч.-практ. конф. Брест, 12 окт. 2017 г. /Брест гос. ун-т им А.С. Пушкина; редкол.: С.М. Ленивко, И.Д. Лукьянчик, И.А. Мартысюк. – Брест: БрГУ, 2017. – с. 14-17.

2. В.Э. Бутвиловский. Организация преподавания биологии на английском языке иностранным гражданам, поступающим на первый курс Белорусского государственного медицинского университета. /В.Э. Бутвиловский, А.В. Бутвиловский, В.В. Григорович. //«Наука и образование в современном мире: вызовы XXI века» /Материалы III международной научно практической конференции Нур-султан 12 июля 2019 г., том II /Объединение юридических лиц в форме ассоциации «Общенациональное движение «Бобек»; редкол.: Х.Б. Маслов, Е. Ешим, Е. Абиев, Лю Дэмин, Е.Л. Стычева, Т.Г. Борисов – Нур-Султан, Типография «Мастер ПО», 2019 – с. 381-385.

3. Grigorovich V., Butvilovsky V., Butvilovsky A. Teaching biological and ecological disciplines in english at the Belarusian State Medical University //Актуальные экологические проблемы. Тезисы IX международной научной конференции молодых ученых, аспирантов, магистрантов, студентов 21–22 ноября 2019 г. г. Минск, Республика Беларусь. Международный экологический институт им. А.Д. Сахарова Белорусского государственного университета, 2019. – С. 11.

Міжнародний досвід збереження тваринного та рослинного світу планети

ПЕРСПЕКТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ПОТЕПЛІННЯ

*Едуард Вікторович Компанець,
канд. с.-г. наук, доцент кафедри екології
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Для збереження рослинного і тваринного світу людство створило низьку заходів, що у минулому дозволяло забезпечувати мінімальні можливості для підтримки існування більш вразливих видів. Достатньо було обмежити антропогенний вплив на біологічний об'єкт у місці його мешкання і створити умови для розмноження і існування. Далі, спостерігати і чекати на збільшення чисельності виду. Такі дії були здебільшого достатніми для відновлення виду.

Необхідність таких дій була продиктована закінченням Другої світової війни, загальної розрухою і знищенням багатьох екосистем в наслідок бойових дій, або занадто активним використанням природних ресурсів під час війни.

Для відновлення статусу кво у 1948 році запрацювала спеціальна Комісія з охорони зникаючих видів рослин і тварин. Комісію було створено при Організації Об'єднаних Націй – найвпливовішій організації того часу. У подальшому, було створено Міжнародну Червону книгу, яка вміщувала у собі відомості про види, що стоять під загрозою вимирання. В Україні Закон про Червону книгу бере початок з 1982 року.

Спосіб подати таким чином такого роду інформацію і зацікавити нею людей був революційним. Ідея народилася у англійського професора П. Скотта. Цей відомий зоолог побачив дієвий метод привернути увагу суспільства і влади до видів рослин і тварин, яким загрожувало знищення і вимирання кольором книг, що символізували кольори світлофору і прапору. Червоний – небезпека, чорний – смерть, зелений – все добре. Міжнародні організації, вчені, освітяни і звичайні небайдужі люди сприяли поширенню цієї інформації і зберегли від вимирання десятки видів рослин і тварин. Червона книга має багато перевидань, через постійні доповнення. Деякі види, що потребують допомоги, туди вносять, є такі, що попадають у зелений перелік, є такі, які людство і планета втрачає назавжди. Книга має «чорний список», куди вносять всіх рослин і тварин, які зникли з біологічної історії Землі. Список починається з видів, які ми втратили з 1600 року.

Червона книга є основним документом, який показує на недоліки людства у взаємовідносинах з природою. І, останнім часом, вона поповнюється більш інтенсивно, у зв'язку зі збільшенням антропогенного впливу і впливу, що викликають кліматичні зміни. В минулому часі залишаються ті часи, коли для відновлення виду достатньо було його не «чіпати» і дати йому можливість розвиватися у тих умовах, де він мешкав. Настає доба, коли цього явно недостатньо. Раніше вид жив у своєму середовищі і міг відновитися. Зараз, разом з зменшенням чисельності виду, змінюється саме середовище і «залишити вид у спокої» вже замало. Це стосується не тільки вразливих видів рослин і тварин, а взагалі і всіх інших видів, які ще не представлені у Червоній книзі. Україна тому не виняток. Вже офіційно визнано зміщення степової зони на 200 км на північ. Місто Київ розташований на цьому кордоні. Традиційні для Київщини лісові і лісостепові ландшафти будуть зникати через нестачу опадів. Висушені ліси і торфовища будуть вигорати у спекотні сезони року. Річки міліти і зникати через відсутність захисту листяного покриву дерев. Традиційні зараз породи дерев і трав'яної рослинності будуть змінюватись на інші, раніше не притаманні цій місцевості. Такі зміни неминучі і треба до них готуватися.

Природа знайде вірний шлях і в цих умовах, але, вже зараз потрібно знаходити місця, де знаходяться залишки аборигенних рослин і тварин і захищати їх. Захищати ліси, особливо у води. Суворо слідувати Водному кодексу і пам'ятати, що ліси зберігають річки, а річки зберігають ліс. В наших теперішніх умовах важливо зберегти резервації лісів у води. Вони збережуть річки і місцеву фауну. Звісно, втрати будуть і вони неминучі, але, це не втрапи всього.

Нас очікують степи на сірих лісових ґрунтах, де раніше були ліси, не таких багатих на гумус, як чорноземи. Охороні ґрунтів теж слід приділити увагу. Великі за площами оранки стають не актуальними, через посухи і вітри, тому треба приділити особливу увагу лісосмугам – їх збільшенню і розширенню. Забезпечити їх поливом у спекотні сезони.

Заходи необхідні для збереження і захисту рослин:

- Підвищення рівня екологічної свідомості населення через екологічну освіту і виховання.
- Створення заповідних територій, що займають не менше 10% площі усіх земель держав.
- Обмеження вирубування лісів, особливо на критичних ділянках, що сполучаються з водними об'єктами, на схилах гір і лісосмуг біля полів.
- Раціональне використання деревини, кори, гілок, листя зрубаних дерев і стебел трав'яної рослинності.
- Повне використання супутньої сировини підчас обробки деревини, соломи і сіна.
- Поновлювання лісів, після вирубування. Насадження лісів на нових ділянках, де вони колись зростали, та на ділянках, що піддаються ерозії.
- Використання методів крапельного поливу рослин у посушливих регіонах
- Збереження і раціональне використання природних лікарських, кормових, ягідних рослин.
- Створення ділянок різного призначення: парків для відпочинку, екологічних стежок для туристів, заповідних об'єктів для охорони, збереження і вивчення рослин.
- Насадження біля водних об'єктів і сільськогосподарських полів водоохоронних і лісозахисних смуг.
- Проведення робіт, направлених на пошук видів рослинності, стійких до захворювань і різних видів забруднень навколишнього середовища.
- Науково-обґрунтовані методи рекультивації порушених людиною ландшафтів.

Заходи необхідні для збереження і захисту тварин:

- Екологічне виховання населення з молодшого віку, направлене на охорону природи.
- Моніторинг чисельності як рослиноїдних, так і хижих тварин.
- Підгодовування тварин у складних для них умовах.
- Збереження великих ссавців суходолу і океанів
- Моніторинг епідеміологічних ситуацій серед тварин.
- Переселення тварин з місць де втрачені можливості їх існування у місця, де вони можуть існувати.
- Заселення біотопів видами тварин, які раніше там мешкали. Створення стійких груп тварин для збільшення їх популяцій.

- Посилене інспектування охоронних територій для перешкодження браконьєрству.
- Моніторинг забруднювачів навколишнього середовища.
- Раціональне використання природних ресурсів тваринного походження.
- Перехід агросектора на нові безпечні для природного середовища технології вирощування продукції.
- Створення для тварин постійних місць для водопою, що поповнюються природним шляхом (опади) і штучно людиною (свердловини, водогони).

Цілеспрямована діяльність по збереженню рослинного і тваринного світу створить умови для его адаптації до нових умов існування. Настав час, коли людина має приймати більш активну участь у цих процесах за для майбутніх поколінь і виживання у швидко змінних умовах існування.

Список використаних джерел

1. Компанець, Е. В. Особливості викладання екологічних дисциплін при дистанційній формі навчання /Е. В. Компанець //«Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень сучасної науки» :матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (07 листопада 2020 року) /укладачі: О. О. Яременко-Гасюк, О. В. Холоденко, Т. А. Ляшенко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – С. 61-63.

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF CONSERVATION OF THE ANIMAL AND PLANT WORLD OF THE PLANET

*Тетяна Володимирівна Матвієнко
викладач, спеціаліст вищої категорії
Інна Вадимівна Литвиненко
викладач, спеціаліст другої категорії
Відокремлений структурний підрозділ
«Херсонський політехнічний фаховий коледж
Державного університету
«Одеська політехніка» м. Херсон, Україна*

В епоху інтенсивного розвитку науково-технічного прогресу, з активним використанням ресурсів навколишнього середовища, кожного року все більш актуальним постає питання охорони та збереження біосфери. Збереження біосфери неможливе без збереження біологічного різноманіття організмів, як в локальному так і в планетарному масштабі, неможливе без об'єднання зусиль урядів, громадськості різних країн, створення міжнародних програм у галузі вивчення й охорони довкілля.

Так, з метою збереження видового різноманіття, понад 30 країн світу приєдналися до розробленої Міжнародним союзом охорони природи (МСОП) Всесвітньої стратегії охорони природи, теоретичною базою якої є розуміння того, що кожний вид організмів є необхідним компонентом біосфери.

У 1948 році при МСОП було організовано постійну Комісію по видах рослин і тварин, яким загрожує зникнення. Результатом роботи комісії стало створення Міжнародної Червоної книги, окремі випуски якої почали видавати з 1966 року. Водночас триває робота й по складанню так званих Чорних списків видів, які зникли з лиця Землі, починаючи з 1600 року. Підставою для введення певного виду до Чорного списку є відсутність достовірних його знахідок принаймні протягом останніх 50 років [1].

Організація створила списки видів, які потребують охорони на території окремих держав та національні Червоні книги. Так, існує Європейський Червоний список. В Україні перше видання «Червоної книги» вийшло у світ у 1980 році.

У складі МСОП існують 6 комісій, що опікуються оцінкою світових природних ресурсів та подають інформаційну та дорадчу допомогу щодо справ збереження біорізноманіття:

- Комісія з виживання видів (Species Survival Commission, SSC): допомагає МСОП в сфері технічних питань, пов'язаних з роботою по збереженню видів та проводить охоронні заходи щодо видів, котрі знаходяться під загрозою зникнення. Видає Червоний список МСОП. На 2006 рік налічувала 700 членів.

- Комісія з охоронюваних територій (World Commission on Protected Areas, WCPA): займається питаннями організації нових та управління існуючими суходільних та морських природних охоронюваних територій. На 2006 рік налічувала 1300 членів.

- Комісія з природоохоронного законодавства (Commission on Environmental Law, CEL): розробляє законодавчі концепції та інструменти, та надає консультативну допомогу у сфері природоохоронного законодавства та сталого природного розвитку територій. На 2006 налічувала 800 членів.

- Комісія з освіти та комунікації (Commission on Education and Communication, CEC): розробляє методики виховання всіх рівнів, спрямовані на усвідомлення важливості збереження біорізноманіття. На 2006 рік налічувала 600 членів.

- Комісія з екологічної, економічної та соціальної політики (Commission on Environmental, Economic and Social Policy, CEESP): проводить експертизу та розробляє рекомендації з оптимізації економічних та соціальних факторів для охорони довкілля та сталого розвитку природних екосистем зі збереженням біорізноманіття. На 2006 рік налічувала 500 членів.

- Комісія з менеджменту екосистем (Commission on Ecosystem Management, CEM): надає експертну підтримку з питань інтегрованого екосистемного підходу до управління природними та модифікованими екосистемами. На 2006 налічувала 400 членів.

Серед міжнародних угод, спрямованих на охорону природного середовища, найважливіші:

1. Конвенція ООН про біологічне різноманіття укладена 5 травня 1992 р., в м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія 1992 рік). 145 країн світу з різних регіонів, які приєдналися до Конвенції, мають право розпоряджатися своїми біологічними ресурсами, але несуть відповідальність за їх раціональне використання перед світовою спільнотою. Результатами прийняття Конвенції стало посилення діяльності у сфері охорони біологічного різноманіття на національному і міжнародному рівнях. Участь України, як країни-сторони Конвенції, в збереженні біологічного різноманіття у світі та на власній території реалізується шляхом виконання міжнародних програм та договорів, формування національної стратегії збереження та збалансованого використання біорізноманіття, розвитку законодавчої бази в цій галузі відповідно до світових тенденцій [1].

Картахенський протокол про біобезпеку (укладений 29 січня 2000 р., м. Монреаль, Канада) - додаткова угода до Конвенції про біорізноманіття. В межах протоколу співпрацюють 165 країн. Він направлений на захист біологічного різноманіття від потенційних ризиків, спричинених генетично зміненими організмами, які є результатом сучасних біотехнологій [4].

Україна приєдналася до Протоколу відповідно до Закону України «Про приєднання України до Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття» від 12 вересня 2002 р. № 152-IV.

2. Бернська Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі, (1979 рік). Цілі цієї Конвенції полягають у збереженні дикої флори та фауни в їх природних середовищах існування, особливо тих видів і середовищ існування, збереження яких потребує співробітництва декількох держав, а також сприяння такому співробітництву. Особлива увага приділяється зникаючим та вразливим видам, включаючи зникаючі та вразливі мігруючі види. Договірні сторони вживають необхідних заходів для збереження популяцій дикої флори та фауни або їх адаптації на рівні, який відповідає, зокрема, екологічним, науковим та культурним вимогам, враховуючи при цьому економічні та рекреаційні вимоги, а також потреби підвидів, різновидів чи форм, що перебувають під загрозою в певній місцевості.

3. *Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES)* – є однією з найважливіших угод з охорони дикої природи, укладена 3 березня 1973 р., Вашингтон, США. Мета створення - гарантувати, що міжнародна торгівля дикими тваринами і рослинами не загрожує їхньому виживанню. Сьогодні під захистом конвенції знаходяться близько 35 тис. видів тварин і рослин, незалежно від того чи це торгівля живими тваринами, хутром, опудалами та іншими продуктами їхнього походження. З моменту, коли конвенція набрала чинності в 1975 році, жоден вид, що знаходиться під її захистом, не вимер внаслідок торгівлі [5].

Україна приєдналася до CITES в 2000 році. Експорт та імпорт об'єктів CITES в Україні регулюють відповідно до вимог конвенції, а видача дозволів

регламентується Постановою Кабінету міністрів N 953 від 25 липня 2007 р. Форми документів затверджені Наказом Мінприроди № 107 від 29.02.2012

1992 року для виконання Бернської конвенції Європейський Союз створив на своїй території мережу природоохоронних територій Natura 2000. 1998 року з цією ж метою Рада Європи створила Смарагдову мережу, яка діє як доповнення до Natura 2000 поза межами Євросоюзу. Вона складається з територій особливого природоохоронного значення (Areas of Special Conservation Interest, ASCIs).

Ця програма також здійснює моніторинг та контроль стану видів, що знаходяться під загрозою зникнення, та надає допомогу в законодавчій та науковій сферах.

4. Європейська ландшафтна конвенція об'єднує 38 країн укладена 20 жовтня 2000 р., м. Флоренція, Італія. Головною метою Конвенції є підтримка процесів охорони, регулювання та планування ландшафтів Європи та визнає важливість усіх видів ландшафтів. Вона застосовується щодо всієї території Сторін та охоплює природні, сільські, міські та приміські території з місцевим біорізноманіттям [2].

5. Рамсарська про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів укладена 2 лютого 1971 р., м. Рамсар, Іран та об'єднує 169 країн. Головною метою конвенції є збереження і раціональне використання водно - болотних угідь як засіб досягнення сталого розвитку в усьому світі. Завданням конвенції є привернути увагу до проблем водно-болотних угідь та раціонального використання ресурсів.

Україна є стороною Рамсарської конвенції та згідно з її положеннями сама визначає (на основі критеріїв, визначених Конвенцією) на своїй території водно-болотні угіддя, придатні для внесення до Списку водно-болотних угідь міжнародного значення (рамсарський список), готує їх описи і надсилає для розгляду і затвердження до секретаріату Рамсарської конвенції. На виконання зобов'язань України в рамках Рамсарської конвенції Кабінет Міністрів України постановою «Про заходи щодо охорони водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення» (№ 935 від 23.11.1995 р.) затвердив перелік з 22 водно-болотних угідь України міжнародного значення загальною площею 650 тис. га. В 1998 р. бюро Рамсарської конвенції включило ці угіддя до офіційного «Переліку рамсарських угідь». Так було започатковано формування в Україні мережі водно-болотних угідь міжнародного значення [3].

Екосистемна цінність водно-болотних угідь України визначається в першу чергу трансконтинентальним значенням угідь як місць линьки і зимівлі для птахів, що мігрують між Євразією та Африкою. Серед ВБУ міжнародного значення в Україні є і найбільш відомі (Дністровський лиман, Шацькі озера, Молочний лиман, озеро Сиваш, озеро Синевир, заплава річки Прип'ять), і таємничі для більшості населення країни (озеро Картал, Чилійське гирло, система озер Шагани-Алібей-Бурнас, Обитічна коса і затока, Крива коса і

затока та інші). Повний перелік рамсарських угідь України розміщено на сайті Міністерства екології та природних ресурсів України.

Міжнародна співпраця та досвід з охорони рослинного та тваринного світу, що включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення та раціональне використання об'єктів рослинного та тваринного світу забезпечує збереження біорізноманіття планети та підтримує сталий розвиток біосфери в цілому.

Список використаних джерел

1. Білявський Г.О. та ін. Основи загальної екології: Підручник /Г.О.Білявський, М.М.Падун, Р.С.Фурдуй. – К.: Либідь, 2005.- 214 с.
2. Європейська ландшафтна конвенція. Доступ до ресурсу: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/zakonodavstvo-fundamentalne/evropeyska-landshaftna-konventsija-ukr-ros-2006.html>
3. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів. Доступ до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_031#Text
4. Конвенція про охорону біологічного різноманіття. Доступ до ресурсу: <https://mepr.gov.ua/content/konvensiya-pro-bioriznomanittya.html>
5. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі. Доступ до ресурсу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc_page.html?id_doc=67756

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ ТА ЇХ ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ США

*Євгенія Олександрівна Кушнірук
студентка бакалаврату кафедри туризму
Вадим Віталійович Головка,
старший викладач кафедри туризму
Олександр Володимирович Романенко
канд.. пед. наук, доц.. кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет ім.. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Передумовам, що сприяли розвитку туристичної галузі США присвячено чимало публікацій таких дослідників як А. Richard, А. Kowalczyk, Melanie Renzulli, Т. А. Bender, І. Ю. Мальської, А. А. Мінца, І. В. Смаля, В. М. Юрківського, Вільяма Гартнера, О. А. Романова, В. Ю. Воскресенського, Й. Р. Гілецького, В. О. Квартального, Р. Г. Боброва, Д. В. Николаенко, О. О. Любіцевої, І. Г. Смирнова

та ін., але саме вплив Національних парків та їх збереженість на розвиток міжнародного туризму висвітлено не достатньо.

Сполучені Штати Америки є світовим політичним і економічним лідером. Крім того, США є однією з країн-лідерів на світовому туристичному ринку, в якій різноманітність умов, ресурсів і просторового розташування сприяє розвитку практично всіх видів туризму і задовольняє потреби пересічного споживача туристичних послуг. Перш за все геотуристичне положення США надзвичайно вигідне [1]. Сучасна територія Сполучених Штатів складається з трьох частин, які знаходяться відразу в трьох часових поясах. Основна частина, або «суміжні штати», знаходиться в центрі Північноамериканського материка між Канадою і Мексикою. Вона включає в себе 48 штатів (Федеральний округ Колумбія не є штатом), на які припадає 85% площі (7,8 млн. км кв.) і 99,5% населення. 49-м штатом є Аляска – півострів на крайньому північному заході материка. 50-й штат – Гавайські острови в центральній частині Тихого океану. Крім того, до складу США входять деякі території в Карибському морі (Пуерто-Ріко, Американські Віргінські острови тощо), Тихому океані (Східне Самоа, Гуам тощо). Наявність мальовничих місць у будь-якій країні сприяє розвитку туристичної галузі, орієнтованої на використання природних ресурсів, і Сполучені Штати Америки не є винятком. Зважаючи на величезну територію країни, в межах якої знаходяться унікальна флора та фауна, різноманітні рельєфи та кліматичні зони, – у Сполучених Штатах створено більше 350 національних парків і заповідників загальною площею більше 30 млн. гектарів, які мають світову славу і приймають до 300 млн. туристів щороку. Завжди багато відвідувачів у Єллоустоні, Великому Каньйоні, Каньйонленді, Ачезі, Глешієрі, Олімпіку, Йосеміті, Мамонтовій печері та на територіях багатьох інших цікавих об'єктів [2].

Національні парки країни відносяться до розряду найбільш цікавих і концентрованих місць спостереження за живою природою, про деякі більш детальноше.

Парк Гавайських вулканів, створений на початку минулого століття на найбільшому Гавайському острові. Головна визначна пам'ятка цього парку - діючі вулкани Мауна-Лоа і Кілауеа. Лава, що вивергається, постійно змінює навколишній пейзаж, який можна спостерігати з вікон музею. Побачити на власні очі кальдеру і кратер сплячих і активних вулканів, застиглу на узбережжі океану вулканічну лаву.

Парк Денал, розташований на півночі Аляски. Парк-заповідник відомий своєю горою Мак-Кінлі (дахом Північної Америки) і довжелезним льодовиком Калхілтна. У цьому парку є хвойні ліси, річки, озера, долини, тундри. Туристи сюди приїжджають із ночівлею, щоб на свої власні очі побачити таких диких тварин як грізлі, росомаха, лось, рись, а також екзотичних птахів. Для туристів

розроблені піші, велосипедні, лижні маршрути, альпіністи підкорюють гірські вершини. А взимку тут можна покататися на собачих упряжках.

Парк Йосеміті, якому в гармонії знаходяться ліси і скелі, водоспади і луки, каньйони, річки і озера. Для туристів прокладено понад тисячу цікавих маршрутів і стежок. Скелелазів привертає гранітна скеля Ель-Капітан (ворота парку). А ще тут можна зустріти безліч диких тварин і вікові гігантські секвої. Досвідчені мандрівники рекомендують приїжджати в Йосеміті в міжсезоння: навесні або восени.

Великий каньйон, ця природна ущелина - одна з найглибших на планеті. Місцевий пейзаж знаходиться в постійному русі: змінюється, щось з'являється, щось зникає. Сам Великий Каньйон зростає зі швидкістю чотири сантиметри на рік. Насолодитися видом цього природного дива можна з оглядових майданчиків, туристичних байдарок, пересуваючись на ослах або стоячи на прозорому мосту, що підноситься над Великим Каньйоном.

Парк Акадія, острів посеред Атлантики. Цей парк простягнувся по узбережжю Атлантичного океану і включає у себе великий остов Маунт-Дезерт і прилеглі малі острови. У заповіднику Акадія є все: гори, ліси, озера, болота, океан, пляжі, гравійні дороги з 17-ю гранітними мостами, побудованими на кошти Рокфеллера. Тут широко розвинений пішохідний і велосипедний туризм, а найвища точка Акадії - гора з промовистою назвою Кадилак.

Парк Глейшер, знаходиться на території Скелястих гір (штат Монтана), льодовики, безліч водоспадів і краєвиди цієї місцевості краще оглянути, подорожуючи пішки. Зупинитися на ніч в горах, долинах, на берегах річок і озер, порибалити і покататися на традиційних дерев'яних човнах місткістю 80 осіб.

Брайс-Каньйон, парк знаходиться на півночі Америки Його колорит полягає в дивних на вигляд пейзажах, утворених ерозією льоду. Тур маршрути тунелями, серед сосен, верхи на конях, екскурсії, поїздки на снігоступах і бігових лижах. Організований хайкінг - самостійні оздоровчі та пізнавальні походи по обладнаним маршрутами. Вислів дослідника Брайс-Каньйону Томаса Бейлі: «немає більш дикої і величної краси, ніж Брайс-Каньйон..» [3].

Крім того, туристам представлено 11 кліматичних районів на вибір, адже на території США можна знайти майже всі типи клімату, від арктичного і субарктичного на Алясці, до тропічного на Гавайських островах, в Каліфорнії й у Флориді. Клімат помірно-континентальний, вологий на сході і сухий на заході. На вузькій смузі тихоокеанського узбережжя простежуються морський помірний (на півночі) і середземноморський (на півдні) типи клімату. Таким чином, у будь-яку пору року можна знайти регіон США, в якому відпочинок був би досить комфортним за своїми погодними умовами. «Двигуном» розвитку туристичної індустрії країни є економічне благополуччя громадян, а саме можливість подорожувати та витратити на поїздки великі кошти. Як вже було зазначено, територія країни, на якій знаходиться безліч визначних пам'яток, національних парків, курортних зон тощо, – досить велика, тому

американці 95% туристичних поїздок здійснюють по країні і лише 5% – за кордон. Також, поштовхом для покращення та розвитку туризму в США та й в світі загалом став науково-технічний прогрес, який є основним джерелом підвищення ефективності виробництва та продуктивності суспільної праці [4].

Туризм у США сформувався у потужну індустрію, яка обслуговує мільйони іноземних та внутрішніх туристів щорічно. Туристи відвідують Сполучені Штати, щоб побачити чудеса природи, міста, місця визначних подій та заклади розваг. Ці ж самі об'єкти приваблюють і корінних американців, але їх також цікавлять території проведення відпустки, рекреаційні райони.

США мають великі і різноманітні природно-рекреаційні ресурси, на основі яких склалися значні природно-рекреаційні райони. Головні райони приморського туризму - Флорида, Каліфорнія і Гаваї, гірського - штати Заходу, особливо в межах Скелястих гір, приозерного - штати Приозер'я.

У США 50 національних парків, які щорічно відвідують більш 50 млн. туристів. Найбільш відомі з них - Єллоустонський, Йосемітський, Секвойя, Глейшер, Великий каньйон, Колорадо на Заході і Грейт-Смокі-Маунтинс в Аппалачах. Крім національних парків, заповідників і природних резерватів, система туристсько-рекреаційних територій у США включає такі категорії, як «національний пам'ятник», «національний меморіал», «національний історичний парк», «національне бойовище» і т.д. Також країна характеризується значною кількістю культурних ресурсів попри її порівняно невелику с іншими країнами історію.

За статистикою 2018 року США зайняло 3 місце у списку найвідвідуваніших країн світу

The world's 20 most visited countries in 2018

*International tourist arrivals in millions (2018; * denotes projection)*



Общее кол-во туристов в США



Источник: Американская ассоциация туризма и Oxford Economics

На основі дослідження сайтів офіційних органів туризму США серед яких U.S. Travel Association та National Travel & Tourism Office можна виділити наступні особливості туристичного ринку США: подорожі займають перше місце у експорті послуг США; туризм є високодохідною галуззю (приносить в середньому 2,3 трлн. дол. США на основі прямого та непрямого внеску у ВВП); кожне 9-те американське робоче місце залежить від туризму; туризм є однією з 10-ти провідних галузей в 49-ти штатах; пропагування ідеології внутрішніх мандрівок серед населення; висока мобільність населення; туристичні дестинації США забезпечують більшу зайнятість порівняно з іншими галузями економіки.

Найбільш популярним регіоном серед міжнародних туристів залишається південносхідний регіон США (охоплення 27% пошукових запитів), Нью-Йорк, Вашингтон, штат Джорджія залишаються на другому місці – 25%. Інтерес до південно-західного регіону продовжує зростати, і становить 13%, частково це обумовлено локалізацією тут 26 найбільших національних парків США.

Серед іноземних туристів переважає шопінг-туризм, культурно-пізнавальний туризм, гастрономічний туризм, екологічний туризм, розважальний туризм.

Головними проблемами які призупиняють розвиток туризму у США є: деяка нестабільна політична ситуація по країні, дещо високий рівень злочинності, масові протести.

Попри це туризм у США є високододатковою галуззю і займає перше місце у експорті послуг. Туристичний потік США характеризується позитивною динамікою.

Висновок. Парки та їх збереженість мають надзвичайно важливе значення привабливості туристів та розвитку міжнародного туризму США, проаналізовані статистичні дані є підтвердженням цього. Дбайливе ставлення до природи це необхідна умова освіти суспільства. Знання й дотримання правил природоохоронної поведінки є пріоритетним напрямком культурної спадщини місцевої громади. Перспективність якої проявляється в тому, яким чином жителі та гості/туристи, державні органи і приватні особи/підприємства відносяться до парків природи, існування та використання їх ресурсів, добробут сучасного і майбутнього покоління.

Список використаних джерел

1. Смирнов І. Г. Транспортна логістика в туризмі [Електронний ресурс] /І.Г. Смирнов. – Режим доступу: <http://pidruchniki>. Назва з екрану (18.02.2021).
2. [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2019_146\(2\)_23.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2019_146(2)_23.pdf)
3. National Park Service - Режим доступу: <http://www.nps.gov/miss/index.htm> - Заголовок з екрану.
4. William, C. Gartner. Rural tourism development in the USA [Electronic resource]. – Access mode: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jtr.481/abstract>. – Title from the screen

Сучасні тенденції досліджень тваринного та рослинного світу

ЛІСОТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОЧІРНЬОГО ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА «СЯЙВО», СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ «ОЗЕРСЬКИЙ» СЕЛА ОЗЕРО, ВОЛОДИМИРЕЦЬКОГО РАЙОНУ, РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Яна Вікторівна Бадига
студентка бакалаврату кафедри біології
спеціальності «Біологія»

Олександр Вікторович Пархоменко
канд. біол. наук, доцент кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

Ліси є головним природним багатством країни. Вони займають одне з найважливіших місць у народному господарстві, відіграють водозахисні, водо-і кліматорегулюючі функції, мають значення в розвитку мисливських господарств, рекреації і туризму.

Лісогосподарське підприємство «Сяйво» сільськогосподарського виробничого кооперативу «Озерський» села Озеро, Володимирецького району, Рівненської області знаходиться в Східноєвропейській (сарматській) провінції хвойно-широколистяних та широколистяних лісів, Поліській підпровінції хвойно-широколистяних лісів, а саме в Західнополіському окрузі дубово-соснових, соснових, грабово-дубових лісів, заплавної луки та евтрофних боліт [1].

Формування флори досліджуваної території відбувалось у льодовиковий і післяльодовиковий період. На флористичному складі рослинного покриву позначилося також проміжне положення досліджуваної території між Західною та Східною Європою. Тому флора включає як західноєвропейські, так і східноєвропейські види.

ДП „Володимирецький лісгосп”, до якого безпосередньо входить ДЛГП «Сяйво» має площу 88,5 тис. га, що складає 13 % від загальної площі області. Це, в свою чергу, є найбільшою площею у всій Рівненській області [2].

Видовий склад лісів є одним із важливих показників лісового фонду. Ґрунтово-кліматичні умови Рівненської області зумовили різноманітний породний склад лісів регіону. Найбільшу частку займають хвойні деревостани (65,8%), м'яколистяні ліси займають 23,6% площі, а твердолистяні – 10,6% (рис. 1).

Найпоширенішими видами на території досліджуваного району є: сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.) (53%), дуб звичайний (*Quercus robur* L.) (2,8%), береза повисла (*Betula pendula* Roth.) (13,4%), вільха чорна (*Alnus glutinosa* (L.) Gaerth.) (14,4%), ялина європейська (*Picea abies* L.) (0,4%), граб звичайний (*Carpinus betulus* L.) (0,2%).

Розподіл площ лісів за групами віку є одним із найважливіших показників лісового фонду для оцінки потенціалу лісових ресурсів. Вікові фази: молодняки (20-40 років), середньовікові (41-60), пристигаючі (61-80), стиглі (81-100), перестійні (понад 100 років). Ця класифікація базується на умовах росту та розвитку дерев [3].



Рис.1. Структура лісів за групами порід.

У межах досліджуваного району найпоширенішими серед хвойних дерев є такі вікові групи: середньовікові, пристигаючі та молодняки II групи. Серед твердолистяних – середньовікові, пристигаючі та стиглі, і серед м'яколистяних – також середньовікові, пристигаючі та стиглі (табл. 1) [2].

Середній вік деревостану району дослідження становить: хвойні – 61 рік, твердолистяні – 71 рік, м'яколистяні – 45 років.

Таблиця 1.

Розподіл деревних порід за віковими структурами серед різних груп дерев (у %)

Вікові групи	Хвойні (%)	Твердолистяні (%)	М'яколистяні (%)
Молодняки I групи	9,6	5,3	6,3
Молодняки II групи	13,9	9,3	10,7
Середньовікові	44,6	57	41,9
Пристигаючі	20,4	12,1	20,6
Стиглі	11,2	12,7	18,6
Перестійні	0,3	3,6	1,9

Проаналізувавши запас деревини області станом на 2020 рік, зазначимо, що найбільше хвойних дерев (72%), твердолистяних і м'яколистяних суттєво менше – 10% і 18% відповідно [2].

Серед хвойних найбільша частка припадає на сосну звичайну - 99,1%, решта порід становить лише 0,9 %. Запас твердолистяних представлений здебільшого дубом звичайним (86,3%), грабом звичайним (8%) та невелику частку також має ясен звичайний (4,4%). Серед м'яколистяних найбільше берези повислої (53,4%) та вільхи чорної (44,4%) [2].

Щороку в лісогосподарському господарстві проводиться санітарна вирубка задля забезпечення покращення санітарного стану лісу (табл. 2). Санітарна вирубка відбувається у відповідність до закону України «Про затвердження Санітарних правил в лісах України» [4]. Вирубка дерев відбувається суцільна (130, 2 га) або вибіркова (1464 га). Найбільше вирубується дерев хвойних порід.

Таблиця 3.

Площа санітарних рубок у лісовому фонді

Група порід	Санітарні рубки, га	
	Суцільні	Вибіркові
Хвойні	124,7	1264,5
Твердолистяні	2,5	66,0
М'яколистяні	3,0	103,5
УСЬОГО	130,2	1461,0

В господарстві також турбуються і про лісовідновлення шляхом посадки, посіву або сприянню природного відновлення лісу. Найбільше підлягає відновленню сосна звичайна (1642,5 га), а найменше – дуб червоний та вільха чорна (0,9 га та 1,8 га відповідно). Разом за останні 15 років було відновлено 1909,2 га лісу.

Список використаних джерел

1. Брадiс Є.М., Андрiєнко Т.М. Полiська пiдпровiнцiя //Геоботанiчне районування Української РСР. – К.: Наук., думка, 1977. – С. 73-136.
2. Закон України “ Про затвердження Санітарних правил в лісах України “ від 27 липня 1995 р. № 555, Київ.
3. Погребняк П. С. //Общее лесоводство. – М.:, 1968. – С. 46-151.
4. Чабанчук В.Ю. //Еколого- географічний аналіз лісових ландшафтiв Рівненської області. – Луцьк. 2019. – С. 59-138.

УРБАНОФЛОРИСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ БІЛОЇ ЦЕРКВИ ЯК СУЧАСНИЙ АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ БОТАНІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ КИЇВЩИНИ

Сергій Миколайович Білявський
зав. навчально-науковою лабораторією
фізіології, біохімії та екології рослин
кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

Одним з найактуальніших та перспективних напрямків сучасної ботанічної науки в наш час є урбанofлористика, який сформувався в окрему галузь не так і давно, але історично та науково розпочав формуватись на теренах Європи ще в середині XVII-XVIII ст. Спочатку це були звичайні флористичні зведення певних міських територій, які згодом на початку ХХ ст. переросли у сучасні фундаментальні комплексні багаторічні флористичні дослідження.

На сьогодні спостерігається тенденція розширення числа міст та кола питань, що вивчаються. В результаті встановлені основні тенденції розвитку урбанofлор, що проявляються у підвищенні параметрів видового складу, високому ступені синантропізації, збільшенні частки видів адвентивних рослин та розширенні спектру освоєних ними екоотопів, змінах систематичної, біоморфологічної та екологічної структур порівняно з регіональними, нівелюванні зональних особливостей і т. ін. [2, 3].

В наш час, урбанізований ландшафт стає одним із найпоширеніших в оточенні людини і тому вимагає спеціального дослідження й потребує не тільки виявлення чинників забруднення, але й встановлення шляхів відновлення природного біологічного різноманіття, зокрема, збереження фрагментів природної флори та рослинності на території міста.

Дослідження урбанofлор в Україні розпочалися ще на початку ХХ ст., проводились фрагментарно та перебували переважно на етапі накопичення фактичних матеріалів, а вже наприкінці ХХ ст. – як комплексні, в основному у межах лісостепової та степової зон і охоплювали переважно великі міста, такі як Херсон, Миколаїв, Кіровоград, Чернігів, Харків тощо. Сучасні урбанofлористичні дослідження мають комплексний характер і охоплюють не тільки великі міста, а й середні та малі (Острог, Нетішин, Славута, Шепетівка, Сарни, Березне, Дубровиця тощо) [1-3].

На Київщині, окрім Переяслав-Хмельницького, спеціальні комплексні дослідження урбанofлори не проводилися, лише фрагментарні і тільки деяких малих міст чи селищ (Ірпінь, Бровари, Бориспіль, Сквиря, Миронівка, Богуслав, Тараща тощо) [3, 4]. Дані щодо флори найбільшого міста Київської області –

Білої Церкви до тепер були лише фрагментарними [1-5]. Тому комплексне дослідження урбанofлори одного з великих міст України обласного значення – Білої Церкви є актуальним.

Дослідження флори міста проводилось впродовж 2010-2018 рр. на кафедрі біології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова в рамках НДР 0118U100195 «Урбанofлора Білої Церкви та її околиць» автором самостійно з використанням загальноприйнятих флористичних методів. В основу даного дослідження було покладено класичний порівняльний морфолого-еколого-географічний метод [1-3].

Мета дослідження полягала у з'ясуванні сучасного стану урбанofлори Білої Церкви та її околиць і тенденцій подальшого її розвитку. Комплексне дослідження урбанofлори Білої Церкви включало встановлення її сучасного видового різноманіття, на основі чого складено анотований конспект видів, а також здійснення аналізів систематичної, біоморфологічної, географічної, екологічної та фракційної її структур. Також було розроблено схему зонування міста Біла Церква і на основі аналізу його флори виявлено особливості поширення видів автохтонних та адвентивних рослин у різних його зонах та екотопах. На основі встановлених результатів були з'ясовані тенденції розвитку дослідженої урбанofлори та ступінь її антропічної трансформації [1-3]. Також, було узагальнено інформацію щодо господарських властивостей виявлених на території міста видів рослин, з'ясовано можливе їх практичне значення для використання в озелененні, сільському господарстві, медицині тощо.

В результаті проведеного комплексного дослідження урбанofлори Білої Церкви було встановлено її сучасний склад, що налічує 994 види судинних рослин з 520 родів і 109 родин.

Частка перших 10 родин урбанofлори Білої Церкви становить 56,9% (566 видів), а спектр провідних родин виглядає наступним чином: *Asteraceae* (106 видів), *Poaceae* (98), *Brassicaceae* (59), *Fabaceae* (56), *Rosaceae* (51), *Lamiaceae* (49), *Cyperaceae* (40), *Ranunculaceae* (38), *Caryophyllaceae* (36), *Apiaceae* (33). Встановлений розподіл родин у систематичному спектрі характерний для регіональних флор Голарктики і вказує на бореально-неморальний характер дослідженої урбанofлори.

Спектр життєвих форм і біоморфологічна структура дослідженої урбанofлори характеризуються переважанням гемікриптофітів (51,9%) та трав'яних полікарпиків (54,1%), що є характерною особливістю урбанofлор та регіональної флори в цілому. Крім того, переважна більшість видів є багаторічними (65,4%), безкореневищними (56,3%), безрозетковими (47,7%), літньо-зеленими рослинами (76,6%), що підтверджує зональні риси флори міста [2, 3].

Результати зонального географічного аналізу урбанofлори дають підстави вважати її бореально-неморальною, а регіональний географічний аналіз вказує на її євразійський регіональний характер, що представляється цілком характерною для відповідних флор Палеарктики. Особливістю урбанofлори є

наявність у її складі 11,4% плюризональних та 11,2% плюрирегіональних видів рослин.

Отримані результати екологічного аналізу урбанofлори вказують на переважання в її складі геліофітів (48,6%) та мезотрофів (63,9%), що відповідно характерно для лісостепової зони України. Також встановлено, що досліджена урбанofлора має чітко виражений мезофільний характер, оскільки серед гідроморф переважають мезофіти (40,7%).

У результаті фракційного аналізу встановлено переважання автохтонної складової (652 види, 65,6%) над адвентивною (342; 34,4%), що ще раз доводить ключову роль аборигенних видів в урбанofлорі, передусім завдяки збереженості на території міста фрагментів природного та напівприродного рослинного покриву складеного ними.

На основі підходів R. Wittig (1991) територія досліджуваного міста умовно була поділена на урбан- та субурбанзони. За результатами проведеного аналізу урбанofлори Білої Церкви виявлено особливості поширення видів автохтонних та адвентивних рослин у виділених міських зонах та встановлено переважання видів, які поширені в субурбан- та урбанзонах дослідженого міста (50,6%). Також з'ясовано, що більшість видів автохтонної фракції приурочені лише до субурбанзони (понад 97%), а більшість адвентивних (92,8%) – до урбанзони.

На основі отриманих результатів також з'ясовані тенденції розвитку дослідженої урбанofлори та ступінь її антропічної трансформації. В Білій Церкві зафіксовано значну трансформованість території та антропічний тиск на природне фіторізноманіття, переважання процесів антропофітизації над апофітизацією, значну інтенсивність кенофітизації і модернізації. Порівняння показників відповідних індексів урбанofлори Білої Церкви з такими інших урбанofлор лісової і лісостепової природних зон свідчить, що ступінь її трансформації в майбутньому залежить від інтенсивності та характеру соціально-економічного розвитку міста [2, 3].

Отже, отримані результати комплексного дослідження урбанofлори Білої Церкви свідчать про відповідність її рис регіональним і зональним Лісостепу України і підтверджують її бореально-неморальний євразійський характер. Сучасний стан урбанofлори Білої Церкви за результатами проведеного дослідження є основою подальшого моніторингу її змін та розробки ефективних заходів щодо оптимізації її зелених зон [2, 3].

Підсумовуючи, можна констатувати, що результати проведеного комплексного дослідження урбанofлори Білої Церкви не тільки стануть основою для подальшого моніторингу та динаміки її змін у майбутньому, а й допоможуть у дослідженні низки деяких наукових питань – можливості адаптації видів в умовах міста, мікроеволюційних процесів в результаті зміни умов існування, динаміки флори тощо. Практичне застосування отриманих результатів дасть змогу науково обґрунтувати окремі аспекти оптимізації рослинного покриву міста для покращення його екологічної ситуації.

Крім того, проведене наукове дослідження урбанofлори Білої Церкви може слугувати прикладом для проведення подібних комплексних флористичних досліджень інших міст Київщини в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Білявський С.М., Морозюк С.С. Урбанofлора м. Біла Церква Київської області (систематичний та біоморфологічний аналіз). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія.* 2017. №1 (68). С. 35-40.
2. Білявський С.М. Структурні особливості урбанofлори Білої Церкви (Київська область). *Синантропізація рослинного покриву України: III Всеукраїнська наукова конференція, збірник наукових статей, 26-27 вересня 2019 р., Київ: Наш формат, 2019. С. 10-14.*
3. Білявський С.М. Урбанofлористичні дослідження Білої Церкви (Київська область). *Актуальні проблеми ботаніки та екології. Матеріали міжнародної конференції молодих учених (Харків, 6-9 вересня, 2019р.). Київ. 2019. С. 30*
4. Бутакова І.Ю. Особливості урбанofлор малих і середніх міст Київщини в межах Правобережного Лісостепу. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна.* 2003. Випуск 34. С. 142-146.
5. Гродзінський М.К. Матеріали до флори Білоцерківщини. *Записки Білоцерківського сільськогосподарського політехнікуму.* 1929. Вип. 1. С. 9-22.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Таміла Вадимівна Головка
студентка бакалаврату кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ
Лілія Василівна Головка
канд. екон. наук, старший науковий співробітник
Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи
Національної академії наук України, м. Київ, Україна

Поставка проблеми. Необхідність розв'язання проблем реабілітації учасників військових дій на Сході України є одним зі значущих аспектів сучасності. За даними Міністерства у справах ветеранів України станом на 2020 р. на обліку в органах соціального захисту населення перебувають 460 079 учасників бойових дій, причому останнім часом значно побільшало тих, хто повертається додому інвалідами не тільки у фізичному, а й психологічному плані. Психологи зазначають, що реабілітація має важливе значення не тільки

для самих ветеранів, а й для всього суспільства. Надання своєчасної висококваліфікованої психологічної допомоги, проходження курсу соціальної реабілітації убезпечать від зростання рівня алкоголізму, наркоманії, самогубств, криміналізації серед колишніх військових, учасників війни.

Потреба у розробці різносторонніх підходів соціальної адаптації пов'язана зі зростанням тенденцій поширення стресових явищ, посттравматичних стресових розладів (ПТСР), у першу чергу серед людей, які є учасниками чи постраждалими під час проведення антитерористичної операції (АТО), пізніше операції об'єднаних сил (ООС). Активізація вирішення питань соціальної реабілітації пов'язана з можливістю появи психічних розладів через певний період після демобілізації, що ускладнює задавленість недуги, зменшуючи тривалість життя ветеранів, загострюючи соціальні проблеми, зокрема в родині, що призводить до зростання розлучень та проявів насильства.

Метою роботи є обґрунтування впровадження інноваційних підходів в організації надання послуг соціальної реабілітації учасникам бойових дій на території ПП «Беремицьке».

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженнями терапевтичної ролі тварин для надання послуг людям з емоційними, соціальними та фізичними вадами широко представлені в зарубіжній науковій літературі роботами таких науковців як Б.Левінсон, W.Tuke та ін. Зокрема W.Tuke дослідив роль сільськогосподарських тварин у відновленні психологічного стану. В Україні також були опубліковані численні праці, автори яких А.Й. Лабінський, М.Р. Грицина, Б.В. Гутий, Г.Б. Лабінська, Г.В. Лаврик [2; 3].

Виклад основного матеріалу. За даними світової статистики учасники бойових дій, демобілізувавшись, можуть прожити лише 7–12 років. Тривалість їх життя, адаптація до суспільства багато в чому залежить від зовнішніх факторів, у тому числі і від людського фактору.

З метою покращення фізичного та психологічного стану ветеранів ООС, швидшої їх соціальної адаптації у суспільстві доцільно запровадити тісні міжсекторальні зв'язки між науковою сферою, медико-соціальними службами, громадськими організаціями, закладами вищої освіти для створення системи медичної та соціальної реабілітації. Ефективним засобом є створення реабілітаційних центрів у кожному регіоні України та пошук нових можливостей розширення спектру надання реабілітаційних послуг. У цьому контексті важливу роль слід приділити природоохоронним об'єктам для покращення їх рекреаційної та оздоровчої функції, розвитку зоотерапії на базі ресурсної бази природних парків, зокрема ПП «Беремицьке».

За своїм змістом зоотерапія являє собою напрямок використання у лікувальній практиці взаємозв'язку людини з тваринами. На сучасному розвитку суспільства зоотерапія інтенсивно розвивається, отримала наукове обґрунтування і визнана в усьому світі. Найбільш відомим напрямком зоотерапії є спостереження за тваринами і тактильний контакт з ними, який забезпечує вагомий психотерапевтичний ефект: покращується загальний психічний стан, апетит, знижується нервовість, тривожність. Серед різновидів

цього напрямку – іпотерапія, каністерапія, фелінотерапія та ін. (табл.). За результатами досліджень лікувального впливу тварин в основі зоотерапії лежать принципи зворотного зв'язку людини і тварини, зокрема психічного впливу.

Таблиця

Види зоотерапії

Назва	Суть та значення
Іпотерапія	Іпотерапія – всесвітньо визнаний метод реабілітації після різноманітних захворювань, досягнення стійкої ремісії та соціальної адаптації. Вона сприяє психологічній та соціальній адаптації хворого, допомагаючи подолати страх, невпевненість, позитивно впливає на мотивацію та волю, позбавляючи від почуття неповноцінності, безпорадності і ряду психологічних комплексів. Задовольняє психоемоційну потребу в контакті і прихильності до домашніх тварин, тренує вольові процеси і навички спілкування не тільки з твариною, а й з людьми. Найпопулярніша порода використовується для іпотерапії – гуцульські коні.
Каністерапія	Каністерапія (лат. canis – собака і грецьк. therapeia – лікування, оздоровлення) – один з видів лікування та реабілітації людини за допомогою звичайних або спеціально відібраних і навчених собак під наглядом кваліфікованих фахівців (також відома як лікувальна кінологія). Собаки-терапевти працюють з дорослими з посттравматичним синдромом. Під час заняття чотирилапі терапевти мотивують пацієнта рухатися і виконувати потрібні для реабілітації вправи, непомітно і часто просто граючись, витримувати фізичне навантаження. Собака дозволить надовго стримати страх, депресію, напругу, знизити неухважність і мобілізувати рухові функції. Тварин також використовують для профілактики й лікування простудних захворювань, захворювань серцево-судинної системи, при безсонні, алергії та астмі. Собаки діагностують напади епілепсії та можуть попередити їх за 20 хвилин до початку.
Фелінотерапія	Фелінотерапія (від лат. felis — кішка) — методи профілактики та лікування різноманітних захворювань за допомогою контактування з кішками — розділ народної медицини. Методи фелінотерапії широко використовуються у комплексному психотерапевтичному лікуванні депресії, тривожності, дратівливості, напруженості з підвищенням м'язового тону, субклінічних порушень самопочуття при метеопатичних сезонних розладах. Вважається, що кішки краще лікують недуги нервового походження, а коти — усі інші, зокрема остеохондроз,

	радикуліт і артроз. Присутність кішки стабілізує роботу серця, знімає головний біль та біль у суглобах, стимулює швидке загоєння травм, лікує внутрішні запальні захворювання. Експериментально доведено, що при погладжуванні кішки нормалізується пульс і артеріальний тиск, формується стан душевного комфорту.
Орнітотерапія	Орнітотерапія — вид терапії, що полягає у лікуванні різних захворювань або розладів людини співом птахів. Лікування птахами дає хороший результат для нормалізації роботи нервової системи і серця. Оскільки кожен птах видає різні частоти, то і кожен птах може лікувати лише певні проблеми зі здоров'ям, наприклад, спів солов'я, бадьорить і закликає до активної діяльності, його корисно слухати при депресії. Арії щиглика або чижа покращують настрій при неврозах.
Іхтіотерапія	Іхтіотерапія - метод лікування, заснований на взаємодії людини з іхтіофауною(рибами). Іхтіотерапія позитивно впливає на весь організм: знімає стрес; стабілізує артеріальний тиск, завдяки дуже ніжному впливу на нервові закінчення; знімає втому і сприяє відновленню нервового фізичного тону.

Джерело: [1; 5; 3; 4].

Реабілітація військовослужбовців за використання природно-рекреаційних ресурсів є одним з підходів, що використовуються в країнах Західної Європи, Скандинавії, США, Польщі, країнах Балтії та в Україні. Найбільший розвиток у цих країнах отримала іпотерапія. Сьогодні даний вид терапії застосовують у 45 країнах світу, як додатковий метод лікування і він є офіційно визнаним видом лікування, в той час як в інших країнах – належить до альтернативної медицини. Існує багато фактів, які підтверджують те, що під час верхової їзди поранені солдати швидше відновлюють свої сили. В Нью-Йорку тварин, зокрема коней, котів, корів і собак використовували для зцілення солдат, які були поранені під час бойових дій у Другій світовій війні. Ці тварини заспокоювали травмованих бійців і допомагали уникнути депресії від отриманих травм. Про те, що коні можуть лікувати наголошував ще Гіпократ, лікар Стародавньої Греції. Однак, популярною цей вид терапії став у ХХ столітті.

У США у ХХ столітті American Humane розпочала програму з надання терапії ветеранам Другої світової війни за допомогою собак. За даними досліджень Animal Planet першим в історії каністерапії є легендарний йоркширський тер'єр Smokey, який був зарахований до складу 26-го розвідувального авіаполку 5-ї Армії ВПС США. Собака заслужив 8 бойових нагород і отримав звання капрала. Тер'єр працював у військових госпіталях як собака-терапевт протягом 12-ти років. Американські лікарі відмітили, що при контакті з собаками процес одужання йшов більш успішно, у зв'язку з цим госпіталь ВПС у Нью-Йорку почав цілеспрямовано використовувати цей метод для якнайшвидшої реабілітації поранених.

У США існує міжнародна організація терапії тваринами (Pet Therapy International), нею активно проводяться міжнародні конференції, семінари присвячені методикам лікування за допомогою тварин. Вперше така конференція відбулась у 1982 р. Перевагою зоотерапії є те, що вона не має протипоказань, хіба що алергія на шерсть тварин.

У Голландії орнітотерапія визнана офіційно, її апробацію проводили в кардіологічних клініках. Австралійці визнали, що спів птахів сприяє лікуванню захворювань суглобів і хребта. У Британії таким чином борються із зимовою депресією.

В Україні у 2018 р. в рамках міжнародної співпраці реалізовувався Проєкт «Соціальна реабілітація людей з інвалідністю в транскордонному регіоні завдяки створенню умов та підготовці спеціалістів у галузі каністерапії», який профінансував Європейський Союз за програмою транскордонного співробітництва «Білорусь – Україна» у розмірі 136 тисяч євро. В Україні цю ініціативу реалізовували на території чотирьох областей: Волинської, Житомирської, Чернігівської та Київської. В рамках проєкту проводились заходи навчання тренерів із каністерапії, проводились конференції, круглі столи по обміну досвідом. Обов'язковою умовою Євросоюзу була реалізація цього проєкту в партнерстві з Білоруссю.

Значну у роль у здійсненні соціальної реабілітації ветеранів війни відіграють благодійні, волонтерські організації та регіональні центри надання послуг учасникам бойових дій. Один із таких центрів діє на Львівщині. На базі «Бухта вікінгів» реалізується проєкт надання послуг іпотерапія учасникам АТО та ООС. Реабілітацією з ветеранами бойових дій займаються інструктори з іпотерапія. Важливим аспектом є те, що ці фахівці мають досвід роботи із дітьми з особливими потребами.

Висновок. Застосування анімалотерапії – це нова терапія та можлива альтернативна медицина, що на перспективу стане надійною формою лікування. В Україні для покращення ефективної діяльності системи відновлення соціальної адаптації демобілізованих із зони ООС доцільно використовувати природно-рекреаційні об'єкти, на базі яких потрібно розробити та запровадити ряд заходів: створити умови для розвитку інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму, зокрема організації екскурсій для ветеранів війни, потерпілих від військових дій; організація та проведення вебінарів, тренінгів як для демобілізованих, так і для медичного персоналу з метою обміну досвідом щодо соціальної реабілітації з використанням методів зоотерапії.

Соціальна реабілітація ветеранів ООС за використання природно-рекреаційних ресурсів є унікальним засобом покращення психологічного самопочуття військовослужбовців, поліпшення їх соціальної активності та адаптації. Реалізація системи реабілітації військовослужбовців на базі ПП «Беремицьке» Чернігівської області, який має багатий природно-рекреаційний потенціал, ефективно проведене зонування та відновлює екосистеми Подесіння

шляхом впровадження ревайлдингових методів у оздоровчих та рекреаційних цілях, є національно значимою і потребує підтримки з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Іпотерапія: їзда верхи як метод лікування. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zhyvyaktyvno.org/news/poterapya-zda-verhi-yak-metod-lkuvannya>
2. Лабінський А.Й., Грицина М.Р., Гутий Б.В., Лабінська Г.Б. Анімалотерапія – перспективний напрямок реабілітаційного лікування людини Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. Серія: Економічні науки, 2019, т 21, No 92. – с. 160–164.
3. Лаврик Г. В. Фелінотерапія: як вилікуватись за допомогою кішки / Г. В. Лаврик //Феномен людини. Здоровий спосіб життя : зб. наук. пр. – Львів, 2017. – Вип. 61(127). – с. 36-38.
4. Орнітотерапія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tvarunu.com.ua/tsikave/288/311/>
5. Проект ЄС розвиває каністерапію в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naiu.org.ua/proekt-es-rozvyvae-kanisterapiu-v-ukrayini/>

EDUCATION OF CAREFUL ATTITUDE TO THE ANIMAL AND PLANT WORLD AMONG STUDENTS OF A PROFESSIONAL EDUCATIONAL INSTITUTION

*Natalia Grabina
Graduate of the Kiev National
Taras Shevchenko University
teacher of the highest category
St. Petersburg State Budgetary Professional Educational Institution «Academy of
Urban Environment Management, Urban Planning and Printing»
St. Petersburg, RF*

«Everything is connected with everything» - one of the main laws of ecology, which was formulated by the American scientist B. Commoner, today, more than ever, acquires a strong sound and sharpness [3]. The environment is being destroyed all over the world at a tremendous rate. Global economic growth over the past half century has changed our world beyond recognition, the level of science, health care and life has sharply increased. All these advances cost nature dearly and undermined the mechanisms of stability of natural systems that support the existence of mankind. The unprecedented decline in flora and fauna threatens the health of both people and the planet. The time has come to respond to the alarm sent by nature: not only to ensure the future of the ringed seal, river otter, gray partridge, sand carnation, lady's slipper and all the amazing diversity of life that we love and for which we feel moral

responsibility, but also because that ignoring this signal also calls into question the health and well-being, and therefore the future of all mankind.

22,000 species of plants and animals are on the verge of extinction. In 1992, in Rio de Janeiro, the UN adopted the Convention on Biological Diversity, and about two hundred states, including Russia, are its supporters. In order to "get out of the blow" all the diversity of the inhabitants of our planet, the whole world urgently needs to switch to a sustainable and careful use of biological resources, in general to reorient towards a careful attitude towards nature [4].

All states and the entire population of the planet should solve this problem. Particular attention should be paid to the protection of rare and endangered plant and animal species.

The International Union for Conservation of Nature, with the support of the UN Environment Program, has developed a World Conservation Strategy. One of the most important tasks of the "strategy" is the coordination of efforts of governmental, public and international organizations in the field of biodiversity conservation. In accordance with the current legislation, a set of various measures is being taken to preserve the diversity of flora and fauna. One of the ways to preserve biological diversity is to identify species that are in particular danger and need priority conservation measures, and compile lists of rare and endangered species in various countries and regions. The Red Book is a distress signal, a call to active action to protect wildlife. The International Union for Conservation of Nature and Natural Resources has compiled the Red Book of the entire planet in five volumes. The Red Book was first published in 1978, the second edition in 1984. The legal basis for the formation and maintenance [2].

The International Union for Conservation of Nature has developed and approved an international classification of protected natural areas. Specially protected areas are reliable keepers of rare and endangered species in the country. Currently, the country has 101 nature reserves, 35 national parks, about 3 thousand natural monuments. The list of specially protected natural areas within the city of St. Petersburg includes 18 specially protected natural areas for 2019. Of the existing natural areas: 3 - botanical gardens and dendrological parks, 8 objects - reserves and 7 - natural monuments [5].

Measures for the conservation of rare species of animals and plants are taken at the international, state, regional and local levels.

The solution to this problem lies in the educational space, in the search for new approaches to education, aimed at the formation of a personality ready for active environmental protection, capable of finding optimal solutions to environmental problems. In this regard, vocational education is of particular interest, the graduates of which are most in demand in various industries [1]. The fourth generation vocational education system is faced with fundamentally new tasks to form students' respect for the environment, upbringing a personality ready for practical activities, promoting environmental ideas, protecting and improving the flora and fauna.

St. Petersburg is not only an open-air museum, but, and, the city, which houses almost seven dozen parks, over one hundred and sixty gardens: Alexander Garden, Summer Garden, Mikhailovsky Garden, Botanical Garden, Tauride Garden, Park of

the 300th anniversary of St. Petersburg , Victory Park, Seaside Park. In this regard, our possibilities for fostering a respectful attitude to the flora and fauna are very great.

The educational programs of the Academy include the study of environmental issues in such educational courses as "Fundamentals of Ecology", "Ecological Basics of Nature Management", "Biology", "Chemistry" and others. Environmental education is carried out in various forms: lectures, seminars, scientific and practical conferences. Educational tasks that are implemented within the framework of these disciplines involve the implementation of environmental activities through the work of environmental and volunteer teams, the participation of students in competitions at various levels, promotions, environmental clean-ups, excursions. Developing tasks involve the formation of a system of intellectual, emotional, moral qualities and practical skills for the study, assessment of the state and improvement of the environment of their area, independent (under the guidance of a teacher) study by students of issues of protection of flora and fauna through writing reports, abstracts, performing creative work.

As an example, I will offer you just some of the activities carried out among the students of our academy, which form a respect for the animal and plant world.

I systematically use different forms of lessons, in which students receive information about the state of the environment in the world, in the country and in their region, learn about specially protected areas, get acquainted with the species of plants and animals that are listed in the Red Book of St. Petersburg and the Leningrad Region. The following lessons deserve special attention: seminar «Global problems of mankind», «Your ecological footprint», lesson-competition «Everything is connected with everything», quiz lesson «Red Book - a distress signal», debate «Specially protected areas of St. Petersburg», conference «Environmental problems of our city». Students with great responsibility and interest prepare reports and presentations on the following topics: «The history of the creation of reserves», «Rare plants and animals of our region», «National parks», «Reserves, their role in the conservation of species», «The value of forests in human life», «Forest Protection», «Natural Monuments», «My Ecological Footprint».

Students actively participate in environmental Olympiads in the vocational education system, where they have repeatedly become winners and awardees. Every year they participate in scientific and practical conferences: «Ecology. Security. Life», «Environmental policy of the state: problems and prospects». At one of these conferences, a student of our academy became the winner, presenting a unique work «Greening the Roofs of St. Petersburg». In his work, a student of the specialization «Construction and operation of buildings and structures» summed up the results of four years of work on the practical implementation of his idea. «Green Roofs» is a promising innovative technology of roofing works aimed at: increasing the efficiency of using the resources of urban space, improving the quality of the human environment in urban environments, using energy-saving technologies. The creation of green roofs in a megalopolis allows, among the important advantages of a

technical nature, to provide residents of the city with additional living space for recreation.

It should be noted that at the moment three ecological routes (trails) have been opened in St. Petersburg: in the state nature reserve "Western Kotlin" in Kronstadt, in the natural monuments "Duderhof Heights" in Krasnoe Selo and "Komarovsky Bereg" in the village of Komarovo.

First-year students took an active part in the All-Russian competition of posters "Green House", dedicated to the Year of Ecology in the country, where they presented drawings - a call for the protection of plants and animals.

Separately, I would like to note educational excursions that have been systematically conducted with students over the years: Summer Garden, Mikhailovsky Garden, Botanical Garden, Elagin Island, Petrodvorets, Tsarskoye Selo, Tavrichesky Garden and its greenhouse, Yusupov Garden. A month before the proposed excursion, students receive an assignment: find information about certain types of plants or animals, make a short description. At the end of each excursion, students make creative reports with photographs, drawings and poems. Natural complexes of sanctuaries and natural monuments of St. Petersburg are in many respects unique and serve as habitats for a large number of rare and protected species of plants and animals.

Excursions to the Botanical Garden of Peter the Great, which was founded at the beginning of the 18th century by Peter I as a garden with medicinal plants, are invaluable. To date, it contains a collection of flowers, shrubs and trees from all over the world. More than 7000 different plants grow on an area of 1 hectare. The garden's greenhouses display a unique collection of rare plants.

It has become a tradition to conduct excursions to the Mikhailovsky Garden. Since 2008 every summer in the Mikhailovsky Garden, the summer festival «Imperial Gardens» is held, which demonstrates original ideas in the field of landscape design. The students of the academy, who study in the specialty «Garden and park and landscape construction», have repeatedly taken part in this festival.

Excursions to the territory of the natural monument «Elagin Island» are always interesting and informative. The flora of the island has more than 500 species of vascular plants, including a large number of introduced species from various regions of Europe, Asia and America. The landscape park occupies most of the island in the Neva delta. Its cultural and historical importance is underlined by the fact that UNESCO has taken this place under its protection.

The formation of students' desire to actively and effectively participate in environmental protection is an urgent problem of modern education. All types of activities form a careful attitude towards the extraordinary world of plants and animals, are a necessary component of the foundations of education. For whatever industry a specialist is trained, he must know the laws of nature, the place of man in the environment, respond correctly to changes in the environment, be able to approach the solution of environmental problems with high moral principles. As you know, an ecologically cultured person is distinguished by the ability to achieve harmony not only with the external, but also with his inner world. One of the most

important tasks of environmental education at the academy is the education of kindness, humanity, a responsible attitude towards oneself, towards people, towards nature, descendants who need to leave our Earth suitable for a full life. "I picked a flower, it wilted. I caught a moth and it died in the palm of my hand. And then I realized that you can touch beauty only with your heart"(Gvezdoslav Pavol).

References

1. Zaborina M.A. Environmental education as a priority direction of professional education /M.A. Zaborina //In the world of scientific discoveries. - Krasnoyarsk: Research and Innovation Center, - No. 2, -2010. - p. 162-163.
2. Kobayakov K.N. Conservation of valuable natural areas of the North-West of the RF.- SPb. 2011 - 506 p.
3. Commoner Barry. Closing circle. - M. Hidrometeoizdat. 1974 - 280s.
4. Marfenin NN Sustainable development of mankind. - M. MGU, 2006 - 612 p.
5. Ecological portal of St. Petersburg. Specially protected natural areas and the Red Book of St. Petersburg [electronic resource] - Access mode: [https // www.infoeco.ru](https://www.infoeco.ru)

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУПЕНЯ УРАЖЕННЯ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН ПАРКУ «ПЕРЕМОГА» МІСТА КИЄВА НАПІВПАРАЗИТАМИ *VISCUM ALBUM* L.

Аміна Мостафівна Дауді
аспірантка кафедри біології
Алла Валентинівна Кустовська
канд. біол. наук, доцент кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

Актуальність дослідження ступеня пошкодження зелених насаджень у парку «Перемога» м. Києва напівпаразитичною рослиною омелою білою (*Viscum album* L.) ґрунтується на вивченні екологічних особливостей поширення цього виду та встановленні сучасного стану даного питання. Постає проблема надмірного поширення напівпаразитів *Viscum album*, що локалізуються на деревних рослинах усіх біоценозів загалом та урбоценозів міста Києва зокрема [4, 5].

Це питання потребує постійного моніторингу, адже розповсюджується *Viscum album* на деревах досить швидко, спочатку розростаючись на верхніх гілках крони, а потім і по всьому дереву. Відбувається поширення *Viscum album* за рахунок перенесення насінин із зараженої гілки на інші «здорові» гілки дерева або ж взагалі, на інші дерева. Плоди *Viscum album* приваблюють птахів, тому під час споживання ягід птахами клейка насінина залишається на дзьобі. Перелітаючи на інші дерева або гілки, птахи чистять свій дзьоб об їхню кору,

залишаючи на поверхні дерева насінини *Viscum album*. За сприятливих умов, зокрема – достатнього рівня вологи, насінини напівпаразита проростають та закріплюються. Також птахи можуть розповсюджувати *Viscum album* шляхом виділення посліду, адже насінини не перетравлюються у пташиному шлунково-кишковому тракті. Таким чином, *Viscum album* доволі швидко поширюється, якщо її кількість не лімітувати шляхом втручання антропоїчного чинника. Тому догляд за парковою зоною має включати у себе регулярний моніторинг кількості *Viscum album* з метою виявлення осередків поширення цього напівпаразита [3].

Метою нашого дослідження є актуалізація проблематики загарбницького поведіння напівпаразитів *Viscum album* в екосистемі парку «Перемога» міста Києва та наведення результатів спостережень за частотою зустрічальності *Viscum album* на обстеженій території. Об'єктом дослідження є *Viscum album*, а предметом дослідження – ступінь ураження дерев у парку «Перемога» міста Києва цими напівпаразитами.

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання: вивчити особливості поширення напівпаразитів *Viscum album* парку «Перемога» міста Києва та встановити ступінь ураження деревних рослин напівпаразитом *Viscum album*. Для реалізації поставлених завдань дослідження використовувалися такі методи, як метод спостереження та метод математичної обробки кількісних даних.

Основу наукової роботи становлять результати досліджень, проведених на території парку «Перемога» міста Києва. У результаті кількісного підрахунку кущів *Viscum album* та уражених дерев визначено ступінь пошкодження зелених насаджень напівпаразитом *Viscum album*.

Оцінюючи середню кількість кущів *Viscum album* на 1 дерево, було визначено ступінь ураження дерев парку «Перемога» міста Києва, де: 5 – високий ступінь ураження; 4-3 – середній ступінь ураження; 2-1 – низький ступінь ураження. Для аналізу ураженості деревних рослин напівпаразитами *Viscum album* використано методичні рекомендації О.М.Гнатюка [1, 2].

Проведені дослідження дали змогу визначити видовий спектр деревних рослин, що найчастіше є ураженими *Viscum album* на території парку «Перемога» міста Києва, а саме: *Salix alba*, *Robinia pseudoacacia*, *Betula pendula*, *Populus nigra*, *Fagus sylvatica*. Кількісні результати дослідження ступеня ураження деревних рослин напівпаразитами *Viscum album* на території парку «Перемога» міста Києва наведено в таблиці.

Таблиця

Ступінь ураження деревних рослин напівпаразитами *Viscum album* на території парку «Перемога» міста Києва

/п	Назва виду	Кількість уражених дерев	Кількість кущів омели	Середня кількість кущів на 1 дерево	Коефіцієнт ураження, %	Ступінь ураження
	<i>Salix alba</i>	46	230	5	43,82	Високий

	<i>Robinia pseudoacacia</i>	34	136	4	20,45	Високий
	<i>Betula pendula</i>	67	202	3	44,18	Середній
	<i>Populus nigra</i>	55	166	3	39,51	Середній
	<i>Fagus sylvatica</i>	48	96	2	28,22	Середній

В ході нашого дослідження встановлено, що кількість кущів *Viscum album* на деревах різних видів парку «Перемога» міста Києва варіює, як і коефіцієнт ураження, який відображає відсоткове співвідношення числа уражених дерев із загальною кількістю особин даного виду на території парку.

Коефіцієнт ураження, отриманий в результаті визначення частки уражених дерев від загальної кількості, становить 20,45-44,18%. Це свідчить про наявність загрози, яку становлять *Viscum album* для деревних рослин парку «Перемога» міста Києва.

Проблема поширення напівпаразитів *Viscum album* є актуальною для усіх парків, на деревах яких здатна оселятися ця рослина. Адже те, що її там немає зараз, не означає, що вона не буде занесена до парку за посередництва птахів найближчим часом. Саме тому важливо продовжувати дослідження поширення напівпаразитів *Viscum album* та враховувати особливості ураження омелою білою рослин-господарів під час догляду за деревними насадженнями парків міст.

Список використаних джерел

1. Гнатюк О.М. Особливості розповсюдження омели білої (*Viscum album* L.) у придорожніх лісосмугах Лісостепу та Полісся України /О.М.Гнатюк, Е.М.Кавун //Вісник ЖНАЕУ. - № 1 (58), т. 1, 2017 – С. 110 – 120.
2. Гнатюк О.М. Особливості розповсюдження омели білої в паркових і рекреаційних зонах Лісостепу та Полісся /О. М. Гнатюк, Е. М. Кавун //Вісник ЖНАЕУ. – 2016. – № 2 (56), т. 1. – С. 183–192.
3. Пузріна Н.В. Біолого-екологічні особливості Омели білої (*Viscum album* L.) та її розповсюдженість на листяних деревних рослинах м. Києва» – 2017. № 12. – С. 50-60.
4. Рум'янков Ю. О. Ступінь пошкодження омелою (*Viscum album* L.) видів роду *Celtis* у насадженнях Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України /Ю. О. Рум'янков //Автохтонні та інтродуковані рослини. – 2010. – № 6. – С. 42–45.
5. Шлапак В.П. Визначення ступеня ураження омелою білою (*Viscum album* L.) деревних рослин парку «Піонерський» в місті Умань /В. П. Шлапак, Н. І Козак, Ю. Ф. Терещенко [та ін.] //Наук. вісник НЛТУ України. – 2013. – № 23.6. – С. 324–329.

АЛЕЛОПАТИЧНІ ВЗАЄМОДІЇ *EQUISETUM ARVENSE* L.,
ARTEMISIA ABSINTHIUM L. ТА *ARCTIUM LAPPA* L.

Ірина Миколаївна Єжель
канд. біол. наук, старший викладач кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

Сучасні тенденції розвитку рослинництва створюють передумови для дослідження та подальшого використання технологій оптимальних сівозмін. Це – надзвичайно актуальне питання, оскільки підбір якісного насіння різних культур, які позитивно впливають на проростання одне одного, підвищує врожайність городини. Аналіз літературних даних про алелопатичні взаємодії між сільськогосподарськими культурними рослинами та експериментальне вивчення впливу колінів має практичне значення [4]. Але при впровадженні сівозміни тяжко прогнозувати, які види бур'янів можуть потрапити на поля. Для дослідження алелопатичного ефекту бур'янів на культурні рослини взято водні розчини бур'янів *Equisetum arvense* L., *Artemisia absinthium* L. та *Arctium lappa* L., які розповсюджені по територіях, де масово вирощують тест-об'єкти дослідження - *Raphanus sativus* L. та *Sinapis alba* L. [2, 3].

Об'єкт – рослинна сировина *Equisetum arvense*, *Artemisia absinthium* та *Arctium lappa*.

Предмет – алелопатичний вплив колінів *Equisetum arvense*, *Artemisia absinthium* та *Arctium lappa* на тест-об'єкти (*Raphanus sativus* та *Sinapis alba*).

Метою написання статті є викладення результатів дослідження впливу колінів поширених на території України бур'янів на проростання культурних рослин *Raphanus sativus* та *Sinapis alba*.

Завдання: проаналізувати та порівняти інтенсивність проростання насіння тест-об'єктів у контролі та у водних розчинах *Equisetum arvense*, *Artemisia absinthium* та *Arctium lappa*.

Методика дослідження. Для дослідження взято водні розчини *Equisetum arvense*, *Artemisia absinthium* та *Arctium lappa* у концентрації 1:10. Для приготування водного розчину по 10 г кожної рослинної сировини подрібнили і помістили у окрему колбу; додали по 100 мл. холодної дистильованої води та настоювали розчин протягом 24 годин, згідно з методикою А.М.Гродзинського [1]. У чашки Петрі відібрали по 10 насінин *Raphanus sativus* та *Sinapis alba*. У чотири чашки Петрі з насінням залили 10 мл. дистильованої води (контроль), а в інші – 10 мл. відповідного водного розчину. Поставили у термостат на 24 С на 7 діб. На 3 та 6 день термостатування у кожен чашку Петрі додали по 10 мл дистильованої води для того, щоб проростки не пересихали.

В результаті проведеного дослідження алелопатичного впливу водних розчинів *Equisetum arvense*, *Artemisia absinthium* та *Arctium lappa* встановлено, що їхні коліни пригнічують проростання *Raphanus sativus* та *Sinapis alba* (табл. 1).

Таблиця 1.

Результати алелопатичного впливу колінів *Equisetum arvense*, *Artemisia absinthium* та *Arctium lappa*

Умови пророщування/ тест об'єкт	Результати проростання <i>R. sativus</i> , %	Результати проростання <i>S. alba</i> , %
Контроль	100	100
Вплив колінів <i>E. arvense</i>	16	4
Вплив колінів <i>A. absinthium</i>	2	3
Вплив колінів <i>A. lappa</i>	6	15

Найгірше на інтенсивність проростання тест-об'єктів впливають коліни *A. absinthium*. Сильний пригнічувальний вплив *A. absinthium* має через високу концентрацію гіркот, смол та ефірних олій. У чашках Петрі із водним розчином *A. absinthium* проросло лише 2% насінин *R. sativus* та 3% насінин *S. alba* (рис.1).

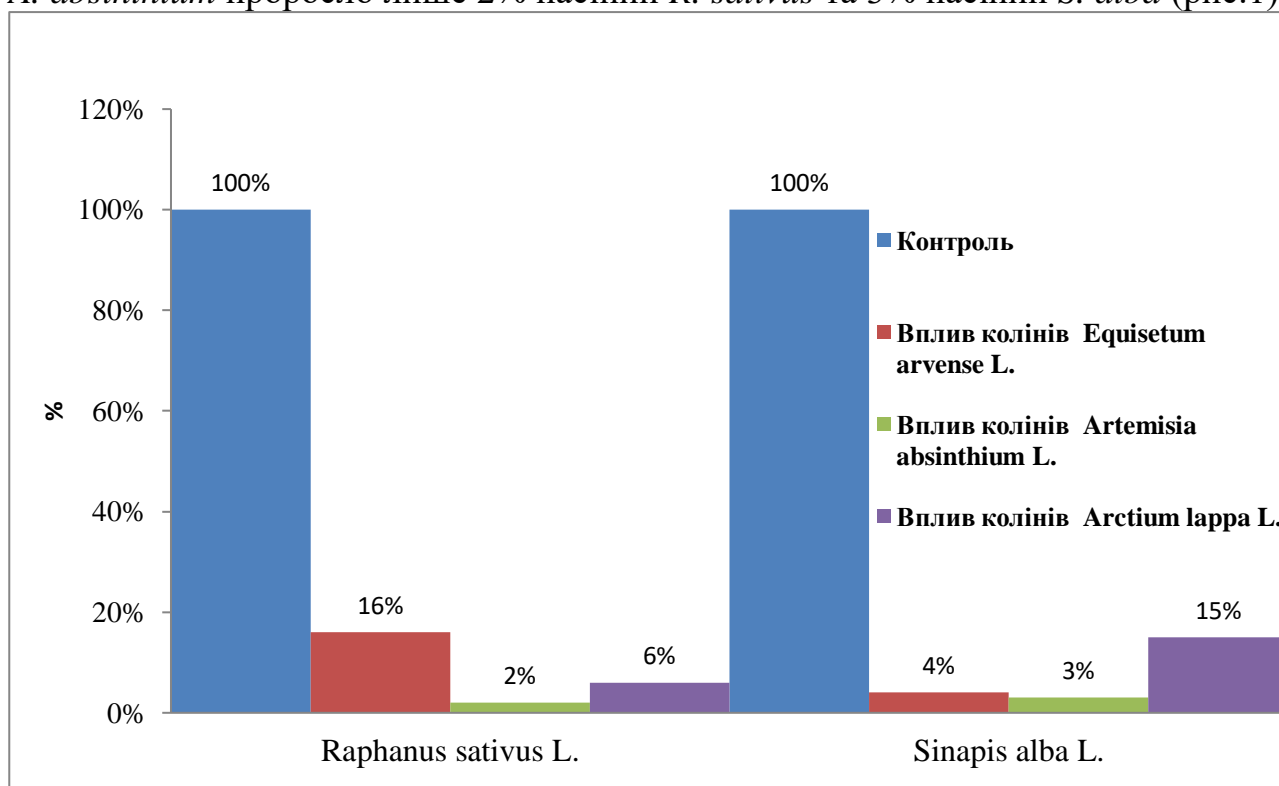


Рис. 1. Алелопатичний вплив колінів *Equisetum arvense*, *Artemisia absinthium* та *Arctium lappa*

Прижиттєві виділення *E. arvensis* гірше впливають на проростання *S. alba*, ніж на *R. sativus*. Насінини *R. sativus* у водному розчині *E. arvensis* проросли гірше, ніж в контролі, проте в 4 рази краще ніж насінини *S. alba*.

У чашках Петрі з колінами *A. lappa* проросло лише 15 % насінин *S. alba*, та 6% насінин *R. sativus*. Це свідчить про те, що обрані для дослідження бур'яни не лише виснажують культурні рослини своєю конкурентною боротьбою за вологу, світло, чи своєю фізичною присутністю, а й за допомогою хімічного впливу своїх колінів.

Отже, в результаті дослідження алелопатичного ефекту колінів сировини *A. absinthium*, *E. arvensis* та *A. lappa* встановлено, що ці рослини мають сильний пригнічувальний ефект на досліджені культурні сільськогосподарські рослини *R. sativus* та *S. alba*. Для ефективного вирощування тест-об'єктів варто дистанціювати площі, на яких вони вирощуються, від місць поширення досліджених бур'янів. Також результати дослідження можуть бути використаними для обґрунтування дбайливого використання сільськогосподарських угідь з метою збереження родючості територій.

Список використаних джерел

1. Гродзинський А. М. Аллелопатия растений и почвоутомление: Избранные труды /А. М. Гродзинський. – м. К.: Наук. думка, 1991. – 432 с.
2. Єжель І. М. Дослідження цитостатичного та алелопатичного ефекту *Artemisia absinthium* L. /І. М. Єжель, А. М. Дауді. //Наука, освіта, суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку. – 2016. – №2. – С. 138–139.
3. Єжель І. М. Дослідження цитостатичного та алелопатичного ефекту *Equisetum arvensis* L та *Arctium lappa* L. /І. М. Єжель, А. М. Клименко. //Наука, освіта, суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку. – 2016. – №2. – С. 140–141.
4. Иванов В. П. Растительные выделения и их значение в жизни фитоценозов. /В. П. Иванов. – М.: Наука, 1973. – 293 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ РОДУ *SAMBUCUS* L. В УКРАЇНІ

Ліна Імадівна Каллуб
магістрантка кафедри біології
Алла Валентинівна Кустовська
канд. біол. наук, доцент кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

Зважаючи на сучасні виклики у світі й Україні зокрема (епідемії, пандемії, розповсюдження захворювань невизначеної етіології) перед науковцями й практиками у сфері медицини та охорони та здоров'я все гостріше постає проблема пошуку й використання рослинної сировини, багатой на біологічно активні речовини. На даний час все більшої популярності набувають фітопрепарати та комбіновані лікарські засоби. Україна не залишається осторонь від всесвітніх тенденцій, тому наше дослідження літературних джерел присвячене аналізу сучасного стану вивчення рослин роду Бузина (*Sambucus* L.) в Україні.

Як зазначають Колісник Л.М. та Клименко С.В., у багатьох країнах Європи бузина є промисловою плодовою культурою. Але в Україні, порівняно з європейськими і загальносвітовими масштабами види роду *Sambucus* все ще використовуються дуже мало. Особливо актуальним, на думку цих авторів, є введення бузини в культуру у зв'язку з глобальним потеплінням, яке намітилося в останні десятиріччя. Рослини роду *Sambucus* достатньо стійкі до парникових газів і перепадів температур, які характерні для сьогодення[5].

До роду *Sambucus* відносять понад 30 видів рослин, серед яких в Україні поширені лише три – *Sambucus nigra* – бузина чорна, *Sambucus racemosa* L. – бузина червона, *Sambucus ebulus* L. – бузина трав'яниста. Ареал роду *Sambucus* охоплює помірні і субтропічні райони північної півкулі, південну половину Південної Америки і частину Австралії, східну Африку, острів Нова Гвінея, Сибір, Східну Азію і Північну Америку, південну Азію, Гімалаї, центральну і південну Європу, Кіліманджаро в Африці, південно-східну Азію від Японії на північ до Гімалаїв, на Захід – до Малайського Архіпелагу включно.

Інтродуковані в Україні 9 видів бузини зростають у колекціях ботанічних садів, дендропарків, дендраріїв національних та аграрних університетів та в приватних колекціях аматорів-ентузіастів. Інтродукцією видів бузини в Україні займалися ботанічні сади Національного університету біоресурсів і природокористування України, Одеського державного університету ім. І.І. Мечнікова, дендропарки «Сирець», «Олександрія».

Рослини даного роду є джерелами біологічно-активних речовин. А саме, листки бузини чорної (*Sambucus nigra* L.) містять алкалоїд самбунігрин,

альдегіди, вітамін С, у корі рослин цього виду містяться ефірні олії, холін, фітостерин, а листки багаті на алкалоїд коніїн.

Природні умови України, значний ресурсний потенціал окремих видів роду Бузина на території нашої держави зумовлюють інтерес вчених до рослин цього роду.

Зважаючи на багатий вміст цінних БАР у рослинній сировині видів роду *Sambucus* до них прикута увага фармацевтичних компаній по всьому світу і дослідження останніх років торкаються саме вивчення лікарських властивостей бузини.

Серед досліджень вітчизняних вчених, на нашу думку, варто звернути увагу на статтю І.М. Гайової: «Квіти довголіття України. Застосування квіток *Sambucus nigra* для профілактики і лікування синдрому вигорання та неалкогольної жирової хвороби печінки». У цій праці автор говорить про те, що квітки бузини чорної багаті на холін – джерело нейромедіатора ацетилхоліну, що попереджує та лікує синдром вигорання, стимулюючи когнітивні функції. При застосуванні квіток бузини у пацієнтів оптимізується церебральна активність завдяки системному впливу амінокислот бетаїну та активної форми метіоніну. І.М. Гайова зазначає, що виявлений значний гепатопротекторний ефект дозволяє запропонувати відвар квіток бузини для профілактики та комплексного лікування неалкогольної жирової хвороби печінки [1].

Важливе маркетингове дослідження провели Н. Є. Стадницька, О. М. Федоришин, А. О. Милянч, Х. І. Косаревич, В. П. Новіков, результати якого опубліковані у статті під назвою: «*Sambucus nigra* в складі фармацевтичних препаратів, представлених на ринку України» [2]. Автори наводять аналіз препаратів, що містять у своєму складі сировину бузини та аналізують фармацевтичний ринок України за різними критеріями. Проведені ними у 2019 році дослідження показали, що «найбільше лікарських засобів представлені у вигляді таблеток (26,4%); переважаючу частку асортименту (95 %) досліджених препаратів складають багатокомпонентні лікарські засоби; більшість препаратів із вмістом бузини чорної (*Sambucus nigra*) вироблені на фармацевтичних підприємствах України, серед яких лідером (55,56%) є ТОВ Науково-виробнича компанія «ЕЙМ», м. Харків; найчастіше лікарські препарати із вмістом бузини чорної – це протизапальні засоби» [2]. Резюмуючи, науковці відмічають, що розробка нових сучасних оригінальних лікарських засобів на основі бузини чорної (*Sambucus nigra*) є перспективною та конкурентоздатною на вітчизняному фармацевтичному ринку і звертають увагу на широкі можливості щодо розширення асортименту та створення нових препаратів на основі даної рослинної сировини. Зокрема, на їх думку, варто звернути увагу на найменш численні на час дослідження лікарські форми (сиropи та розчини для ін'єкцій) або взагалі не представлені форми (спреї, пастилки та драже) [2].

Однак, окрім бузини чорної, рід *Sambucus* містить багато інших цікавих видів, які можуть знайти практичне застосування у різних галузях господарства.

Одними з найгрунтовніших ботанічних праць останніх років, присвячених цьому питанню українських вчених, є статті Колісник Л.М., Клименко С.В. «Кількісні морфологічні ознаки та мінливість вегетативних і генеративних органів бузини чорної (*Sambucus nigra* L.) у Лісостепу України» [4] та «Рід *Sambucus* L. (*Sambucaceae* Link.) в Україні: видовий склад, еколого-географічне поширення, біоморфологічні особливості, перспективи культивування» [5], в яких автори дослідили кількісні морфологічні ознаки вегетативних та генеративних органів форм бузини чорної (*Sambucus nigra*) відібраних у природних популяціях в Україні, асортимент і напрямки селекції, морфологічні властивості та біологічні особливості аборигенних видів бузини та намітили перспективи їх використання у майбутньому. Цінними точки зору практичного застосування є їхні дослідження щодо біохімічного складу різних органів у різних видів бузини.

Надзвичайно цікаве дослідження провели й І. С. Карпова, Н. В. Корецька, Л. Г. Пальчиковська, В. В. Негруцька у праці «Лектини суцвіть *Sambucus nigra* L.: виділення та дослідження біологічної активності з використанням прокаріотичних тест-систем» [3]. В результаті проведених досліджень автори висловили припущення, що різні лектини, які походять з одного джерела, здатні здійснювати різноспрямовану дію на важливі ланки метаболізму клітини. Зокрема, однією з таких мішеней може бути ДНК-залежний синтез РНК.

Отже, сучасний стан вивчення роду *Sambucus* в Україні перебуває на стадії активного пошуку нових цінних джерел БАР для потреб галузі охорони здоров'я та фармацевтичної промисловості. Найкраще на сьогодні вивчена бузина чорна (*Sambucus nigra*), однак і інші види є дуже цікавими з точки зору пошуку джерел лікарської рослинної сировини.

Існуючий інтерес науковців різних напрямків свідчить про актуальність даного питання і потребу в нових дослідженнях з метою використання видів роду *Sambucus* у різних сферах господарювання та медицині.

Список використаних джерел

1. Гайова, І. М. (2019). Flowers for elderly people in Ukraine. *Sambucus nigra's* flowers (flowers of elderberry) using for prevention and treatment of the burn-out syndrome and non-alcohol fatty liver's disease. *Precarpathian bulletin of the shevchenko scientific society Pulse*, (4(36), 59-64. Retrieved from [електронний ресурс] //режим доступу:<https://pvntsh.nung.edu.Ua/index.php/pulse/article/view/544>
2. Stadnytska, N. Y., Fedoryshyn, O. M., Mylyanych A. O., Kosarevych, K. I., & Novikov, V. P. (2019). *Sambucus nigra* в складі фармацевтичних препаратів представлених на ринку України. *Фармацевтичний часопис*, (2), 52–59. [електронний ресурс] //режим доступу:<https://doi.org/10.11603/2312-0967.2019.2.10183>
3. Лектини суцвіть *Sambucus nigra* L.: виділення та дослідження біологічної активності з використанням прокаріотичних тест-систем [електронний ресурс] //режим доступу:

http://ubj.biochemistry.org.ua/images/stories/pdf/2007/UBJ_N5_2007/Karpova_79_5.pdf

4. Колісник Л. М. Кількісні морфологічні ознаки та мінливість вегетативних і генеративних органів бузини чорної (*Sambucus nigra* L.) у Лісостепу України / Л. М. Колісник, С. В. Клименко // Інтродукція рослин. - 2011. - № 4. - С. 19-24. - [електронний ресурс] // режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/IR_2011_4_5.

5. Колісник Л. М. Рід *Sambucus* L. (Sambucaceae Link.) в Україні: видовий склад, еколого-географічне поширення, біоморфологічні особливості, перспективи культивування / Л. М. Колісник, С. В. Клименко // Інтродукція рослин. - 2006. - № 3. - С. 32-38. - [електронний ресурс] // режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/IR_2006_3_8.

АГРОТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ ПО ВИРОЩУВАННЮ КУЛЬТУРИ *PETUNIA HYBRIDA* У ВІДКРИТОМУ І ЗАХИЩЕНОМУ ҐРУНТІ

Ірина Олександрівна Лотарева
магістрантка кафедри біології

Наталія Михайлівна Журавель

канд. біол. наук, доцент кафедри біології

факультету природничо-географічної освіти та екології

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,

м. Київ, Україна

Постановка проблеми. Сьогодні на ринку представлена велика кількість гібридів петунії, які вимагають застосування додаткових агротехнічних прийомів для підвищення декоративності рослин. Актуальним напрямом даної роботи є пошук оптимальних агротехнічних прийомів, які дозволять поліпшити декоративні якості ліній петунії гібридної та підвищити їх життєздатність.

Метою дослідження є вдосконалення технологій вирощування, розмноження і оцінка декоративних якостей ліній петунії гібридної (*Petunia hybrida*).

Для досягнення поставленої мети вирішували наступні завдання: встановити вплив термінів посіву на терміни цвітіння ліній петунії гібридної, їх морфологічні показники; вивчити вплив прищипки і складу субстратів на зростання, розвиток і декоративні якості ліній петунії гібридної;

Виклад основного матеріалу. Петунії, як декоративні рослини, повинні відповідати багатьом вимогам: мати досить високу стійкість до різних умов вирощування, відповідати заявленим даним по висоті рослини, діаметру квіток і їх забарвленню. Залежно від термінів отримання квітучих рослин залежать і терміни посіву насіння. За стандартною технологією насіння висівають в захищений ґрунт з третьої декади лютого по третю декаду березня, рослини

починають цвісти наприкінці травня - середині червня. При посіві насіння в кінці січня - на початку лютого, цвітіння настає в другій половині квітня за умови додаткового освітлення. Багатоквіткові петунії зацвітають через 70-80 днів після посіву, крупноквіткові - через 80-95 днів. масове цвітіння настає через 80-100 днів [3].

Для посіву насіння використовують пластмасові контейнери або ящики (вони, як правило, виготовлені з матеріалу з хорошою теплопровідністю). Дно має дренажні отвори для стікання зайвої води при поливі, що не дає сіянцям петунії загнитися. Перед посівом контейнери або ящики обробляють розчином марганцівки (3-5 г / л води) або іншими антисептиками.

Субстрат для вирощування розсади петунії використовують легкий і поживний. Кислотність рН ґрунтової суміші для петунії 5,5-6,5, якщо нижче 5,5, то додають вапно [1]. Підготовлений субстрат просівають і звожують. Після чого насіння рівномірно розсипають по поверхні, зверху присипають шаром піску або субстрату 1-2 мм і обприскують з пульверизатора. Так як насіння у петунії дуже дрібні їх рекомендують змішувати з сухим піском.

Контейнери або ящики накривають склом, створюючи тим самим парниковий ефект. Температура для проростання насіння в межах від + 20 ° С до + 23 С.

В період проростання насіння і початкового розвитку сіянців ретельно стежать за вологістю субстрату. Контейнери або ящики з посівами 1-2 рази на добу відкривають для провітрювання і обприскують водою. Сходи з'являються на 5-10 добу, контейнери або ящики виставляють на світло. Поливають розчином Фітоспорін для профілактики і лікування грибних захворювань (15 мл на 10 л / води).

Пікіровку сіянців петунії проводять у фазі 1-2 справжніх листків. Рослини висаджують по одному в пластикові контейнери або касети з розміром осередків 4x5,5x5,5 см або 8x8x7 см. Ємності заповнюють тим же субстратом, що і при посіві. Розсаду петунії вирощують при температурі + 14 ... + 16 ° С. Якщо необхідно прискорити процес цвітіння, то температуру підвищують до +19 ... + 22 С [2].

Не можна допускати утворення на поверхні субстрату кірки, яка перешкоджає доступу повітря до коріння рослин. Субстрат повинен бути досить вологим, але не занадто сирим, оскільки при рясному і частому поливі на його поверхні спостерігається скупчення синьо-зелених водоростей.

В початковий період розвитку рослин (до цвітіння), рослини підживлюють переважно азотними і комплексними добривами, наприклад, сечовиною, аміачною селітрою в концентрації 20-25 мг / 10 л води, а у час цвітіння - фосфорно-калійними [3]. Недолік поживних речовин викликає у рослин зміни в забарвленні листя.

У таких стресових умовах розсада петунії частіше інших культур схильна до захворювання або навіть загибелі. У зв'язку з цим доцільно додавання різних компонентів до субстрату з метою поліпшення його складу, тим самим, підвищуючи декоративні якості вирощуваної розсади. Використання таких

компонентів, як перліт і пісок дозволяють поліпшити фізичні і хімічні властивості субстрату [4].

Одним з найважливіших агротехнічних прийомів є прищипка. Прищипка дає можливість правильному формуванню рослини за рахунок збільшення бічних пагонів, листя і квіток, тим самим підвищується загальна декоративність рослин.

У відкритий ґрунт петунію висаджують у другій половині травня. Не слід затягувати з пересадкою, оскільки високі температури повітря в теплиці, недостатня освітленість і обмежений обсяг кореневого харчування знижують декоративні якості рослин, вони витягуються, мають малу кількість пагонів, листя і квіток. Коренева система слаборозвинена, нетривка і при пересадці її втрати можуть становити до 70%, що призводить до зниження приживлюваності рослин на новому місці.

Ґрунт для вирощування петунії повинен бути суглинистим або супіщаним. Культура добре реагує на внесення перегною або компосту, але не свіжого гною, так як він провокує розвиток у рослин грибних захворювань.

Висаджують розсаду у вечірній час або в похмурі дні. Після висадки рослини поливають, ґрунт мульчують торфом або перегноем. Догляд за петунією полягає в своєчасному видаленні відмерлих і відцвілих бутонів, в поливі, прополюванні та розпушуванні. Для рясного і тривалого цвітіння петунії підготовують. Підживлення починають через тиждень після висадки рослин, використовуючи комплексні добрива, особливо з переважанням калію, і проводять до закінчення цвітіння.

Висновки. На сьогодні петунія займає одне з чільних місць за популярністю серед однорічників, і з появою нових гібридів інтерес до неї все збільшується. Терміни посіву істотно впливають на морфологічні показники у рослин ліній петунії (висота, кількість квіток на рослинах, кількість утворених пагонів, діаметр рослин). Проведення прищипки достовірно знижує висоту рослин, збільшує кількість пагонів та квіток на рослині. Кращими для зростання і розвитку петуній є субстрати, що складаються з $\frac{3}{4}$ верхнього торфу + $\frac{1}{4}$ піску, $\frac{3}{4}$ верхнього торфу + $\frac{1}{4}$ перліту. Дані варіанти субстратів покращують зростання, розвиток і декоративні ознаки у ліній петунії гібридної.

Список використаних джерел

1. Ауферманн В. Л. Все, что нужно знать о петунии /В. Л. Ауферманн. //Люблю цветы. – 2010. – №2. – С. 40–43.
2. Горбаченков М. В Как вырастить рассаду летников /М.В. Горбаченков, Е.Г. Колесникова //Сад и Огород. - 2003 - №1. С.51-53.
3. Горбаченков М. В. Петунии /М. В. Горбаченков. //Кладезь-Букс. – 2007. – С. 31
4. Казанцева І. Вирощуємо петунії /І. Казанцева, О. Ольгова, А. Расторгуев. //Квітка. – 2008. – №2. – С. 6–7.

НЕБЕЗПЕЧНІ ШКІДНИКИ РОДУ ГОРОБИНА (SORBUS L.)

Наталія Василівна Мельниченко

канд. біол. наук., доцент кафедри біології

Наталія Петрівна Чепурна

канд. біол. наук., доцент кафедри біології

факультету природничо-географічної освіти та екології

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,

м. Київ,

Ольга Юліївна Мухіна

канд. біол. наук., доцент кафедри зоології

природничого факультету ХНПУ імені Г.С. Сковороди,

м. Харків, Україна

Постановка проблеми. Тенденція постійного зростання екологічної шкоди рослинному і тваринному світу - досить важлива і потребує ретельного вивчення. Глобальні тенденції динаміки чисельності в природних популяціях рослин і тварин стрімко змінюються. Біосфера сьогодні не спроможна самоочищатися, а її саморегуляція й самовідновлення дедалі активніше деградує. Все це є свідченням того, що близько мільйону видів біоти загрожує вимирання протягом кількох наступних десятиліть.

Рослинний та тваринний світ дуже чутливо реагує на зміни екологічних факторів, а також антропогенний вплив на природу.

Нині на земній кулі близько 20-25 тисяч видів рослин, а також багато видів комах, молюсків, риб, земноводних, птахів та ссавців знаходяться під загрозою зникнення або вже зникли.

Серед величезного біорізноманіття світу тварин найважливішу роль відіграє найчисельніша група безхребетних тварин – комахи, яких нараховується понад 1 млн. видів. Комахи виконують переважно як позитивну роль (запилення, поширення, корм для тварин), так і негативну – шкідники, які вражають рослини і викликають у них серйозні пошкодження та захворювання.

Мета дослідження. Метою наших досліджень було визначення видового складу шкідників, вивчення хвороб, які вони викликають, а також перевірка ефективності тих засобів, що рекомендуються для боротьби з шкідниками видів роду горобин.

Дослідження проводили маршрутно-трансективним методом з візуальним обстеженням дерев роду горобина [5].

Виклад основного матеріалу. Видовий склад шкідників горобин визначався в колекційних насадженнях Національного ботанічного саду НАН України імені М.М. Гришка, ботанічного саду імені О.В. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а також в міських насадженнях міста Києва.

Найтиповішим представником даного роду є горобина звичайна (*Sorbus aucuparia* L.), яка є одним із найпоширеніших видів дендрофлори в озелененні багатьох населених пунктів завдяки достатній зимостійкості, тіншовитривалості, вітростійкості, посухостійкості даного виду.

За свою багатовікову історію присутності на території України цей інтродуцент пройшов довготривалу адаптацію до місцевих кліматичних та едафічних умов, широко увійшов до асортименту зелених насаджень зелених зон та став повноцінною складовою культурою міських фітоценозів [3].

Горобини – листопадні дерева та кущі, поширені в помірних широтах північної півкулі. Видова різноманітність їх характеризується різними листками: простими, складними, цілісними, непарноперистими, лопатевими. Квітки білі, двостатеві, численні, з сильним запахом. Бруньки опушені, повстяні, чорнувато-фіолетового кольору, конусоподібної форми. Плід – ягода, кулястої форми, яскраво-червона або світло-жовта, дрібна, соковита, гірка або терпка на смак, на гілках може зберігатися до зими. Після заморожування ягоди стають приємного гіркувато-кислого смаку. Насіння дрібне, серпоподібної форми. Цвіте в травні-червні, плодоносить наприкінці серпня, у вересні. Починає плодоносити досить таки пізно через 5-7 років від посадки. Плодоносить періодично [2].

У результаті ретельного вивчення пошкоджень дерев горобини, дефекти, які утворилися, внаслідок живлення і розвитку виявлених нами та визначених видів комах, усіх шкідників було умовно поділено на групи, за ураженням окремих систем органів рослини: шкідники кореневої системи, листків, квіток, плодів і пагонів [1, 4].

Загалом було виявлено і визначено 30 шкідників горобини, видовий склад яких наводиться в таблиці.

Видовий склад комах - шкідників роду (*Sorbus* L.)

№	Назва	Ряд	Пошкоджена частина рослини
1	2	3	4
1.	Капустянка звичайна (<i>Gryllotalpa gryllotalpa</i> Linnaeus, 1758)	Orthoptera	Корені
2.	Совка озима (<i>Agrotis segetum</i> Denis & Schiffermüller, 1775)	Lepidoptera	Корені
3.	Хрущ Західний травневий (<i>Melolontha melolontha</i> Linnaeus, 1758)	Coleoptera	Корені
4.	Хрущ Східний травневий (<i>Melolontha hippocastani</i> Fabricius, 1801)	Coleoptera	Корені
5.	Ковалик блискучий (<i>Selatosomus aeneus</i> Linnaeus, 1758)	Coleoptera	Корені
6.	Ковалик широкий (<i>Selatosomus latus</i> Fabricius, 1801)	Coleoptera	Корені
7.	Шовкопряд непарний (<i>Lymantria dispar</i> Linnaeus, 1758)	Lepidoptera	Листки
8.	П'ядун зимовий (<i>Operophtera brumata</i>	Lepidoptera	Листки

	Linnaeus, 1758)		
9.	Міль яблунева горностаєва (<i>Yponomeuta malinellus</i> Zeller, 1838)	Lepidoptera	Листки
1	2	3	4
10.	Кліщ горобининовий повстяний (<i>Eriophyes sorbi</i> Canestrini, 1890)	Acariformes	Листки
11.	Листовійка мінлива плодова (<i>Hedya nubiferana</i> Haworth, 1811)	Lepidoptera	Листки
12.	Міль листовійка плодова (<i>Simaethis pariana</i> Linnaeus, 1758)	Lepidoptera	Листки
13.	Міль-малюк горобинова звивиста (<i>Stigmella</i> sp.)	Lepidoptera	Листки
14.	Пильщик вишневий слизовий (<i>Caliroa limacina</i> Retzius 1783)	Hymenoptera	Листки
15.	Пильщик горобининовий бурий (<i>Pristiphora geniculate</i> Hartig)	Hymenoptera	Листки
16.	Пильщик вишневий блідоногий (<i>Priophorus pallipes</i> Lepeletier, 1823)	Hymenoptera	Листки
17.	Цикадка розанна (<i>Edwardsiana rosae</i> Linnaeus, 1758)	Homoptera	Листки
18.	Листоблішка яблунева (<i>Psylla mali</i> Schmidberger, 1836)	Homoptera	Листки
19.	Попелиця черемхова (<i>Rhopalosiphum padi</i> Linnaeus, 1758)	Homoptera	Листки
20.	Попелиця яблунево-злакова (<i>Rhopalosiphum insertum</i> Walker, 1849)	Homoptera	Листки
21.	Попелиця зелена яблунева (<i>Aphis pomi</i> De Green, 1773)	Homoptera	Листки
22.	Попелиця горобинова сіра (<i>Dysaphis sorbi</i> Kaltenbach, 1843.).	Homoptera	Листки
23.	Довгоносик золотаво-зелений (<i>Phyllobius argentatus</i> Linnaeus, 1758)	Coleoptera	Листки
24.	Листоїд черемховий (<i>Gonioctena quinquepunctata</i> Forster, 1771)	Coleoptera	Листки
25.	Слоник мідний сливовий (<i>Involvulus cupreus</i> Linnaeus, 1761)	Coleoptera	Плоди
26.	Міль горобинова (<i>Argyresthia conjugella</i> Zeller, 1839)	Lepidoptera	Плоди
27.	Щитівка яблунева (<i>Lepidosaphes ulmi</i> Linnaeus, 1758)	Hemiptera	Пагони
28.	Лубоїд пістрявий ясеневий (<i>Hylesinus fraxini</i> Panzer, 1779)	Coleoptera	Пагони
29.	Короїд (<i>Ips</i> sp.)	Coleoptera	Пагони
30.	Заболонник плодовий (<i>Scolytus mali</i> Bechstein, 1805)	Coleoptera	Пагони

Висновки. В результаті проведених досліджень встановлено, що перші ураження кореневої системи, пагонів, бруньок, квіток, листової пластинки, плодів та насіння горобини шкідливими комахами та симптоми їх захворювання можуть проявитися вже в травні або червні в період інтенсивної

вегетації.

За літературними джерелами найчастіше горобину звичайну (*S. aucuparia* L.) вражають близько 60 видів шкідливих комах і кліщів, серед яких довгоносики, короїди, п'ядуни, горобинові галлові кліщі, горобинові молі, заболонники, попелиці, щитівки, цикадки, листоблішки та ін. [2].

Щоб уникнути пошкоджень, які викликаються комахами і кліщами, до яких схильні ослаблені дерева горобин, потрібно своєчасно проводити огляд дерев та дотримуватися правил агротехніки культури, завдяки чому можна своєчасно їх виявити на початку вегетації і таким чином отримувати високоякісний посадковий матеріал горобини та забезпечити їх нормальний ріст в міських насадженнях. Це надасть можливість їх широкого застосування в озелененні та виконанні основних функцій – екологічної, санітарної, естетичної тощо.

Список використаних джерел

1. Гусев В.І., Єрмоленко В.М., Свищук В.В., Шмиговський К.А. Атлас комах України. – К.: Радянська школа, 1962. – 304 с.
2. Комаров В.Л., Цизерлинг Ю.Д. Род *Sorbus* L /В.Л.Комаров, Ю.Д. Цизерлинг // Флора СРСР. – 1939, Т 9. – 372 с.
3. Мельниченко Н.В. Интродукция видов рода *Sorbus* L. В Украине и перспективы их использования / Н.В. Мельниченко // Интродукция растений. – 1999. – №2, - С. 37-42
4. Мельниченко Н.В., Чепурна Н.П., Мухіна О.Ю. Комплекс членистоногих – шкідників рослин роду горобини (*Sorbus* L.) / Біорізноманіття, екологія, експериментальна біологія: наук. журнал. – Х.: ХНПУ, 2020. №1. Том 22. – С. 84- 93
5. Mezhenskyi V.M., Mezhenska L.O. Systematyka i klasyfikatsiia plodovykh roslyn. – Kyiv: Lira-K, 2018. - 636 s.

ЛІХЕНОІНДИКАЦІЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

*Юлія Олександрівна Михайленко,
студентка бакалаврату кафедри біології
Наталія Михайлівна Журавель,
канд.. біолог. наук, доц.. кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Проблема забруднення природного середовища – одна з глобальних проблем сучасності. У зв'язку з активним розвитком індустріальних центрів, промисловості, транспорту до атмосфери надходить велика кількість забруднюючих речовин. Найбільш гострою екологічною проблемою у великих промислових містах є проблема забруднення атмосферного повітря викидами шкідливих речовин підприємств. Антропоічний чинник впливає на біорізноманіття біогеоценозів [1].

В атмосферному повітрі зустрічаються десятки різних забрудників, які є токсичними, та чинять шкідливий вплив як на людину, так і на інші живі організми. Тому в містах та на територіях що прилягають до підприємств, створені системи контролю за забрудненням і його концентраціями, та вони мають певні недоліки. Результати які отримують завдяки використанню таких приладів повідомляють про стан атмосферного повітря лише на даний момент та фрагментарно, оскільки мережа систем контролю недостатньо густа, а її розширення обмежене у зв'язку з високою вартістю приладів.

Вплив антропогенних чинників на навколишнє середовище, викликав проблему збереження стану рівноваги в природі та збереження екосистем. Тому на сьогодні все більшої актуальності набуває проблематика якісної експрес-оцінки рівня забруднення компонентів довкілля [2].

Одним із *методів* такої оцінки є біоіндикація – встановлення рівня забрудненості середовища за допомогою живих організмів (біоіндикаторів). Біоіндикація має низку переваг перед інструментальними методами вимірювання. Вона характеризується високою ефективністю, та не потребує великих затрат, вимагає порівняно мало часу для оцінки стану навколишнього середовища на значній території. Сьогодні методи біоіндикації – оцінки забруднення атмосферного повітря кислотними забруднювачами, пилом, важкими металами, радіонуклідами – неможливо уявити без використання лишайників, адже ці симбіотичні організми залежать від стану повітряного середовища, оскільки, воду та мінеральні речовини вони отримують з повітря. Окрім того, лишайники, порівняно з іншими рослинами, характеризуються більшою стійкістю до низьких та високих температур та стійкістю до

відсутності води. Таким чином лишайники є живими індикаторами стану атмосферного повітря та довкілля в цілому, а метод (окремий випадок біоіндикації) зветься «ліхеноіндикація» [3].

Метою дослідження є вивчення особливостей виникнення і становлення ліхеноіндикації, та її перспективи як напрямку досліджень екологічної ситуації в Україні.

Виклад основного матеріалу. Загалом, період використання *Lichenes* для оцінки стану атмосферного повітря можна використати як об'єкт самостійних досліджень, оскільки він нараховує більше 150 років. Ще у 1866 році фінський вчений Нюлярдер звернув увагу на послідовне зникнення лишайників в Парижі у Люксембурзькому саду, пов'язане з використанням нових видів палива, що використовувалось для освітлення вулиць. На підставі цього, науковець вважав лишайники «гігієнометрами», адже вони реагували на якість повітря. У кінці 20 століття зникнення лишайників у містах отримало назву «міський ефект». Дане явище було широко визнаним. На початку його пов'язували з дією вугільної сажі, пізніше основним токсичним агентом було визнано безбарвний газ (сірчастий ангідрид). В умовах сьогодення перелік забрудників повітря, що мають негативний вплив на лишайники, є більш широким і вміщає у собі певні метали, окислювачі, органічні сполуки, фтористий водень та кислотні дощі. У 1920-тих роках вченим Сернардером у місті Стокгольм було вперше виділено ліхеноіндикаційні зони, а саме зону пустелі, зону слабого впливу та зону боротьби. Проте, через відсутність інструментальних вимірів забруднення повітря, дані дослідження стримувалися до 1960-х років, саме ці роки характеризується започаткуванням декількох напрямів у використанні лишайників для оцінки стану атмосферного повітря. У 1968 році була створена біоіндикаційна шкала, за допомогою якої, дані вивчення лишайникових угруповань дають змогу визначити рівні забруднення повітря SO₂. Одночасно з цим у Канаді та Естонії були запропоновані синтетичні показники, так звані «індекси чистоти повітря» [4].

Останнім часом у країнах Західної Європи широко використовувались методи, які дозволяли трансплантувати індикаторні види на забруднені території. Дані дослідження переросли у цілий напрямок досліджень охорони лишайників, зокрема рідкісних та червонокнижних їх видів.

Ліхеноіндикація стану атмосферного повітря в Україні була застосована у 1990-х роках. Ліхеноіндикаційні дослідження ступеня забрудненості атмосферного повітря були проведені у Львові, Тернополі, Луцьку, Рівному, Івано-Франківську, Чернігові, Херсоні, Кременчузі, Харкові, Полтаві, Києві. У 1997 році С.Я. Кондратюком, був встановлений ступінь забруднення повітря у м. Львові за допомогою біомониторингу – методом індикаторних видів *Lichenes*. Ліхеноіндикаційне картування у м. Харкові, було проведене вченим О.В. Кривко [5].

Було встановлено, що найкраща екологічна ситуація серед перерахованих міст була на той час в м.Тернополі. На противагу останньому, у Львові через особливості рельєфу і відсутності циркуляції повітря у центрі міста був

встановлений найвищий рівень забрудненого повітря. При цьому використовували методи розрахунку індексу чистоти повітря, метод індикаторних видів та картування поширення видів епіфітних лишайників.

Під час проведення методу індикаторних видів, було встановлено, що для умов рівнинної частини України найкращими середньо чутливими індикаторами є листуваті лишайники *Herogymnia physodes*, *Parmelia sulcate*, а також представники родини *Parmeliaceae*: види *Pleurosticta acetabulum*, *Parmelina tiliacea*, *Melanelie glabratula*, *Melanelie exasperatula*, *Melanelie Exasperata*. Найстійкішими до кислотного забруднення в умовах рівнинної України виявились *Lecanora conizaeoides* та *Scoliciosporum chlorococcum*, а до пилового забруднення види родів *Phaeophyscia* (*P. orbicularis*), *Xanthoria* (*X. parienina*, *X. polycarpa*), *Physcia* (*P. stellaris*, *P. ascendens*, *P. tenella*). Найбільш чутливими до атмосферного забруднення виявились кущисті лишайники родів *Ramalina*, *Evernia*, *Pseudevernia* тощо.

На підставі картування змін видового різноманіття епіфітних лишайників, картування поширення груп видів з подібною чутливістю до забруднення атмосфери, а також картування даних розрахунку індексу чистоти атмосфери проведена порівняльна ліхеноіндикаційна оцінка ступеня забрудненості атмосферного повітря у великих (Львів, Київ) та середніх (Івано-Франківськ, Тернопіль, Луцьк, Рівне, Полтава, Кіровоград) містах України.

Провівши аналіз інформаційних джерел, можемо стверджувати, що на даний час екологічна ситуація в середніх містах: Івано-Франківськ, Луцьк, Тернопіль і Рівне більш сприятлива, ніж у великому місті – Львові, де низка мікрокліматичних умов шкідливий вплив поллютантів на біосферу. Найсприятливіша екологічна ситуація щодо забрудненості атмосферного повітря за ліхеноіндикаційними даними представлена у м. Тернополі. В Івано-Франківську, Луцьку та особливо у Рівному атмосферне повітря є більш забрудненим. Міста Полтава, Кіровоград та центральна частина м. Києва віднесені до помірно забруднених територій за ліхеноіндикаційними даними.

Висновок. На сьогодні в Україні здійснюється комплекс організаційних заходів, метою яких є реалізація сучасної політики в сфері контролю за забрудненням атмосферного повітря. Для контролю за екологічною ситуацією продовжується робота щодо вдосконалення автоматизованої системи екологічного моніторингу. Та вивчивши дане питання, ми вважаємо, що більш перспективним та економічно вигідним є напрямок біомоніторингу на основі індикаторних видів *Lichenes*. Адже біоіндикаційні методи дослідження стану атмосферного повітря за допомогою лишайників мають низка переваг, а саме:

- низька вартість;
- потребують мало часу для оцінки стану атмосферного повітря на значних територіях;
- відображають середні показники за багато років;
- характеризуються більшою стійкістю до низьких та високих температур та стійкістю до відсутності води в порівнянні з іншими індикаторними видами.

Тож можна вважати ліхеноіндикацію перспективним напрямом досліджень екологічної ситуації в Україні.

Список використаних джерел

1. Кашуба О. О. Ліхеноіндикація забруднення атмосферного повітря рекреаційних зон м. Запоріжжя /О. О. Кашуба, К. О. Домбровський //Біологічні роботи /О. О. Кашуба, К. О. Домбровський., 2012. – С. 130–135.
2. Кондратюк С. Я. Лишайники як індикатори стану довкілля /С. Я. Кондратюк., 1999.
3. Лисиця А. В. Біоіндикація і біотестування забруднених територій /А.В.Лисиця. – Рівне, 2018.
4. Оцінка забруднення атмосферного повітря у місті Сокаль методами ліхеноіндикації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://e-kolosok.org/naukovyy-kerivnyk-otsinka-zabrudnennia-atmosfernoho-povitria-u-misti-sokal-metodamy-likhenoindykatsii/>.
5. Вікторов С. В. Індикаційна геоботаніка /С. В. Вікторов, Г. Л. Ремезова., 1988. – 167 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЛОФАНТУ АНІСОВОГО
(*AGASTACHE FOENICULUM*(PURSH) KUNTZE) В РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ

*Катерина Олександрівна Невмержицька
студентка бакалаврату кафедри біології
Наталія Михайлівна Журавель,
канд.. біолог. наук, доц.. кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Вивчення рослин відбувається постійно і саме завдяки цьому люди можуть використовувати рослини в різних галузях. Рослини здавна активно використовуються в різних галузях, іноді навіть нетрадиційних: сільському господарстві, медицині, кулінарії, косметології тощо. Однією з таких рослин є лофант анісовий.

Лофант анісовий (*Agastache foeniculum*(Pursh) Kuntze)) – цікава для дослідження рослина, на сьогодні ще не достатньо вивчена, але її можна використовувати в різних галузях: як ефіроолійну, лікарську, медоносну, декоративну рослину, а також у косметології та кулінарії.

Лофант анісовий (*Agastache foeniculum*) належить до родини Глухокропівові (*Lamiaceae*). Це багаторічна трав'яниста рослина з прямостоячим розгалуженим стеблом заввишки до 150 см. Листки супротивні, довгасто-яйцеподібні, зубчасті. Тирсоїдні суцвіття складаються з дрібних

фіолетових, блідо-рожевих або білих квіток з приємним м'ятно-анісовим ароматом, що привертає бджіл. Плід – ценобій або чотиригорішок. Насіння дрібне, численне, темне, яйцеподібної форми [4].

Дана рослина є світлолюбною, відносно морозо- та посухостійкою. Віддає перевагу помірно зволоженим, добре дренованим, проникним та поживним ґрунтам з нейтральною реакцією середовища. Здатна витримувати легкий затінок і пониження зимової температури до $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$ [5].

Лофант анісовий вирощують насінням, яке наприкінці березня висівають в контейнери, наповнені родючим ґрунтом. Після появи перших сходів, їх пікірують в маленькі горщики. У відкритий ґрунт висаджують в середині травня. У рядку рослини висаджують на відстані 20 см одна від одної, а ширина міжрядь повинна бути 50-70 см.

Лофанту анісовому підходять пухкі, нейтральні, родючі ґрунти. На глинистих, кислих, болотистих чи важких ґрунтах він погано росте. Це досить посухостійка, але дуже чутлива до поливу та підживлення культура [5].

Щодо догляду, то навесні проводиться підживлення ґрунту під цією культурою розчином з суміші нітратних добрив або використовується перегній. Для рясного цвітіння даного виду потрібно регулярно прополювати і розпушувати ґрунт та вчасно поливати. Також до початку холодів потрібно утеплювати насадження торф'яною крихтою, гілками ялини чи подрібненою корою [3].

Хімічний склад сировини даного виду: яблучна, лимонна, кавова і аскорбінова кислоти, дубильні компоненти (близько 9%), фенольні сполуки, глікозиди, флавоноїди, алкалоїди. В надземній частині рослини міститься близько 1,5% ефірної олії, яка складається з 70% метилхавіколу, який надає лофанту саме анісового запаху.

За ступенем впливу на віруси, мікроби і гриби лофант не поступається низці сильнодіючих ефіроолійних рослин вказаної родини (м'ята, меліса, чабрець, материнка тощо). Ефірні олії лофанту мають протизапальні, протимікробні, протигрибкові властивості і можуть застосовуватися в дерматології. Концентрований відвар може застосовуватися як зовнішній засіб від грибків і шкірних хвороб. Дуже корисні ванночки з сировини лофанту, вони заспокоюють і дезінфікують шкіру [5].

Лікувальні властивості лофанту анісового знайшли широке застосування в нетрадиційній (народній) медицині. Як сировину використовують всю наземну частину рослини.

Окрім використання сировини цієї рослини із загальнозміцнюючою метою, її також застосовують для позбавлення від конкретних недугів:

- Головний біль;
- Безсоння і проблеми з нервовою системою;
- Вегетосудинна дистонія;
- Гіпертонія;
- Дрібні пошкодження шкіри і опіки;
- Набряки, викликані хворобами вен нижніх кінцівок;

- Проблеми з печінкою і шлунково-кишковим трактом;
- Респіраторні захворювання;
- Зниження гостроти зору і погіршенням слуху;
- Запалення сечостатевої системи і порушення гормонального фону.

Ця рослина не зустрічається в природі, вона виведена селекціонерами. Останнім часом квітникарі проявляють великий інтерес до цієї незвичайної культури, адже він не тільки красивий, але і дуже корисний.

Цілюща багаторічна рослина є близьким родичем котячої м'яти і меліси, але має набагато сильніші ароматичні якості. Коли лофант починає цвісти, від нього на велику відстань поширюється сильний запах анісу. Це відбувається тому, що вся надземна частина рослини містить ефірні олії [2].

Також використовують лофант як пряно-ароматичну рослину у харчовій галузі при приготуванні страв з м'яса та риби, додають до напоїв.

Часто застосовують лофант в косметології. Він допомагає в зміцненні та стимуляції росту волосся, розгладжує зморшки, оздоровлює, тонізує і омолоджує шкіру. Ефірні олії лофанту часто включають до складу професійних шампунів, гелів, тоніків, масок, кремів і багатьох інших косметичних препаратів. Звичайно ж, на його основі можна готувати і домашні засоби [1].

Лофант може прикрасити парки і сквери, подвір'я і балкони. Він росте навіть у кімнаті. Ця рослина добре очищує повітря від патогенної мікрофлори і техногенних забруднень, адже його ефірні олії є фітонцидами. Ефірні олії лофанту виявилися дуже ефективними також для санації повітря приміщень. А ще стебла лофанту дуже корисно додавати до віників, що застосовують у лазнях. Це дасть можливість оздоровити шкіру.

Також лофант анісовий відомий перш за все як чудовий медонос, з якого бджоли виробляють велику кількість запашного меду, в ароматі якого відчутні анісові ноти. З цією метою його часто культивують поблизу пасік. Під час цвітіння лофанту на одному квадратному метрі інтенсивно працюють 30-50 бджіл. На відміну від інших медоносів, лофант виділяє нектар упродовж цілого дня незалежно від погоди. Період його цвітіння триває 3-4 місяці. За своєю медопродуктивністю ця рослина перевищує білу акацію [5].

На сьогодні лофант не є офіційною рослиною і не використовується офіційною (традиційною) медициною, отже його не занесено до списку рослин Державної фармакопеї України (3-х томне видання 2010 року). Оскільки це перспективна рослина, її властивості досліджені недостатньо і потребують подальшого вивчення, ймовірно вона буде включена у наступне зведення Держфармакопеї.

З його висушених листків та стебел роблять настої, лікувальні чаї, відвари як самостійно, так і у зборах. Також цю рослину визнано перспективною сировиною для створення лікарських препаратів з бактерицидними, антиоксидантними, імуностимулюючими і фунгіцидними властивостями.

Отже, лофант анісовий є дуже перспективним у використанні у різних галузях.

Список використаних джерел

1. БІОХІМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ *LOPHANTHUS ANISATUS ADANS.* У ЗВ'ЯЗКУ З ІНТРОДУКЦІЄЮ В УМОВАХ ПОЛІССЯ УКРАЇНИ. Котюк Л.А., Житомир. 2013 [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://www.sworld.com.ua/konfer30/673.pdf>
2. Лофант анісовий: корисні властивості, посадка і догляд Наталя ДАНИЛОВА, м. Санкт-Петербург [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://vsaduidoma.com/uk/2017/07/06/lofant-anisovuj-foto-poleznye-svojstva-posadka-i-uhod/>
3. Лофант анісовий: лікувальні властивості, вирощування з насіння, протипоказання [Електронний ресурс] - режим доступу: http://old.geology.lnu.edu.ua/phis_geo/fourman/Cadok/PRtravy/Lofant.htm
4. Лофант анисовый – северный женьшень. Анна Погребняк. Киев, 2012. [Електронний ресурс] - режим доступу: http://www.vashsad.ua/plants/interesting_plants/show/8837/
5. Лофант ганусовий [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ (*TRITICUM AESTIVUM L.*)

*Анастасія Анатоліївна Палиця,
студентка бакалаврату кафедри біології
Алла Валентинівна Кустовська,
канд. біол. наук, доц., кафедри біології
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Пшениця м'яка (*Triticum aestivum L.*) — найширше розповсюджений вид зернових злаків, який вирощується у Європі, Азії та Індії, Північній та Південній Америці і Австралії.

Листки у м'якої озимої пшениці майже голі, ярої — опушені, завдовжки 15—25 см і більше, завширшки 1—2 см. Стебло — прямостояча соломину, складається з 4—7 міжвузлів. рослина з мичкуватою кореневою системою. Зерно за формою овальне, яйцеподібне, бочкоподібне, завдовжки 4—11 мм. Колос різної довжини з однаковою шириною уздовж колоса; веретеноподібний, який звужується до верхівки і, в меншій мірі, до основи, та булавоподібний, який до верхівки потовщується.

Сьогодні переважна більшість населення світу використовує зерно пшениці, головним чином, для виготовлення харчових продуктів. Вирощують зерно також для отримання борошна, з якого виготовляють хлібобулочні,

макаронні та кондитерські вироби. Окрім цього, із зерна пшениці виготовляють різні крупи. Однак, пшениця має також і лікарські властивості, які, до певної міри забуті.

Перші свідчення про цілющі властивості проростків пшениці пов'язані з деякими артефактами доісторичного Китаю, віком 2800 років до народження Христа. Молоді паростки злаків становили частину культових церемоній древніх римлян, єгиптян. Згадується про це також у папірусах, знайдених біля Мертвого моря.

Перші дослідження соку пшениці були розпочаті у Великобританії на початку 1800-х років. Початком сучасних досліджень у цій галузі слід вважати наукові пошуки біохіміків з Університету штату Вісконсин (США), які у 1935 році описали «стимулюючий ростовий фактор» з проростків злаків, «відмінний від усіх раніше відомих». Ці дослідження у 1940-х роках були успішно продовжені американським біохіміком доктором Чарльзом Шнабелем. Усій Америці тих часів були відомі чудодійні бляшанки з сухим порошком із проростків ячменю, які продавалися в аптеках. Історії про чудодійний засіб Шнабеля для покращення здоров'я, «в якому вітамінів більше, ніж букв у алфавіті», широко висвітлювалися в таких поважних виданнях, як Newsweek, Business Week, Time [2].

Серед існуючих у світі злаків цілющі властивості зелених проростків ячменю, мабуть, є найбільш дослідженими, перш за все, завдяки зусиллям японського вченого Йошіхіде Хагівара, власника великої японської фармацевтичної компанії, президента Інституту здоров'я ім. Хагівара в Японії. Загальновідомо, що японці, як ніхто інший, знаються на здоровому харчуванні. Протягом 13 років ним було досліджено властивості соків понад 150 різних видів рослин. Серед них Йошіхіде Хагівара виділив ячмінь поряд з пшеницею як найкраще джерело корисних речовин, необхідних організму людини для росту, відновлення та гарного самопочуття.

В 1970-х роках доктор медицини Йошіхіде Хагівара, який власноруч створив кілька хімічних фармацевтичних препаратів, оскільки був дуже хворим, постійно працюючи в лабораторії з хімічними реактивами. Він відновив своє здоров'я шляхом вживання свіжовичавленого соку з проростків ячменю. Досліджуючи потім біохімічний склад висушеного соку проростків ячменю, доктор Хагівара отримав дані про те, що сік містить «у 11 разів більше кальцію і в 30 разів більше вітаміну В1, ніж коров'яче молоко, у 5 разів більше заліза, ніж шпинат, у 4 рази більше вітаміну В1, ніж борошно пшениці, в 7 разів більше вітаміну С, ніж апельсини, в 3,3 рази більше вітаміну С та у 6,5 рази більше каротину і в 5 разів більше заліза, ніж шпинат, і багатий на вітамін В12 (80 мкг/100 г). Він містить також вітаміни А, В2, В3, В5, В6, В8, Е та К. Чайна ложка висушеного соку містить близько 1 г протеїну, 8 мкг йоду, 3,5 мкг селену, 870 мкг заліза, 62 мкг цинку та інших мікроелементів» [3].

Пацієнтам, які страждають на патологічне зневоднення організму або на артрит, рекомендують вживати сік селери, оскільки він багатий на органічний натрій (28 мг/100 г). Органічний натрій, як відомо, здатен підтримувати у

розчині кальцій крові, а також сприяє розчиненню солей кальцію, що локалізуються в тканинах суглобів. Та виявилось, що проростки ячменю містять 775 мг органічного натрію на 100 г, або майже у 28 разів більше, ніж багата на органічний натрій селера [3].

За останніми даними знаного у світі медичного центру Інституту ім. Джона Гопкінса, 95% пацієнтів, які страждали на артрит, майже повністю відновили стан свого здоров'я, вживаючи щоденно дві унції соку проростків пшениці протягом трьох тижнів [1].

Багатий на органічний натрій сік проростків ячменю та пшениці є також джерелом поповнення органічного натрію в шлунку, завдяки чому посилюється виділення хлоридної кислоти та покращується травлення їжі.

Відомий дослідник соку проростків ячменю доктор Говард Лютц (Howard Lutz), директор Інституту превентивної медицини, що у Вашингтоні, писав: «Зелені паростки ячменю є дивним продуктом, досліджуваним за останнє десятиліття. Він посилює життєву енергію людини, сексуальну потенцію, ясність думок та знижує залежність від речей, які є для нас небажаними. Він поліпшує текстуру шкіри, усуває її сухість, пов'язану з її старінням» [3].

Біолог Ясуо Хотта з Університету штату Каліфорнія знайшов у соку ячменю (а пізніше й пшениці) субстанцію, яку назвали P4D1. В дослідженнях властивостей цієї речовини було встановлено, що P4D1 має не тільки сильно виражену протизапальну дію, але також здійснює функцію репарації (відновлення) ушкодженої ДНК клітин тваринного організму. Інакше кажучи, має превентивну дію проти канцерогенезу, старіння та біологічної смерті живих клітин. Було також знайдено, що фактор P4D1 здатен супресувати (пригнічувати) або лікувати панкреатити, стоматити, запалення та виразки ротової порожнини, дерматити, виразки шлунку[5].

Серед найбільш відомих і шановних піонерів у галузі органічного пророщування насіння називають американку доктора Анну Вігмор, яка ще в 1940-х роках у Бостоні вперше успішно використовувала свіжовичавлений сік проростків пшениці для лікування ракових пацієнтів, які вважалися офіційною медициною безнадійними. Нею було досліджено лікувальні властивості соку 47 тис. видів рослин, більшість з яких виявилися корисними для здоров'я людини. Однак сік з проростків пшениці, за її спостереженнями, виявився найдоступнішим для користування і найефективнішим [4].

Цілющі властивості соку з проростків пшениці та ряду інших культур сьогодні в цивілізованих країнах, таких як Австралія, США, Канада, Японія, перетворилися в масштабний, безумовно прибутковий і надзвичайно важливий для оздоровлення населення бізнес, що нині активно розвивається [4]. На цю тему написано десятки книг, виконано сотні досліджень як загальнобіологічного, так і спеціального медичного спрямування. Продукти з пророщеного зерна пшениці та ячменю, такі як свіжовичавлений сік, продаються у фреш-барах, пігулки або пресовані палички зі спеціально висушеної пророщеної зеленої маси пшениці чи ячменю доступні в мережі магазинів здорового харчування. Для домашнього приготування соку

проростків у продажу в цих країнах широко представлені різні технічні засоби для пророщування насіння, вичавлювання соку, набори насіння спеціальних сортів пшениці та ячменю. Створені спеціальні періодичні видання, широко задіяний інтернет-ресурс, які постійно інформують читачів про новинки в цій важливій галузі.

Перші паростки цього корисного бізнесу з'являються і в Україні. Наприклад, в Одесі зусиллями колишнього фахівця в галузі автономного забезпечення натуральними продуктами харчування космонавтів у процесі тривалих космічних польотів за програмою освоєння космосу колишнього СРСР Маніка Іллі Григоровича створена перша в Україні мережа фреш-барів з виготовлення соку з проростків пшениці, яка активно розвивається, набуває популярності у населення м. Одеса і рік від року розширює масштаб своєї комерційної діяльності як в Україні, так і за її межами. Компанія успішно працює вже кілька років і, безумовно, внесла і ще внесе вагомий вклад у справу оздоровлення населення м. Одеса.

Далеко не останнім у справі оздоровлення населення соком проростків злаків є питання створення сортів пшениці та ячменю спеціального призначення для органічного пророщування насіння і виготовлення соку. Ця важлива робота започаткована в Селекційно-генетичному інституті – Національному центрі з питань селекції, насінництва та сортовивчення у м. Одесі. Спільними зусиллями з ініціативи Іллі Маніка було оцінено цілий ряд сортів пшениці, тритікале та ячменю Селекційно-генетичного інституту на предмет їхньої придатності для органічного пророщування.

Отже, зародки пшениці містять значну кількість поживних і біологічно активних речовин. Екстракт зародків пшениці — це імуномодулятор, який здатен збільшити опір організму дії негативних зовнішніх факторів. У медицині та косметології екстракт зародків пшениці використовується як засіб, що має протиопіковий ефект, прискорює загоєння ран, виразок та опіків. Це обумовлено впливом екстракту зародків пшениці на фібробласти, які відіграють основну роль в загоєнні ран і активації грануляційного процесу. Під впливом екстракту зародків пшениці відбувається збільшення кількості фібробластів (підвищення мітозу) і проникнення фібробластів в рану, підвищенню активності орнітіндекарбоксілази і гідролізу фосфоліпиду інозітолу, збільшення ємності синтезу і вивільненню глікозаміногліканів і колагенових волокон, що грає вирішальну роль в процесі загоєння рани. В ході клінічних дослідів українськими вченими було доведено ефективність препарату Вульностимулін на основі водного екстракту зародків пшениці у лікуванні трофічних виразок нижніх кінцівок у хворих на цукровий діабет. У косметології також використовується як омолоджуючий засіб. Завдяки вмісту селену і каротиноїдів, які мають антиоксидантні властивості, зародки пшениці перешкоджають дії вільних радикалів. Таким чином, екстракт зародків пшениці зміцнює стінки судин, попереджає старіння і появу пухлин.

Список використаних джерел

1. Ammonand Wolfe. “Does Chlorophyll have Bactericidal and Bacteriostatic Activity?” *Arzneimittel-Forschung*. 5,1995 – 312 p.
2. S. Miller. Chlorophyll for healing. «*Science News Letter*», 1941. –171 p.
3. Yoshihide Hagiwara. Young barley plant juice. «The green and health association», 1980, Tokyo, Japan. – 23 p.
4. T. Nishyama, Y. Hagiwara, T. Shibamoto. A novel antioxidant isolated from young green barley leaves. «*Agric. and. Food Chemistry*», 1992, V. 40, No.7. – 14 p.
5. W. Mc. Offenkrantz. Complete healing of peptic ulcer with water-soluble chlorophyll. «*American Journ. of Gastroenterology*», 1955, V. 24 – 182 p.

CREATING A CULTURE OF CONSERVATION THROUGH EDUCATION
AND PARTNERSHIPS IN THE AREA OF
ICHETUCKNEE SPRINGS STATE PARK

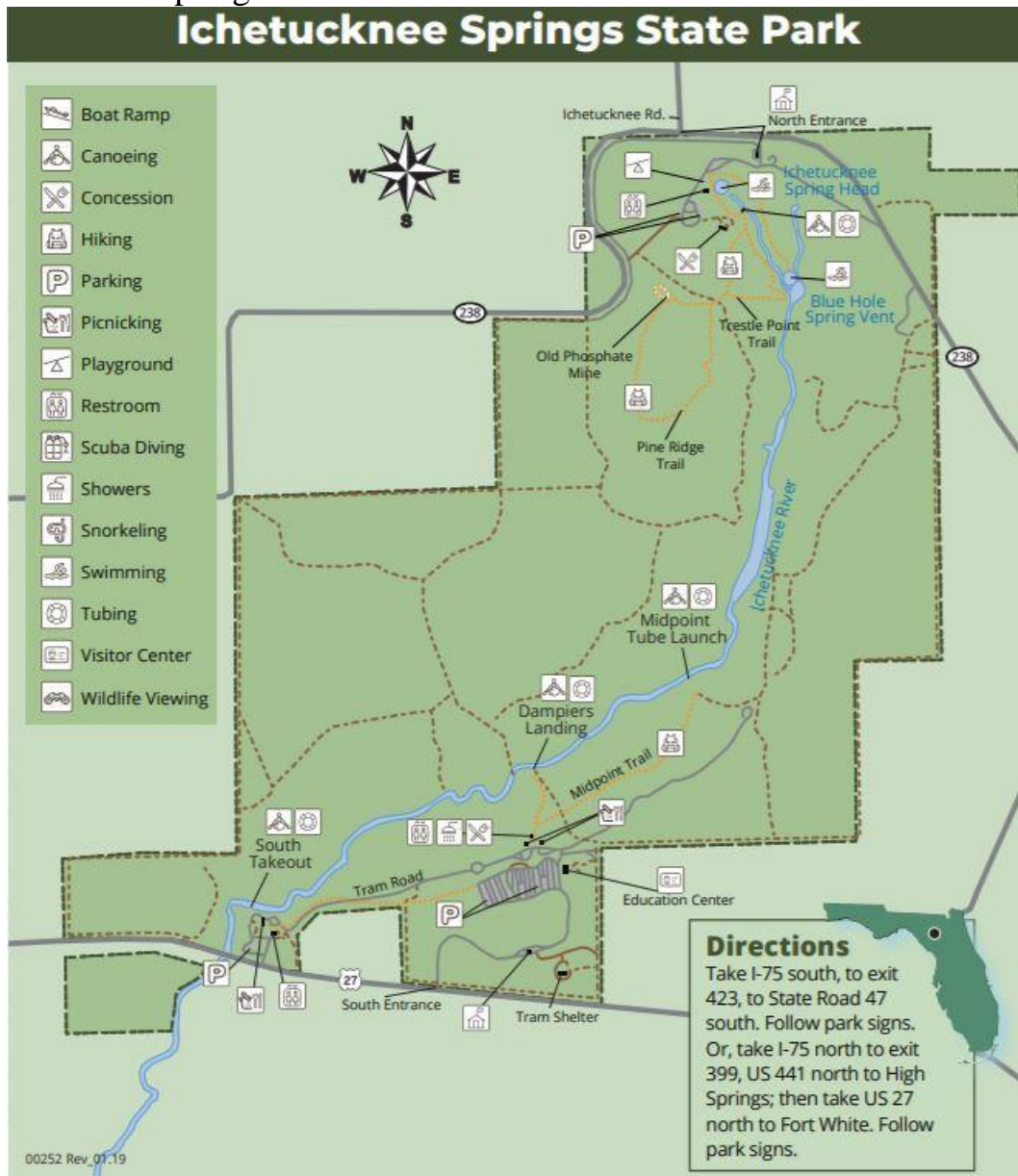
*Kelly Thomas,
Science 8th Grade Teacher
Columbia County Schools Florida
Lake City Middle School
Florida, USA*

*Olexander Romanenko,
Cand. ped. Science, Associate Professor of Tourism,
Faculty of Natural Geographical Education and Ecology,
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY
Kyiv Ukraine*

North Florida’s geology is unique due to the numerous springs and karst environment that are present in the area. With over 300 documented springs, nineteen of which are first magnitude, the area has attracted people for thousands of years. As we strive to encourage a continued fascination with nature in our area, we also must teach preservation of the ecology and responsible tourism to protect our unique environment.

The geology of the area dates back to the Paleozoic era and the Iaptus Ocean closure. Caves and springs in our area have developed within Paleogenic limestone deposits [3]. Deep below the ground, these limestone deposits today encase fresh water that is the source of Florida’s drinking water. The limestone layers range from thousands of feet thick to extremely thin. In some areas the limestone layers are even exposed along river banks. Atmospheric carbon dioxide reacts with rainwater thus creating a slightly acidic condition in the waters that filter down into the Floridan Aquifer. This process results in the dissolution of the carbonate rocks, or limestone, leading to underground caves. As the dissolution continues, these caves sometimes encroach toward the surface resulting in a collapse called a sinkhole. In addition, springs occur when water pressure in the Florida Aquifer causes the water to erupt

into another body of water. This happens often along the rivers of our area and the springs range in the size of the opening and volume of water that extrudes into the river where the spring is located



[2].

Our springs are excellent indicators of the health of the Florida Aquifer. As rainwater and runoff percolates through the soil and limestone into the aquifer, it carries with it nutrients and pollutants. Additionally, reduction of flow from springs is an indicator of a decreased volume within the aquifer. Since we depend on the aquifer for our drinking water, maintaining a healthy balance is paramount. For decades now, scientists have been studying the health of the aquifer through the springs. Concerns for nitrate pollutants causing an algae overgrowth within the springs brought rise to the necessity for analysis and action plans beginning in the early 1950s. [5]. Since that time, numerous partnerships, organizations, and alliances have been established to focus on maintaining the health of the Florida Aquifer and educating the public of the importance of “saving our springs”.

One such group, The Ichetucknee Partnership, has a strong focus on school and community based programs that encourage children and their families to conserve,

protect and control. Reminding students that water is not an unlimited resource and encouraging them to do small things like turning the water off when they brush their teeth is an important first step in the younger age group [2]. Beginning in the middle grades, students work with the partnership to educate younger children in the “Buddy Program” that began in 2013. These older students teach lessons to young children. In addition to teaching younger children, the middle school students begin working in the state park where the Ichetucknee Springs are located. These students, along with older students take part in monitoring the water health, studying the carrying capacity of tourists who canoe the river, and even organize clean up events. Events to remove invasive plant species are led by students on a regular basis. Most recently, students walked several acres of the park surrounding the springs and river, removing showy rattlebox [4]. Showy rattlebox also called showy croton (*Crotalaria spectabilis*) has been found to be toxic to livestock, pets and game animals and birds. Removal of this invasive species is important to the health of the environment.

Tourism is an integral part of the area's economic system. Many families run small businesses that are supported by the tourists in the area. Along with the economic benefits to the community, the people of the area realize that appreciation for the beauty of the springs drives conservation. Therefore the community loves to have visitors from all over the world come see the unique Ichetucknee Springs basin. For this reason, conservation and protection of the environment is a part of the culture of the communities surrounding the Ichetucknee Springs State park. In 1978, studies were initiated to ensure that visitors would enjoy the springs and the river they create, while protecting the flora and fauna present within them. An initial carrying capacity was established but further study proved this capacity was too high so a more strict limit of human presence on the river was enacted for a portion of the river. Over the years, human impact has been closely monitored to maintain a balance between the nature that we love and allowing human enjoyment of its beauty. The partnership and alliances, along with students at area schools play an important role in monitoring and record keeping for these studies [1].

Through ongoing efforts to educate the public about the importance of conservation, a healthy balance has been achieved. As we move forward, maintaining this balance is best achieved by reaching the young people of the area and continuing the culture of caring for the unique and beautiful environment in which we live. Groups like Friends of the Ichetucknee and Ichetucknee Alliance in conjunction with state organizations like Suwannee River Water Management District and the State Parks will continue to encourage and cultivate the attitude of protection and management that will result in the health of the environment for the future.

References

1. Cole, S. (2018). When the Masses meet the grasses. Retrieved February 14, 2021, from <https://www.floridastateparks.org/learn/when-masses-meet-grasses#:~:text=The%20former%201%2C500%2Dlimit%20was,the%20carrying%20capacity%20used%20today>.
2. Donaldson, J. (2019). The Ichetucknee Partnership. Retrieved February 12, 2021, from <http://www.ichetuckneepartners.org/>

3. Florea, L. J. (2008). Geology and hydrology of KARST in west-central and North ... Retrieved February 12, 2021, from https://digitalcommons.wku.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1030&context=geog_fac_pub
4. Friends of THE ICHETUCKNEE. (2020, October 28). Retrieved February 12, 2021, from <https://www.facebook.com/FriendsofIchetucknee/posts/1509981199195159>
5. Ichetucknee alliance. (2021). Retrieved February 12, 2021, from <https://ichetuckneealliance.org/hydrology/>

***Тенденції освітньої теорії та практики
на території ПП «Беремицьке»***

**LOCAL HISTORY MUSEUM OF NATURE PARK
«BEREMYTSKE» AS AN ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL
CENTER OF SCHOOL LOCAL HISTORY AND TOURISM ADVENTURE**

*Polina Gurzhiy
magister of Tourism
Vadym Golovko
senior lecturer at the Department of Tourism
Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY
Kyiv Ukraine*

The formation of tourism in rural areas of the country can be significantly influenced by school and extracurricular tourism-oriented museum and local history activities. It should be career-oriented to create a local tourist product and appropriate forms of tourist hospitality, the development of which will affect the production and economic activities of people and their socially responsible behavior for the environment. At the same time, the career guidance of tourism and local lore activities of school (extracurricular) groups will always have the support of the local population, business people and local authorities. This is especially important for museums created in protected areas and considered as an effective means of spiritual, moral, patriotic and civic education of children and youth.

At Pridesen, the creation and development of a museum complex in the Nature Park Beremytske can become an effective form of cooperation between the public and private sectors, promote the formation of museum-tourist forms of management in the tourism sector, and become a driving force for rural revival.

The emergence and development of out-of-school local lore museums is connected with the public needs to use them as one of the most effective means of

educating patriotism, love for the native land and its people. Collecting, systematizing and promoting regional and local historical monuments, natural and material collections, information about the people of their region, local history museums are effective means of teaching and educating people. It should be remembered that from an educational point of view, not only the museum itself is extremely important, but also the process of its creation.

Today, the development of extracurricular museum activities raises the question of creating a system of educational work with children and adults, which should use the opportunities of different types of local history museum exhibitions. It should be remembered that it is in museum activities that the historically established "local lore image" of the native land and the directions of its harmonization can be most comprehensively and clearly revealed. Accordingly, it becomes necessary to find the most relevant topics for a particular region of the exhibition, which would gradually reflect the historical past of a particular area and reveal its long-term model. At the same time, it is necessary to use the materials and experience of existing museum expositions wisely, among which the share of complex local lore expositions remains insignificant.

Many years of local history and museum activities of educational teams, focused on the tourism business, will help the younger generation to acquire the necessary professional skills. The basis for the formation of a local tourist product will be laid by laying sightseeing and sports and health routes, organizing various local history events, including various events and folk festivals (Christmas, Easter, Kupala, etc.). In the light of the educational strategy for the development of regional tourism [1], it is quite natural when local history museums help school (out-of-school) educational institutions to orient tourist and local history work in the service sector, including tourism, and then use the results of school local history and amateur tourism. -tourist product. In addition, it is extremely important work to revive folk traditions, preserve crafts for the production of souvenirs, the organization of individual-group tourist service will contribute to fuller employment.

Among the areas of extracurricular museum and local lore work should be noted:

- first, the creation of a local tourist product based on the use of historically established regional and local forms of life of the population, in particular elements of household - material culture and customary - holiday rituals. Covering various areas of family and social life, these strongest elements are an important factor in education and upbringing, personal development and recovery of society. Their use is, first of all, the search for non-standard forms aimed at attracting the younger generation to the cultural and labor experience of their people, the use and creation of material and spiritual values;

- secondly, the most important forms of cognitive - health and educational work with children, students and adults should be tourist trips (green, health, thematic and expeditionary tourism) and cognitive - local history tours (small excursions to memory) places of nature, history and culture, microgeographical study of the

territory, various thematic and local lore routes and trails, etc.), organization of traditional folk festivals and events;

- thirdly, in rural areas, green tourism is becoming more widespread, which introduces the typical landscapes of the native land, picturesque places, interesting natural objects, monuments of landscape architecture, the appearance of cities and villages, etc. In this interesting and useful work the creation of new guides with descriptions and development of local lore-thematic routes in picturesque and interesting places of the native land acquires special value. Do not list those cases that are under the power of tourists and local historians. It will be useful to use the best experience: in cleaning and beautification of abandoned water bodies, in planting trees, restoring certain species of flora and fauna, reproduction of typical Ukrainian landscaping, creating ecological maps of your village, city, etc. The results of search and socially useful work can be used in conducting environmental and local lore campaigns, in the work of the Small Academy of Sciences, dissemination in the media, etc .;

-fourth, historical and cultural monuments are left to each of the next generations from the past. They are witnesses of the life of the people, play an important role in learning the history of the native land, education of patriotism, love for the native land and its people. Accordingly, it is important to study the possibilities of modern use of architectural monuments and palaces - park ensembles for recreation, tourism, museums, concert halls, etc .;

- fifthly, tourist and local lore study by students of natural monuments, their features on the basis of drawing up various characteristics and classification lists on signs of possible their modern use, development of ring and linear thematic - excursion routes in combination with a natural landscape, etc. - all this should be the basis for the creation of school (extracurricular) exhibitions, which represent historically established local forms of nature management. Museum - tourist institutions should use them to create a tourist product.

From these positions it becomes necessary to develop various methods of working with children and students. The main focus should be on children and youth, and the leading trend is the transition from its episodic meetings with the museum to the creation of a multi-level system of museum education.

Museum centers should become centers of both formal and informal communication for different categories of the population. After all, it is important to present and widely promote the potential of museum collections stored in their funds in all possible ways. It is in this direction that museums must modernize their forms of attracting visitors. Given that young people prefer modern sources of information, modern information technologies (Internet, multimedia publications, virtual exhibitions, etc.) should be used more widely.

References

1. Strategy for the development of tourism and resorts for the period up to 2026. /CABINET OF MINISTERS OF UKRAINE ORDER of March 16, 2017 № 168-r. Kiev.

РОЗВИТОК КІННОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»

*Дарина Андріївна Завітаєва,
студентка бакалаврату кафедри туризму
Оксана Валодимирівна Борисова,
канд. геогр. наук, доц. кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

З розвитком масового туризму, споживачі стали більш вимогливими до отримуваних послуг. Пасивний відпочинок поступається активному, тому кінна індустрія популяризується на різних континентах. З кожним роком цей нетиповий вид туризму набирає все більшої популярності, закохуючи у себе багатьох туристів. Кінний туризм багато дослідників не виділяють як окремий вид, а відносять, в більшості випадків, до спортивного та екологічного туризму. Це можна пояснити тим, що їзда верхи природною місцевістю передбачає підвищення витривалості, загального фізичного стану організму, уміння та навички проходження перешкод на маршруті.

Російський дослідник Питка Яна Артурівна, що досліджувала кінну індустрію, розуміє кінний туризм як вид активного відпочинку і спортивного туризму з використанням тварин (коней, поні, віслуків, верблюдів, оленів) верхи чи в упряжці як спосіб пересування і відносить його до рекреаційного виду туризму та одним із напрямлень екологічного. Однією з пріоритетних цілей кінного туризму вбачає отримання інформацію про пам'ятки відвідуваних країн та регіонів, отримання знань про життя та культуру місцевих жителів [2].

Кінний туризм – невіддільна частина екологічного туризму. Він стає все популярнішим і до відомих кінних маршрутів постійно додаються нові, більшість яких пролягає по лісових і гірських стежках, степах, полях, ярах, по берегах річок і озер. Цей напрямок туризму з кожним роком набуває все більшої популярності по всьому світу. Він позитивно впливає на здоров'я людини та є доступним для людей будь-якого віку, починаючи з 4-6 років. Це хороший спосіб відволіктися від метушні великого міста і відчути себе частинкою природи.

Уміння сидіти на коні та правильно тримати осанку – це ще не кінний туризм. Кінний туризм починається тоді, коли турист має змогу помандрувати не манежем чи лісопарком, що оточує конюшню, а маршрутом, який задалегідь буде обраний, і який пролягатиме невідомими просторами. Більшість загальнодоступних маршрутів розраховано на непідготовлених туристів. Інструктаж і навчання необхідних елементів відбувається прямо на

місці, з якого здійснюється похід. Навчання проходить за програмою, достатньою для отримання необхідних навичок по догляду за конем, екіпіровці і управлінню твариною. Досвідчені інструктори даного об'єкту проводять підготовку новачків за спеціально розробленими програмами. Пройшовши навчання, кожен відвідувач набуває навички в догляді за конем, навчається сідлати та запрягати його, керувати ним.

Доцільним є організація унікальних кінних прогулянок в нічний час, коли можна помилуватися зоряним небом, сходом сонця та відчути незабутню романтичну атмосферу. Це стимулюватиме відвідувачів залишатися на ночівлю у будинках для оренди, харчуватися на території парку.

Катання верхи – це один із найкращих способів розслабитися фізично, підвищити концентрацію вольових якостей, навчитись утримувати рівновагу та отримати позитивний емоційний заряд. Найяскравіші моменти кінної прогулянки можна зберегти на фото. Це ще одна ідея, як можна вдосконалити послугу. Саме професійний фотограф на базі об'єкту зможе привертати увагу туристів і задовольнити потреби навіть найвибагливіших відвідувачів. Також є важливим можливість фотосесії без послуги «катання верхи». Адже потреби бувають різні і не завжди нові навички є в пріоритеті. Коні добре і лагідно ставляться до фотосесій, не бояться спалаху і, навіть, прокидаються перед такою делікатною роботою разом з першими променями сонця. Професійні фотографи зможуть закарбувати емоції та досягнення туристів на фотокартках. У їх сімейному архіві з'являться кадри, які стануть теплим спогадом про чудово проведений час, що сприятиме вагомим аргументом для рекомендації рідним і близьким.

Фотосесія з кіннями – це не просто красиві картинки на пам'ять. Сам процес зйомки – це захоплююча спільна робота не тільки фотографа і моделі, а й тренера з верхової їзди, який має бути присутнім весь час в процесі фотозйомки. Тренер проводить інструктаж, дає необхідні навички і знання для самостійного управління конем. Також допомагає виставляти коня в момент зйомки. Для тих, хто хоче зберегти спогади про кінну прогулянку, це саме воно. Фотосет з кіннями – це абсолютно особливий і незвичайний вид зйомки, і він вимагає особливих навичок і професіоналізму фотографа. Після фотосету, туриста дістануться не тільки приголомшливо красиві фотографії, але і маса вражень і емоцій від самого процесу і знайомства з конем!

Актуальною є пропозиція надання туристам послуг костюмованих фотосесій з конями, що включають підбір локації, коней, реквізит, прикрас, можливі послуги візажиста та перукаря. Відвідувачі зможуть орендувати тематичні костюми, щоб поринути в епоху 18-19 ст. Чудові фото ідеально підходять для весіль, LoveStory, дня народження або ж подарунка для своїх близьких. Один з найбільш часто цитованих образів на подібних фотосесіях – це образи в стилі популярних кінострічок: «Гра престолів» і «Володар кілець».

Заклучення співпраці з місцевими професійними фотографами посприє масовій популяризації об'єкту через соціальні мережі. Професійні фото сесії наразі користуються попитом, фото розміщують на власних сторінках і

відмічають геолокацію, що для природного парку є рекламою без капіталовкладень. До того ж, туристи, приїжджаючи на фотосесію, зможуть взяти індивідуальний урок верхової їзди, підкріпитися і відпочити в інших зонах об'єкту. Це сприятиме збільшенню прибутків та зайнятості місцевого населення. Дані ідеї не протиставляються головній ідеології парку – збереження екосистеми.

Підсумувавши вищевказаний матеріал, можемо зробити висновок, що кінний туризм є досить молодим видом туризму, який володіє значним соціально-рекреаційним потенціалом. Щорічно він збільшує кількість своїх прихильників, завдяки любові до величних тварин та їхньому сприятливому впливу на психологічний стан людини. Кінний туризм вдало поєднує оздоровчу та спортивну діяльність, що покращує фізичний стан усього організму. Впровадивши запропоновані ідеї на території ПП «Беремицьке» сприятиме збільшенню наявного асортименту послуг задля зацікавлення молоді та дітей і подальше формування спеціалізації регіону Чернігівського Полісся у напрямках екологічного та етнічного туризму.

Парк природи «Беремицьке» приділяє особливу увагу таким породам коней: кінь Норикійський; Коники гуцульські; Коники дюльменські. Тут надають уроки верхової їзди з усім устаткуванням та можливі просто прогулянки верхи. Важливою є постійна модернізація вже наявних ресурсів, з метою їх ефективнішого використання, збільшення спектру послуг і популяризації парку серед туристів.

Список використаних джерел

1. Парк природи «Беремицьке» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://beremytske.com.ua/uk/pro-nas/>.
2. Питка Я. А. Соціально-рекреаційні можливості кінного туризму [Електронний ресурс] /Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/151226278.pdf>.
3. Світлана Галасюк. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КІННОГО ТУРИЗМУ [Електронний ресурс] //Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/33693382.pdf>.]

CONCEPT OF WELLNESS TOURISM ITS DEVELOPMENT IN UKRAINE AND ABROAD

Daria Zrazhevskya
Bachelor student of the Department of Tourism
Olexander Romanenko
Cand. ped. Sciences, Associate Professor of Tourism
Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY
Kyiv Ukraine

Formulation of the problem. The diversification of the tourism industry has created new benefits for travel, which has increased the number of tourists seeking to relax based on their physiological and emotional state. In addition, increased consumer awareness of health and fitness has also contributed to public interest in such innovative areas as wellness tourism. Whether it's an international holiday or a weekend getaway in a nearby city, consumers expect health to be taken into account in all aspects of these trips, such as food, lodging and events.

Wellness tourism, or health tourism, aims to increase the emotional, intellectual and spiritual well-being of travelers. It combines a variety of consumer and tourism trends, an idea that resonates with tourists looking for a unique experience. However, it is important to distinguish it from medical tourism: after all, wellness trips do not involve diagnosing diseases and treating them, but a comprehensive holiday with the restoration of psychological and physical strength, gaining inner harmony and enjoyment of life.

According to P. Sheldon and R. Bushell, «wellness tourism» is a holistic way of traveling that combines the search for physical health, beauty or longevity and / or raising awareness or spiritual consciousness, as well as connection with the community, nature or a divine mystery. It covers a wide range of experiences of various tourist destinations in combination with healthy products, relevant infrastructure, equipment and natural and health resources [5].

The purpose of the study is to clarify the concept of «wellness tourism» and its development in Ukraine and abroad.

Analysis of research and publications. The segmentation of the wellness tourism market can be considered in relation to two positions: the type of tourist service and the geography of wellness travel. As for the type of services, the market can be divided into cosmetic and procedures for rejuvenation, health and nutrition, fitness and weight management, preventive and personalized medicine, complementary and alternative medicine, spa services, workplace health and more. In terms of geographical segmentation, the wellness tourism market can be divided into South and North America, Asia-Pacific, Europe, Africa and the Middle East.

Tourism has long been a great way to portray the unique natural features of the country, but wellness tourism takes it one step further, ensuring holistic health and wellness. With the right policies, it can increase motivation among government, business to protect wildlife, natural resources, local culture and promote environmental sustainability.

Wellness tourism also helps to raise awareness among local communities about natural resources and ecosystems, encouraging them to preserve the natural wealth of the area. In addition, wellness tourism creates alternative sources of employment for local communities, as it requires proper infrastructure and many other related services. Importantly, it is this type of tourism that encourages national and regional governments to develop national parks and other natural resources.

Presenting main material. Wellness tourism is one of the types of tourist and recreational activities, which involves trips to regions with favorable natural conditions, such as the Nature Park «Beremytske» [1]. Wellness tourism is one of the most stable types of tourist markets and priority areas in Ukraine. However, this area needs support and coordinated development.

Taking into account the peculiarities of wellness tourism, it becomes clear that its direction of development is related to the state of the sanatorium industry, and in the modern conditions of Ukraine it faces certain difficulties. The number of tourist complexes is declining, there is a lack of funding. Political instability in the country and a deep financial and economic crisis have led to an increase in the cost of services with low quality of service, which is the reason for declining demand [4].

Despite the existing problems, Ukraine has all the competitive advantages in the development of this type of tourism due to the favorable climate, good geographical location and a combination of diverse and rich natural resources that can be used to preserve and improve public health, prolonging life expectancy.

In Ukraine, the market of wellness services is in its infancy and is focused more on the domestic consumer, mainly on the premium segment. Since 2019 in Ukraine at the state level medical and wellness tourism is recognized as one of the priority areas of economic development [3].

The wellness market is developing mainly in large cities or tourist places with unique natural resources. Yes, most wellness centers are located in Kiev, Kharkov, Lviv, Odessa, Dnieper. This market is actively developing in Western Ukraine in the resort towns of Truskavets, Morshyn, Skhidnytsia, as well as near Bukovel.

Wellness services in different countries are used according to their purpose. In the Americas, the concept of wellness focuses on cosmetology, rejuvenation, and exercise. In Asia, in parallel with the eastern cultures of the movement, the most noticeable development of the wellness sector, which deals with beauty and body care [2]. In the European region, wellness tourism is developing and spreading in countries with a large number of thermal and mineral springs, as well as recreational resorts.

The geography of wellness tourism includes mainly countries in Europe, Asia-Pacific and North America. The top five countries (USA, Germany, China, France, Japan) make up 59% of the world wellness market. The leading region in terms of

revenue from wellness tourism is North America (\$ 242 billion per year). The region of the most dynamic growth in the number of tourist trips with the consumption of wellness services is the Asia-Pacific region (33% annual growth). In the European region, there is a geographical growth of the wellness industry to Eastern Europe. Poland, Hungary, and Romania have achieved the greatest success in providing wellness services [3].

Conclusions. Nowadays, wellness tourism is one of the fastest growing segments of the world tourism market, the main source of which is Europe. This region is the active initiator of all wellness topics. In addition, this tourist destination is developed by the countries of the American, Asia-Pacific region, etc.

As for Ukraine, the wellness industry here remains a promising and popular segment. Every year more and more new wellness resorts and centers are opened, new methods are introduced in the existing complexes. Due to the aging population of the planet, there is a growing demand for services that allow you to maintain your health and appearance at the proper level.

References

1. Zrazhevskaya D.A., Romanenko O.V. Development of WELLNESS TOURISM on the territory of Nature Park Beremytske. /New concepts of teaching in the light of innovative achievements of modern science. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference November 7, 2020 /Encl. O.O. Yaremenko-Gasyuk, T.A. Lyashenko, - K.: NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY, 2020. - 179 p. P.7-13.
2. Ishchenko T.I. Prospects for the development of the wellness industry in the hotel industry of Ukraine /T. And Ishchenko, OB Shidlovskaya, IM Stoyan //Geography and Tourism. - 2013. - Vip. 26. - P. 87-93.
3. Lubtsov A., Primak T. Innovative trends in wellness tourism. «ΛΟΓΟΣ. The art of scientific thought. - 2020. - № 10. - P.9-11.
4. Shablii O., Zastavetska L., Dudarchuk K., Illiash I., & Smochko N. (2018). The main problems of healthcare and wellness tourism in Ukraine. Journal of Geology, Geography and Geoecology, 27(2), 337-345.
5. Sheldon P. J., & Bushell R. (2009). Introduction to wellness and tourism. In R. Bushell & P. J. Sheldon (Eds.), Wellness and Tourism: Mind, Body, Spirit, Place (pp. 3-18).

ОЗДОРОВЧО-ФОЛЬКЛОРНІ ТУРИ НА ПРИДЕСЕННІ

Анастасія Олегівна Кардаш
студентка бакалаврату кафедри туризму
Алла Володимирівна Кравченко
канд. екон. наук доц. кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

Сутність і характерні ознаки оздоровчого туризму й спа-відпочинку в сучасному світі.

В сучасному світі, суспільство стає все більше піклуватися про своє фізичне та ментальне здоров'я, частіше з'являються реклами лікувальних препаратів, турів. Передумовою для повноцінного життя та існування є, насамперед, високий потенціал розумової й фізичної діяльності людини.

Мода на здоровий спосіб життя, на здоровий зовнішній вигляд поступову почала охоплювати і Україну, а з теоретичних і практичних знань, то Україна має один із найкращих природних лікувально-оздоровчих потенціалів у Європі. Завдання розвитку комплексу оздоровчого туризму має бути пріоритетним в рості вітчизняного туризму.

Географічні дослідження сфери людської життєдіяльності допомагають з'ясувати сучасні закономірності та вплив соціальних, географічних передумов та те, що спонукає на розвиток світових оздоровчих курортів в час глобалізації ХХІ століття. Популярність сфери оздоровчого туризму як в світі, так і в Україні набуває все більшої популярності. Останнім часом, оздоровчий та медичний туризм зросли в геометричній прогресії. Обидва встановлені в напрямки, що розвиваються, дедалі більше використовують потенціал цього туристичного сегменту в диверсифікації, збільшенні доходів або вирішенні сезонності. Проте оздоровчий туризм все ще недостатньо визначений; дані про нього фрагментовані, а його визначення та поняття суттєво різняться в різних країнах. Існує істотна потреба у кращому розумінні оздоровчого та медичного туризму в порядку ефективно використовувати свій потенціал зростання туризму, особливо це актуально для зросту популярності оздоровчого туризму на придесенні.

Цей звіт «Дослідження оздоровчого туризму», підготовлений Світовою туристичною організацією (UNWTO) та Європейською комісією з подорожей (ETC) за підтримки Міжнародної медичної подорожі. Журнал - LaingBuisson International, пропонує послідовну концептуалізацію оздоровчого туризму та досліджує мотивацію мандрівників при пошуку послуг, пов'язаних зі здоров'ям. Дослідження включає першу систематику, яка описує та визначає тонкощі подорожей охорони здоров'я, а також практичний набір інструментів

для національних туристичних організацій та напрямків організації управління, які бажають розвивати оздоровчий туризм [1].

Оздоровчий туризм охоплює ті види туризму, які мають головним мотиваційним внеском для фізичного, психічного та/або духовного здоров'я через медичну та оздоровчу діяльність, збільшити здатність людей задовольняти власні потреби та краще функціонувати.

Медичний туризм являє собою всесвітнє багатомільярдне явище, яке, як очікується, значно зросте у наступне десятиліття. Для особи, зацікавленої у послугах охорони здоров'я, вартість є ключовим фактором, що впливає на рішення при виборі оздоровчого відпочинку.

Лікувально-оздоровчий туризм тісно переплітається з терміном «wellness».

Тож, вивчаю різні джерела літератури, можна виділити такі основні характерні риси оздоровчого туризму: медичний туризм - це вид туризму, який вимагає технічної та апаратної робочої сили; підприємства, що надають послуги з медичного туризму, повинні мати міждержавні стандарти; це високо цінний тип туризму, який дозволяє розвивати різні види туризму; це не сезонний вид відпочинку.

Особливостями лікувально-оздоровчого туризму є

— тривалість перебування, що повинна становити не менше трьох тижнів, незалежно від типу курорту і захворювання, оскільки лише за такий час можна досягти оздоровчого ефекту;

— висока вартість перебування і лікування — звичайне лікування на курортах є дорогим, тому цей вид туризму розрахований на заможних клієнтів, що замовляють індивідуальну програму перебування і лікування;

— вік — як свідчить статистика, на курорти найчастіше їдуть люди старшої вікової групи, хоча останнім часом відпочинок на курортах обирають і люди середнього віку, які страждають недугами. Вибір робиться між курортами, що спеціалізуються на лікуванні конкретного захворювання, і курортами змішаного типу, що загалом зміцнюють здоров'я і сприяють відновленню сил і зняттю стресу [2].

Існують три основні типи курортів: бальнеологічні, грязьові, кліматичні.

На сучасному етапі розвитку вітчизняного туризму вигідно переплітати два і більше видів туризму для охоплення більшої аудиторії відвідувачів. Наприклад, для залучення іноземних туристів все більшу популярність набуває фольклорний туризм. Для багатьох туристів (особливо зарубіжних) відвідування музеїв, пов'язаних з сільською архітектурою та побутом, є «екзотикою».

Мода на фольклор повертається і в Україні попит міжнародні фестивалі, які є гарантованим способом залучення іноземних туристів.

Фольклор/Фольклористика - це наука про традиції і її законах у цивілізованих націй; наука про все, що передається усно, - знаннях, прийомах, рецептах, правилах і звичаях, словесних виразах і забобони, казках, легендах і т.д. В рамках даної тематики розглядається переважно один аспект традиції - традиції в художній культурі, роль традицій в народній творчості.

Фольклор має не від'ємну роль в привабливості певного регіону. Рушійні сили фольклорного туризму в Україні може територіальний маркетинг, який включає: - аналіз території (визначення в якій мірі регіон цікавий як туристичний об'єкт), - виявлення його потенціалу (етнографічних центрів з збереженої історичної середовищем і традиційним укладом життя), - побудова програм розвитку туризму в області (залучення коштів на розвиток ремесел, проведення ярмарків-виставок, створення привабливого іміджу).

Перспективним центром росту фольклорного туризму є – придесення, парк природи «Беремицьке» чернігівської області.

Парк природи «Беремицьке» - природоохоронний об'єкт на півдні Чернігівської області розташований на лівому березі р. Десна. Був відкритий для відвідувачів 13 жовтня 2017. Основна діяльність парку пов'язана з відновлення екосистем придесення шляхом впровадження нових методів створення мозаїчних ландшафтів, в тому числі за рахунок природного випасу. Для цього здійснюється поетапна реінтродукції трав'янистих представників плейстоценової мегафауни, які стимулюють утворення стійких гетерогенних екосистем максимально наближених до клімаксовим лісостеповим екосистемам доагрокультурного періоду.

На території можна проводити фольклорні ярмарки і фестивалі, свята та обряди. Відроджувати культурні традиції і все більше залучувати туристів для відвідування даної території. Найбільш видовищними подіями вважаються карнавали, історично приурочені до початку католицького Великого посту. Однак, поряд з карнавальними урочистостями, існує велика кількість народних свят, фестивалів національних культур, ярмарків.

Звичаї, обряди, ритуали і церемоніали в сучасному суспільстві, коли одночасно співіснують народна творчість, мистецтво і масова культура, змінюються дуже швидко. Деякі з них залишаються в незмінному стані, але тільки в окремих, вузькопрофесійних сферах діяльності або в архаїчних культурах. Хоча як і раніше основною формою реалізації традицій залишається свято в широкому сенсі цього слова. Особливістю проведення сучасних свят (державних, релігійних, громадських, внутрішніх і міжнародних) стало включення будь-яких інших форм реалізації традицій, в першу чергу шоу, в їх склад.

Український народ створив багату фольклорну спадщину. На думку С. Грици, загал цієї спадщини слід поділити на дві групи: групу «альфа» (або «репродукційний» фольклор), до якої належать обрядовий масив народної творчості (календарні, весільно-обрядові пісні, поезія й паремія), групу «омега» (або «прогресуючий» фольклор), яка включає народний епос, лірико-побутовий, вояцький, повстанський, міський (міщанським, робітничий, декласований тощо) фольклор, який безпосередньо не пов'язаний з обрядовою дією.

Список використаних джерел

1. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284420308> - Thursday, February 04, 2021 9:57:58 AM - IP Address:91.242.195.129 Foreword, 6 с.

2. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Галич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. — К.: Знання, 2008.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАРОДНИХ СВЯТ В ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»

*Азіза Октай Кизилкая
студентка бакалаврату кафедри туризму
Оксана Володимирівна Борисова,
канд. геогр. наук, доц., кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Незважаючи на швидку глобалізацію, все ще є місця, де народна культура має своє первісне значення (релігійне, культурне). Елементи культурної спадщини поступово помічаються, і вони незабаром будуть використані в туризмі. Нажаль, може статися так, що певні культурні ресурси надмірно експлуатуватимуться, втрачатимуть автентичність та будуть виходити з ужитку. Однак ці ресурси можливо знову перетворити на туристичний продукт.

В даний час суспільство встало перед необхідністю нового концептуального бачення місця людини в світі, в якому людина виступає як одна з ланок в круговороту всього живого, що, в кінцевому рахунку, і визначає межі екології людського суспільства. Сприяти цьому повинна екологізація суспільної свідомості. У цьому процесі можна виділити наступні стадії: по-перше, прояв ставлення людини до природи в формі різних почуттів; по-друге, формування глибокого інтересу до екологічної проблеми (виявлення суті еволюційних змін в біосфері, детермінація її цілісності); по-третє, перехід від осмислення і розуміння природних явищ до соціальної дії, морального вчинку; становлення відносин людини і природи в якості елементів внутрішньої культури особистості.

Однією з найважливіших проблем є поліпшення навколишнього середовища людини і організація здорових і сприятливих умов життя. У вирішенні цієї проблеми чільне місце належить паркам природи.

На жаль, урбанізація, комп'ютеризація можуть призвести до повного зникнення промислів і ремесел, якими володіли наші предки. В результаті ми не будемо знати наших коренів, а головне не зможемо зрозуміти, як і що було кілька століть тому.

Наша держава має унікальну культуру, засновану на древніх слов'янських традиціях та символах. Кольори нашого прапора символізують мирне небо ніжно блакитного кольору над жовтими пшеничними полями. Це відображає

особливу роль сільського господарства для України, раніше відомою у Європі як «Хлібна корзина Європи». Особливу увагу в культурі приділяється жінці – Беремині як символу благополуччя, родючості та миру в оселі. Народні свята в Україні зустрічаються на стику давньохристиянських та українських народно-етнічних звичаїв - багато з яких сягають корінням язичницьких вірувань, поширених в Україні до того часу, як візантійське християнство було широко запроваджене в X столітті.

Дослідниця народного фольклору, Бабенко Н. зазначає, що яким би важким не було повсякдення, саме за допомогою народних та родинних свят народ самоочищався, возвеличувався і налаштовувався на оптимістичну хвилю. У святковій структурі якнайдовше зберігається етнічне коріння нації. Від якого постійно відгалужуються усе нові й нові пагінци самооновлення, а отже, й самозбереження [2].

Одним з цікавих екскурсійних об'єктів в Україні є Парк природи «Беремицьке». Це один з об'єктів, який може стати перспективним для розвитку екскурсійно-виставкового туризму в Україні.

Парк природи «Беремицьке» - природоохоронний об'єкт на півдні Чернігівської області розташований на лівому березі р. Десни. Був відкритий для відвідувачів 13 жовтня 2017 року. Основна діяльність парку пов'язана з відновлення екосистем Подесіння шляхом впровадження ревайлдингових методів створення мозаїчних ландшафтів, в тому числі за рахунок природного випасу.

Парки природи необхідні для організації відпочинку населення та проведення різноманітної культурно-освітньої роботи серед дорослих і дітей. Зараз серед населення набуває затребуваності екологічний відпочинок на природі, знайомство з традиціями та святами українського народу. Адже, на сьогодні спостерігається зменшення участі у природному відпочинку, що замінено збільшенням використання новітніх технологій, таких як мережа Інтернет, під час дозвілля людей. Менший контакт з природою має наслідки для людей, особливо для мешканців міст, які більшість часу проводять в оточенні забудованого середовища. Ймовірно, що використання електронних розваг зіграло істотну роль у зменшенні фізичного навантаження. Сьогодні кількість громадян, що повідомляють про відсутність фізичних навантажень, значно більша кількості тих, хто виконує регулярні фізичні вправи у вільний час.

Останнім часом використання українських традицій та народних свят у туристичній діяльності реалізується у формі проведення народних свят та фестивалів. Такі свята дають можливість через творчість дізнатися багато цікавого про народну культуру та безпосередньо брати участь з ними в культурному діалозі. Особливу значущість в останні роки отримали народні свята, організовані в природничих парках та заповідних територіях, які займають особливу роль у соціокультурному просторі нашої країни.

Для парку природи «Беремицьке» в перспективі для збільшення зацікавленості туристів потрібно розширювати туристичні послуги. А саме,

родзинкою парку було б проведення таких народних свят як Різдво, Старий Новий Рік, Водохреща, Масляна, Великдень, День Святої Трійці, Свято Івана Купала, Обжинки, Маковія, Яблуневий Спас, День Українського Козацтва, Велесова Ніч, Вечір і ніч проти Андрія, День Святого Миколая та багато інших. Це буде значним кроком до відродження і розвитку народних промислів, ремесел, традицій, і вихованню патріотичних почуттів до своєї Батьківщини, до свого краю. Під час проведення фестивалю ремесел будуть проходити інтерактивні програми та майстер-класи, де буде показано підліткам, молоді, сільським жителям основні прийоми роботи в різних видах ремесел, а також буде надана можливість спробувати свої сили на практиці. Дані заходи дозволять не тільки зберегти, розвинути культуру і майстерність наших предків, а й дасть корисну інформацію для подальшої самозайнятості, а так само знайти підтримку з боку влади майстрам, зайнятим у сфері народних художніх промислів.

Проведення народних свят на території даного парку збільшить потік туристів, забезпечить збільшення дитячого контингенту. Все це призведе до більш стрімкого розвитку екологічного туризму в Чернігівській області, диверсифікації туристської пропозиції в парку, формуванню сприятливого іміджу парку як на міжнародному туристичному ринку, так і на українському ринку послуг.

Організація святкування народних свят роблять ці місця популярними як серед туристів, так і серед місцевих жителів. Можна сказати, що фестивалі мають позитивний вплив на матеріальну спадщину, просуваючи її та збільшуючи прибуток від туризму. Подібні фестивалі дають змогу культивувати та розвивати місцеву нематеріальну культурну спадщину. Артисти, творчі люди притягуються до фестивалів як до місць, де вони можуть презентувати свою музику, танці чи ремесла. Через фестивалі туристи можуть заринутися у нематеріальну спадщину, часто недоступну в інших місцях, наприклад, невідомі місцеві митці, умільці, звичаї та фольклор.

Список використаних джерел

1. Шевченко Наталія Олександрівна Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство Вип. II(7), 2016
2. Бабенко Н. Б. Українські народні традиції, свята і обряди як прояви сімейної культури /Н. Б. Бабенко //Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. - 2013. - № 2. - С. 62-67. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2013_2_18

BUSINESS TOURISM IN THE USA AND NATURE PARK BEREMYTSKE COMPLETING COVID-19

Olga Kisil
Bachelor student of the Department of Tourism
Vadym Golovko
senior lecturer at the Department of Tourism
Olexander Romanenko
Cand. ped. Sciences, Associate Professor of Tourism
Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY
Kyiv Ukraine

Summary. The paper clarifies the place, role and importance of business tourism in the structure of the US economy and NP "Beremytske" opportunities for its development in modern conditions. Problems and prospects of development of this type of tourism, ways of improvement are defined. Recommendations for improving the state policy in the field of business tourism and cooperation with other countries in overcoming COVID-19 are offered.

Formulation of the problem. To date, business tourism has remained one of the most developed types of tourism. It is often called the phenomenon of XXI for its novelty and invaluable contribution to economic development and relations between countries and regions. The United States, as the world's economic center, is perhaps the most active in developing business and partnerships in combination with visiting the country's attractions. But in the realities of today, the question of global infection has arisen, which has closed the borders of states and forced them to go online indefinitely.

Analysis of recent research and publications. The development of this problem was facilitated by the works of G. Harris, H. Katz, V. Fedorchenko, and others, whose statements are relevant to the topic.

The purpose of this work is to study the changes in the development of business tourism in recent years, the prospects for the US economy and the activities of NP «Beremytske» before, during and in the future overcoming COVID-19.

Presentation of the main research material. Of all the existing types of tourism, business is considered to be one of the most promising, as it is in any case inseparable from the economic ties of the countries. For such a leading country in the world as the United States, which occupies a leading position in the world in terms of tourism in GDP and tourist visits, business tourism plays a significant role in raising and maintaining the rating of the country, cities of business meetings, positioning them as economic sectors.

The main objectives of business meetings include: holding events and negotiations with partners; holding meetings with management and colleagues,

representatives of branches and subsidiaries; inspection of the work of representative offices and branches; establishing and establishing business contacts; attending professional events (exhibitions, conferences, etc.); staff training; appeals to state structures of different countries in order to obtain certificates, licenses, permits, etc. [1].

In fact, the United States is perhaps the best field for the development of this type of tourism: the geographical location allows visitors to one country to attend conferences in tropical latitudes and temperate regions, a huge number of cities with millions, economic centers of the country and the world. Angeles, Chicago, Washington), developed transport, tourism and hotel infrastructure [2]. And despite the fact that the structure of business tourism has suffered greatly after the terrorist attacks of September 11, 2001, it recovered quickly and by 2013 made a total contribution to GDP of \$ 1.35 trillion.

According to the U.S. Department of Research, Statista in 2015, business travel accounted for a significant portion of profits, contributing \$ 282.6 billion directly to GDP, accounting for 28.4% of total travel and tourism.

The average cost of business travel in the United States is \$ 309.6 per day, but in San Francisco, the most expensive city in the United States for business travel, this figure is much higher, and the average cost per day can reach \$ 547.3 [3].

The basis of the national market of business tourism are corporations and associations, the number of which is significantly increasing. For example, in 2014, the world's most successful travel management company was the Travel Leaders Group, with more than 2.3 million transactions. It is with such institutions that various companies that hold business meetings work [4].

30% of all US visitors come to the country for business purposes. Most of these trips are made in the fall or spring. The states of California, Illinois, Florida, Texas and New York are most often chosen for business purposes (both foreign and domestic business tourists).

In 2019, global business tourism spending reached \$ 1.2 trillion, the highest in the history of research. Among them, the cost of business trips to the United States amounted to more than \$ 300 billion. However, it is worth taking into account the fact that every year the number of international visitors to business tourism decreases, and the trend towards full domestic business tourism increases. As of 2019, US airports recorded approximately 5.4 million arrivals of foreign business travelers.

In addition, there is a risk of reducing the cost of international business travel in the United States. This has been going on for the last 10 years. Thus, this figure reached a maximum in 2014 - \$ 42.3 billion and gradually decreased, reaching \$ 37.1 billion in 2019 [3].

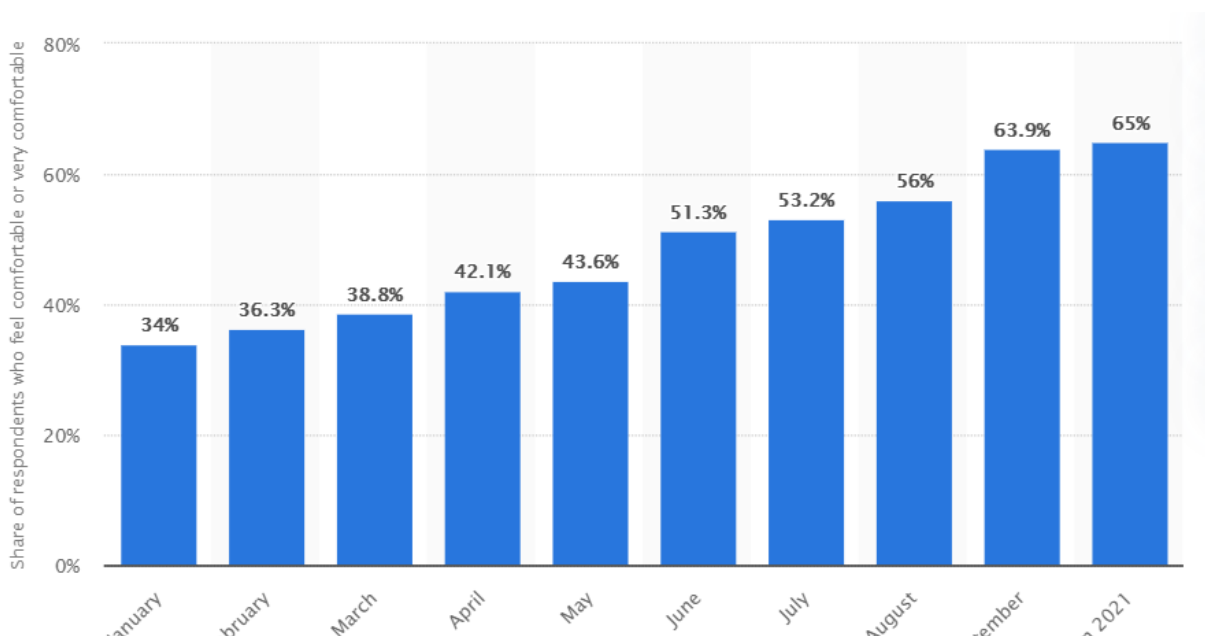
However, the biggest impact on the state of business tourism today was caused by the pandemic caused by the Covid-19 virus. Probably no company or society in the world was ready to change the organization of its work so quickly and radically. This is clearly reflected in the first place on tourism and actual business travel.

According to the US research department Statista, American travelers made 464 million domestic business trips in 2019, and in 2020, due to restrictions caused by the

coronavirus pandemic, the figure dropped to 185 million people (the difference is over 60%). According to forecasts, the restoration of the previous number of visitors per year will be delayed until 2024. Of course, reduced and the cost of business travel. If in 2019 the domestic cost of business travel in the United States amounted to \$ 291 billion, with a slight increase compared to the previous year, in 2020 domestic business travel decreased to the cost of \$ 131 billion due to travel restrictions.

Due to restrictions, several companies had to cancel international travel to the United States. According to a survey by the Research Department in December 2020, 31% of respondents said that their companies canceled all trips to the United States, but 45% of respondents said that their companies canceled most business trips to the United States. Of all possible respondents, only 24% indicated that their companies plan to recover within 1-3 months.

According to the survey, those interested were offered options when it would be most comfortable for them to hold congresses. The results show (Fig. 1) that the current January was the least comfortable for conferences became the current January.



Survey on conferences Fig. 1

(34%), and the most acceptable for respondents was September 2021 (65%). This is due to the unstable situation of the disease and the difference in the number of patients in January 2021 [3].

Due to modern realities, the field of tourism and business travel itself needs measures that will help develop the industry in a pandemic. First of all, it is necessary to introduce more 3-day tours, virtual tours in conference modes, embodying the atmosphere of the hall and the presence of guests without leaving home.

On November 2, 2020, the Association of Business Tourism of Ukraine and the Tourism Committee of the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine held another informational and one-day tour " Nature Park Beremytske " (Kyiv-Beremytske-Oster-Kozelets-Kyiv), where representatives of the Ukrainian tourism industry were able to get acquainted cooperation with the Nature Park Beremytske - the only private nature park in Ukraine, enjoy communication with the living flora and fauna of the park, go through the "ecological trail". Touch the historical and spiritual heritage of Oster and Kozelets, and get a lot of other useful information about the tourist opportunities of the region [5].

Conclusions from the study. The development of business tourism in the United States was carried out at a rapid pace. The country was a leader in the number of visits by tourists and business travelers, the business travel industry itself accounted for 30% of the entire tourism sector and had huge profits before COVID-19 due to both domestic and foreign travelers. To address current issues, there is a need to raise the issue of tourism financing at the state and legal levels, as this is largely done locally (by the federal government), paying attention to other sectors of the economy. This is necessary in order to provide the conditions for a gradual increase in the number of online conferences.

Development of business tourism NP «Beremytske» also has its own traditions and opportunities, but there is a need to attract more partner support from other countries in solving current problems, develop new concepts aimed at improving the business environment and develop this industry fully using information technology and online meetings. As the pandemic has drastically changed the situation and previously planned projects, tourism has fallen sharply, the economy and tourism have suffered devastating losses.

References

1. Methodical manual to help club employees and representatives of the tourism business /«DONMCC»; [compiler. Limarenko VM] - Kramatorsk, 2019 - p. 9.
2. Petrenko V.A. Status and trends in business tourism. - Article 57
3. US Department of Statistics Statista [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.statista.com/topics/1832/business-travel/>
4. Mikhailova O.E. Features of the development of business tourism in the United States.-Article 160.
5. Business Travel Association of Ukraine <http://btaukraine.com/>

EXHIBITION AND EXCURSION ACTIVITY OF THE TOURIST COMPLEX

*Ольга Володимирівна Козак
студентка бакалаврату кафедри туризму
Алла Володимирівна Кравченко
канд. екон. наук доц. кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Сьогоднішній туристичний ринок характеризується радикальними тенденціями, спрямованими на збільшення складності послуг на маршруті, обраному клієнтами, який включає в себе спеціалізовані екскурсійні послуги і тури. Популярність індустрії туризму показала, що кількість споживачів на ринку екскурсійних послуг зростає. Для багатьох туристичних напрямків в Україні туристичний план став візитною карткою, і у багатьох туристів з кожним роком зростає інтерес. Сьогодні все більше і більше туристичних агентств розробляють екскурсійні пакети.

Зараз особливе місце приділяється розвитку екскурсій в малих містах і селах. Не секрет, що провінція - це справжня «золота дорога» для розвитку туризму: красиві пейзажі, унікальні історичні пам'ятники, міста і села, які зберегли свою самобутність.

Розвиток туризму сьогодні - один з найбільш актуальних способів вирішення проблем розвитку малих міст України. Фактично, багато галузей промисловості прямо або побічно залучені в туризм. Для будівництва потрібні були нові дороги, готелі, автостоянки, майстерні, кафе і ресторани. В результаті створюються нові робочі місця і в бюджет надходять додаткові податкові надходження.

Так які ж, теоретико-методологічні аспекти дослідження виставково-екскурсійної діяльності на турисько-екскурсійних підприємствах?

По-перше, слід розглянути саму сутність екскурсійної діяльності. Екскурсія (з лат. *excursio* – поїздка) - це методично продуманий показ певних місць заснований на аналізі предметів, представлених туристам. Екскурсію можна охарактеризувати як екскурсію з гідом і пішу прогулянку, яка спрямована на вивчення історичних і культурних пам'яток в природних умовах, які можна побачити в природних умовах або під час вашого перебування там.

Слово «екскурсія» походить від латинського «екскурсії». В українську мову це слово проникло в XIX в. і спочатку означало «вибігання, військовий набіг», потім - «вилазка, поїздка». Пізніше відбулася видозміна цього слова за типом імен на «ія» (екскурс + ія) [1].

Ми бачимо, що з роками концепція туристичного візиту стала більш складною і поширеною. У той же час розуміння подорожі і, отже, визначення

його минулого значно розвинулося в розвитку туристичної діяльності і проектів, і її планування виражається унікальним і особливим чином для здобування знань і значущих розваг. Тому сьогодні тур варто розглядати тільки за такими чинниками[2]:

- як самостійну форму виховання (патріотичного, трудового, естетичного);
- як одну з форм навчання;
- як форму роботи з масовою аудиторією;
- як один зі ступенів пізнання;
- як форму міжособистісного спілкування;
- як форму поширення наукових знань, ідейного виховання;
- як форму організації культурного дозвілля;
- як невід’ємну частину організованого туризму.

По-друге, екскурсійне обслуговування є як самостійною діяльністю, так і частиною комплексу туристських послуг.

В даний час екскурсії класифікуються: а) за змістом; б) по складу і кількості учасників; в) за місцем проведення; г) за способом пересування; д) за тривалістю; е) за формою проведення [3].

Абсолютно нелогічно ділити екскурсії на чітко визначені групи. Однак це дуже важливо для туристичної індустрії. Правильна класифікація адрес забезпечує умови для кращого управління організацією між клієнтом і екскурсиводом, надає інформацію та забезпечує основу для частини процедури.

По-третє, хочеться звернути увагу на матеріально-організаційні умови виставково-екскурсійної діяльності туристичного комплексу.

Успіх будь-якого бізнесу залежить від правильного керівництва або керуючої компанії. Залежно від виду туристичної діяльності (або екскурсійного відділу в туристсько-екскурсійній фірмі) її управлінська структура приймає відповідні форми.

На ринку екскурсійних послуг функціонують чотири різновиди організацій (суб’єктів ринку):

- організації, які виробляють власну продукцію (екскурсійні організації);
- посередницькі (під час організації турів із фірмами-партнерами);
- постачальники (музеї, підприємства харчування, транспортні компанії тощо);
- торговельні (тур агенції, екскурсійні бюро тощо) [4].

Практично не існує між туризмом і туристичними організаціями в чистому вигляді, тобто тими, які реалізовували б які-небудь з перерахованих вище заходів. Багато організацій об’єднують дві або три функції в плануванні туризму екскурсій. Наприклад, туристична компанія не тільки створює туристичні продукти, а й здійснює посередницькі послуги (транспорт, харчування) або взаємодіє з такими компаніями, або щодо приймаючої в іншому місті перевіряючої фірми, музею, і паралельно займається реалізацією екскурсій інших фірм або окремих послуг.

У великих туристсько-екскурсійних організаціях зазначені функції виконують різні відділи, зокрема екскурсійні й методичні. У малих і середніх

організаціях може функціонувати один відділ – екскурсійно-методичний, або ця діяльність здійснюється групою екскурсоводів і менеджерів.

Екскурсійна фірма включає прямі послуги від виробників (музеї, транспорт, розваги та інші установи) для супроводу клієнтів і потреб, а також для створення та придбання повноцінної екскурсії, тобто іншими словами є туроператорами. Фахівці з планування поїздок планують і організують маршрут, програму й пакет послуг екскурсії для клієнтів як індивідуально, так і групою.

Для туристичних компаній, включаючи туристичних агентів, включаючи керівників, вчителів, працівників профспілки, погодилися покласти на туристичних агентів обов'язки: продавати і працювати в якості продавців, туроператорів та інших користувачів туризму. Однак, згідно до Закону України «Про внесення змін до закону «Про туризм» дані підприємства не повинні одержувати ліцензії ні на тур операторську, ні на тур агентську діяльність. Отже, для заняття наданням послуг з екскурсійного обслуговування достатнім буде реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності.

Крім того, туристичні агентства, які бажають розширити свій бізнес для збільшення свого прибутку, пропонують додаткові послуги або так звані супутні послуги: продаж квитків в культурних і культурних областях, прибуття, інструкції для проїзду, карти, консультаційні послуги та транспортні послуги [2].

По-четверте, правове регулювання екскурсійної діяльності в Україні поки що далеке від досконалості. Екскурсійна діяльність в Україні має великий потенціал для підвищення ефективності туризму, який може бути досягнутий за рахунок реформ і задоволення організаційних, економічних, правових, культурних, освітніх та наукових потреб. Екологія, інформація та стандартизація за допомогою інновацій в економіці.

Проблеми організації екскурсійної діяльності в Україні викликають професійний інтерес у міжнародних експертів, науковців, представників влади та туристичного бізнесу. На II Міжнародній науковій конференції з питань розвитку туризму, що відбулася 23 листопада 2016 року за сприяння Торгово-промислової палати України було проаналізовано сучасний стан екскурсійної діяльності та світовий досвід у питаннях регулювання екскурсійної діяльності

Проаналізувавши концепції, представлені учасниками конференції, можна зробити висновок, що управління екскурсійною діяльністю в Україні має бути ефективним і включати в себе: нормативну реформу, визначення таких понять, як «гід», «екскурсовод» та інші; бізнес-кредитне планування для планування і бронювання подорожей; знайомство з системою походів, сертифікати; презентація практики майбутніх гідів і гідів після курсу; створення кваліфікаційного комітету, що складається з фахівців і експертів в галузі екскурсійного туризму.

Основними цілями державного регулювання в галузі екскурсійного туризму є: забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення зміцнення здоров'я, на безпечне

для життя і здоров'я докiлля, задоволення духовних потреб та iнших прав. Безпека туризму, захист прав та законних iнтересiв туристiв, iнших суб'єктiв туристичної дiяльностi та iх об'єднань.

Економiчна ефективностi органiзацiї екскурсiйної дiяльностi як прiоритетної сфери iндустрiї туризму повинна формуватись на таких компонентах: розширення спiвробiтництва та нарощування потенцiалу в областi екскурсiйної дiяльностi; оцiнка ринкових тенденцiй органiзацiї екскурсiйної дiяльностi; активiзацiя вагомостi впливу екскурсiйної дiяльностi на розвиток культурного внутрiшнього та мiжнародного туризму; сприяння органiзацiї екскурсiйної дiяльностi розвитку стiйкого, вiдповiдального, доступного i етичного туризму [5].

Отже, виходячи з усього вищесказаного, можна дати загальне визначення поняттю «екскурси́я», це сукупнiсть будь-яких знань, якi повiдомляються певної групи людей в рiзних формах i видах. А натомiсть екскурсiйна дiяльнiсть - це складний механiзм, який потребує якiсного менеджменту та постiйного контролю.

Також, варто зауважити, що перерахованi вище чинники розвитку органiзацiї екскурсiйної дiяльностi займають вагоме мiсце серед головних факторiв соцiально-економiчного поступу туризму. Представники уряду, торгiвлi, освiти, культури, охорони здоров'я та навколишнього середовища, а також iнших зацiкавлених i вiдповiдальних органiзацiй повиннi працювати разом, щоб екскурсiї продовжували розвиватись i змцнювати свiй внесок у прогрес суспiльства за допомогою iнновацiй, спiвпрацi i рiзних пiдходiв до розвитку. туризм. Тому в Украiнi необхідно створити умови для впровадження i роботи нової моделi розвитку, щоб сприяти розвитку перемог в туристичнiй галузi нашої краiни.

Ефективна органiзацiя екскурсiйної дiяльностi є складовою iнклюзивного зростання економiки туризму та розвитку суспiльства, вона є багатофакторним i багаторiвневим процесом, основою її є економiка максимальної зайнятостi i взаємодiя усiх суб'єктiв.

Список використаних джерел

1. <https://mydocx.ru/3-57617.html>
2. Поколодна М. М. Органiзацiя екскурсiйної дiяльностi: пiдручник Харкiв. нац. ун-т мiськ. госп-ва iм. О. М. Бекетова. – Харкiв: ХНУМГ iм. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua>
3. <https://studfile.net/preview/5044636/page:2/>
4. <http://btek.if.ua/?m0prm=7&m1prm=39&m2prm=72>
5. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5596>

DEVELOPMENT OF TOURIST AND EXCURSION ACTIVITY
ON THE EXAMPLE OF NATURE PARK BEREMYTSKE:
EDUCATIONAL ASPECT

*Alyona Kolesnyk,
Bachelor student of the Department of Tourism
Olexander Romanenko
Cand. ped. Sciences, Associate Professor of Tourism
Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY
Kyiv Ukraine*

Formulation of the problem. The content of education becomes the property of the individual only in the process of his own active activity, which takes place on the basis of certain principles, must be rationally organized, manifested in certain organizational forms. The form of the learning process is a way, the nature of interaction between teacher and students, tour operator and tourist, as well as students /tourists with each other, with learning material that directly affects learning productivity as well as methods and tools most prone to change, variation , improvement by a teacher /tourism specialist. In accordance with the agreement on cooperation between the Department of Tourism NPU. MP Drahomanov and Nature Park Beremytske is implementing a joint research project «Revival and development of Pridesnya in terms of implementing an educational strategy for tourism development» which is working on teachers, students, staff and stakeholders. It is during the excursion on the territory of NP Beremytske that students/tourists can open up both to the teacher / guide and to students/tourists and get to know their homeland better and gain useful knowledge.

The purpose of the study is to analyze the organizational form of training tours in the Nature Park Beremytske Chernihiv region.

Analysis of recent research and publications. Many teachers studied the form of organization of education, so Mykola Pavlovych Krachylo, who was born in the village of Karasynivka, now Kozelets district of Chernihiv region, Ukrainian geographer, doctor of geographical sciences, professor, by the way graduated from Kozelets district high school, noted that schoolchildren. Travel and excursions broaden the horizons .. [1]. Georgy Blagoevich Munin and Vasyl Fedorovich Kifyak described the classification of excursion activities [2, 3]. Olga Oleksandrivna Lyubitseva, about excursions – «the main consumer market is the market of mass demand, where the motivation" rest + excursions «prevails»...».

Well-known geologists and mineralogists K.M. Feofilaktov, P. Ya. Armashevsky, P.A. Tutkovsky, botanist IF Schmalhausen, zoologist V.M. Artobolevsky, historian and archeologist were active organizers of natural, historical-

archaeological and other educational excursions. V.B. Antonovich, archaeologists V.V. Khvoyka, M.F. Bilyashivsky and many others.

According to the pedagogical literature, there are different views on the essence, effectiveness of various forms of organization of the learning process. In the modern literature there is no description of one of the most effective methods of organizational form of learning. There is a search for new forms of education, the traditional ones are analyzed in order to raise the educational level of tourists, travelers, students, schoolchildren of nearby settlements, and excursions are focused on local nature, flora, fauna, history. This determines the relevance of the chosen topic.

Presenting main material. «Let's respect nature and the environment», parents, kindergarten teachers, schoolteachers, and university teachers tell us from an early age, until we teach our children ourselves, passing this information in a vicious circle. The question arises «Why? Why is there such a pattern? » And we immediately find the answer, «Because the environment is my home. My children, grandchildren and great-grandchildren will grow up here».

Of course, we must take care of nature, respect its inhabitants, animals, not destroy their home. It is for the reproduction of complete ecosystems, protection of animals, plants and created nature parks and protected areas. One of them - Nature Park Beremytske is a real «oasis» for its surrounding inhabitants, because here animals and plants are treated with special care. NP Beremytske - a place to escape from noisy cities, weekdays; it is a place of union of man with nature, rest among the aesthetics of Mother Nature.

In our opinion, the main problem of slowing down the process of development of tourist and excursion activities in this area is that the program of educational activities is insufficiently implemented, namely the involvement of schoolchildren, their parents, district educational centers in the park, travelers, local community, development of author's excursions routes [5].

External expression of the coordinated activity of a teacher and a student, a tourism specialist and a visitor traveling in the prescribed manner and mode, should be embodied in the forms of education, educational projects, master classes, educational festivals, competitions of national and international scale. Specific forms of education, each of which has its own structure, include: lesson, lesson, webinar, workshop, seminar and optional classes, training / production, sightseeing /thematic excursions, tourist and local history work, interview, consultation, homework /assignment pupils/ parents, students/travelers, tourists /foreigners. Classification of forms of organization of training is carried out on various grounds: didactic purposes, number of visitors, place of training, duration of training sessions, colloquia, etc. The main form is a tour, the structure of which covers a sequence of stages. A systematic approach to tour planning requires following a certain algorithm of actions.

The form of the organization of training - external expression of the coordinated activity of the teacher and pupils, the guide/excursionists which is carried out in the established order and in a certain mode.

General forms of organization of training include classroom/classroom, extracurricular/extracurricular, distance/online platform, each of which uses frontal, group and individual forms of organization of the study tour. The criterion of such division is not the number of pupils/students, tourists/foreigners, but the nature of connections between them in the process of excursion - cognitive activity.

Classify the forms of training according to different criteria:

- by the number of pupils/students, tourists/foreigners participating in the activity: collective, group, pair, individual;

- by place of study: school, university (lessons, seminar work in workshops, laboratories, on the school site, in the park) and extracurricular / extracurricular (homework / assignments, sightseeing/thematic excursions, virtual, etc.);

- by duration of study: classic lesson (45 min.), lesson / pair (90 min.), distance /Internet in ZOOM 2x40 min .;

- for didactic purposes: forms of theoretical training (lecture, elective, circle, conference), forms of combined training (lesson, seminar, homework /task, consultation), forms of practical training (workshops, work in workshops, laboratories, in the park, on school grounds, etc.).

All organizational forms of learning are closely interconnected: some are aimed at the successful acquisition of knowledge by students (lesson/lesson, sightseeing/thematic tour, distance /online, «without leaving home»), others provide creative application of this knowledge in practice (workshops, internships, production tours).

The choice of forms of organization of education depends on the main tasks of education and upbringing, the peculiarities of the content of the subject, the specific objectives of the lesson, the educational opportunities of students, ways to guide the teacher/teacher cognitive activity.

Information about the pedagogical possibilities of excursions has not only theoretical but also practical significance, as it will help the teacher to correctly determine their place in the system of other forms of teaching during the planning of the pedagogical process in their subject/discipline.

The pedagogical possibilities of excursions, as well as other occupations, are defined by final results. It is known that the end result of any action is always broader than the content of the goals for which it was aimed. In it, in addition to its main component, which corresponds to the purpose of the action (its direct product), there is always an additional (side), which developed by itself without the conscious intention of the performer. Thus, a direct component of the result of observation in the process of touring the object of knowledge is the relevant knowledge, and additional, indirect - the development of skills to observe, analyze processes and phenomena in nature, the course of relevant intellectual emotions, aesthetically perceived reality. Discussing the results of observations obtained during the tour, students, tourists/foreigners not only deepen and enrich their knowledge (direct product), but also learn to properly comment on what they see and hear, develop the ability to properly defend their thoughts, communication activities in general (side product). In addition, each performed action in the form of the main and by-product

enriches pupils/students, tourists/foreigners intellectually, educates and develops them.

Conclusions. Pedagogical principles of teaching and education on the example of tourist and excursion activities of the Nature Park «Beremytske» are the foundation of excursions. The presence of the basic elements of pedagogy during the excursions allows to define it as an organizational form of education. The professional skill of the guide, and we are talking about an experienced, friendly, friendly team of specialists NP «Beremytske» can be recognized as one of the types of pedagogical skills, and the guide is defined as a teacher whose activity is the main task of teaching and educating visitors/tourists, youth/tourists, the formation of personality, its knowledge and beliefs. An important part of the pedagogical skills of the guide is the pedagogical technique.

Participation in excursion work contributes to the emergence and development of cognitive interests, the need to constantly improve their intellectual level, lifelong learning, which is very important in terms of solving problems facing both modern school and higher education institution. As part of informational and educational activities, representatives of the Nature Park Beremytske conduct extracurricular /extracurricular free excursions for local schoolchildren and students. Guides help organized groups of visitors to see wild animals in the wild. Also an interesting area of development of tourist and excursion activities is inviting schoolchildren / students from EU countries, exchange of excursion tours, holding master classes, youth festivals, which will provide additional income for further implementation of the idea/action of rewilding (restoration of nature), further planting and settlement territories with those species of plants, animals, birds, insects that form a closed biological cycle of the ancient Chernihiv Polissya and the further development of tourist and excursion activities.

References

1. Local lore and tourism. Krachilo M.P., Textbook. manual - K .: «Higher School» - 1994. - 580 p.
2. Munin, George Blagoevich. Sights of Western Ukraine [Text] = The famous sights of Western Ukraine /Munin, Georgy Blagoevich, Roglev Hristo Yosypovych, Gatsa Oleksiy Oleksandrovych. - K.: 2008. - 176 c.: illust.
3. Kifyak V.F. Organization of tourist activity in Ukraine Textbook. - Chernivtsi: Books-XXI, 2003. - 300 p.
4. Lyubitseva O.O. Geospatial organization of the tourist process. Abstract of the dissertation for the degree of Doctor of Geographical Sciences. K.: 2003 - 23 p.
5. Dvoretzky E.E. Excursion and local lore activities in the Nature Park Beremitskoe /bachelor's thesis /NPU named after M.P. Drahomanov, Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology, Department of Tourism. K .: 2020. - 65 c .. C.49.

ЕКСТРЕМАЛЬНІ ВИДИ ТУРИЗМУ У СВІТІ ТА ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ

*Аліна Рафаїлівна Колісник
студентка бакалаврату кафедри туризму
Вадим Віталійович Головка,
старший викладач кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Постановка проблеми. Туризм останнім часом став одним з головних способів фізичного та морального перезавантаження людини. Один з його різновидів, а саме екстремальний туризм, пропонує неймовірну можливість відчувати різноманітні емоції, які здатні витягнути всіх охочих з буденного життя. Соціально-психологічні потреби туристів відіграли роль чинника розвитку екстремального туризму, який продовжує набирати силу у всьому світі. З кожним роком все більше людей, котрі мають гарну фізичну та психологічну підготовку, адже цей різновид туризму завжди пов'язаний з небезпекою, кидають виклик природі та самим собі. Вони підкорюють води океанів та морів, знайомляться з небезпечними печерами, переборюють гірські річки та досліджують небо.

Екстремальні види туризму являють собою подорожі, що пов'язані з активним відпочинком з ризиком для життя. Люди, які мають на меті отримання нових відчуттів, відправляються до небезпечних місць, наприклад, гори, джунглі, каньйони, печери, пустелі тощо. Екстремальні види туризму часто порівнюють з екстремальними видами спорту, які також базуються на елементах ризику.

Метою даної роботи є дослідження видів екстремального туризму, факторів їхнього розвитку в світі та Чернігівській області.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематику дослідження розвитку екстремальних видів туризму висвітлювали у своїх працях такі автори як Пельцман Л.А., Кожухівська Р.Б. Козинець В.П., Бабкін О.В., Притков В.Ю., Жердьов А.Е., Любіцева О.О., Глебова А.О., Свида І.В., Богадьорова В.С., Машкова О.В та ін. Теоретичні та практичні аспекти регіонального розвитку туризму досліджували такі відомі вчені як: О.О. Бейдик, В.С. Кравців, В.І. Мацола, Д.М. Стеченко, М.П. Мальська та ін.

М. П. Кляп та Ф. Ф. Шандар вважають, що екстремальний туризм – це різновид туризму, який пов'язаний із певним ступенем ризику. Продовжуючи свою думку, вони наголошують, що головне в екстремальному туризмі – наявність природних умов для обраного виду відпочинку і досвідчених організаторів, адже туристи змагаються з природою: переборюють гірські

річки, підкорюють води океанів та морів, дізнаються про небо за допомогою різноманітних пристроїв і можуть злітати на декілька днів у космос [1].

На думку Бабкіна О. В., екстремальний туризм належить до різновидів пригодницького туризму. Підкреслюється, що ці подорожі пов'язані з активними способами пересування і відпочинку на природі, які мають на меті отримання нових відчуттів, вражень, поліпшення туристом фізичної форми і досягнення спортивних результатів [2].

Притков В. Ю. і Жердьов А. Е. пропонують визначення: «Екстремальний туризм – вид туризму, який об'єднує всі подорожі, що пов'язані з активними способами пересування і відпочинку на природі та найвищим ризиком для життя. Екстремальний туризм має на меті отримання нових відчуттів, вражень, поліпшення туристом фізичної форми і досягнення результатів» [3].

Чернігівщина – справжня історична скарбниця України. Свого часу перший президент Української Народної Республіки Михайло Грушевський називав Чернігів «українською Равенною». Саме на Сіверщині збереглася третина усіх вітчизняних пам'яток домонгольського періоду. Серед них такі величні споруди, як Спаський і Борисоглібський собори, Єлецький і Троїцько-Іллінський монастирі, П'ятницька церква.

Древній Чернігівський край відомий великою кількістю унікальних пам'яток історії та архітектури Княжої та Козацької доби. Понад 200 з них мають світове значення і свідчать про видатну роль і місце Чернігівського князівства у формуванні Київської Русі та Української держави [4].

У Чернігівській області взято під державну охорону понад 2,4 тис. пам'яток історії та монументального мистецтва, понад 2,3 тис. пам'яток археології; тут ведуть постійну наукову та дослідницьку роботу.

Виклад основного матеріалу. Розвиток екстремальних видів туризму знаходиться на досить високому рівні в Європі, Східній Азії та Північній Америці. Жителі Європи і особливо Північної Америки навіть відносять дані види туризму до найбільш популярних видів спорту. До того ж доходи у населення цих частин світу досить високі, тому там екстремальними видами туризму можуть займатися майже всі бажаючі.

До екстремальних видів туризму можна віднести такі як: повітряний, наземний, водний, екзотичний, підземний. До повітряного відносять стрибки з парашутом, банджі-джампінг, роуп-джампінг, дельтапланеризм і парапланеризм. До наземних – альпінізм і скелелазіння, гірські лижі й сноубординг, маунтинбайкінг, маунтінбордінг, пішохідні мандрівки. Водними є дайвінг, віндсерфінг, водні лижі, каякінг, рафтинг, серфінг. Екзотичні - космічний туризм, джайлоо-туризм, кайтсерфінг. До підземного спелеологію і спелеостологію.

Сценарії екстремального туру дуже різноманітні: від сніжних Альп та спекотних пустель до водної подорожі по Амазонці. Можна підкреслити прагнення до максимально можливого комфорту, ступінь якого залежить від сценарію і маршруту. Умови пригодницьких турів це: гарне спорядження,

якісне харчування, гігієна і повна безпека учасників. Учасник, допущений до проходження маршруту, обов'язково повинен мати страховку [5].

Важливу роль у цьому процесі відіграють Карибські острови, які залучають гостей своєю екзотичністю. Важлива особливість екстремальних видів туризму за кордоном полягає в тому, що внутрішньорегіональні поїздки, головним чином в сусідні країни, переважають над міжрегіональними. Лише в Південній Азії виїзний туризм домінують над міжрегіональними поїздками. Перспективна тенденція в цих регіонах світу відображена в появі нових місць як штучного походження, так і природного. Такі країни як Таїланд, Індонезія, Еквадор розвивають на високому рівні тури на виживання, де турист на добровільних засадах відправляється в джунглі, тропіки або в інші незвичні природні умови з метою виживання. В США, Канаді, європейських країнах, Індії, Китаю, Австралії багато людей із задоволенням проводять активно своє дозвілля, незважаючи на потенційну небезпеку для життя і здоров'я.

На сайті Туристично-інформаційного центру відкрився новий інформаційний розділ, присвячений активним видам відпочинку та екстремальному туризму. Відтепер його відвідувачі мають змогу ознайомитись із загальною систематизованою інформацією про екстремальні види туризму, відповідні вимоги та правила техніки безпеки. Також до послуг відвідувачів сайту – додаткова інформація з коротким описом та координатами підприємців, які надають послуги з активних видів туризму в Чернігові та області. «Створення нового розділу – це перший крок до відкриття в Чернігові мережі інфопунктів з надання інформації по окремих видах туризму», - повідомила Тетяна Коржинська. Вона розповіла, що робота проводилась за сприяння викладачів та учнів Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування, зацікавлених громадських організацій та приватних підприємців. Для довідки: <http://chernihivtourist.com.ua/> сайт розпочав свою роботу на базі туристично-інформаційного центру управління інвестицій і туризму Чернігівської міської ради. Головні завдання: збір, систематизація, опрацювання та надання інформації про туристично-рекреаційний потенціал Чернігова. Туристично-інформаційний центр відкритий для конструктивної співпраці.

Колись успішні і популярні фестивалі в Чернігові призупинили свою діяльність або взагалі роками не проводяться, що звісно, не на користь розвитку туризму міста. До таких перспективних фестивалів, які не проводяться відносяться: Фестиваль активних та екстремальних видів відпочинку; «Енерджі фест»; Chernihiv Jazz Open; Чернігівський мистецький фестиваль «40 Ух»; Фестиваль «Ульотний Чернігів»; Міжнародний фестиваль живої історії слов'яно-скандинавської культури «Княжа брама».

Висновки. Збільшенні кількості туристів, які беруть участь у сучасних формах екстремального досвіду, так і в такому екстримі, який вже створюється завдяки туристичним ринкам та передовим технологіям галузі це вже сьогоднішні реалії. Завдяки глобалізації та впливу Інтернету у споживачів зростає інтерес до запропонованих послуг країн Європи, Північної Америки,

Азіатсько-Тихоокеанського регіону та де інде. Тепер туристи мають більше шансів подорожувати, оскільки всесвітня мережа дає їм можливість впевнено почуватися щодо місця призначення перед від'їздом, надаючи зображення місця призначення, звіти про погоду, відгуки та можливість завантажувати карти та путівники, та враховуючи карантинні обмеження.

Активні види туризму з елементами екстриму (сплав на човнах рік Дніпро та Десна, прогулянки по заповідниках та ландшафтних парках) той потенціал, який ще не в повному обсязі використовується, необхідне відновлення перспективних фестивалів, які зазначені Департаментом культури і туризму, також потужна рекламна компанія, залучення Федерацій спортивного туризму всіх областей України для розгляду можливостей проведення туристичних злетів на Міжнародному рівні включаючи Чернігівську область через масовість та співпрацю зі спонсорами, придати туристичним злетам видовищності.

Список використаних джерел

1. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму /Кляп М. П., Шандар Ф. Ф. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/1679042243564/turizm/ekonomniy_turizm_zaoschadliviy_turizm_garyachi_turi. - Назва з екрану (14.02.2021).
2. Бабкін О.В. Спеціальні види туризму – Р-в-на-Дону: Фенікс, 2008. – 252 с.
3. Жердьов А. Е. Екстремальний туризм в Україні: сучасний стан та перспектива розвитку /Жердьов А. Е., Притков В. Ю. // – 51 с.
4. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування /О. О. Бейдик. – Київ: Київський університет, 2001. — 395 с.
5. У світі росте популярність пригодницького туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/tourism/3225-u-sviti-roste-populyarnist-prirodnitskogo-turizmu>. - Назва з екрану (15.02.2021).

Анімаційна діяльність у ПП Березицьке як спосіб популяризації сімейного відпочинку та пропаганди здорового способу життя

Валерія Тарасівна Корнева
студентка бакалаврату кафедри туризму
Оксана Володимирівна Борисова
канд. геогр. наук, доц., кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

На сьогоднішній день туризм розвивається швидкими темпами, тому все більшої уваги на ринку туристичних послуг набуває культурно-дозвіллевий туризм. Кожній людині періодично потрібно відновлювати свої духовні та фізичні сили, які вона втрачає під час активної трудової діяльності. Тому поїздки з метою відпочинку є найбільш популярними серед туристів. Пасивний відпочинок досить часто поєднують з різними розважальними заходами та певною пізнавальною діяльністю. І саме тут досить яскраво проявляється така функція туризму як холістична, яка полягає у створенні атмосфери радості та свята для туристів. Холістичний характер даного виду туризму і зумовив появу такого терміну як «анімація».

Туристський термінологічний словник визначає термін «анімація» як комплекс із розробки та надання спеціальних програм проведення вільного часу, організації розваг і спортивного проведення дозвілля [1].

За твердженням Зоріна І.В., кандидата географічних наук та видатного спеціаліста в галузі туризму, анімація в туризмі - це діяльність з розробки та подання спеціальних програм проведення вільного часу [2].

Головним завданням анімаційної діяльності є посилення духовної складової людини у формі дозвілля, розвиток її самоактивності та створення комфортних умов під час отримання туристичних послуг.

Для максимально комфортного відпочинку туристів, до анімаційної діяльності залучають спеціальних фахівців. Саме специфіка анімаційних процесів в туризмі і викликала необхідність професійної підготовки спеціалістів даного профілю - аніматорів. Вони створюють відповідну атмосферу та не дають людям сумувати. Аніматор повинен бути комунікабельним, харизматичним, з позитивною енергетикою та володіти мінімум двома іноземними мовами. Також аніматори розробляють сценарії та організовують різні шоу, вечори, спортивні заходи для людей. Тобто допомагають туристам провести дозвілля весело та цікаво.

Як відомо, в анімаційній діяльності використовуються активні види відпочинку та пасивні. Активні: різні спортивні ігри, аеробіка, плавання,

турпоходи та інші. Пасивні: комп'ютерні ігри, відвідування концертів, виставок, читання, малювання, заняття музикою тощо.

Розрізняють також види анімаційної діяльності, які характеризуються сукупністю близьких за жанром, змістом і засобами виразності форм культурно-дозвілєвого процесу.

Анімація спонукає туристів до певного руху, активності і спілкуванню, тому варто виділити такі види анімації, які задовольняють потреби людей:

1) Анімація в русі – спонукає сучасну людину рухатися у поєднанні з приємними враженнями та переживаннями.

2) Анімація через переживання – задовольняє потребу у відчутті чогось нового, несподіваного під час спілкування та подоланні труднощів.

3) Анімація через спілкування – задовольняє потребу у спілкуванні з новими людьми, у відкритті внутрішнього світу людини і пізнанні самого себе за рахунок спілкування.

4) Культурна анімація – задовольняє потребу у духовному розвитку людини через залучення до культурно – історичних пам'яток і сучасних зразків культури країни, регіону, народу тощо.

5) Творча анімація – задовольняє потребу сучасних людей у творчості, демонстрації власних здібностей і встановленні контактів із близькими по духу людьми [3].

У ПП «Беремицьке», який був відкритий для відвідувачів у 2017 році, анімаційна діяльність розвинена на досить низькому рівні. Лише під час проведення фестивалів, наприклад Дні історичної реконструкції, керівники парку запрошують аніматорів, для того щоб зробити дозвілля туристів більш цікавим. Але велика територія парку та широка популярність культурно-дозвілєвого туризму дозволяє використовувати анімаційну діяльність не тільки під час фестивалів, а й під час звичайного відпочинку для сімей.

Як відомо, природні парки дуже часто відвідують туристи з сім'ями, тому важливо щоб усім членам сім'ї було цікаво та корисно провести час разом. Сімейний відпочинок – це найкращий спосіб відчутти єдність всієї родини та навчити дитину чомусь важливого. Дитина – це особистість, яка прагне до пізнання, до чогось нового та цікавого, їм хочеться шукати себе в найрізноманітніших напрямках і досягти висот вже зараз. Батьки ж сучасних дітей хочуть своїй дитині дати найкраще, дивувати і робити їм корисні сюрпризи.

Створення спеціальної тематичної зони (міні - парку) з аніматорами дасть можливість приїжджати до парку цілими сім'ями і не боятися, що дітям буде не цікаво.

Тематична зона буде включати проведення різних майстер класів, які в свою чергу навчатимуть дітей та батьків здоровому способу життя. Так як діти багато часу проводять в школі, де формується їх відповідна позиція до життя – для них будуть проводитися спеціальні майстер класи з приготування корисного ланч-боксу в школу (овочеві роли, сандвічі з тунцем та інші). Аніматори – інструктори у відповідних костюмах будуть допомагати дітям та

розважати їх. Доречно було б впровадити анімацію у русі та творчу анімацію, яка забезпечила б і дітям і батькам активний відпочинок, тому наступні майстер класи зможуть відвідати усі члени сім'ї.

1. Гончарне мистецтво. Чернігівщина славиться своїми гончарними традиціями, тому навчитися створювати глиняні предмети інтер'єру на території парку - це чудова можливість відпочити душею і тілом, а також створити прекрасні подарунки для своїх близьких.

2. Скетчинг. Перевагою малювання скетчів є те, що вони люблять різні техніки. Можна малювати пастеллю, аквареллю або кольоровими олівцями. У дітей буде можливість навчитися малювати, інтер'єр, людей і навколишні об'єкти.

3. Стрільба з лука. Потренувати влучність та спробувати себе в ролі Робін Гуда або мужньої амазонки діти та дорослі зможуть на годинному майстер-класі на території парку. Аніматори в костюмах Робін Гуда будуть підбадьорювати та допомагати учасникам.

4. Розпис футболок і сумок. За допомогою цього майстер-класу діти та дорослі зроблять свій маленький внесок нехай не в зміну екологічної ситуації, а в те, щоб ця ситуація не погіршувалася. У них буде можливість власноруч розписати сумочку і потім використовувати її замість целофанового пакета. Це буде так званий шопер на довгі роки. Крім того, на майстер-класі можна розписати футболку.

На території міні - парку буде діяти смуга перешкод для дітей від 3 до 14 років. Мотузковий парк складатиметься з 14 етапів та 2 зіплайнів. На території майданчику також буде облаштований батут, гамаки та гойдалки. Діти будуть під пильним наглядом інструкторів - аніматорів. У батьків буде можливість відпочити у зоні релаксу.

Яким чином це буде доцільно та прибутково для самого парку? Саме таке вдале поєднання і фізичного і інтелектуального способів проведення дозвілля для дітей дозволить популяризувати сімейний відпочинок. Забезпечить максимальний комфорт і дорослим і малечі.

- По-перше, всі майстер-класи будуть платні, це дасть можливість збільшити бюджет самого парку.

- По-друге, забезпечення зайнятості місцевого населення.

- По-третє, пропаганда здорового способу життя з самого малечку

- По-четверте, так як наразі є потреба у збереженні навколишнього середовища, вжиті заходи допоможуть сформуванню екологічної свідомості туристів.

Список використаних джерел

1. Гаранин Н.И. Менеджмент туристской и гостиничной анимации: [учеб. Пособ.] /Н.И. Гаранин, И.Н. Булыгина. – М.: Советский спорт, 2004. – 128 с
2. Зорін В., Квартальнов Ст. Тлумачний словник туристських термінів. Туризм. Туристська індустрія. Туристсько бізнес. – Москва-Афіни: INFOGROUP, 1994. – 408 с.

3. Байлик С.І. Вступ в анімацію гостинності: навч. Посіб. /С.І. Байлик. – Х.: Прапор, 2006. – 160 с.

PROSPECTIVENESS OF CULINARY TOURS TO NATURE PARK BEREMYTSKE

Olena Melnyk

Bachelor student of the Department of Tourism

Olexander Romanenko

Cand. ped. Sciences, Associate Professor of Tourism

Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology

NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY

Kyiv Ukraine

Problem statement in. An important problem for the country's tourism industry is to ensure sustainable development. An effective solution to this problem is to create and implement a strategy of competitive advantage. One of the directions of the new strategy may be the development of culinary tourism in Chernihiv region, which is rich in its national culinary traditions. The cuisine of Chernihiv region is one of the important factors in attracting foreign tourists to the country. After all, the culinary art preserves the national features and traditions of the people of the region, which are always interesting to the representative of another country. Thus, creating specialized culinary tours, you can attract a large number of both domestic and foreign tourists to the region as a whole and to NP «Beremytske», which will improve its economic situation.

Culinary tourism as a means of intensifying cultural communication, promotes the establishment of multilevel communication links. As a result of various cultural contacts there is an exchange of mental, spiritual and material values, experience at the interpersonal, ethnic and state levels.

Analysis of research and publications. Problems of strategic development of the tourism industry, prospects for the development of culinary tourism are paid attention in the works of IM Schools, I.V. Sukhareva, I.V. Kosmidailo, I.V. Geets, A.K. Uvarova. Scientific and practical elaboration of this problem is also covered in the works of A. Busygin E. Maslov I. Komarnitsky V. Fedorchenko D. Basyuk T. Sokol T. Bozhuk L. Prokopchuk T. Shparahy V. Boyko O. Lyubitseva F. Shandor G. Volkova M. Bashtova G. Vyshnevskya where the historical and cultural context, features of creation of regional tourist products on the basis of national cuisine and culinary traditions, classification of culinary tours, etc. are considered.

In tourism there is no single terminological definition of this type of tourism. There are terms culinary tourism, wine and gastronomic tourism, gourmet tours, gastronomic tourism, etc.

So according to the study of Vishnevskaya G.G. Culinary tourism has specific features, such as: conditions for the development of culinary tourism, which have absolutely all countries, which is a unique feature of this type of tourism; does not have the character of a seasonal holiday, for any time of the year you can choose the appropriate tour; to some extent is an integral part of all rounds. But unlike other types of tourism, acquaintance with the national cuisine becomes the main motive, purpose and element of the culinary journey; promotion of local farms and food producers is an integral part of any culinary tour [1].

D. Basyuk, considers the most comprehensive concept of gastronomic tourism, which is derived from the term gastronomy (from the Greek - stomach) - a science that studies the relationship between food and culture and belongs to the field of social disciplines. Whereas cooking (Latin *culīna* - cuisine) is a branch of applied activity related to cooking, which includes a set of technologies, equipment and recipes and is part of gastronomy [2]. That is, gastronomic tourism - a type of tourism associated with acquaintance with the production, cooking technology and tasting of national dishes and drinks, as well as the culinary traditions of the peoples of the world.

A. Busygin claims that culinary tourism, for a number of reasons, can become one of the most promising areas of tourism in Ukraine. Expresses confidence that in all regions of Ukraine there are restaurateurs, travel companies who understand the potential of this market niche and the importance of cooking as an important component of the tour product [3].

It is noted that the term «Culinary Tourism» was introduced in 1998 by Lucy Long, a professor at Bowling Green University (USA). In 2001, Eric Wolf wrote the first article on culinary tourism in the world, he later developed this topic in the first book «International Culinary Tourism Organization» in 2003. Eric Wolfe founded The International Culinary Tourism Association, which provides a wide range of benefits to its members: training, development and dissemination.

The purpose of the study is to analyze the definitions of "culinary tourism", the development of this area in the Chernihiv region and the prospects of culinary tours to NP Beremytske. Analysis of culinary tourism will identify problems and opportunities and suggest ways to increase the popularity of domestic and foreign tourists for the development of international (domestic) tourism.

Presenting main material. Culinary traditions of the world have been laid down for centuries, as they were influenced by numerous factors, including the influence of climatic conditions and geographical location, economic prosperity of countries and the degree of influence of their cultures. Gradually formed the ethnos of the country and as a consequence of this process.

The corresponding statement is proved at least by the fact that people, by nature omnivorous, eat differently in different national cultures, therefore «you want to learn culture of the country - try it to taste».

National cuisine as a cultural code of the era of formation, which emerged in the process of formation of states, which offers national culture and identity at the level of everyday life.

Chernihiv region is a land of fertile lands, quality and tasty food. These benefits can be used in the development of branding areas. The promotion of local products (such as honey, mead, fruit and vegetables, fish and meat, cheese) can be a good reason to organize festivals and mass celebrations in the area where they are grown or produced, culinary tours, and so on.

The national cuisine has more than four thousand recipes for various dishes. These are meat, fish, vegetables, dairy dishes, flour, etc. Recipes for some dishes, methods of processing and cooking are borrowed from other peoples. But, despite the influence of other cultures and traditions, Ukrainian cuisine has managed to retain its originality and unique color, thanks to which the amendment has gained worldwide recognition.

Let's take borsch as a basis for creating an annual culinary tour to NP «Beremytske» to ensure the stable development of the Chernihiv region through the creation and implementation of a strategy of competitive advantage. There is a concept of the so-called borscht strip, which stretches from south-eastern Poland through Ukraine, Belarus to the Volga and Don regions. However, borscht is common in other countries, such as Turkey. In the United States, the «borscht belt» is the name of a place where Jewish immigrants from Eastern Europe lived. In most cases, it can be seen that the Ukrainian lands were the epicenter from which borscht as a dish and cultural phenomenon diverged around the «borscht belt».

Ritual dishes and drinks are an integral part of the holidays of the life and calendar cycle, which are characterized by deep symbolism and sacred functions. Ukrainians, farmers from their great-great-grandfather, still have a cult veneration of bread. For centuries, bonfires, loaves, cakes, various pies have been the main food, and also symbolized the life and prosperity of man, family, homeland. Borsch, dumplings, kulish - not only delicious and nutritious dishes, but also a bright culinary brand of Ukraine, which has a deep and fascinating history. The senior researcher of the department of Ukrainian and foreign folklore of the Institute of Art History, Folklore and Ethnology named after MT writes about this in the articles. Olena Chebanyuk, Candidate of Philological Sciences, Rylsky National Academy of Sciences of Ukraine, who writes a section on folk rites and customs in the English-language magazine *The Ukrainian: Life and Culture*. The website of the National Academy of Sciences of Ukraine exclusively publishes the Ukrainian version of these articles by the scientist.

Borsch is one of the main traditional and favorite dishes of Ukrainians. Despite the fact that there are only a few basic recipes for borscht - lean, modest, from wildlife or cultural agricultural - features of straightening, the composition of ingredients and taste of the dish has many options depending on the region and the calendar time of its preparation. For example, Poltava with dumplings, snake with chicken, Pyriatyn with crucian carp, Polissya with mushrooms, Chernihiv with dried ram, Odessa with bulls, Odessa with bulls, Mariupol with horseradish, Boyko with mushroom ears, Galician borscht, summer cold, rich with duck or goose not a complete list of options for Ukrainian borscht.

The addition of sugar beet to the borsch is typical for the south-eastern Chernihiv region. In old Ukraine, borscht was acidified with pickled apples, pickles, and forest sorrel. In the western regions, cherry or apple juice was added. Borsch was prepared on beet kvass, whey, in Slobozhanshchyna - on home-brewed beer, in Podillya they used semolina - kvass from steamed bran.

The Expert Council on Intangible Cultural Heritage at the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine has included the culture of Ukrainian borscht preparation in the National List of Intangible Cultural Heritage.

To make this happen, Ukrainian culinary expert and founder of the Institute of Culture of Ukraine Yevhen Klopotenko sent his own team on a «borsch expedition» across the country. «We had to collect family recipes in borscht from all over», he said. «Then I realized a simple truth: all Ukrainians are different, but we are united by a love of borscht».

Tours for gourmets, connoisseurs of gourmet dishes from around the world appeared in the last decades of last century, although the first fans of such dishes are known since ancient times. However, culinary tourism as an independent area of tourism has emerged recently.

The very term culinary tourism, which is used today in many countries, was coined by Professor of the University of Ohio Lucy Long. But today this concept has been used in the practice of forming tourist products in almost all countries.

Conclusions. After analyzing the definitions of scientists, we can conclude that culinary tourism is a trip around the country or abroad, to different places to get acquainted with the local cuisine, culinary traditions to taste unique dishes and products specific to this country, region or area. The combination of culinary with elements of the festival is clearly traced during such festive events as Christmas, Shrovetide, Easter, etc.

According to recent research, the fastest growing culinary tourism is in those regions where, on the basis of original local traditions, folk festivals and festivals are held.

We offer to hold a festival of Ukrainian borscht once a year on the territory of Nature Park Beremytske called «Chernihiv borsch on a dried ram» with culinary master classes. The event should attract tourists, create a great mood and form a positive image. And this, in our opinion, eliminates the problematic issues, namely the creation of an image after the pandemic, an interesting, modern, tourist-attractive region of Chernihiv region; funds will be available to improve the transport and tourist infrastructure of the area and related services; increase the level of use of the tourist potential of the territory in the field of culinary tourism on the basis of cultural diversity and historical uniqueness of the area; will increase the number of tourist-attractive events and events of national and international level, which in the future should be held on a regular basis.

References

1. The potential of culinary tours in the context of specialized tourism /G.G.Vyshnevskya //Actual problems of history, theory and practice of art culture:

- collection. Science. pr. /Ministry of Culture of Ukraine, NACCCI. – K., 2013. - Issue. 31. - P. 112–118.
2. Basyuk D.I. Innovative development of gastronomic tourism in Ukraine /D.I. Basyuk //Nauk. НУХТ. 2012. №45. P.128-132.
3. Busigin A.P. How to organize culinary tourism? /A.P. Busigin //Hotel and restaurant business. - 2008. - № 2. - P. 74-76.
4. Official site of the International Association of Gastronomic Tourism. URL: <https://worldfoodtravel.org/>.
5. Ukrainian cuisine is recognized as one of the best cuisines in the world [Electronic resource]. - Access mode: <http://ridna.ua/2016/02/ukrajinskakuhnya-vyznana-odnijeyu-znajkraschyh-kuhonsvitu/>.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»

*Василь Васильович Обозний
док. пед.. наук, професор,
Олександр Володимирович Романенко
канд..пед. наук, доц..кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет ім.. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Концепція профільного навчання у старшій школі, яку затверджено Наказом МОН № 1456 від 21.10.13 року, визначає профільне навчання важливим напрямом модернізації та удосконалення системи вітчизняної освіти й передбачає оновлення школи старшого ступеня на основі врахування інтересів і можливостей учнів у контексті соціального та професійного самовизначення і відповідності вимогам сучасного ринку праці. Такий підхід до організації освіти старшокласників не лише найповніше реалізує принцип особистісно орієнтованого навчання, а й дає змогу створити умови для їхнього професійного самовизначення та подальшої самореалізації.

Завданнями загальної середньої освіти є: виховання громадянина України; формування особистості учня (вихованця), розвиток його здібностей і обдарувань, наукового світогляду; виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти, підготовка учнів (вихованців) до подальшої освіти і трудової діяльності; виховання в учнів (вихованців) поваги до Конституції України, державних символів України, прав і свобод людини і громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, свідомого ставлення до обов'язків людини і громадянина; реалізація права учнів (вихованців) на вільне формування політичних і світоглядних переконань;

виховання шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей Українського народу та інших народів і націй [1].

Як свідчить вітчизняний та зарубіжний досвід, найбільш вдалою є модель організації профільного навчання, за якої загальноосвітні навчальні заклади формують опорну профільну школу на основі партнерських стосунків із суб'єктами господарювання, професійно-технічним або вищим навчальним закладом [2].

З точки зору варіативності моделей профільного навчання у Козелецькому районі Чернігівської області опорний осередок профільного навчання еколого-краєзнавчого і туристсько-краєзнавчого спрямування доцільно організувати загальноосвітніми навчальними закладами I-III, II-III чи III ступенів на базі Природного парку «Беремицьке», що має необхідну матеріально-технічну базу, кадрове забезпечення та розташований в межах територіальної доступності для учнів навчальних закладів регіону. Парк природи «Беремицьке», виконуючи функції опорного навчального осередку, повинен виступати центром методичної роботи щодо організації профільного навчання, де розробляються методики проведення спеціальних курсів, проводяться майстер – класи, презентації тощо.

В Парку природи «Беремицьке» профільне навчання може здійснюватися за індивідуальними навчальними планами з метою задоволення запитів старшокласників. Вибір циклу профільних предметів певного профілю і навчальний план розробляється на замовлення учня і його батьків відповідно до нормативних вимог до такої форми навчання.

Зазначену модель доцільно використовувати у малочисельних загальноосвітніх навчальних закладах регіону, де кількість учнів одного класу менша 5 осіб, а також у однопрофільних загальноосвітніх навчальних закладах для забезпечення вибору іншого профілю окремими учнями. Водночас, фахівці ПП «Беремицьке» можуть використовувати технології навчання на партнерських засадах, виступаючи консультантами у розробленні та реалізації індивідуальних програм. Основними орієнтирами розроблення індивідуальної програми є: діагностика інтересів, потреб, природних задатків, рівнів креативності та рівень мотивації навчально-пізнавальної діяльності. У цій моделі перспективним є використання дистанційної форми навчання.

Серед моделей структури та змісту підготовки фахівців для профільної школи слід виділити: по-перше, підхід щодо забезпечення необхідного рівня професійної підготовки вчителів, які виявили бажання працювати в профільній школі; по-друге: на базі ПП «Беремицьке» та Факультету природничо-географічної освіти НПУ імені М.П.Драгоманова організувати професійну підготовку фахівців (вчителів, педагогів) з метою забезпечення профільної школи висококваліфікованими кадрами.

З метою запозичення цінного у зарубіжних практиках функціонування профільної школи слід враховувати світові тенденції організації профільного навчання, що відкриває нові перспективи інтеграції в освітній та професійний

простори зарубіжної спільноти. Серед важливих тенденцій: інтенсифікація індивідуалізації навчання, мінімізація кількості обов'язкових предметів у порівнянні з базовою освітою, оптимізація тривалості навчання та кількості профілів відповідно до потреб економіки та національних особливостей системи освіти, запровадження компонентного формату змісту освіти, диверсифікація організаційних форм, які охоплюють варіанти, починаючи від окремого навчального закладу, до профілів/курсів у межах однієї установи.

Для реалізації зазначеної моделі профільного навчання стає необхідним: оновлення нормативно-правового забезпечення, зокрема розроблення положення про «Районний ресурсний центр», у якому зосереджується методична, інформаційна, навчальна база, що використовується всіма суб'єктами освітнього округу; про індивідуальне навчання (у тому числі, дистанційне). На рівні навчальних закладів необхідно внести відповідні зміни до статутів, правил внутрішнього трудового розпорядку, укладання відповідних договорів про співпрацю тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про загальну середню освіту»
<https://base.kristti.com.ua/?p=7973>
2. Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі /Наказ МОН № 1456 від 21.10.13 року http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

*Діана Сергіївна Пилипенко
студентка бакалавратукафедри туризму
Вадим Віталійович Головка,
старший викладач кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Постановка проблеми. Сьогодні туризм залишається складним міжгалузевим комплексом, що потребує системного підходу до регулювання соціально-економічних взаємовідносин галузей національної економіки, як на державному, регіональному, так і на транскордонному рівні. Туризм як форма задоволення потреб людей у відпочинку справляє великий вплив на життя світової спільноти. Розвиток туристських зв'язків є важливим засобом нормалізації міжнародного становища, зміцнення дружби між народами і поглиблення взаєморозуміння. Розвиток туризму у європейських країнах сприяє вирішенню багатьох завдань: політичних, культурних, соціальних,

духовних та ін. Та особливе місце тут займають економічні питання, тому що національні інтереси будь якої країни стоять на першому місці.

Метою роботи є з'ясування тенденцій розвитку міжнародної туристичної діяльності у європейських країнах як освітній складник та їх особливості.

Аналіз досліджень і публікацій. Науковці, які займалися даною проблематикою та вирішували нагальні завдання: О. Любіцева, О. Бейдик, О. Ільїна, А. Олександрова, В. Квартальний, В. Кифяк, І. Колеснікова, І. Зоріна, М. Мальська, Є. Панкова, В. Худо та інших.

У світі склався перелік різноманітних видів туризму, а саме це: діловий туризм, спортивно-оздоровчий, відпочинковий, медичний, екскурсійний, науково-пізнавальний, екзотичний, паломницький, шопінг-тури тощо.

Відповідно до стандартів UNWTO, туристична поїздка передбачає виїзд за межі звичного середовища. Туристичну поїздку також слід розглядати, як форму міграції населення, тобто територіальне переміщення людей (мігрантів) між окремими поселеннями та регіонами. Варто зазначити, що до міграції не належать переміщення в межах одного й того ж населеного пункту або, як його ще називають звичного середовища людини. Головною ознакою міграцій є перетин адміністративного кордону території (держави, області, населеного пункту щонайменше) [1].

Економічні інтереси країни в розвитку туризму полягають у: досягненні позитивного сальдо платіжного балансу країни за статтею, пов'язаною з подорожами; зростанні валової доданої вартості (ВДВ) за видами економічної діяльності, пов'язаних з туризмом; зростанні валового регіонального продукту (ВРП) за видами економічної діяльності, пов'язаних з туризмом [2].

Виклад основного матеріалу. В міжнародній практиці широко використовується визначення туриста, запропоноване Міжнародною конференцією зі статистики подорожей і туризму (Оттава, 1991 р.) і схвалене ВТО і Статистичною комісією ООН. Відповідно до нього: турист – це відвідувач, тобто «особа, яка подорожує і здійснює перебування в місцях, що знаходяться за межами її звичного середовища, на термін не більше 12 місяців з будь-якою метою, крім заняття діяльністю, що оплачується з джерел у місцях, які відвідуються». Це поняття рекомендується використовувати як ключове в статистиці туризму. Воно поширюється поряд із туристами і на екскурсантів, тобто одноденних відвідувачів, яким властиві спільні ознаки. Відмінності між ними не стосуються суті явища, тому одноденні поїздки, зокрема екскурсійні, дедалі частіше розглядаються як окремий випадок туризму й відображаються в туристській статистиці.

В залежності від ресурсного потенціалу відповідний регіон має можливості для розвитку різних видів туризму. Зокрема, країни Північної Європи володіють значними рекреаційними ресурсами для розвитку туризму: гірські ландшафти, фіорди, умови для зимових видів спорту, прибережні острови, озерні ландшафти, заполярне літо, культурна спадщина (пам'ятки епохи вікінгів), архітектурні споруди, культурні установи. Район приваблює туристів переважно з європейських країн завдяки високому рівню розвитку культурно-

пізнавального, лікувально-оздоровчого, екскурсійного та спортивного туризму [3]. Західна Європа пропонує високоякісний і різнохарактерний туристичний продукт від пляжно-купального відпочинку і гірськолижного туризму до паломництва й екологічних турів. Розвинута культура та система гостинності, високі гарантії особистої безпеки, політична стабільність, міжособистісна, міжетнічна і міжконфесійна толерантність, можливість вільного перетину державних кордонів перетворили Західну Європу на взірцевий туристичний простір [4]. Східна Європа багата на ресурси для розвитку рекреаційної галузі й туризму. Найважливішими передумовами цього є гірські курорти Карпат, Судет, Татр, чудові узбережжя морів, унікальні ландшафти, озера Угорщини та Польщі, курорти з цілющими водами в Чехії, Угорщині, Литві, багаті на історичні та культурні пам'ятки міста. У країнах цих районів організовують традиційні торгові ярмарки, які є своєрідними етнографічними святами відомими на весь світ [5].

Країни Південної Європи - один із найбільших у світі районів туризму, який став важливою високоприбутковою галуззю господарства. Головними передумовами розвитку туристичної галузі є: рекреаційні можливості Альп, морських узбереж і островів; культурна спадщина, яка охоплює античну, візантійську, римську, мавританську епохи, середньовіччя і сучасність.

Вагому роль у розвитку туризму відіграє держава. Зокрема у Польщі фінансове забезпечення туристичної сфери здійснюється з державного бюджету, і є відносно стабільним, що свідчить про ефективність державної політики та зацікавленість Уряду. Міністерство спорту і туризму Польщі виділяють близько 50 млн. злотих. Ці кошти передбачено на здійснення завдань: державного управління в галузі туризму – 4,4 млн. злотих (8,8%); національної оборони – 0,1 млн. злотих (0,2%); розвитку туризму – 45,4 млн. злотих (91,0%), зокрема: видатки для Польської туристичної організації – 40,1 млн. злотих (80,4%); виконання завдань розвитку туризму – 1,9 млн. злотих (3,9%); інші види діяльності у сфері туризму – 3,3 млн. злотих (6,7%).

Висновки. Світові тенденції у сфері міжнародної туристичної діяльності дозволяють віднести прибутковість до найперспективніших галузей економіки, але сфера туризму у світі розвивається нерівномірно й має регіональні особливості. Дослідження основних чинників, що сприяють розвитку туризму на певній території дозволить вивести тур діяльність на новий щабель як економічного, так і соціального розвитку.

Європейський регіон є найбільш рекреаційно привабливим у світі. Кількість туристичних відвідувань до пандемії COVID-19 постійно зростала. Розвитку туризму в Європі сприяла низка чинників, найвагомим з них це звичайно наявність Шенгенської зони. Шенген діє багато в чому подібно єдиній державі з прикордонним контролем на зовнішньому кордоні — при в'їзді та виїзді із зони, але без прикордонного контролю на внутрішніх рубежах держав, що входять в цю зону. І ще одна особливість розвитку туризму, це зростаючі прибутки від міжнародної діяльності, які створюють умови, та за яких європейські країни більше приділяють увагу розвитку даної галузі. Це

зумовлює перевищення туристичних пропозицій над попитом і як наслідок загострення «здорової» конкуренції на міжнародному туристичному ринку.

Список використаних джерел

1. Король О.Д. Туристична подорож як форма міграції населення //Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 80: Географія. – Чернівці: ЧДУ, 2000. –С. 90–93.
2. Малолетко А. Н. Национальные интересы развития туризма как элемент экономической безопасности страны [Электронный ресурс] /А. Н. Малолетко //Вестник ассоциации вузов туризма и сервиса. – 2010. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/natsionalnye-interesy-razvitiya-turizmakak-element-ekonomicheskoy-bezopasnosti-strany>. - Назва з екрану (10.02.2021).
3. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://tourlib.net/books_ukr/smal.htm. - Назва з екрану (11.02.2021).
4. International tourist arrivals & International tourism receipts [Електронний ресурс]: UNWTO Tourism Highlights, 2019 Editions. – Режим доступу: https://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2019.pdf. - Назва з екрану (13.02.2021).
5. Савранчук Л.А., Явкін В.Г. Рекреаційна географія: Письмові консультації. - Чернівці: Чернівецький національний університет, 2012. - 110 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В ПАРКАХ

*Марія Володимирівна Побережник,
студентка бакалаврату кафедри туризму
Алла Володимирівна Кравченко
канд. екон. наук доц. кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Загально визнано, що традиційна народна культура здатна стати єдиним засобом збереження культурної різноманітності в боротьбі з глобалізацією і асиміляцією. Вітчизняний і світовий досвід свідчить про те, що забуття народних традицій, їх втрата загрожують не тільки розпадом етнокультурних зв'язків (в першу чергу - міжпоколінних), втратою національного суверенітету, а й в цілому утворенням чужих природі етносу аномалій в житті суспільства, які часом мають важкі, незворотні наслідки. Витіснені з життя суспільства як пережитки минулого багато елементів етнічних культур сьогодні починають відігравати помітну роль як в сучасному культурному просторі в цілому, так і безпосередньо в житті народів – носіїв цих традицій. Все виразніше усвідомлюється завдання відновлення і стимулювання природного механізму

передачі, відтворення, збереження культурного традиційного матеріалу на основі його доповнення сучасними технологіями підтримки і пропаганди [1].

Поняття туризм для нас давно вже не нове. Коли ми говоримо про туризм, ми практично завжди уявляємо людей, відпочиваючих в різних країнах, або відвідують зони відпочинку на території своєї країни, під час своїх відпусток або канікул. Ці люди — туристи — під час такого відпочинку можуть займатися різною діяльністю: від самого простого купання, плавання та прийняття сонячних ванн до походів по пізнавальних екскурсій, катання на конях, занять різними видами спорту і так далі.

Подорожували люди завжди. Спочатку, з метою освоєння нових територій, потім переселялися і мігрували вже з іншими цілями. Для деяких народів подорож є якимось способом життя, який встановлювався століттями і викликаний був особливостями клімату проживаючої місцевості.

Туризм сьогодні - це сфера соціально-економічного комплексу, яка в багатьох країнах перетворилася на індустрію, що бурхливо розвивається. На думку деяких дослідників, які використовують метод системного дослідження туризму, ця система створена на стику таких суміжних суперсистем, як «суспільство», «економіка», «навколишнє середовище».

Сам термін «екологічний туризм» в 1983 році був запропонований мексиканським економістом-екологом Гектором Цебаллос-Ласкурейном. В його понятті екотуризм — це «поєднання подорожі з екологічно чуйним ставленням до природи, що дозволяє об'єднати радість знайомства і вивчення зразків флори і фауни з можливістю сприяти їх захисту». Простіше кажучи, це — відповідальний перед природою, що сприяє її захисту, підвищує екологічну культуру туриста, тобто виконує просвітницьку функцію, від туризму [2].

Таким чином, екотуризм є важливим компонентом так званого «сталого розвитку» природних територій, значущих для туристської діяльності, іншими словами, є різновидом сталого туризму. Для сучасного ринку туризму України «екологічний туризм» — поняття досить незвичайне, хоча в інших розвинених країнах він досить популярний і вважається одним з найбільш швидкозростаючих видів туризму.

В Україні розвиток екотуризму стримується недосконалістю інструментів розвитку, управління. Нестача наукових знань в галузі екологічного туризму, слабка вивченість проблем його розвитку на території країни, є мотивом наукових досліджень, спрямованих на розробку науково-методичних підходів до підвищення значущості еколога-туристського продукту. Він в свою чергу сприяє не тільки збереженню природних ресурсів, але й є інструментом, який сприяє зменшити негативний вплив забруднення навколишнього середовища великих міст області на здоров'я населення. Екологічний туризм є найбільш екологічно безпечним видом природокористування [3].

Основними об'єктами екологічного туризму, що володіють найбільшим потенціалом для його розвитку є особливо охоронювані природні території, представлені на території України заповідниками та національними парками.

Чому саме на території національних парків найбільш перспективно розвивати екологічний туризм?

По-перше, території національних парків містять унікальні природні території та екосистеми не торкнуті людиною.

По-друге, національні парки є єдиними структурами, здатними виконувати головні умови розвитку екотуризму – планувати, прогнозувати, оцінювати і контролювати туристську діяльність.

По-третє, існуючі на території національних парків правові механізми регулювання туристської діяльності та їх дотримання сприяють у зменшенні негативного впливу туризму на навколишнє середовище.

По-четверте, поєднуючи в собі еколого-просвітницьку та еколого-туристську діяльність, екологічний туризм на території національних парків підвищує рівень екологічної освіти.

По-п'яте, основною метою розвитку екологічного туризму в національних парках є збереження природних і культурних ландшафтів, а не отримання максимального прибутку.

По-шосте, розвиток екологічного туризму на території національних парків є джерелом доходу і нових робочих місць для місцевого населення, що володіє достатньо високим рівнем освіти поблизу національних парків, де високий рівень безробіття.

Водночас було виділено низку проблем і недоліків, що ускладнюють розвиток екологічного туризму на територіях національних парків. До них можна віднести:

- Відсутність узгодженості дій з розвитку екологічного туризму на територіях національних парків між органами місцевого самоврядування, самими національними парками, турфірмами та місцевими жителями.

- Низький рівень фінансування екологічного туризму на територіях національних парків з боку держави та органів місцевого самоврядування. Як правило, кошти на створення умов для розвитку екологічного туризму, з державного бюджету не виділяються, а одержуваний парками дохід від туризму дуже малий для того, щоб самостійно займатися розвитком своєї території.

- Слабо розвинена нормативно-правова база, немає єдиних методів визначення рекреаційних навантажень та моніторингу, в результаті чого неконтрольований потік туристів призводить до деградації великої кількості пам'яток парку.

- Незадовільний стан туристської інфраструктури на територіях більшості національних парків, які у зв'язку з цим не можуть контролювати відвідування парків туристами та екскурсантами.

- Відсутність рекламно-інформаційних матеріалів, не всі парки сьогодні мають свої сайти, не достатньо інформації про райони проведення екологічних турів, мало спеціалізованої інформації.

- Недостатньо висококваліфікованих фахівців у сфері організації та управління екологічним туризмом на території національних парків.

- Не достатня інформованість місцевого населення про можливості екологічного туризму і необхідність їх участі в його розвиток, в результаті чого, слабка підприємницька активність місцевого населення [4].

Отже, національні парки володіють великим потенціалом для розвитку екологічного туризму, але лише одиниці з них активно його розвивають. А екологічний туризм є напрямком, який сприяє вирішенню проблем охорони природи і раціонального використання природних ресурсів, а також соціально-економічного розвитку окремих регіонів.

Список використаних джерел

1. Арсеньева Е. И., Кусков А. С., Феоктистова Н. В. Основные концепции и направления современного экотуризма: компаративный анализ //http://www.tourlib.columb.net.ua/Statti/Tourism/arsenjeva.htm
2. Білявський Г. О., Бутченко Л. І., Навроцький В. М. Основи екології: теорія та практикум: Навч. посіб. – К.: Лібра, 2004. – 386 с.
3. Гетьман В. І. Екотуризм чи екологічний туризм: теорія і реальність /В. І. Гетьман //Рідна природа. – 2002. – № 3. – С. 24–29.
4. Гетьман В. І. Основні завдання і проблеми розвитку екотуризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України /В. І. Гетьман //Гори і люди (у контексті сталого розвитку): Матеріали Міжнар. конф. присвяченої Міжнар. року гір (м. Рахів, 14–18 жовтня 2002 р.). Т.1. – С. 304–313.

НАПРАЦЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ» БІРДВОЧИНГ ЯК НАПРЯМОК ТУРИЗМУ

*Ростислав Ігоревич Полушвайко
менеджер з туризму
Благодійної організації
«БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД
«Беремицьке Біосфера»
Чернігівщина-м. Київ, Україна*

Антропоцен — неформальний геохронологічний термін, що позначає геологічну епоху, в якій рівень людської активності відіграє істотну роль в екосистемі Землі [1]. Цей період прийнято вважати починаючи з 1950 року і відповідно в цей період ми з вами проживаємо. Характерною ознакою антропоцену є стрімке скорочення біорізноманіття і вимирання тисяч видів флори та фауни. Відповідно з кожним роком у окремого мешканця Землі все менше шансів спостерігати за природою і бачити її такою, якою її бачили наші предки сотні і тим більше тисячі років тому.

У червні 1992 року на саміті ООН в Ріо-де-Жанейро було досягнуто всесвітньої угоди щодо реалізації концепції сталого розвитку, яку ряд науковців вважають ідеологією XXI століття. Парадигма сталого розвитку містить вимоги до захисту довкілля, соціальної справедливості, відсутності расової та національної дискримінації і спрямована на підвищення рівня життя населення. 8% парникових викидів планети припадає на туристичну галузь і роль стійкого туризму в даній концепції має досить вагоме значення [2]. Всесвітня туристична Організація (UNWTO), членом якої Україна являється з 1997 року, має на меті сприяння та популяризацію ідей стійкого туризму.

На початку 2020 до всесвітньої кризи, спричиненої пандемією COVID-19, 1 з 10 [3] робочих місць в світі було пов'язане з туристичними послугами. Туристична галузь під час пандемії стала однією з найбільш вразливих галузей економіки, що зумовлює необхідність більшості урядів країн та неурядових організацій реформувати галузь і бути якомога більш орієнтованими на стійкі напрямки відпочинку.

Однією з найпопулярніших форм стійкого туризму в світі є бірдовчинг – спостереження за птахами. Цей вид дозвілля окрім туристичної складової є вираженням суспільної науки, має спортивну та екопросвітницьку складову, а також стимулює фінансування туристами об'єктів природно-заповідного фонду, що займаються збереженням біорізноманіття планети. Однією з важливих переваг даного виду туризму є те, що він являється досить адаптивним та не залежить від переміщень на значні відстані, при цьому здатен стимулювати до цього. Житель міста та урбаністичних агломерацій при певних базових навиках може щодня спостерігати близько десятка видів птахів, а при супроводі досвідченого гіда цей перелік можна збільшити вдвічі. Таким чином базове заняття цим видом туризму можна розвивати в містах у вигляді пішохідних екскурсій, при цьому навіть один і той же екскурсант може протягом року отримувати туристичні послуги від супроводжуючого гіда по одному й тому ж маршруту багаторазово, так як птахи мають здатність до міграцій і в різні пори року і навіть доби можна спостерігати різний склад орнітофауни. Досвідчений гід-інтерпретатор природної спадщини під час орнітологічних екскурсій зможе задіяти різноманітні сенсорні сприйняття екскурсанта такі як зір, слух і тактильні відчуття. Маршрути орнітологічних екскурсій з легкістю можуть бути інклюзивними та адаптованими для людей з різними видами інвалідності.

Турист, який зацікавиться бірдовчингом, безумовно захоче спостерігати більше видів птахів, ніж ті, що проживають в межах його населеного пункту і тим більше тих, що є нехарактерними для того чи іншого біотопу. Таким чином виникає попит на орнітологічні екскурсії на об'єкти природно-заповідного фонду, які в переважній більшості знаходяться віддалено від населених пунктів та мають унікальні екосистеми, що, в свою чергу, створюють умови для гніздування птахів, які мають в них потребувати і не можуть проживати в містах. Також слід зазначити, що різні регіони представлені різними екосистемами та характерними для них представниками орнітофауни.

Виходячи з цього, орнітологічний туризм може бути представлений на місцевому рівні кількогодинними екскурсіями в межах населеного пункту, подорожами в межах регіону, континенту чи планети загалом.

Слід враховувати, що найбільш цікаві місця для спостереження за птахами – це ті, де найменше антропогенне навантаження. Однак сучасний турист має потребу в ряді зручностей та вимог щодо свого відпочинку, відсутність яких можуть або зіпсувати враження від подорожі, або й взагалі стимулювати відмовитись від неї. Саме тому для об'єктів природно-заповідного фонду є досить важливим зберігати баланс між цими факторами.

Парк природи «Беремицьке» при формуванні концепції розвитку ставив на меті імплантацію світових напрацювань стійкого туризму і розвиток бірдовчингу як одного з головних напрямків в своїй діяльності. Територія парку розділена на заповідну та туристичну, що мають чітко виражену диференціацію. Таким чином враховуються потреби як туристів, так і самих птахів. В 2020 році парк відвідало 17000 туристів, при цьому було зафіксовано декілька гніздівель чорного лелеки, що являється досить полохливим птахом і не селиться поблизу людей, що підтверджує правильність підходу з диференціації території. Не менш важливим для бірдовчингу є наявність будинків та зон для кемпінгу, де туристи можуть зупинитись для ночівлі, оскільки важливо враховувати, що активність переважної більшості орнітофауни припадає на ранковий період з 5 до 9 години, відповідно можливість зупинитись в комфортних умовах, щоб зранку вийти на туристичний маршрут є значною перевагою для тих, хто спостерігає за птахами в парку.

Особлива увага приділяється роботі гідів. Частина співробітників парку пройшли навчальний курс «Інтерпритація природної спадщини» і навчають інших співробітників задіяних в проведенні екскурсій. У ті дні, коли немає запланованих екскурсій для туристів, екскурсоводи разом з лісничими і егерями на постійній основі досліджують територію парку, що допомагає добре орієнтуватись в місцях поширення та гніздування птахів.

Слід зазначити, що в бірдовчингу для туриста важливим є не лише спостереження та визначення птаха, але й можливість зробити фотознімок рідкісних представників орнітофауни. Гіди Парку природи «Беремицьке» окрім того, що вміють інтерпритувати природну спадщину, постійно задіяні в науковій та дослідницькій роботі парку також на постійній основі практикуються у фотоанімалістиці. Таким чином турист не лише отримує досвідченого провідника, що добре орієнтується в Парку, знає орнітофауну, та може про неї цікаво розповісти, але й зможе розраховувати на допомогу під час екскурсії з вдалим знімком у вигляді практичних порад, щодо ракурсу, експозиції, тощо.

Перевагою Парку природи «Беремицьке» є також те, що бірдовчинг поєднується з іншими видами туризму, оскільки під час екскурсій туристи можуть спостерігати за іншими представниками фауни і екскурсія може бути як вузькопрофільною так і мати різну варіативність з форматом проведення. В

2020 році в парку був підвищений попит на поєднання орнітологічної екскурсії та сплавів на байдарках. Під час таких екскурсій туристи не лише займалися спортивним туризмом, сплаваючись по Десні, але й доповнювали це вивченням та фотографуванням птахів, яких могли спостерігати на березі та на воді.

В Парку передбачено і створено умови навіть для досить вузькопрофільного напрямку бірдовчінгу, як зимове фотографування хижих птахів. Для того, щоб займатись цим видом туризму потрібна біотехнічна платформа, де здійснюється підгодівля птахів та фотоскрадок, де турист може провести декілька годин в очікуванні прильоту птаха на підгодівлю, під час якої можна зробити фотографії великих хижих птахів з невеликої відстані, відповідно в досить хорошій якості. Це досягається шляхом продуманого облаштування, маскування та комплектації фотоскрадка.

В 2019 році в Парку природи «Беремицьке» відбувся нічний виїзний захід з обліку птахів туристами-любителями орнітології та професійними орнітологами з різних регіонів України. Подібний формат масового заходу є досить комфортним, як для проведення обліків, орнітологічних змагань і туристичних заходів. Отриманий досвід планувався бути використаним для проведення в травні 2020 року міжнародного транскордонного туристично-наукового фестивалю «Кулик», що був скасований, через пандемію COVID-19, однак ідея проведення подібного заходу залишається актуальною і планується проведення даного заходу в майбутньому. При цьому проведення фестивалів та масових заходів орнітологічного спрямування є не єдиною зоною розвитку в парку. В 2020 році рішенням Чернігівської ОДА було надано статус орнітологічного заказника острову «Кулик», яким опікується Фонд і має на меті перетворення даної локації на центр орнітологічного туризму. Данна територія має сприятливі природні умови для гніздування та перебування на ній значної кількості птахів, що робить її цікавою для відвідувачів. Окрім того в планах розвитку даної території передбачено введення охорони, що зробить її безпечною для туристів, облаштування екостежок шляхом розміщення на них інформаційних стендів та облаштування пунктів для спостереження за птахами. В перспективі розглядається можливість організації трансферу до даної локації, що знаходиться на віддаленні від зупинок громадського транспорту та паркінгу Парку.

Слід також враховувати і матеріально-технічне забезпечення туристів для проведення орнітологічних екскурсій. Так для проведення екскурсії можливе без будь-яких технічних заходів, однак наявність бінокля та визначника птахів для екскурсанта буде хорошим доповненням і створить додаткові можливості для більш якісного проведення екскурсії. Досвідчені туристи-бірдовчери здебільшого володіють своїми біноклями, визначниками, фотоапаратами із відповідними дальньофокусними об'єктивами тощо. Для туристів, які лише починають займатись подібним видом дозвілля є можливість орендувати біноклі для спостереження за птахами і планується на маршруті розміщення QR кодів для завантаження безкоштовних офлайн визначників птахів, які турист

може завантажити як власними силами, так і в спеціально облаштованих Wi-Fi зонах в Парку.

Підсумовуючи, хочеться зазначити, що в ХХІ столітті туризм відіграє вагомую роль в організації дозвілля людей і розвиток стійких видів туризму є надзвичайно важливим, враховуючи досвід останніх десятиліть, коли в результаті економічних криз, пандемій тощо, ринок туристичних послуг суттєво переформовувався та велика кількість суб'єктів туристичного бізнесу припиняла свою діяльність. Бірдвочинг є досить «молодим» напрямком стійкого туризму, однак досить перспективним. В деяких країнах Європи та Північної Америки кількість туристів-бірдовчерів обчислюється десятками мільйонів, що отримують туристичні послуги, як в місцях свого проживання, так і здійснюють подорожі на відстані різної дистанції для спостереження за птахами. Таким чином турист-бірдовчер є досить адаптивним та може задовольняти свої туристичні потреби, як локально (при умовах закриття кордонів, обмежень пересування на відстані тощо) так і стимулювати на дальні подорожі в разі сприятливим умов для переміщення. Цей вид туризму приносить значні фінансові вливання в розвиток туристичної діяльності об'єктів природо-охоронного спрямування, що сприяє як розвитку професійних гідів-інтерпретаторів, так і надає фінансову можливість для збереження біорізноманіття планети і зменшення впливу кліматичних змін. Цей вид туризму через свою територіальну незалежність може бути інклюзивним і адаптованим для людей з різними видами інвалідності.

На території України бірдовчинг є малорозвиненим на даний момент і відповідно має значні зони розвитку, особливо враховуючи сприятливі природні умови для цього. Парк природи «Беремицьке», що знаходиться в годині їзди від Києва та Чернігова та двох годин їзди від міжнародних аеропортів «Київ» та «Бориспіль» на даний момент має досвід, матеріально технічне та кадрове забезпечення для надання послуг з бірдовчингу туристам з столиці. Обласного центру та інших населених пунктів країни та іноземним туристам. Отриманий досвід працівниками парку за досить незначний проміжок часу (парк веде свою туристичну діяльність з 13 жовтня 2017 року) планується примножуватись згідно запланованого плану розвитку та може стати прикладом для інших суб'єктів туристичного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Антропоцен. Доступ до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Антропоцен>
2. Саммит Земли. Доступ до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Саммит_Земли
3. World Tourism Organization. Доступ до ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/World_Tourism_Organization

DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL TOURISM IN PRESEN

Roman Tkachenko

Bachelor student of the Department of Tourism

Olexander Romanenko

Cand. ped. Sciences, Associate Professor of Tourism

Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology

NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY

Kyiv Ukraine

Formulation of the problem. The formation of a strategy for the development of educational tourism in Pridesen is an urgent task, which primarily arises at the regional level. The picturesque land of Polissya Pridesnya, the land of fertile lands, hard-working and talented people, the land that has an ancient history. It stretches freely among forests and meadows, rivers and lakes in the heart of Chernihiv region. The capacity and systemic nature of the issues of strategic development of educational tourism encourage the identification of individual components of the strategy. The general strategy that sets the conditions, vectors and priorities of development is the Strategy of Sustainable Development of the country. The purpose of the strategy is to introduce European living standards in Ukraine and the country's entry into leading positions in the world [1].

The purpose of the study is to identify components of the strategy for the development of educational tourism in the Gulf.

Analysis of research and publications. Educational tourism, as a separate type of tourism, deserves considerable attention, as it has not only a long history, but also fairly stable development indicators and good prospects for the future. Educational tourism was considered in the works of M.B. Birzhakova, T.G. Sokol, V.K. Fedorchenko, O.O. Lyubitseva, V.V. Obozny, I.G. Smirnov and others.

The twentieth century brings mass to educational tourism. EU policy in the field of education, namely encouraging the study of EU languages, exchanges of students and teachers, mutual recognition of diplomas and terms of study, promoting cooperation between educational institutions, development of distance learning, and subsequently creating a single European educational space (convergence and harmonization of European education systems within the Bologna process) and the possibility of free visa-free travel within the Schengen area led to the expansion of the range and geography of tours in which recreation was combined with the educational program [2].

The lands of Chernihiv region are a source of creative inspiration for a whole constellation of outstanding representatives of culture and scientific elite. The famous navigator Yu. Lysyansky was born here, Maria Zankovetska began her theatrical career, the outstanding film director O. Dovzhenko was born and spent her childhood. Historian and writer O. Bodyansky, sculptor I. Martos, writers V. Zabyla, I.

Kocherha, P. Tychyna, Oleksa Desniak, composers H. Veryovka, L. Revutsky, the great Ukrainian artist T. lived, worked or simply visited here. Shevchenko, Ukrainian philosopher and poet G. Skovoroda, writers L. Glibov, M. Kotsyubynsky, Marko Vovchok, V. Samylenko, M. Verbytsky. Different periods of life of space rocket designer S. Korolyov, academician O. Bogomolets, Russian historian M. Derzhavin, writer M. Gogol, poet E. Hrebinka are connected with the Chernihiv region. O. Pushkin, O. Griboyedov, L. Tolstoy, M. Gorky, M. Glinka, P. Tchaikovsky visited here.

Modern outstanding figures of culture and science: Adamenko Mykola Petrovich (December 20, 1931, Zagreb, Sosnytsia district, Chernihiv region) - Ukrainian poet, philologist. Member of the SPU (1988). Laureate of regional awards named after B. Hrinchenko and named after M. Kotsyubynsky. He was awarded the Order of Courage (2005). Balabko Oleksandr Vasyliovych (April 24, 1955, Liskonohy village, Novhorod-Siverskyi district) is a Ukrainian publicist, prose writer, poet-singer, and journalist. Member of NSPU, NSZHU, Association of Pop Artists. Editor-in-Chief of the newspaper Vecherniy Kyiv (2001-2006). Winner of the NSJU Golden Pen Award (1986), the National Prize named after Ivan Franko (2006), the regional award named after Mykhailo Kotsyubynsky (2015), Kyiv Art Prize (2018). A series of works about outstanding Ukrainians. Kashka Vladimir Vasilyevich July 14, 1954, p. Oak Grove, Pryluky District, Chernihiv Region - d. October 8, 2006) - Ukrainian writer. Winner of the Blagovist Literary Prize (2005), the Mykhailo Kotsyubynsky Prize (2006), the Mykola Gogol International Triumph Literary Prize, and the Hryhoriy Skovoroda Garden of Divine Songs Prize (2006). Kolesnyk Viktor Fedorovych (August 9, 1950, Ozeryany village, Varvynsky district, Chernihiv region) is a Ukrainian historian and teacher. Dean of the Faculty of History of the Taras Shevchenko National University of Kyiv (2007-2014). Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine (2009). Member of the scientific-methodical commission on history at the Ministry of Science and Education of Ukraine. Honored Worker of Education of Ukraine. Lopata Vasyl Ivanovych (1941, Nova Basan) is a Ukrainian artist and writer. Laureate of the Taras Shevchenko National Prize, People's Artist of Ukraine, laureate of the National Prize of Ukraine named after Taras Shevchenko, author of the modern Ukrainian hryvnia. Mykhaylenko Valentyna Mykytivna (1953, Korop) is a Ukrainian writer, local historian, author of a number of books, and a member of the NSPU. Winner of two festivals of the regional press «Golden Bell of Pridesnya» and awarded the prize of the sixth All-Ukrainian competition of novels, screenplays and plays «Coronation of the word». Recognized as the winner of the regional competition «Woman of the Year – 2003». Moskalets Kost Viliyovych (February 23, 1963, Matiivka) - poet, novelist, translator, literary critic, musician. Member of the National Union of Writers of Ukraine and the Association of Ukrainian Writers [3].

Presenting main material. The purpose of any Nature Park is the preservation, reproduction and effective use of natural complexes and objects that have special environmental, health, historical and cultural, scientific, educational and aesthetic value.

Educational tourism should be classified as follows: trips involving education in world-famous training centers (Oxford, Cambridge, Sorbonne), which last several years, but are divided into semesters; «Language tours», which involve learning a foreign language in an appropriate language environment. Basically, this tour lasts from 1 to 6 months, tourists study in language schools, and live with families to be able to communicate with native speakers of a particular language; internship involves training in relevant programs to obtain the appropriate qualifications; training in master classes, the purpose of which is to share experiences and get a new one professionally important information; specialized sightseeing tours on various routes related to visiting beauty centers, winemaking, ethnographic art, etc.

According to the forms of educational tourism can include: field camps; tourist trips, complex projects, research projects, classes in museums, multi-day excursions, correspondence excursions, short-term language courses, visits to nature parks, etc.

The purpose of educational tourism is to obtain education or its supplementation in well-known educational centers of the world, the formation of young people capable of active and effective life in a multinational multicultural environment. Especially relevant today, during the pandemic are educational tours to nature parks. Tours aimed at shaping the worldview, thinking and behavior of young people in all the diversity of their relationships with the environment, which are carried out in order to gain knowledge to support nature conservation, such as Pridesenna among various segments of the population, both locals and guests, are also extremely an important element of nature protection. Carrying out nature conservation and educational activities allows to effectively influence the worldview of young people, using informational and emotional influence. Employees of the Nature Park develop and conduct master classes, trainings, educational activities, actions, performances of environmental agitation brigades, conferences, competitions. Thus, on December 24, 2019, students and teachers of the Department of Tourism FPGOE named after MP Drahomanov together with representatives of NP Beremytske organized and held a conference in the Park on the topic: NP Beremytske: prospects, opportunities, development, 09 October 2020 Field cultural and educational lesson with students on the territory of NP Beremitskoe dedicated to the World Tourism Day report at the Department of Tourism.

Conclusions. Educational tourism is a trip to obtain a certain education and based on this definition, the field of educational tourism covers all types of training and education that are carried out outside the place of residence. On February 23, 2021 by the joint efforts of the Department of Tourism Research Laboratory of Tourism and Local History, FPGOE NPU named after MP Dragomanov plans to hold an International scientific-practical conference on: Directions and prospects of NP Beremitske with the invitation of scientists, specialists, practitioners and theorists, students, graduate students of free economic zones, employees of research institutions of nature parks and educational institutions, students of the Academy of Sciences and their leaders, foreigners engaged in research in pedagogical, geographical, economic, biological, medical, chemical, agricultural, veterinary sciences, take part in an online conference. This event will provide an opportunity to

communicate with experts from different regions, countries to exchange views, programs, projects on the status of problematic issues and opportunities for its solution, by combining efforts, cooperation, using the experience of leading companies, organizations, practitioners, in cooperation with local governments, government agencies, sponsors, patrons, etc. forms of activity within the legislation of Ukraine. And also to identify those components of the strategy, the implementation of which is considered the most realistic, which, provided they are addressed immediately, will potentially improve the dynamics of key indicators of educational tourism in Pridesen and new outstanding cultural and scientific figures will appear.

References

1. Presidential Decree «On the Sustainable Development Strategy» Ukraine - 2020 dated 12.01.2015 № 5/2015 [Electronic resource] - Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5 / 2015>.
2. Tkachuk LM Educational tourism in the world and in Ukraine /L. M. Tkachuk //Scientific Bulletin of the Institute of International Relations of NAU [Text]: coll. Science. Art. - Vip. 2. – K.: National Aviation University, 2010. - P. 137—144. - (Series: Economics, law, political science, tourism).
3. Vermenych Ya. V. Chernihiv region // Encyclopedia of the History of Ukraine: in 10 volumes /editor.: V.A. Smoliy (chairman) and others. Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine. - K.: Nauk. opinion, 2013. - Vol. 10: T - Ya. - P. 517. - 784 p. : il. - ISBN 978-966-00-1359-9.

РОЗВИТОК АПІТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»

*Аліна Сергіївна Чуніхіна,
студентка бакалаврату кафедри туризму
Оксана Валодимирівна Борисова,
канд. геогр. наук, доц. кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Одним з найбільш значущих і поширених в світі природних лікувальних і профілактичних засобів є продукти бджільництва. Їх лікувальні властивості відомі з глибокої давнини. Сьогодні ми успадкували ці знання попередніх поколінь і оформили їх у вигляді цілого напрямку у відпочинку та лікуванні - апітуризмі (від лат. Апіс - бджола), що інтенсивно розвивається в промислово розвинених країнах.

За визначенням українського дослідника М. П. Кляпа, апітуризм (медовий туризм, бджолиний туризм) - різновид туризму, що має на меті дегустацію, споживання, купівлю продуктів бджільництва (мед, віск, прополіс, маточне молочко, бджолина отрута, бджолиний підмор, перга, забрус, гомогенат з трутневих личинок) безпосередньо на місці у виробника [1]. Звичайно, терміни «апітуризм», «апітерапія» почали використовуватись відносно нещодавно. Але наука про медоносних бджіл відома ще з античних часів і розвиток бджільництва або, іншими словами, бортництва відбувався протягом багатьох століть в різних куточках світу. Мед довго добувався шляхом розорення вуликів і лише у 1814 р. на Чернігівщині з'явився нового типу вулик - рамковий, що забезпечив більш високий обсяг виробництва у всьому світі і знизив трудомісткість процесу і вже мав вигляд сучасного бджільництва. Ще з давніх часів стало відомо про пасіку, а особливо про її лікувальні властивості при відпочинку на пасіці Існує чимало прикладів успішної спільної діяльності власників бджолиних пасік з туристичними агенціями у Словенії, Австрії, Україні, Польщі, США, Ізраїлі. Сьогодні пасіки стають екскурсійним об'єктом для туристів. Що такого особливого має пасіка, що приваблює туристів? По-перше, відвідувач знайомиться з однією з найдревніших культур людства - культурою бджільництва. Біологія, фізіологія та «соціологія» бджолиної сім'ї, таїнство виробництва меду, сучасні здобутки у технологіях бджільництва - усе це може бути не лише цікавим, але й видовищним. Людина знаходить мудрість та наближається до гармонії з навколишнім світом завдяки проживанню на пасіці та роботі з бджолами. Далеко не кожен вид відпочинку може цим похизуватися. По-друге, істинні прихильники меду та інших бджолопродуктів із задоволенням використають можливість куштувати та купувати їх прямо на місці виробництва. Відразу на місці вони зможуть також переконатись у відповідності до стандартів, технологій та високій якості продукції пасіки. А особливо привабливими для туристів будуть продукти, до виготовлення яких вони долучились особисто. За допомогою такого методу збуту продукції суттєво знижується собівартість, тому що туристи, приїжджаючи особисто, купують продукцію одразу на місці, що є дуже зручно. У вигідних обставинах опиняється і споживач, адже, відвідуючи пасіку і знайомлячись з безпосереднім виробництвом, покупець може бути впевнений у якості продукту. По-третє, вагомою складовою апітуризму може стати лікувальний туризм, і успішні приклади такого симбіозу вже відомі і приваблюють споживачів. Мед - є єдиним продуктом харчування, який не псується, а свої корисні властивості може зберігати століттями, містить у своєму складі фруктозу і глюкозу, а також значну кількість корисних мінералів: магній, залізо, калій, кальцій, натрій, хлор та сірку. Крім того, мед ще насичений вітамінами В1, В2, В3, В5, В6, Вс, Е, К, С і каротин. Вже нікому не секрет, що крім смакових якостей основного продукту бджоли - меду, є ще значна доза користі від нього, та похідних продуктів, відомі лікувальними властивостями та апітерапевтичними заходами. За своєю медико-біологічною сутністю бджола - це одноразовий шприц з унікальними ліками. За лікувальними властивостями поки не існує аналогів. Апітерапія

розвивається за декількома напрямками: лікування бджолиними продуктами; лікування бджолою отрутою. Якщо про користь бджолиних продуктів усі знають, то користь отрути є недооціненою. Речовина, яку виділяють бджоли під час вжалення містить близько 200 нутрієнтів. Бджолина отрута позитивно позначається на нервовій, серцево-судинній, дихальній, ендокринній та травній системах, має протизапальну, протинабрякову, імуностимулюючу, радіопротекторну, бактерицидну дію, каталізує практично всі фізіологічні процеси, які відбуваються в нашому організмі.

Сон на вуликах. Після ряду досліджень було виявлено лікувальний вплив бджолиного біополя на біополе людини. Хворі, що спробували сон на вуликах, відчували себе значно краще. Спостерігалось покращення настрою, кровообігу, колір обличчя та інше. Такий ефект досягається поєднанням випаровування меду, прополісу та воску.

Наукові засади застосування бджолої отрути для лікування окремих захворювань розробляються з початку 20 ст., тоді як сама апітерапія має багатовікову історію. За цей час трактування способів бджолиного лікування зазнало змін, відповідно до розвитку даного напрямку. Були розроблені спеціальні схеми і таблиці лікування бджоложаленням. Для кожного захворювання показані спеціальні місця укусів.

Також апітуризм виконує декілька важливих функцій: просвітницька функція - популяризує екологічну свідомість діяльністю, надаючи інформацію туристам про важливий внесок та роль, яку бджоли відіграють у функціонуванні багатьох екосистем; соціальна функція - апітуристична пропозиція дає можливість поживлявати місцеву громаду через створення нових робочих місць, розвивати агротуристичні господарства та використовувати багаж знань і досвіду пасічників.

У країнах Європейського Союзу та Україні включно, були проведені опитування, внаслідок яких стало відомо, що основними споживачами послуг апітуризму є діти та підлітки (54 %). Це пов'язано з виховною функцією апітуризму та тим, що численні господарства та пасіки проводять заняття з біології, екології та історії бджільництва для шкільних груп.

Далі після наймолодшої категорії за споживанням послуг апітуризму є індивідуальні туристи (43 %). Вони зазвичай приїжджають на пасіку для купівлі меду, а потім обирають супутню діяльність, після пропозиції відвідати пасіку або можуть стати учасниками тренінгів чи семінарів. Третю групу споживачів становлять дорослі (3 %), як правило - бджолярів, зацікавлені у різноманітних конференціях з оздоровлення пасік і бджільницьких господарств [2].

Словенія – безумовний лідер на ринку апітуризму. У країні цей вид туризму є популярним як для внутрішніх, так і іноземних туристів. У Словенії, порівняно з деякими країнами ЄС, невелика кількість вулиць і бджолярів. Хоча на кожні 1000 місцевих жителів - припадає 5 бджолярів (найвищий показник в ЄС), і у словенській культурі бджоли відіграють важливу роль. Любов словен до бджіл є традицією, яка передається з покоління в покоління. 20 травня, саме

за пропозицією словен, ООН було оголошено Всесвітнім днем бджіл. Словенія - єдина держава-член ЄС, яка захистила свою рідну бджолу – карніольську, та одна з перших в Європі, хто заборонив використовувати пестициди, шкідливі для бджіл. Словенський мед на рівні ЄС має статус захищеної географічної вказівки. Майже всі пасіки офіційно зареєстровані, а мед проходить не одну перевірку та знаходиться під суворим контролем якості. За останні п'ять років динамічний розвиток апітуризму спостерігався в Польщі, Німеччині, Чехії, Литві, Україні та Іспанії. Станом на листопад 2020 року - Україна стала лідером із постачання меду до ЄС. Обсяги поставок українського меду в ЄС за січень-серпень 2020 року зросли на 16% (порівняно з таким самим періодом 2019 року), а з Китаю — скоротилися на 19%. Відтак Україна зайняла лідируючі позиції з постачання меду до Європейського Союзу. Тому спираючись на вищевказаний матеріал можна спостерігати позитивні тенденції щодо розвитку бджільництва в Україні. Найпопулярнішими з регіонів України, для розвитку апітуризму, є Прикарпаття, Закарпаття, оскільки досить поширена та досить прибуткова там галузь - бджільництво. Саме на цих територіях України проводиться велика кількість заходів, що популяризують та прославляють продукцію бджільництва. Однією з перспективних областей цього виду туризму, в якій виготовляють таку продукцію, є Чернігівщина. У всіх районних центрах і у Чернігові створені осередки, які мають свої магазини медової продукції. За наявності сприятливих кліматичних умов доцільним є розвиток апітуризму на території парку природи «Беремицьке». Адже втілюючи ідею ревайлдингу (відновлення природи, притаманної тій чи іншій місцевості), працівники парку засаджують і заселяють територію тими видами рослин, тварин, птахів, комах, які утворюють замкнутий біологічний цикл прадавнього чернігівського Полісся, одночасно розвивають туризм.

Парк природи «Беремицьке» також бере участь в програмі, метою якої є розвиток традиційного Поліського промислу – бортництва. Зараз у парку стараються приманити до них бджіл і сіють неподалік духмяні трави. Також планується створення невеличкого музею-скансену. Це буде реконструйована хата бортника з усім її начинням. А навколо музею є ідея створити навчальний центр із ведення бджільництва [3].

Тому варто використати ідеальні наявні умови для введення і апітуризму, що сприятиме функціонуванню комплексу, основою якого є бджола. Для того, щоб відчуті всі блага та користь від даного ремесла, окрім вживання та купівлі бджолопродуктів, доцільно встановити спеціально облаштовані будиночки для апітерапії, де туристи зможуть оздоровлюватись під наглядом кваліфікованого фахівця. Також можна запровадити венотне застосування апітерапії (лікування бджололиною отрутою). Дослідження доводять користь на різні системи нашого організму.

Загалом апітуризм не виснажує ресурси, а навпаки, сприяє їх збагаченню, тому за всіма ознаками є сталим видом туризму. Завдяки його розвитку відроджується соціально-економічна сфера сільської місцевості за рахунок

приваблення туристів, відбувається розгалуження сільськогосподарського виробництва, створюються нові робочі місця.

Список використаних джерел

1. Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. /М.П. Кляп, Ф.Ф. Шандор. – К.: Знання, 2011. – С. 200–201.
2. Wos, V. (2014). Api-tourism in Europe. *Journal of Environmental and Tourism Analyses*, 2(1), 66- 74. <https://www.researchgate.net/publication/277711666>.
3. Історія бортництва на Поліссі [Електронний ресурс] //Парк природи "Беремицьке". – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://beremytske.com.ua/istoriya-bortnichestva-na-polese/>.

PARTICIPATION OF «TRAVEL EXCELLENCE» AND NP BEREMYTSKE
AT THE INTERNATIONAL EXHIBITION
AS A PHENOMENON OF IMAGE IMPROVEMENT

Olena Shevel

Bachelor student of the Department of Tourism

Victor Danilov

magister of Tourism

Olexander Romanenko

Cand. ped. Sciences, Associate Professor of Tourism

Vadym Golovko

senior lecturer at the Department of Tourism

Faculty of Natural and Geographical Education and Ecology

NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY

Kyiv Ukraine

Actuality of theme. Advertising in modern conditions is a constant companion that daily and massively affects everyone. Advertising activity is an effective tool that allows any tour company to survive on the tour market in conditions of constant competition and rivalry for the traveling tourist [1]. Advertising in tourism stimulates sales, contributing to the growth of profits tour company, image and ultimately - their development. The image of B.G.: «... is constantly created, both in words and images, which are bizarrely moved and transformed in the public mind into a single complex» [2]. «Travel extravaganza» works in conditions of fierce competition, there is a need for additional advertising during the UITM as an element of commercial activity, to improve the image, so the research topic is relevant.

The purpose of the work is to develop mechanisms for effective advertising at international exhibitions to improve the image of the tour company «Travel Extravaganza» and NP Beremytske.

To achieve the goal of the work the following tasks were set and solved: the theoretical, scientific-methodical and practical principles of advertising, its goals and

types were analyzed; the advertising activity of the tour of the «Extravaganza of Travels» enterprise is considered, the strong and weak positions are revealed; identified effective mechanisms to improve the image of the tour company and NP Beremytske during participation in the UITM.

The methods used during the study are general and special methods, the method of theoretical analysis, the method of comparison, the method of observation, the method of modeling.

The degree of scientific development of the problem. Problems related to advertising and image of the tour company in the modern world are reflected in a large number of scientific literature, materials of scientific and practical conferences and seminars, in the works of domestic and foreign scientists such as: M. Malska, V. Khudo, V. Tsybukh, O. Oliynyk, S. Yavorivsky, A. Durovych, A. Kopanov, U. Rohr, K. Shukhardt, K. Hensler, N. Kabushkin, Ch. Shulga, M. Borushchak, A. Vanyukov, V. Khomych, A. Let's, E. Barnow, O. Vikhansky, D. Brustin, K. Melder, P. Byrd, B. G., J. Russell, W. Lane, W. Wells, J. Rositer, V. Tulupov, O. Feofanova, M. Eisenberg, V. Ahrens, K. Beauvais, B. Batru and J. Myers, M. Birzhakov, K. Borisov, V. Kvartalnov, F. Kotler, J. Bowen, J. Mackenzs, B. Gulyaeva, V. Senin, E. Korotkov, D. Lviv, A. Prigogine, A. Chudnovsky and others.

The essence of the study. High-quality and professionally executed advertising during UITM has a double effect. On the one hand, it helps the tour company to develop new markets, expand sales, on the other - to increase its own income, which can ensure proper remuneration of staff. This, in turn, contributes to the growth of staff interest in the results of joint activities [3]. «Travel Extravaganza» is a domestic tour operator that also works with franchising. Managers develop advertising not only for themselves but also for a network of small travel agencies working under their brand and on their image. The tour company has its own brand with all the hallmarks of corporate identity. The face of the brand is the general director - Igor Zakharenko. Each tour company develops its own service strategy - an action plan that defines how it will compete in the relevant market space. The tourist service strategy touches on three main components - needs, the ability to meet these needs and long-term profits. The action plan, which defines the priorities of strategic goals in the service of tourists, the achievement of which is possible only through the formation of a positive image of the tour company and a stable financial position in the tour market [4].

At UITM exhibitions, workers together with tour company managers help to design and conduct a decent presentation of the tour operator. At UITM exhibitions "Travel Extravaganza" mainly looks for partners and presents novelties in the tour of activities, conducts seminars. The scale of its presentation and design of the stand, the tour company is well positioned in front of foreign guests and all visitors to the exhibition.

Beremytske Nature Park took an active part in the 25th UITT 2019 International Tourism Exhibition. From March 27 to 29, Kyiv hosted the 25th international tourist exhibition «UITT 2019», where the Nature Park Beremytske was presented at the stand of the region. Representatives of the park took a direct part in the delegation of

the Chernihiv region. As part of the exhibition, a number of meetings were held at the stand and agreements were reached with partners on cooperation. Thus, the tourism manager of the Beremytske Nature Park, Rostyslav Polushvayko, at the invitation of the National Pedagogical University named after M. Drahomanov gave lectures for students of 2-4 courses studying at the Department of Tourism. A specialist in the educational work of the Beremytske Nature Park, Kateryna Kovalchuk held a meeting with teachers of the Department of Tourism. During the meeting, an agreement was reached on the students' field practices in the park.

«We are grateful for the invitation and hope that by joint efforts with the Department of Culture and Tourism, Nationalities and Religions of the Chernihiv Regional State Administration and the National Pedagogical University we will be able to implement the Chernihiv Polissya project. This will help improve the quality of tourist services for both domestic and foreign tourists, and the transformation of Podesnya into a center of ecotourism in Chernihiv region and Ukraine» [5].

Conclusion. Examining the impact of advertising during the UITM on potential customers, image and its effectiveness, it should be noted that the individual parameters of any advertising process are not separately, but in some connection with all other variables that affect it, and depending on specific relationships between these values, the intensity of the process can vary in a wide range of advertising campaigns.

References

1. Durovich A.P. Marketing in tourism: textbook. Manual /A.P. Durovich. - 5th edition, stereotype. - Minsk: New Knowledge, 2005 - 496 p.
2. Company image: Planning, formation, promotion /Bobby G.; Translated from English A.Vikhrova. - SPb.: Peter, 2000. - 220 с. : ил. - (Management theory and practice).
3. Dell D., Linda T. Textbook on advertising: How to become famous without spending money on advertising. /Authors: Denison Dell, Toby Linda. Translated from Polish by N.V. Babina. Reference and methodical edition. /Minsk: Publishing Association «Modern Word», 1997. - 320 p.
4. Romanenko O.V. Hospitality systems in tourism. Tutorial. – K.: NPU Publishing House. Dragomanova, 2016. - 321 p.
5. «Nature Park Beremytske» beremytske.park

ВІДНОВЛЕННЯ НАРОДНИХ ХУДОЖНІХ ПРОМИСЛІВ НА ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»

*Марія Вікторівна Ялинська,
студентка бакалаврату кафедри туризму
Оксана Володимирівна Борисова,
канд. геогр. наук, доц. кафедри туризму
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Декоративно-прикладне і образотворче мистецтво як вид народних художніх промислів на Чернігівщині розвивається значними темпами і набуває все більшої популярності серед населення області та України в цілому.

Робота майстрів декоративно-прикладного мистецтва та самодіяльних художників посідала й продовжує посідати важливу роль у естетичному вихованні населення, адже митці відроджують, збагачують, поширюють традиції українського народу, передають свій досвід наступним поколінням, про що говорить кількість художніх промислів в області і в Україні в цілому, поповнення традиційних видів мистецтва новими і сучасними.

Згідно Закону України «Про народні художні промисли», народний промисел (народний художній промисел) – творча та виробнича діяльність, метою якої є створення художніх виробів декоративно-вжиткового призначення, що здійснюється на основі колективного освоєння і спадкоємного розвитку традицій народного мистецтва у певній місцевості в процесі творчої праці майстрів народних художніх промислів [1].

Існує декілька видів народних художніх промислів, осередком яких є Україна. Згідно Закону, осередок народного художнього промислу – територія, у межах якої історично склався і розвивається відповідно до самобутніх традицій народний художній промисел [1]. Таким чином, Чернігівщина є осередком для таких народних художніх промислів як: кожухарство і кушнірство, чинбарство, деревообробка (ложкарство, бондарство, скринництво, стельмаство, лозоплетіння та іграшкарство), гончарство, ткацтво (килимарство, прядіння, плахитництво, мотузництво, ситництво), обробка металів (зброярство, ковальство, ливарництво і золотарство).

В парку природи «Беремицьке» існує проект відновлення народних художніх промислів, що були характерні для Чернігівського Полісся X-XII століття. З них виділяють фарбування тканин, кушнірство, бондарство та зброярство.

Для означення шкіряного ремесла з вичинки овечих шкур побутував загальнопоширений термін «кушнірство». Вироблення овчини, яку здебільшого

використовували для пошиття кожухів, шуб, шапок, комірв, мало широке розповсюдження. Техніко-технологічні особливості обробки відповідної сировини полягали у тому, що від правильності проведених операцій залежала якість не лише шкіри, а й хутра. Залежно від різновиду продукції виокремилася низка галузевих ділянок, серед них: кожухарство, шапкарство, шевство, шорництво тощо. Окрему нішу займало шевське ремесло, або чоботарство (за нар. етимологією пн.-сх. місцевостей — «сапожництво»), до появи спеціалізованих майстерень і фабрик займало окрему нішу в системі народного шкіряного виробництва. В різних місцевостях це заняття могло побутувати одночасно в кількох формах: було власне домашнім ремеслом, допоміжним до основних господарських занять, кустарним ремеслом (заняття чоботарством було основою життєзабезпечення спеціалістів цього фаху). Однак традиційне ремесло із пошиття шкіряного взуття зникло з побуту українців унаслідок розвитку легкої промисловості, залишивши за собою лише функцію його ремонтування.

Бондарство відоме в Україні вже в X ст. як виготовлення місткого посуду: діжі, барила, відра, коновки, балії, дійниці. Бондарі користувалися, крім звичайних теслярських інструментів, спеціальними рубанками, фуганками, циркулями, лінійками, кривим стругом. Бондарна продукція втратила практично-побутову роль із появою широкого асортименту алюмінієвого, скляного, цинкового, чавунного посуду і різноманітного господарського начиння фабрично-заводського виробництва. Відтак наприкінці 20 — на початку 21 ст. індивідуальне бондарне ремесло помітно згорнулося. Збережені вузьколокально, у 3 тис. рудименти бондарного ремесла нерідко є виявом міжпоколінної спадкоємності ремісничих традицій. Разом із тим сучасне бондарство куди частіше стає способом самовияву майстрів у їхній творчості. Проте таке прагнення до оригінальності, власне, як і слідування за запитами сучасного урбанізованого споживача, призводить до руйнування локально-регіональної своєрідності традиційного бондарства.

Зброярство — ремесло із виробництва військового захисного та бойового спорядження, традиції якого були започатковані ще задовго до н. е. Зразки тогочасної холодної зброї свідчать про високий рівень художньої майстерності. У давньоруський період зброярське ремесло зосереджувалось у міських майстернях. Тамтешні спеціалісти, виробляючи броню та зброю (шоломи, кольчуги, щити, мечі, булави тощо), застосовували різноманітні методи і художні прийоми металообробки — відливання, кування, гравірування, карбування, золотіння, воронування та ін. При цьому вміло поєднували різноманітні види металів та їх сплави (залізо, бронзу, золото, срібло). Особливою мистецькою досконалістю вирізнялася холодна парадно-урочиста князівська та дружинна зброя, зокрема мечі, пишно декоровані високохудожніми орнаментами чи написами [2].

Однак, окрім зазначених народних художніх промислів, у зв'язку з підвищенням зацікавленості в українській етнічній культурі, а також

продуктами виробництва притаманних їй ремесел доречним було б долучити до проекту відновлення такі промисли як іграшкарство та лозоплетіння.

За археологічними даними і музейними зразками, люди, які господарювали в різних регіонах України, здавна володіли навичками лозоплетіння. Проте особливо стрімкого розвою це ремесло набуло наприкінці 19 — на поч. 20 ст. Традиційна практика виробництва плетених із лози різноманітних речей поширилась у тих регіонах, де були значні масиви сировини або ж сприятливі природно-географічні умови для її культивування. В окремих місцевостях Полісся (Чернігів), Слобожанщини (с. Боромля Тростянецького р-ну Сумської обл.), утворилися осередки художніх плетених виробів як індивідуального, так і колективного (фабричного) виготовлення, що є вагомим базисом для відтворення даного промислу на території Придесення.

Давні деревообробні традиції має іграшкарство. Це унікальне ремесло, пройшовши виняткову історію розвитку — від дитячого майстрування до художнього промислу, увібрало різні виробничі та декоративні техніки. Із розвитком іграшкарства, переходом його із власне хатнього виробництва у ринкове майстри все більше надавали своїм витворам художньої виразності — оздоблювали їх розписами, різьбленими орнаментами. Із кінця 20 ст. виробництво іграшки із дерева на основі традиційної техніки стало індивідуально-авторським. Такі майстри працюють у різних куточках України, зокрема, на Чернігівщині. У 21 ст. відчувається посилення інтересу до дерев'яних іграшок, що сприяє поверненню із забуття традиційних забавок і є стимулом для відновлення даного промислу не тільки з етнічно-культурного погляду, а й зі сторони комерційної привабливості.

Таким чином, парк природи «Беремицьке» як осередок відновлення природної та етнічної складових Чернігівського Полісся може стати центром відродження більш широкого кола народних художніх промислів у рамках вже існуючого проекту з метою збереження традиційної української культури, її популяризації на теренах України та поза її межами та зростання її загальної комерційної привабливості за рахунок збільшення зацікавленості у продуктах виробництва народних промислів сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Про народні художні промисли : Закон України від 21 червня 2001 р. № 2547-III //Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 49. — Ст. 199.
2. Литвинчук Н.В. УКРАЇНА, ДЕРЖАВА: РЕМЕСЛА ТА ПРОМИСЛИ [Електронний ресурс] //Енциклопедія історії України: Україна - Українці. Кн. 1 /Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во «Наукова думка», 2018. — 608 с. — Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=1.4.2>

ЗМІСТ

I.	<i>Психолого-педагогічні аспекти формування професійної компетентності туристичного потенціалу Придесення</i>	
	Куца М., Кравченко А. <i>ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИДЕСЕННЯ</i>	5
	Marushchak Y., Ishchenko I., Romanenko O. Golovko V. <i>PERSONNEL MANAGEMENT ON THE EXAMPLE OF NP «BEREMYTSKE»: MOTIVATION AND QUALIFICATION</i>	8
	Панюхно Є., Кравченко А. <i>ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ НА ПРИКЛАДІ ПП БЕРЕМИЦЬКЕ</i>	11
II.	<i>Застосування інформаційних технологій, новітні дидактичні підходи та досвід їх упровадження у навчальному процесі на Придесенні</i>	
	Васін С. <i>СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ ДОСТУПНОГО КОНТЕНТУ Й РЕЛЬЄФНО-ГРАФІЧНИХ КАРТ МІСЦЕВОСТІ ДЛЯ НЕЗРЯЧИХ</i>	16
	Кудін А. <i>РОЗРОБКА КОНЦЕПЦІЇ 3D ТУРУ ПО ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ» НА САЙТІ ФАКУЛЬТЕТУ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЕКОЛОГІЇ НПУ ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА</i>	20
	Куфрик А., Кравченко А. <i>РЕІНЖЕНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПРИКЛАДІ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»</i>	24
	Lipchansky A., Smirnov I., Romanenko O. <i>USA TRAVEL INDUSTRY ASSOCIATION: INFORMATION AND ADVERTISING</i>	28
III.	<i>Проблеми та перспективи реформування системи освіти</i>	
	Базака М., Кравченко А. <i>ВПЛИВ ПОЗИТИВНИХ ТА НЕГАТИВНИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ</i>	33

Бутвиловский В., Григорович В., Бутвиловский А. <i>К ВОПРОСУ ОБ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЯХ СТУДЕНТОВ УЧРЕЖДЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ «БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ»</i>	36
Войтюк Ю., Серпутько Г. <i>ТИФЛОКОМЕНТУВАННЯ, ЯК СКЛАДОВА ЯКІСНОГО СУПРОВОДУ КЛІЄНТІВ З ГЛИБОКИМИ ПОРУЩЕННЯМИ ЗОРУ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ</i>	38
Бутвиловский В., Григорович В., Бутвиловский А. <i>ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ГРАМОТНОСТИ СРЕДИ СЛУШАТЕЛЕЙ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОГО ОТДЕЛЕНИЯ БЕЛОРУССКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА</i>	42
Войтюк Л., Ганченко А., Губар М. <i>ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА, ВИХОВАННЯ І КУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ НА ЗАНЯТТЯХ З БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ</i>	44
Григорович В., Бутвиловский В., Бутвиловский А. <i>ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ ЭКОЛОГИИ ИНОСТРАННЫМ СТУДЕНТАМ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ В БЕЛОРУССКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ</i>	48

IV. *Міжнародний досвід збереження тваринного та рослинного світу планети*

Компанець Е. <i>ПЕРСПЕКТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОГО ПОТЕПЛІННЯ</i>	50
Матвієнко М. Литвиненко І. <i>INTERNATIONAL EXPERIENCE OF CONSERVATION OF THE ANIMAL AND PLANT WORLD OF THE PLANET</i>	53
Кушнірук Є., Головка В., Романенко О. <i>ВЛИВ НАЦИОНАЛЬНИХ ПАРКІВ ТА ЇХ ЗБЕРЕЖЕННІСТЬ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ США</i>	57

V. **Сучасні тенденції досліджень тваринного та
рослинного світу**

- Бадига Я., Пархоменко О. ЛІСОТИПОЛОГІЧНА 63
ХАРАКТЕРИСТИКА ДОЧІРНЬОГО ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО
ПІДПРИЄМСТВА «СЯЙВО», СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ «ОЗЕРСЬКИЙ» СЕЛА ОЗЕРО,
ВОЛОДИМИРЕЦЬКОГО РАЙОНУ, РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ
- Білявський С. УРБАНОФЛОРИСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ БІЛОЇ 66
ЦЕРКВИ ЯК СУЧАСНИЙ АКТУАЛЬНИЙ НАПРЯМ
БОТАНІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ КИЇВЩИНИ
- Головко Т. Головко Л. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ 69
ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У КОНТЕКСТІ
ПРОЦЕСІВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ
БОЙОВИХ ДІЙ
- Grabina N. EDUCATION OF CAREFUL ATTITUDE TO THE 74
ANIMAL AND PLANT WORLD AMONG STUDENTS OF A
PROFESSIONAL EDUCATIONAL INSTITUTION
- Дауді А. Кустовська А. ДОСЛІДЖЕННЯ СТУПЕНЯ УРАЖЕННЯ 78
ДЕРЕВНИХ РОСЛИН ПАРКУ «ПЕРЕМОГА» МІСТА КИСВА
НАПІВПАРАЗИТАМИ *VISCUM ALBUM L.*
- Єжель І. АЛЕЛОПАТИЧНІ ВЗАЄМОДІЇ *EQUISETUM ARVENSE* 81
L., *ARTEMISIA ABSINTHIUM L.* ТА *ARCTIUM LAPPА L.*
- Каллуб Л., Кустовська А. СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ РОДУ 84
SAMBUCUS L. В УКРАЇНІ
- Лотарева І., Журавель Н. АГРОТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ ПО 87
ВИРОЩУВАННЮ КУЛЬТУРИ *PETUNIA HYBRIDA* У
ВІДКРИТОМУ І ЗАХИЩЕНОМУ ҐРУНТІ
- Мельниченко Н. Чепурна Н., Мухіна О. НЕБЕЗПЕЧНІ 90
ШКІДНИКИ РОДУ ГОРОБИНА (*SORBUS L.*)
- Михайленко Ю., Журавель Н. ЛІХЕНОІНДИКАЦІЯ ЯК 94
ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕНЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ
СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ
- Невмержицька К. Журавель Н. ПЕРСПЕКТИВИ 97

ВИКОРИСТАННЯ ЛОФАНТУ АНІСОВОГО (AGASTACHE FOENICULUM(PURSH) KUNTZE) В РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ

Палиця А., Кустовська А. *СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ (TRITICUM AESTIVUM L.)* 100

Thomas K., Romanenko O. *CREATING A CULTURE OF CONSERVATION THROUGH EDUCATION AND PARTNERSHIPS IN THE AREA OF ICHETUCKNEE SPRINGS STATE PARK* 104

VI. *Тенденції освітньої теорії та практики на території ПП «Беремицьке»*

30 Gurzhiy P., Golovko V. *LOCAL HISTORY MUSEUM OF NATURE PARK «BEREMYTSKE» AS AN ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL CENTER OF SCHOOL LOCAL HISTORY AND TOURISM ADVENTURE* 107

31 Завітаєва Д., Борисова О. *РОЗВИТОК КІННОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»* 110

32 Zrazhevskya D. Romanenko O. *CONCEPT OF WELLNESS TOURISM ITS DEVELOPMENT IN UKRAINE AND ABROAD* 113

33 Кардаш А. Кравченко А. *ОЗДОРОВЧО-ФОЛЬКЛОРНІ ТУРИ НА ПРИДЕСЕННІ* 116

34 Кизилкая А. Борисова О. *ОРГАНІЗАЦІЯ НАРОДНИХ СВЯТ В ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»* 119

35 Kisil O., Golovko V., Romanenko O. *BUSINESS TOURISM IN THE USA AND NATURE PARK "BEREMYTSKE" COMPLETING COVID-19* 122

36 Козак О., Кравченко А. *EXHIBITION AND EXCURSION ACTIVITY OF THE TOURIST COMPLEX* 126

37 Kolesnyk A., Romanenko O. *DEVELOPMENT OF TOURIST AND EXCURSION ACTIVITY ON THE EXAMPLE OF NATURE PARK BEREMYTSKE: EDUCATIONAL ASPECT* 130

38 Колісник А., Головка В. *ЕКСТРЕМАЛЬНІ ВИДИ ТУРИЗМУ У СВІТІ ТА ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ* 134

- 39 Корнева В., Борисова О. *Анімаційна діяльність у ПП 138
БЕРЕМИЦЬКЕ ЯК СПОСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ СІМЕЙНОГО
ВІДПОЧИНКУ ТА ПРОПАГАНДИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ЖИТТЯ*
- 40 Melnyk O., Romanenko O. *PROSPECTIVENESS OF CULINARY 141
TOURS TO NATURE PARK «BEREMYTSKE»*
- 41 Обозний В., Романенко О. *ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНОГО 145
НАВЧАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ПАРКУ ПРИРОДИ
«БЕРЕМИЦЬКЕ»*
- 42 Пилипенко Д., Головка В. *ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ 147
У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ*
- 43 Побережник М., Кравченко А. *ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ 150
ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В ПАРКАХ*
- 44 Полушвайко Р. *НАПРАЦЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПАРКУ 153
ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ» БІРДВОЧИНГ ЯК НАПРЯМОК
ТУРИЗМУ*
- 45 Tkachenko R., Romanenko O. *DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL 158
TOURISM IN PRESEN*
- 46 Чуніхіна А., Борисова О. *РОЗВИТОК АПІТУРИЗМУ НА 161
ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»*
- 47 Shevel O., Danilov V., Olexander Romanenko O., Golovko V. 165
*PARTICIPATION OF «TRAVEL EXCELLENCE» AND NP
«BEREMYTSKE» AT THE INTERNATIONAL EXHIBITION AS A
PHENOMENON OF IMAGE IMPROVEMENT*
- 48 Ялинська М., Борисова О. *ВІДНОВЛЕННЯ НАРОДНИХ 168
ХУДОЖНІХ ПРОМИСЛІВ НА ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ ПРИРОДИ
«БЕРЕМИЦЬКЕ»*

РЕЗОЛЮЦІЯ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ – КОНФЕРЕНЦІЇ НАПРЯМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПАРКУ ПРИРОДИ «БЕРЕМИЦЬКЕ»

23 лютого 2021 р. на кафедрі туризму відбулася Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Напрямки та перспективи розвитку Парку природи «Беремицьке».

Організаторами конференції виступили Парк природи «Беремицьке»; кафедра туризму, науково-дослідна лабораторія туризму та краєзнавства, факультет природничо-географічної освіти та екології, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова.

Співорганізатори: кафедра країнознавства та туризму географічного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка; кафедра туризму та авіаційних перевезень Льотної академії Національного авіаційного університету (Кропивницький), Міжнародна Федерація спортивного туризму України, Опольський університет в Ополі (Польща), Щецинського університету (Щецин, Польща), TestDaf - Інститут (м. Бохум, Німеччина); факультет фізичного виховання, здоров'я та туризму Запорізького національного університету (Запоріжжя), Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді (Київ), Переяслав-Хмельницького педагогічного університету імені Григорія Сковороди (Переяслав-Хмельницький); Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України.

У роботі конференції взяли участь понад 60 учасників, серед яких – представники вищих навчальних закладів із різних регіонів України, наукових установ Республіки Польщі, гості із США, Республіки Білорусь. Представництва з Нідерландів, Німеччини.

Під час роботи конференції було проголошено і обговорено близько 50-ти доповідей, присвячених різним аспектам, а саме: психолого-педагогічним аспектам формування професійної компетентності туристичного потенціалу Придесення; застосування інформаційних технологій, новітні дидактичні підходи та досвід їх упровадження у навчальному процесі на Придесенні; проблемам та перспективам реформування системи освіти; міжнародному досвіду збереження тваринного та рослинного світу; сучасним тенденціям досліджень тваринного та рослинного світу та тенденціям освітньої теорії та практики на території ПП «Беремицьке».

Конференцією відзначено, що в останні роки спостерігається активна взаємодія науковців, фахівців, практиків та теоретиків, студентів, аспірантів ЗВО, працівників науково-дослідних установ парків природи та освітніх закладів, учнів МАН та їх керівників, іноземців, які займаються науковими дослідженнями у сфері педагогічних, географічних, економічних, біологічних, хімічних, сільськогосподарських, ветеринарних наук щодо створення/використання різних в тому числі туристичних послуг з винятковою позицією збереження довкілля, природи та фауни, залучення до цієї справи

державні, приватні установи, іноземні компанії, корегування правової площини на різних площадках тощо.

Зазначено, що освітня траєкторія молоді будується на поєднанні двох складових навчання через дослідження враховуючі швидке зростання в інформаційному суспільстві новітніх технологій.

Особливо цікавими були доповіді про: популярний напрям в туристичній галузі бірдовчинг – спостереження за птахами; міжнародний досвід та підтримку підприємницької діяльності для осіб з інвалідністю у сфері сільського туризму; зелені шляхи, як модель розвитку туристичного потенціалу громад, бізнесу та околиць ПП «Беремицьке; сучасні інформаційні технології в підготовці доступного контенту й рельєфнографічних карт місцевості для незрячих; тифлокоментування, як складова якісного супроводу клієнтів з глибокими порушеннями зору в туристичному бізнесі та ін.

Заслухавши і обговоривши виступи, учасники конференції за результатами своєї роботи прийняли наступні рекомендації:

- науковій спільноті посилити увагу теоретичних питань Освітньо-професійних програм для підготовки здобувачів вищої освіти відповідно вимог НАЗЯВО;
- продовжити практикувати дискусії у форматах круглих столів, семінарів, конференцій та на сторінках періодичних видань;
- вважати за доцільне рекомендувати закладам вищої освіти відповідно до стратегій, здійснювати підготовку конкурентоспроможного фахівця, адаптованого до ринкових і демократичних перетворень, здатного жити і творити в інформаційному суспільстві, глобальному світовому середовищі, бути громадянином Європи і світу й одночасно відданим патріотом української держави, речником національних інтересів;
- продовжити розширення навчально-методичної бази за рахунок проведення досліджень та написання підручників, посібників;
- звернути особливу увагу на розвиток і зміцнення міжнародної співпраці між науковими і навчальними закладами у сфері реалізації спільних проектів, наукової, дослідницької і освітньої діяльності, обміну науковцями, викладачами і студентами;
- вважати за необхідне продовжити роботу щодо поглиблення співпраці з науковими установами та закладами вищої освіти;
- надавати методичну та консультаційну допомогу викладачам навчальних закладів у професійній теоретичній, методологічній та практичній підготовці студентів, а також учням МАН та їх керівникам;
- взяти до відома інформацію, викладену у доповідях учасників, та рекомендувати тези заслуханих доповідей до друку в окремому збірнику матеріалів конференції.

Організаційний комітет

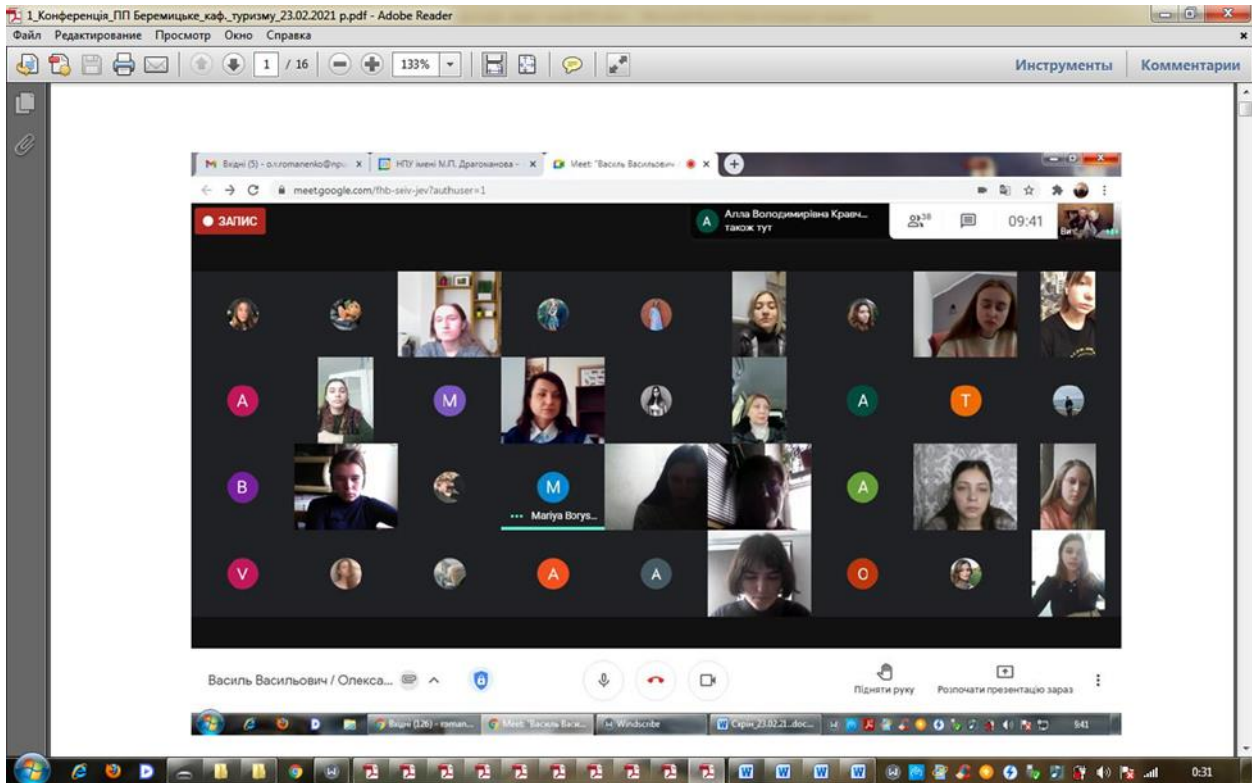
Київ, 23 лютого 2021 р.

ДОДАТКИ

СКРІН-ШОТИ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ – КОНФЕРЕНЦІЇ

Вітальне слово

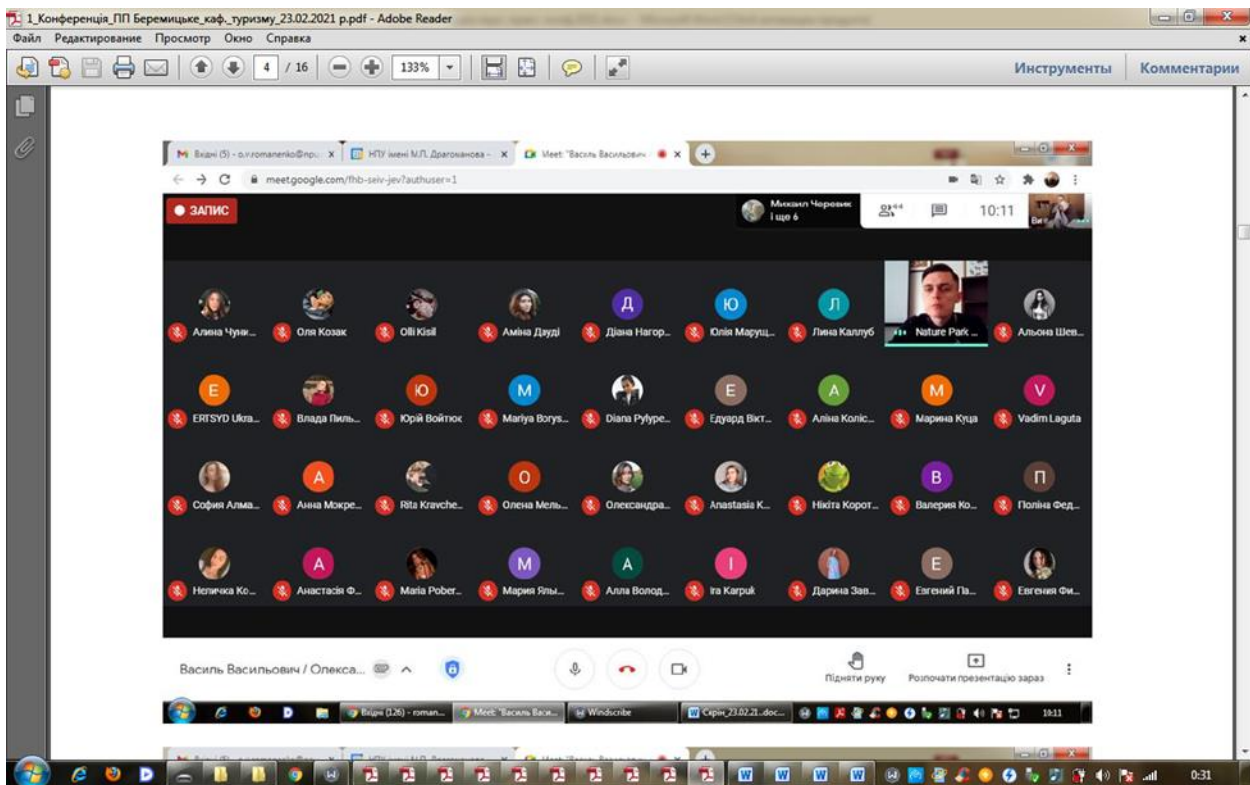
Турчиної Ганни Володимирівни, декана факультету, кандидата педагогічних наук, професора, НПУ імені М.П. Драгоманова



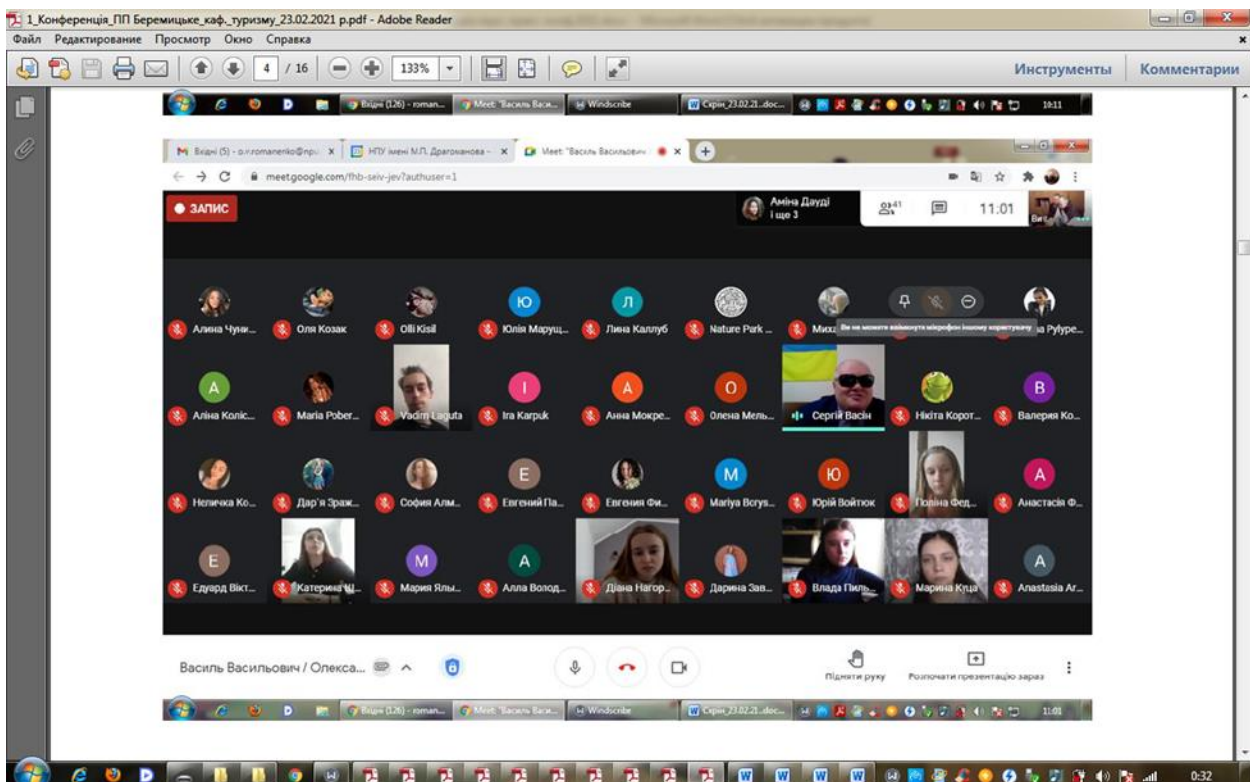
Пленарне засідання – доповіді:

Неліпа Антона Олеговича, керівника проектів БО «БФ «Беремичке Біосфера» та **Полушвайко Ростислава Ігоревича**, менеджера з туризму БО «БФ «Беремичке Біосфера»

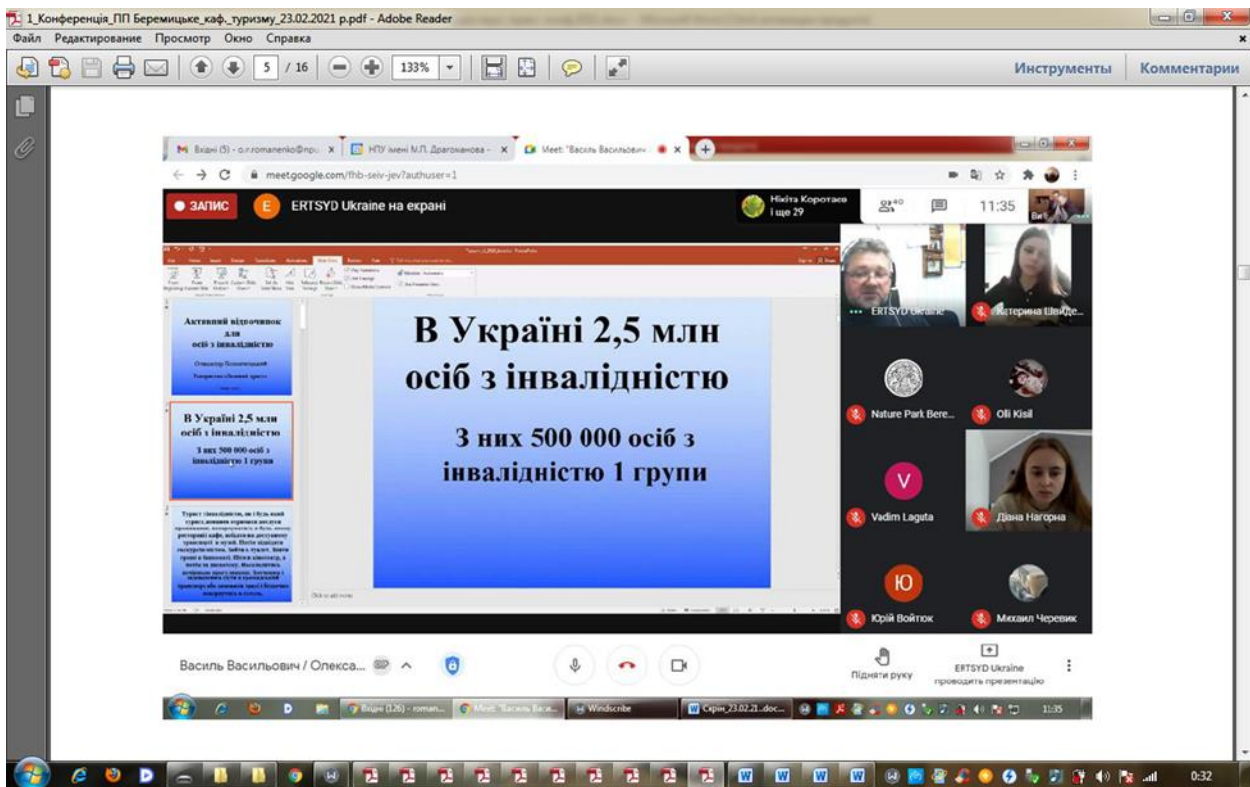
Тема доповіді: «**Напрацювання та перспективи розвитку Парку природи «Беремичке». Бірдвочинг як напрямок туризму»**

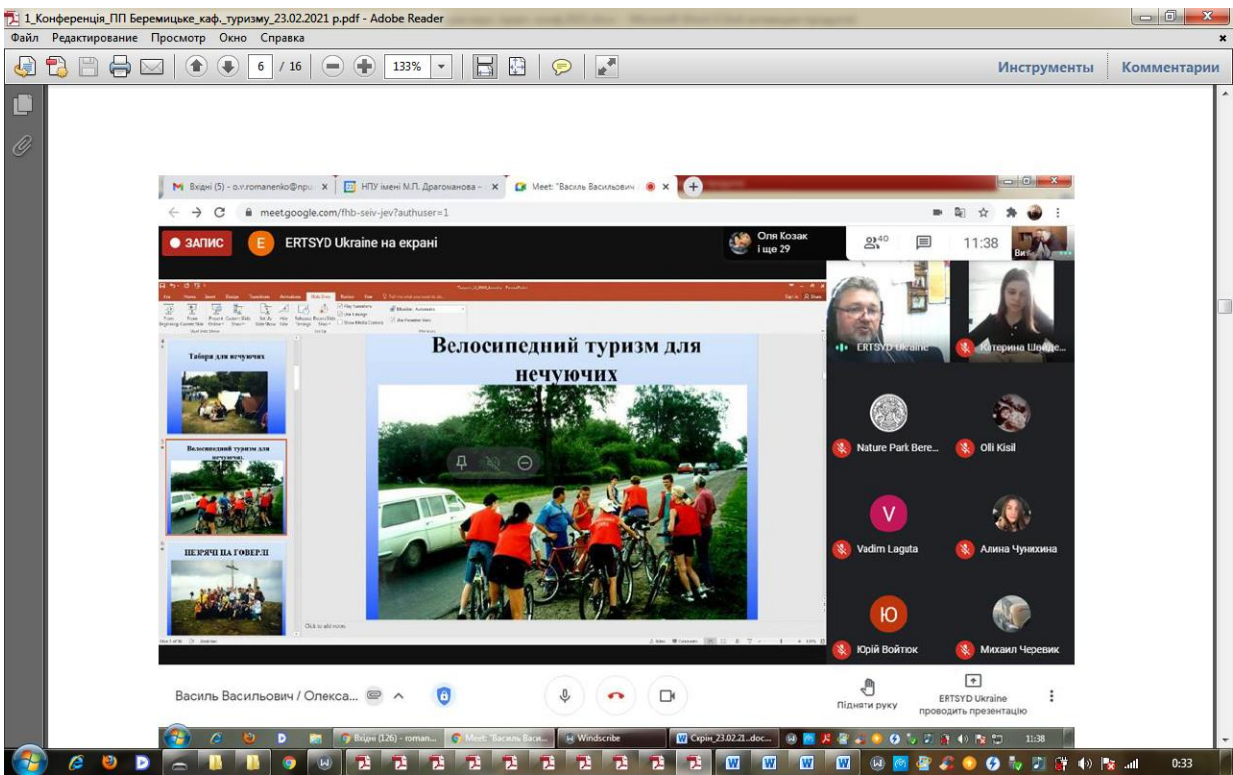
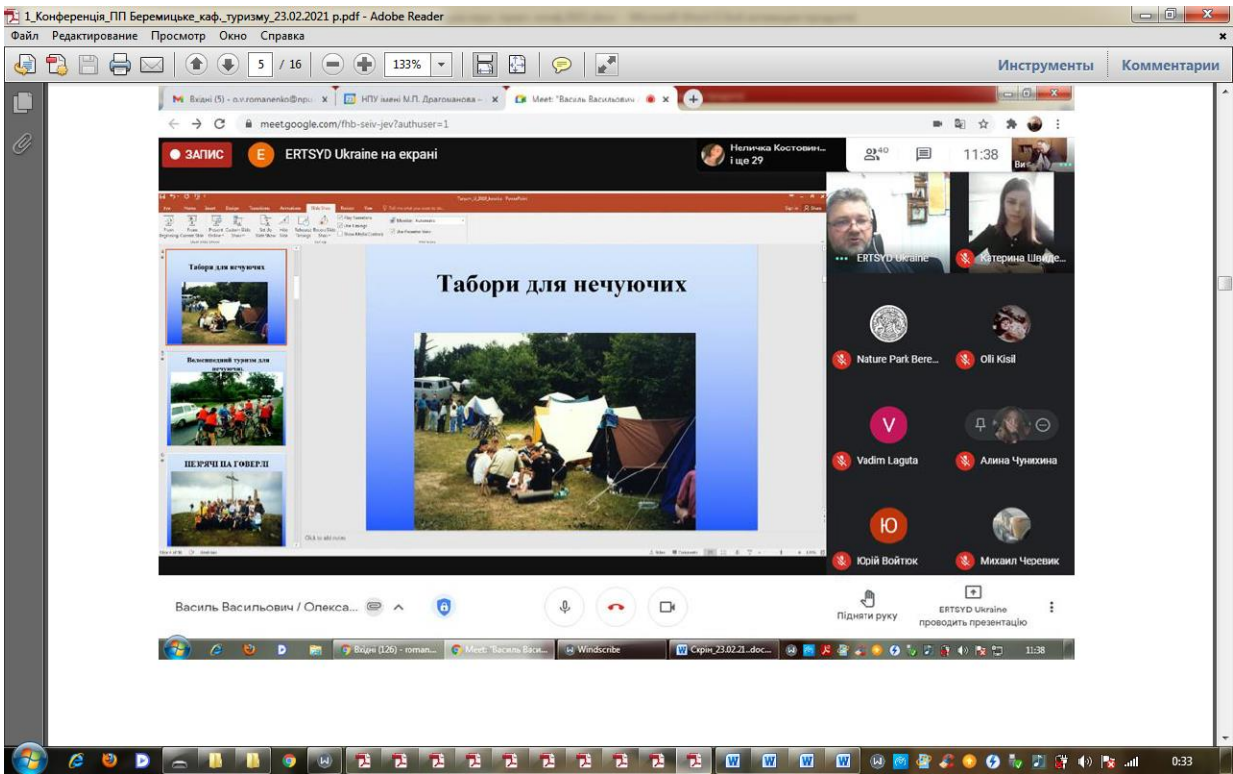


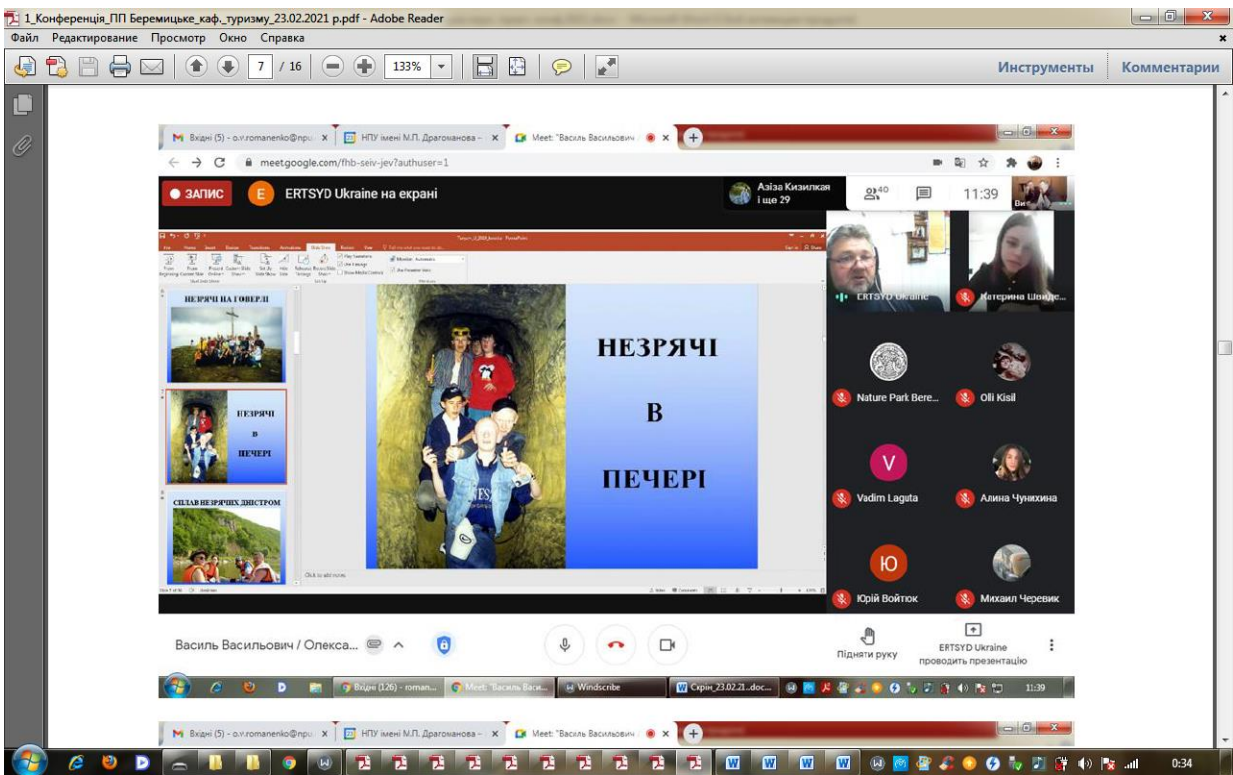
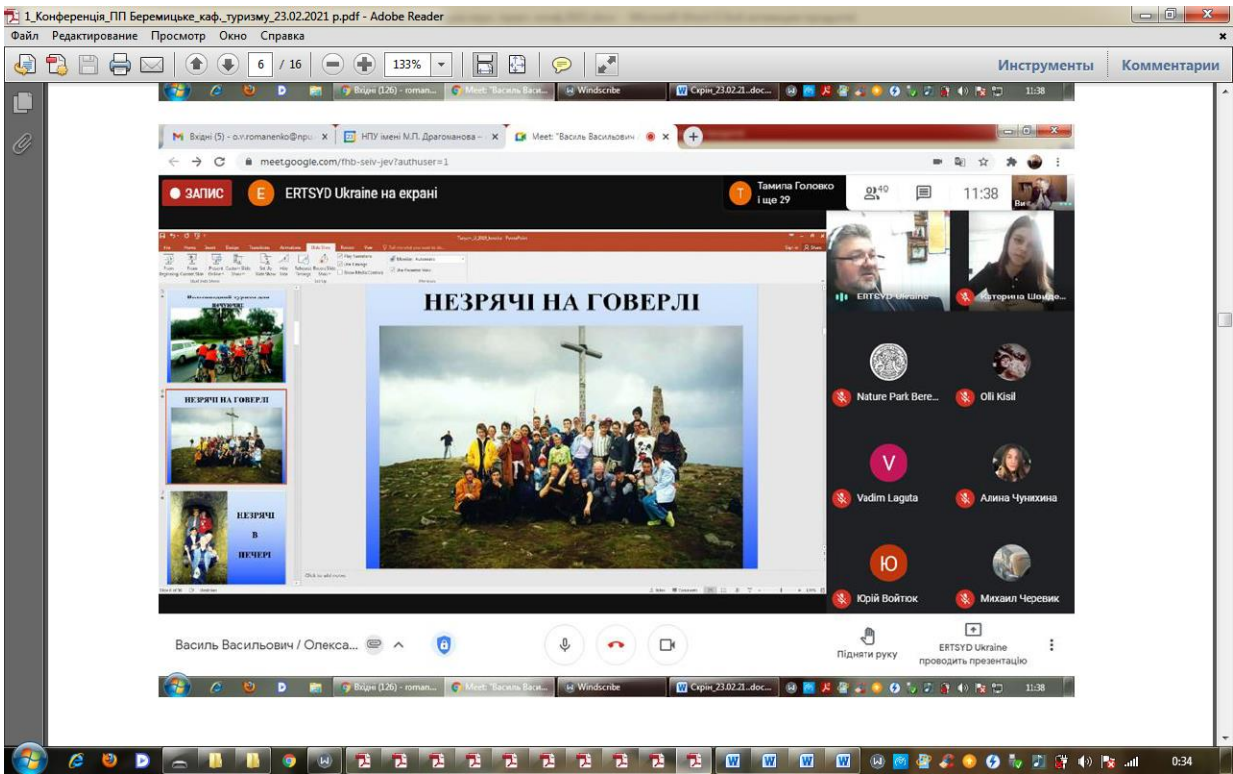
Васіна Сергія Анатолієвича, кандидата економічних наук, заслуженого працівника соціальної сфери України, директора Комунальної реабілітаційної установи «Київського центру незрячих», Чемпіона Світу з шахів. Заслуженого майстра спорту України.
 Тема доповіді: «Сучасні інформаційні технології в підготовці доступного контенту й рельєфнографічних карт місцевості для незрячих»

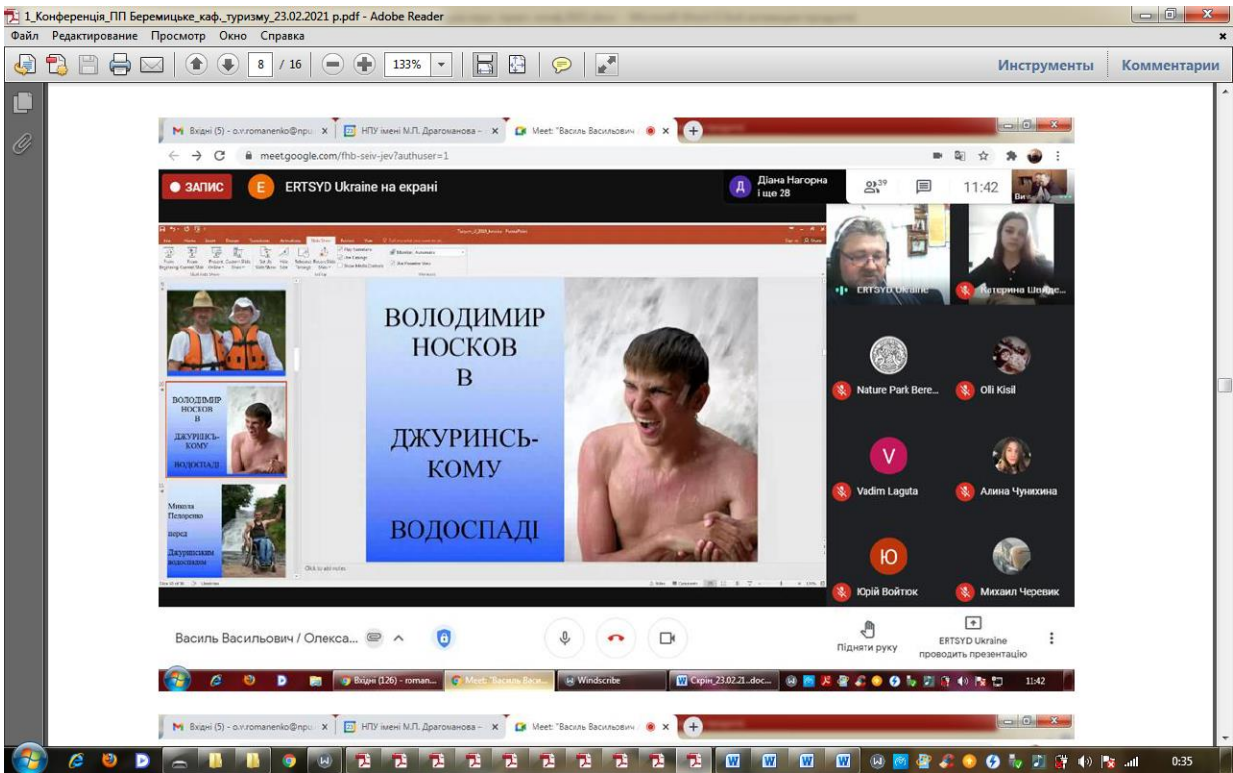
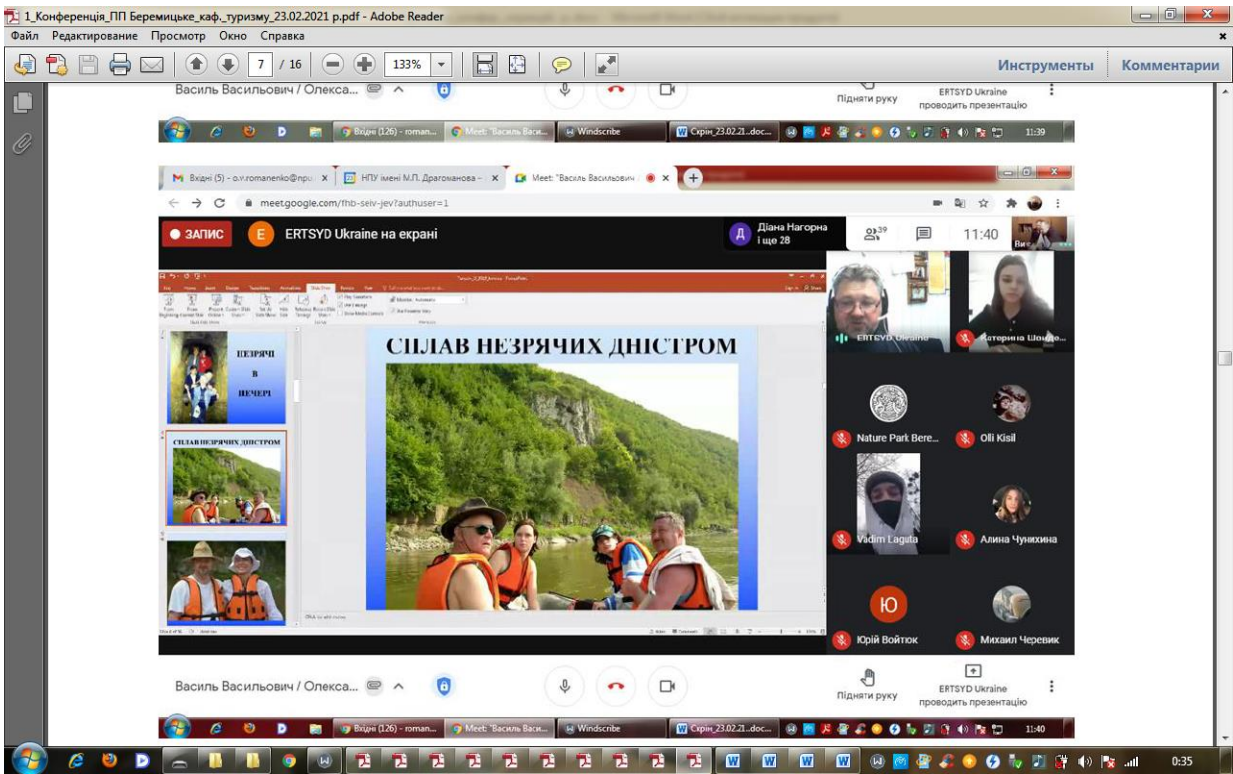


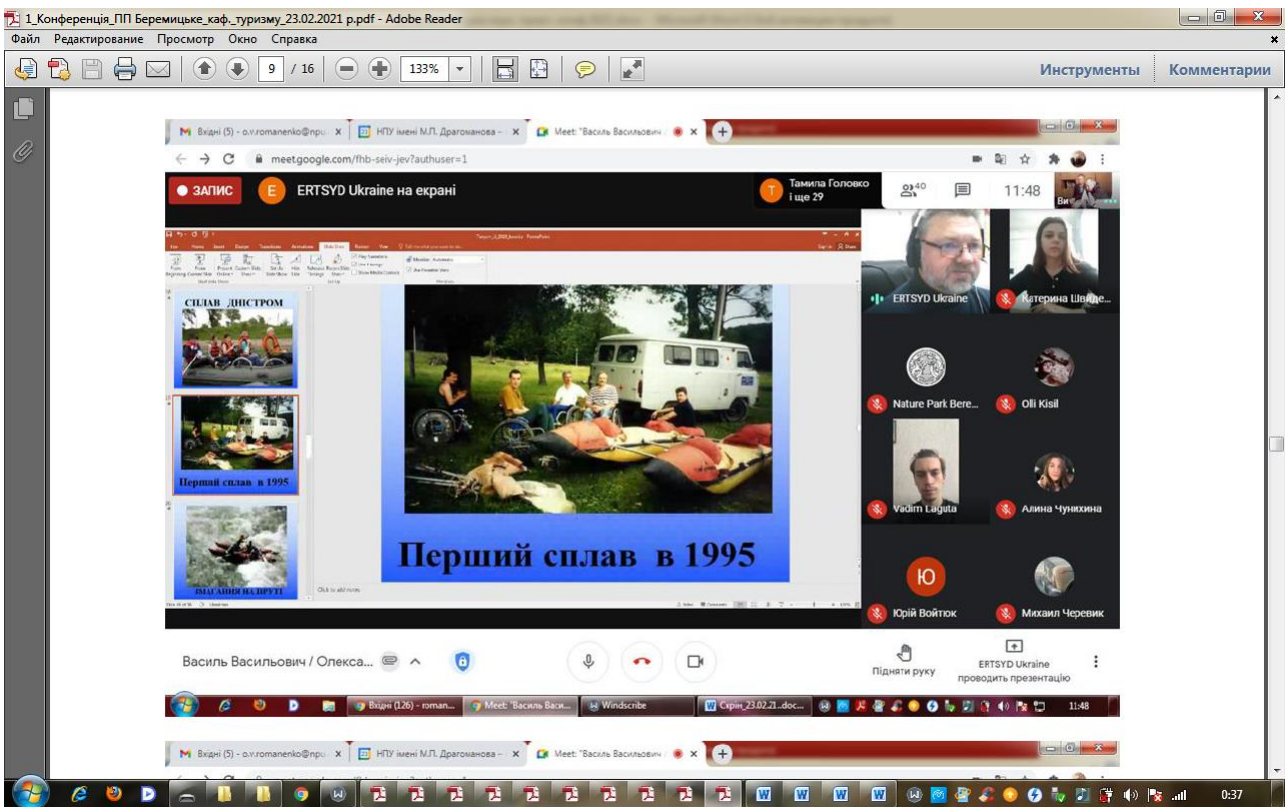
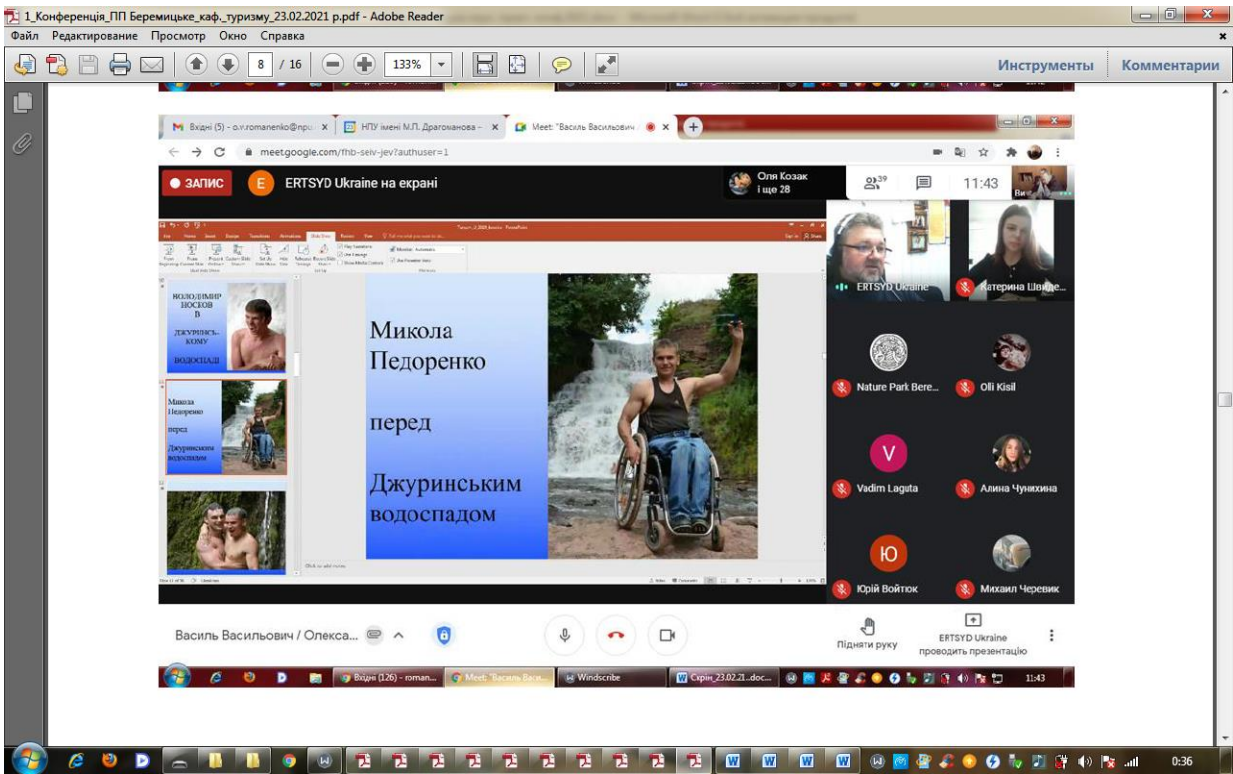
Волошинського Олександра Олександровича, голови Товариства «Зелений хрест». Основоположника розвитку туризму та активного відпочинку для осіб з інвалідністю в Україні. Розробника рекомендацій по розміщенню, супроводу та організації екскурсій для туристів з інвалідністю, розрахованих на представників готельного, ресторанного та туристичного бізнесу.
Тема доповіді: «Міжнародний досвід та підтримка підприємницької діяльності для осіб з інвалідністю у сфері сільського туризму»

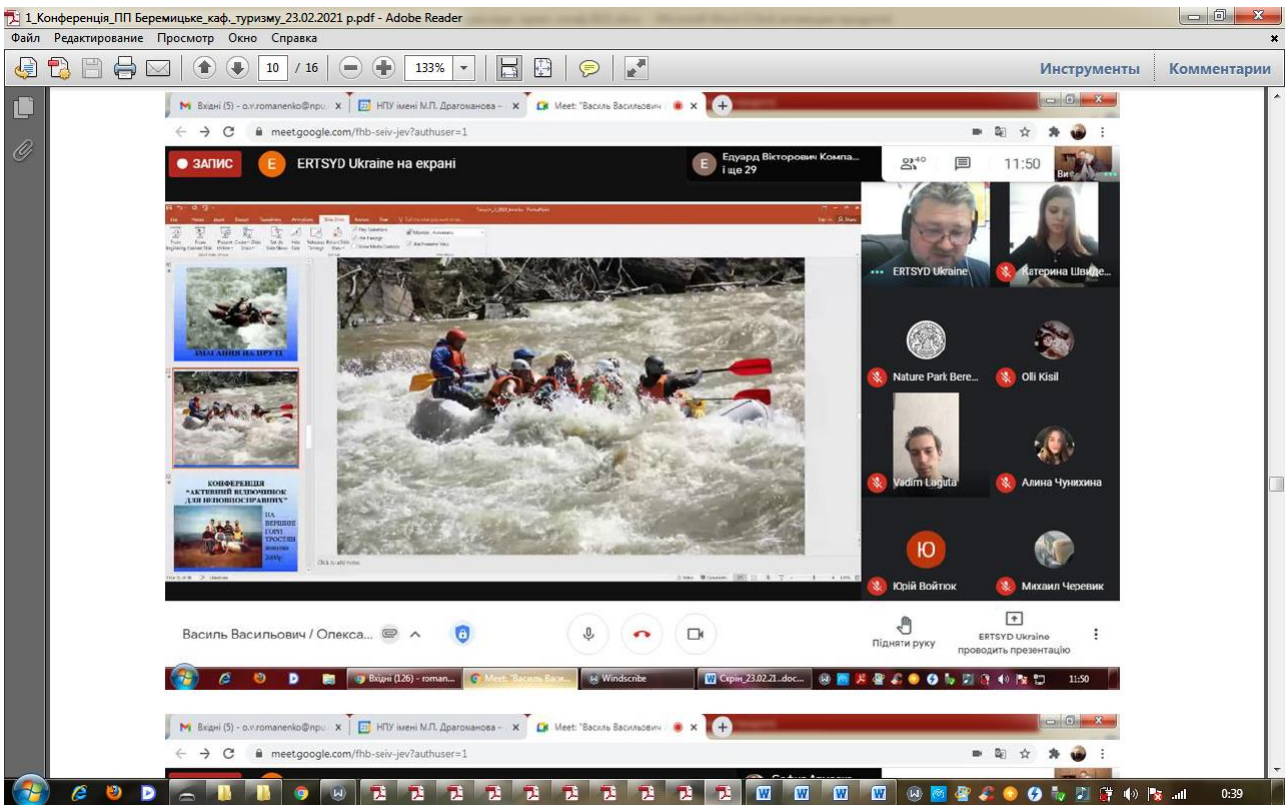
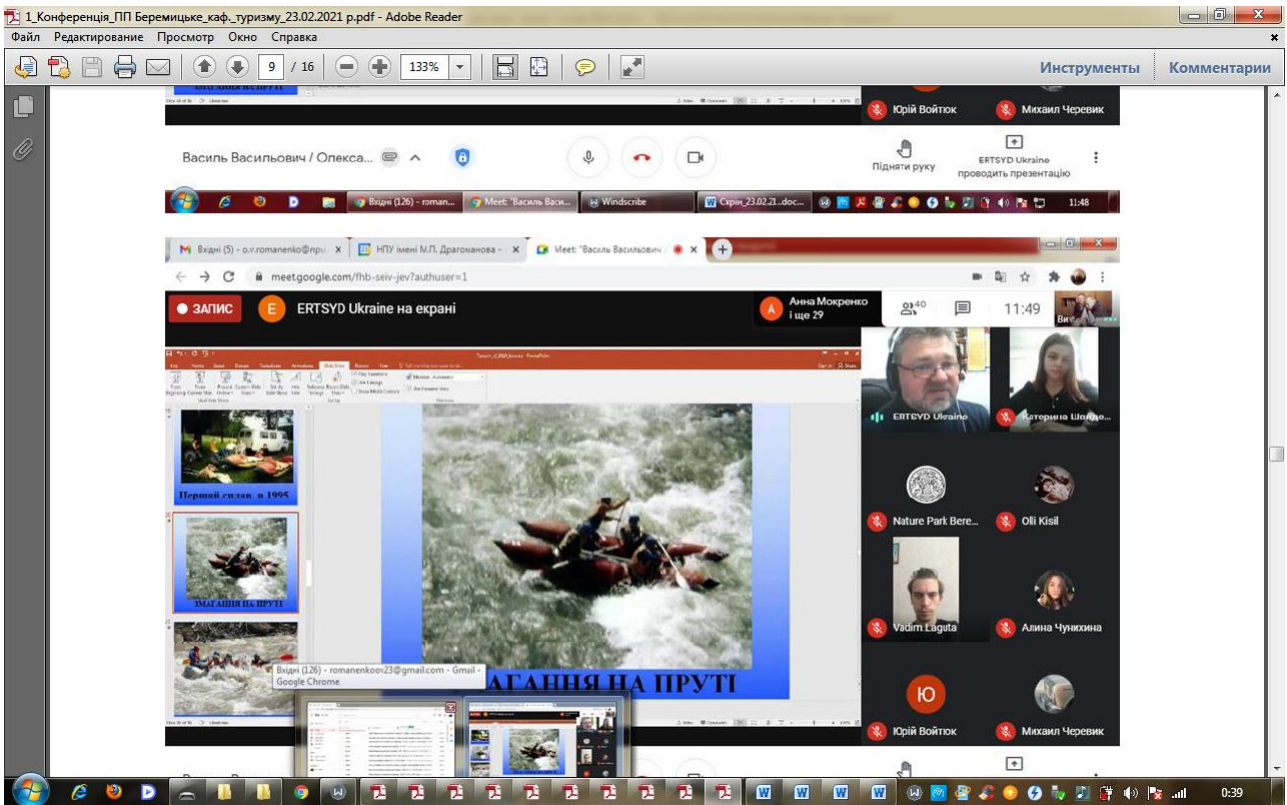


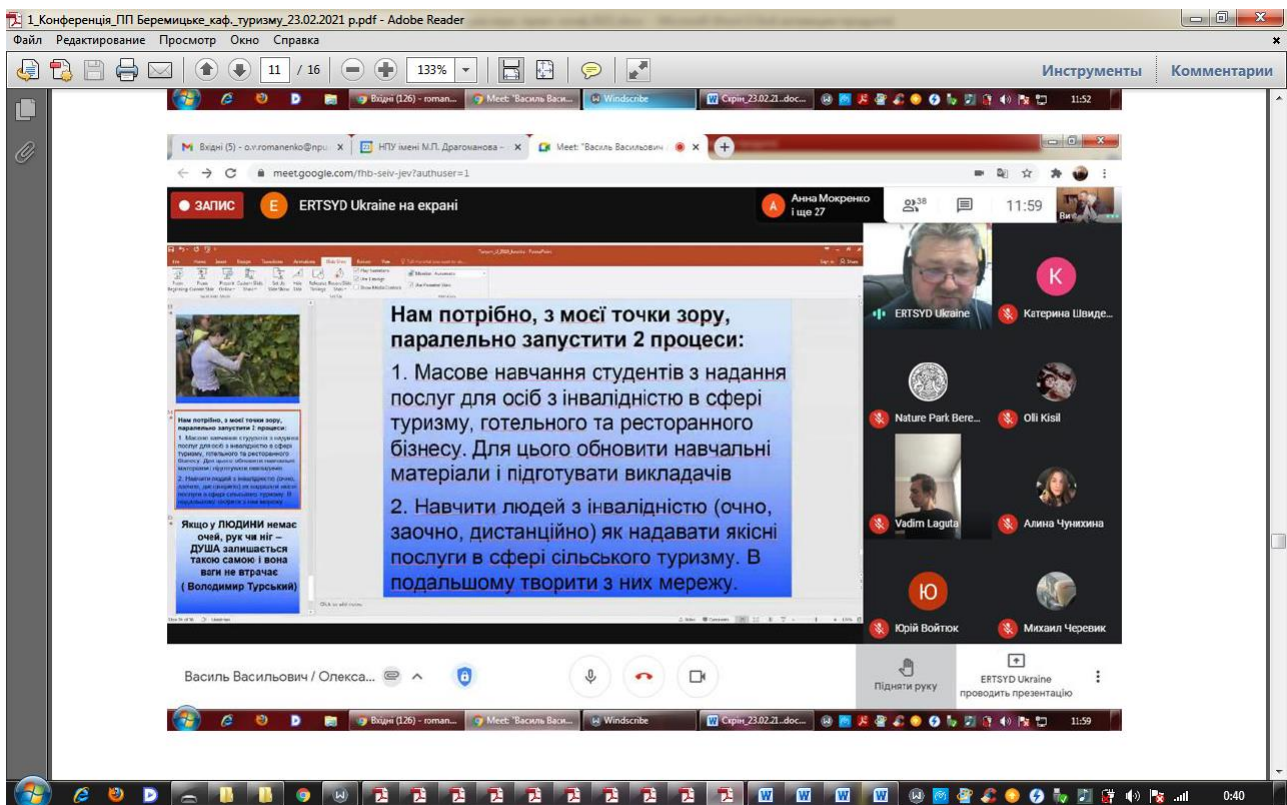
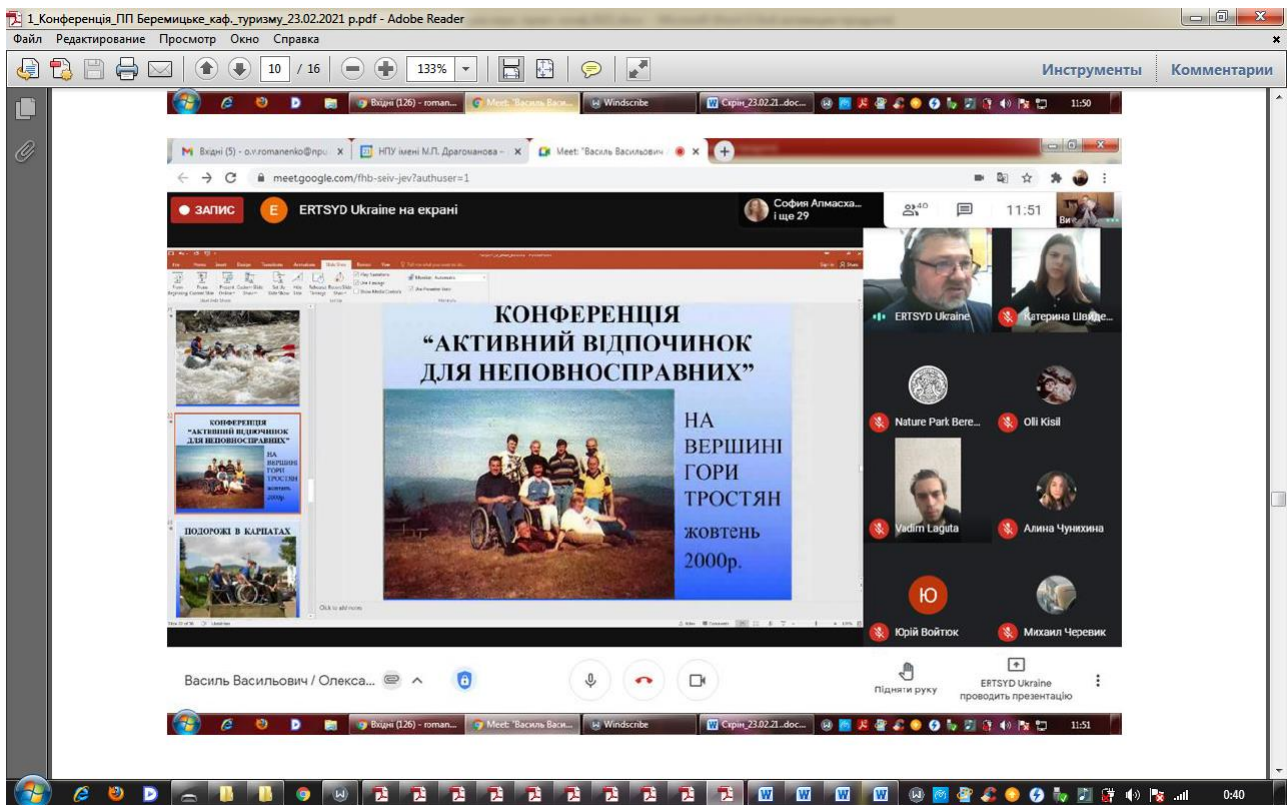




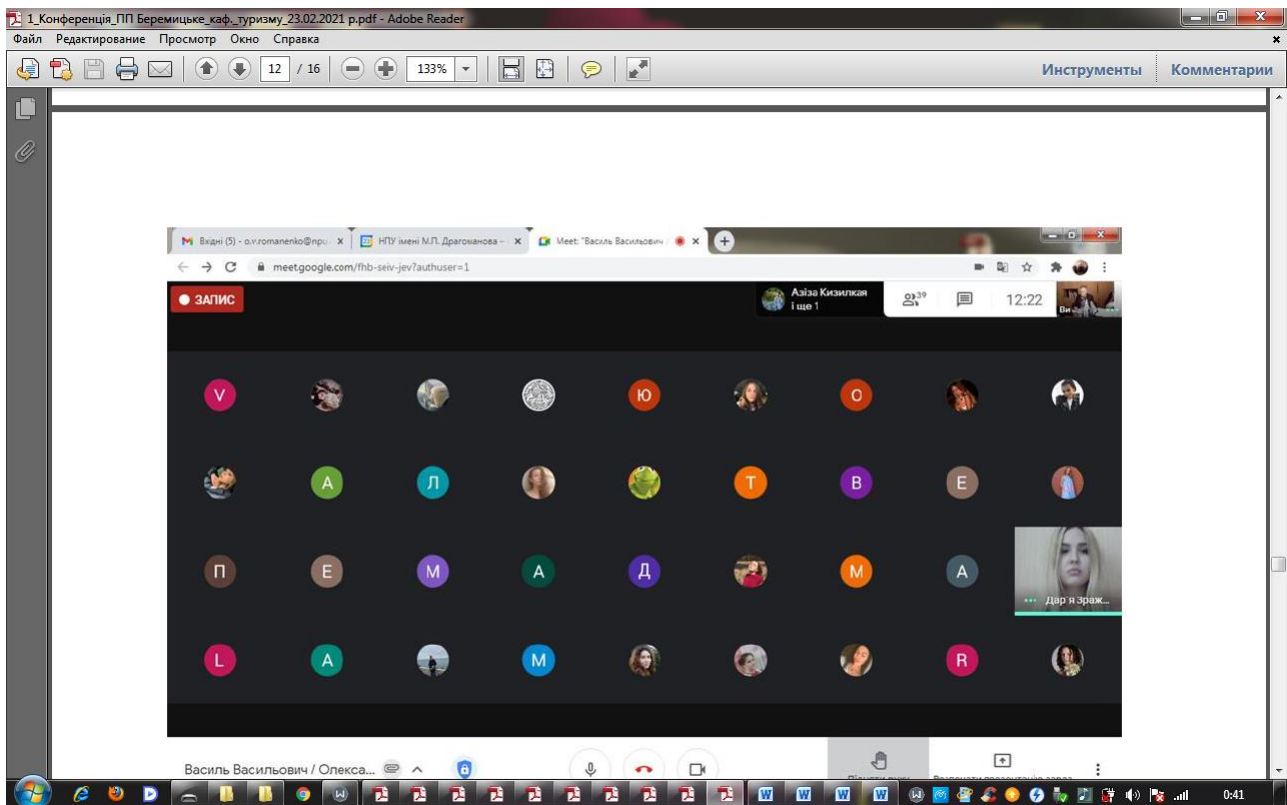






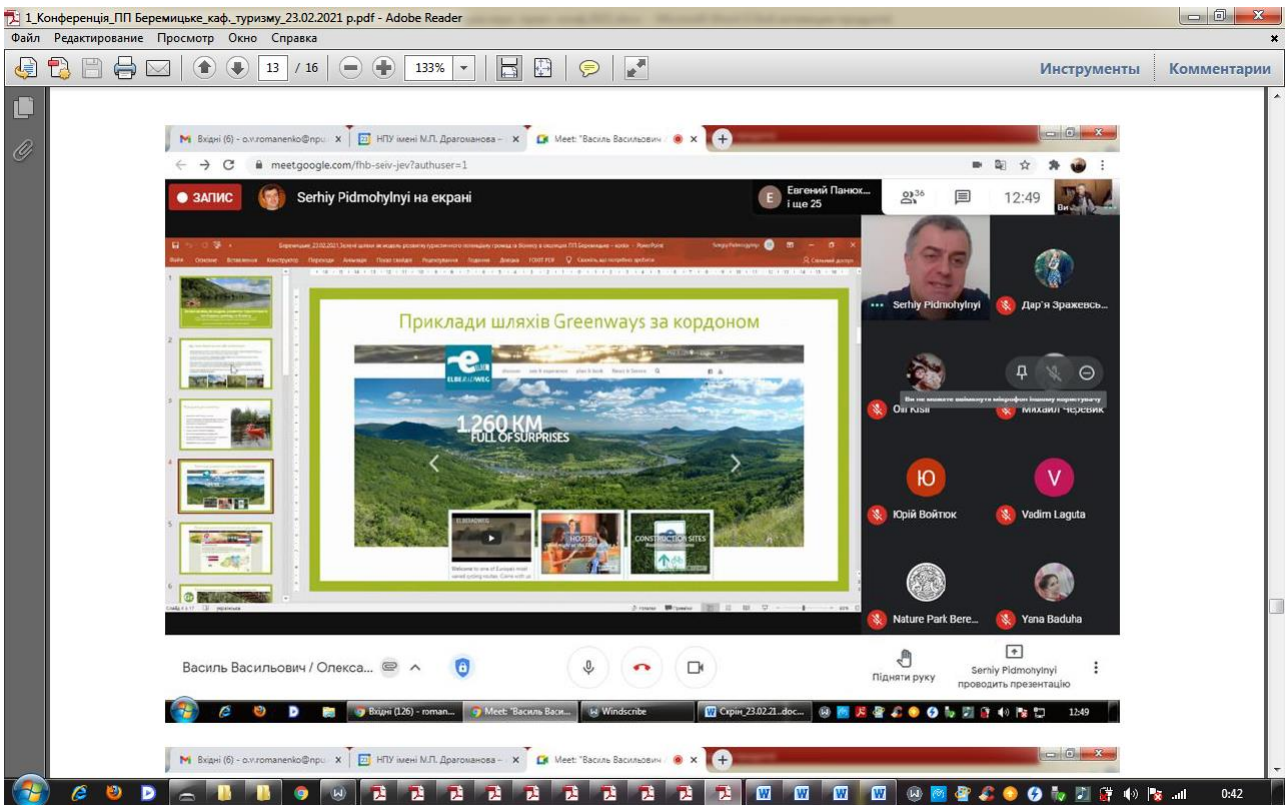
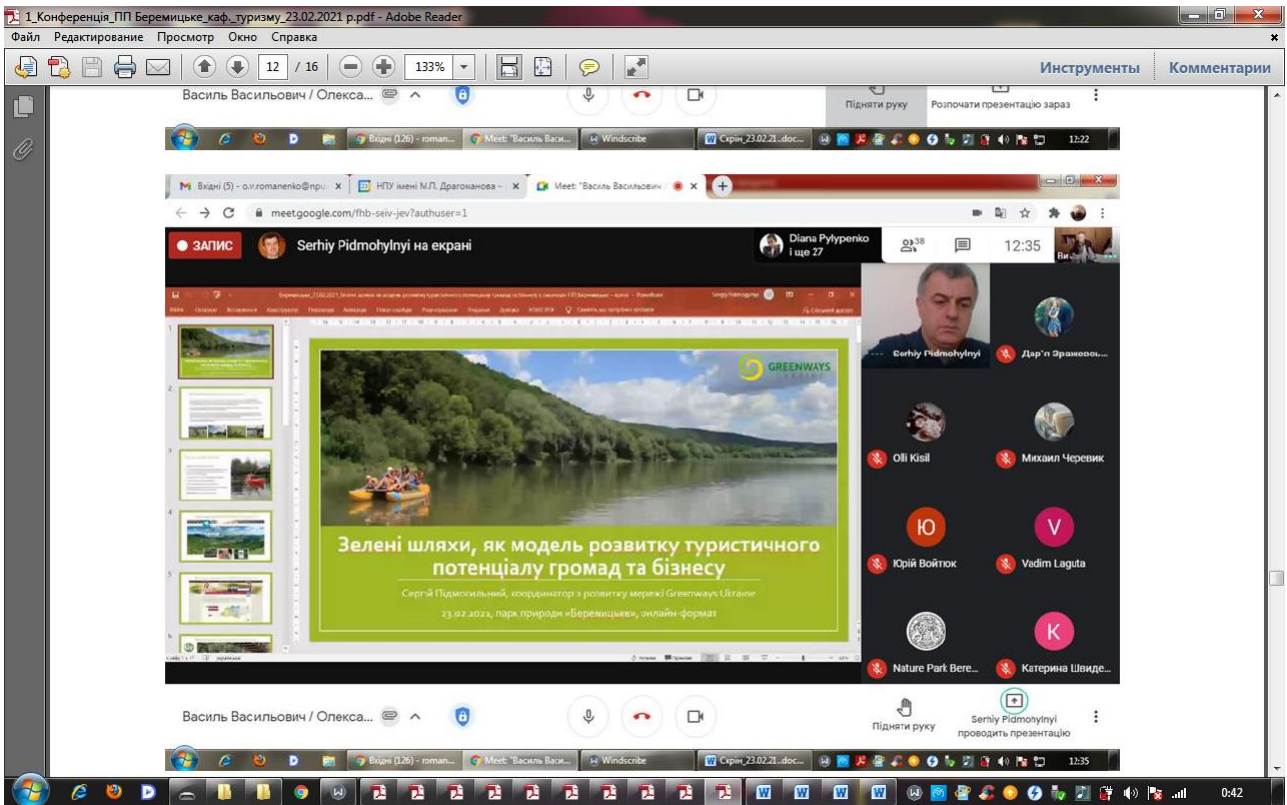


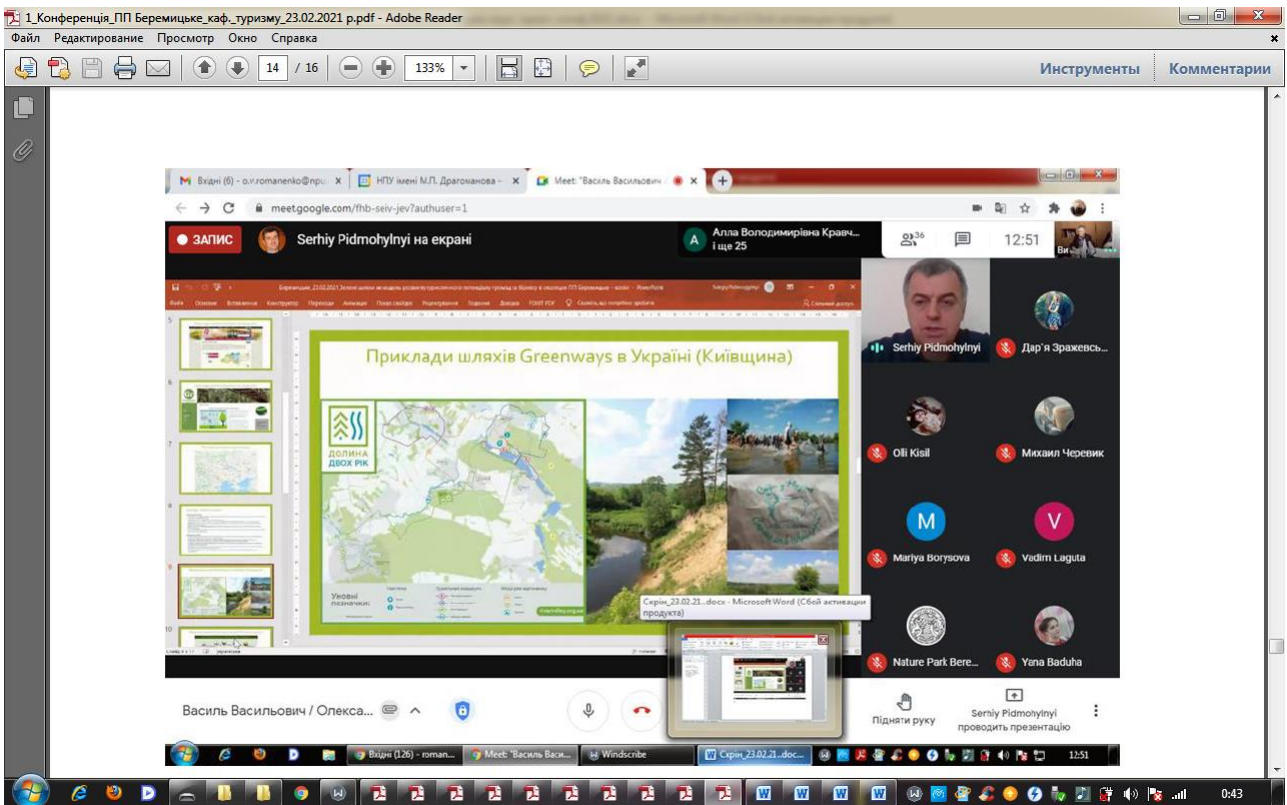
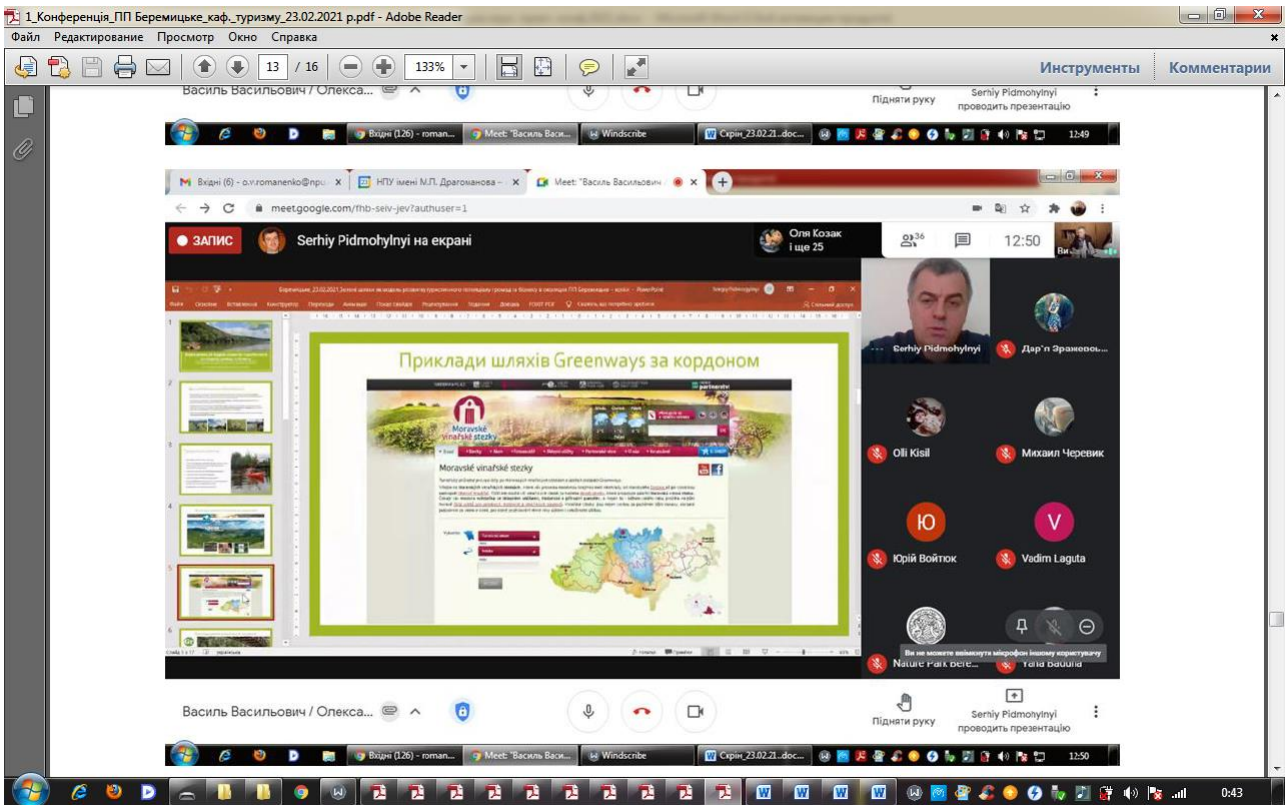
Зражевської Дар'ї Анатоліївни, студентки 45-Т кафедри туризму факультету природничо-географічної освіти та екології НПУ ім.. М.П. Драгоманова
Тема доповіді: «Концепція велнес-туризму його розвиток в Україні та за кордоном»



Підмогильного Сергія Борисовича, провідного експерта з туризму, координатора з розвитку мережі Greenways Ukraine. Консультанта проектів міжнародної технічної допомоги та органів місцевого самоврядування з різних регіонів України.

Тема доповіді: **«Зелені шляхи, як модель розвитку туристичного потенціалу громад, бізнесу та околиць ПП «Беремицьке»»**





1_Конференція_ПП_Беремицьке_каф_туризму_23.02.2021 p.pdf - Adobe Reader

Файл Редагування Просмотр Окно Справка

14 / 16 133%

Инструменты Комментарии

Василь Васильович / Олекса...

Сергій Підмогильний проводить презентацію

Відріз (126) - готам... Meet: "Василь Васи... Windscribe Скрип_23.02.21...doc...

meet.google.com/hfb-seiv-jev7authuser=1

ЗАПИС Сергій Підмогильний на екрані

Аміна Дауді 12:51

Приклади шляхів Greenways в Україні (Тернопільщина)

Дністровський каньйон - об'єднання заради розвитку

Василь Васильович / Олекса...

Сергій Підмогильний проводить презентацію

0:44

1_Конференція_ПП_Беремицьке_каф_туризму_23.02.2021 p.pdf - Adobe Reader

Файл Редагування Просмотр Окно Справка

15 / 16 133%

Инструменты Комментарии

Василь Васильович / Олекса...

Сергій Підмогильний на екрані

Діана Нагорна 12:51

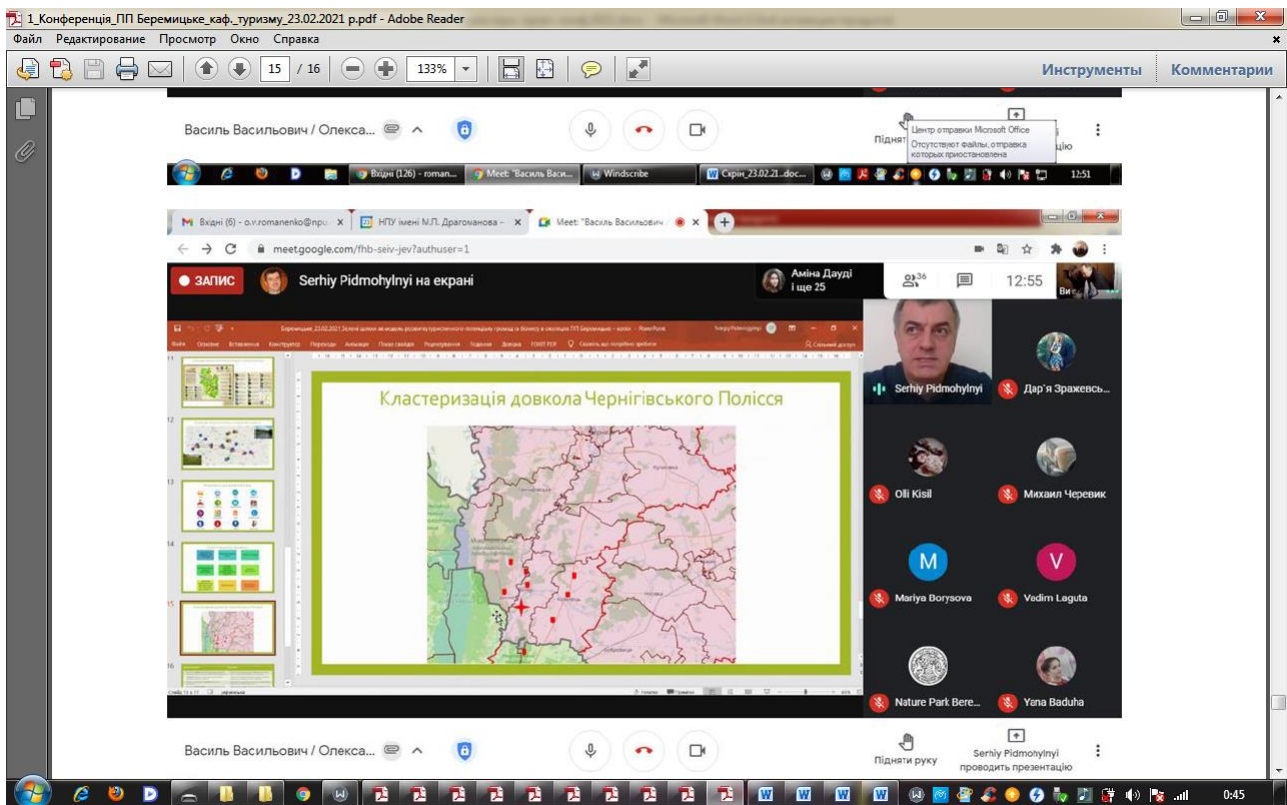
Приклади шляхів Greenways в Україні (Вінницьчина)

Василь Васильович / Олекса...

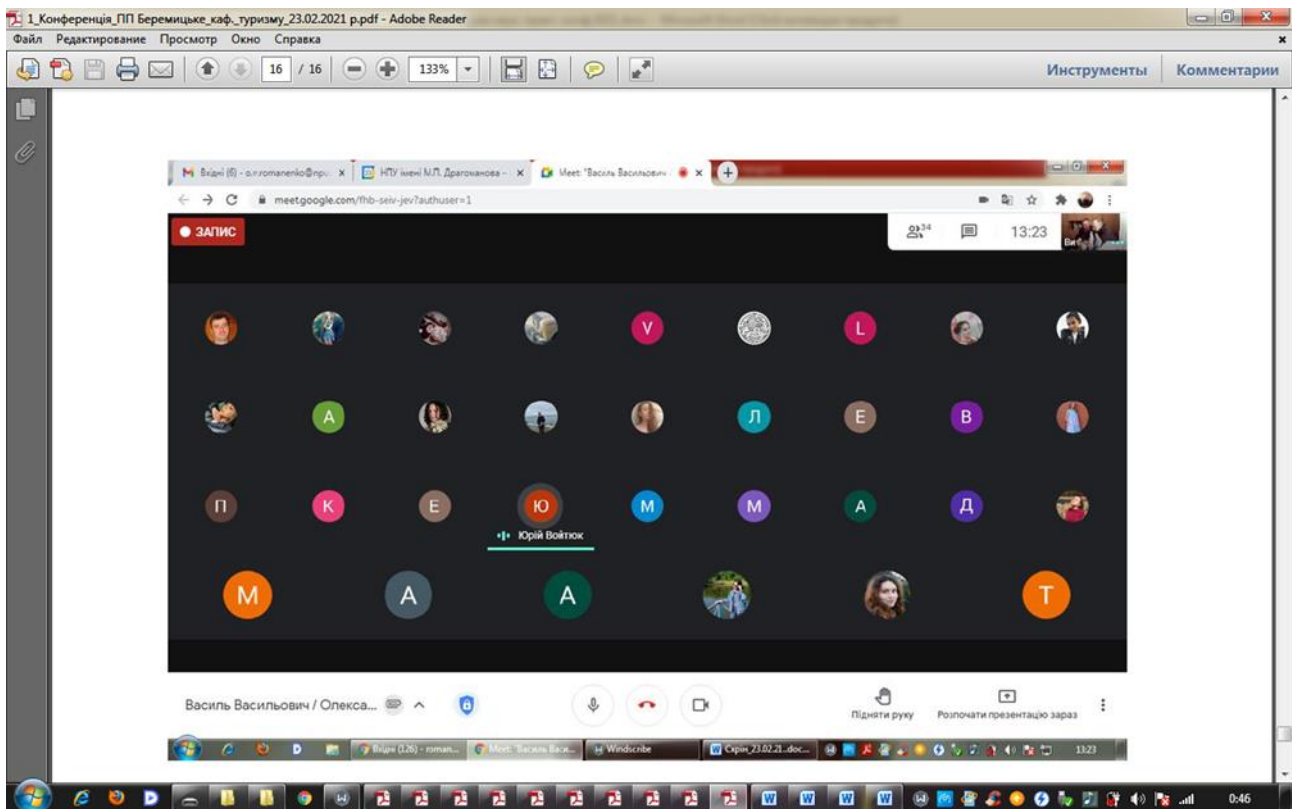
Сергій Підмогильний проводить презентацію

Центр отримки Мозайк Office
Немає файлів, отримка
якихось приєднана

0:44



Войтюка Юрія Олександровича, кандидата біологічних наук, доцента кафедри офтальмопедагогіки та офтальмопсихології НПУ імені М.П.Драгоманова. Заслуженого працівника освіти України». Голови громадської організації «Благодійний фонд допомоги вченим-інвалідам зору «Візаві». З 1991 до 1996 року завідувача кафедри ботаніки Київського національного університету імені Тараса Шевченка. **Серпутько Ганни Петрівни** кандидата філологічних наук, доцента кафедри офтальмопедагогіки та офтальмопсихології НПУ імені М. П. Драгоманова,
Тема доповіді: «**Тифлокоментування, як складова якісного супроводу клієнтів з глибокими порушеннями зору в туристичному бізнесі**»



Підведення підсумків

Наукове видання

Матеріали учасників конференції подаються в авторській редакції.

Напрямки та перспективи розвитку Парку природи «Беремицьке» ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ (Київ, 23 лютого 2021 року)

Виключне авторське право на матеріали належать авторам збірника
Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2021